

Ajándék
VIRÁGKÖTÉSZET

Sajó Anna
Virágkötészet

Készült: 2009

1. lecke: A virágkötészet fogalma, története	5
2. lecke: A virágos növények részei	10
3. lecke: A virágüzlet részei, felszerelése	16
4. lecke: A növények életjelenségei, rendszerezésük	23
5. lecke: Vágott virágok és cserepes növények kezelése	31
6. lecke: Ökológia, környezetvédelem	38
7. lecke: A virágkötészet anyagai és eszközei	49
8. lecke: A dísznövények csoportosítása, felhasználása	59
9. lecke: A virágrendezés formai törvényei	64
10. lecke: A dísznövénytermesztés feltételei	72
11. lecke: A virágrendezés szín- és biológiai törvényei	79
12. lecke: A dísznövények szaporítása, nevelése	84
13. lecke: Stílusok	92
14. lecke: Dísznövények védelme	99
15. lecke: Csokorkötészet	107
16. lecke: Egy- és kétnyári dísznövények	110
17. lecke: Tűzőtt kompozíciók, növényösszeültetések	126
18. lecke: Élő dísznövények	131
19. lecke: Kegyeleti virágkötészet	144
20. lecke: Örökzöld és lombhullató fák, cserjék	151
21. lecke: Esküvői virágkötészet	163
22. lecke: Növényházi levéldísznövények	171
23. lecke: Az év ünnepeinek virágdíszei	185
24. lecke: Növényházi cserepes és vágott virágok	193
25. lecke: Egyéb alkalmak virágdíszei	208
26. lecke: Munkavédelmi ismeretek	215
27. lecke: Szárazvirág kötészet	224
28. lecke: Egyéni és társas vállalkozási formák	230
29. lecke: Belső terek tartós növénydíszítése	238
30. lecke: Adózás, költségek, árak	244
31. lecke: Belső terek alkalmi növénydíszítése	255
32. lecke: Készletezés, leltár, bizonylatok	259

1. LECKE

A virágkötészet fogalma, története

MIT NEVEZÜNK VIRÁGKÖTÉSZETNEK?

A virágkötészet manuális tevékenység, amely létrehoz valamilyen kötéseti készítményt. Ez megjelenésében sokféle lehet, pl. egy csokor, vázadís, virágtál, virágkosár vagy koszorú.

Az sem mindegy azonban, hogy ez a készítmény szép-e vagy sem, mert a virágkötészet elsősorban díszítő hatásra, s egyben a közlés fejlesztésére törekszik.

Kinek mit jelent a „szép” fogalom? Mindenkinek egy kicsit mást – hiszen nem vagyunk egyformák. A szépség megítélése függ az ember ízlésétől, divattól, hangulattól és még sok mindentől. Ezért helyesebb a szép helyett az **esztétikus** kifejezést használni, ami általánosabb, az emberek nagy csoportjára vonatkozik, tehát a megítélésnél a közlést vesszük alapul.

A VIRÁGKÖTÉSZET ANYAGAI

A virágkötészet készítmények elsősorban termesztett virágokból készülnek, amelyet a dísznövénytermesztés állít elő kifejezetten azzal a céllal, hogy a virágkötészet felhasználja.

A növények egy részét valamilyen termesztő-berendezésben szaporítják és nevelik, mert messzi vidékekről származnak, és a fejlődés feltételeit csak ott tudják biztosítani.

A növények másik csoportja hazánkban a szabadföldön is termesztethető, mert igényeiknek megfelel hazánk éghajlata. Ezek a növények vagy nálunk honosak és a természetben is megtalálhatók, vagy pedig nemesítettek, és csak termesztésből kerülnek be a virágkötészetbe.

A természetből csak azokat a növényeket szabad begyűjteni, amelyek nem védettek, és nem magántulajdonban lévő, illetve nem védelem alatt álló területen nőnek.

A virágok mellett a növény egyéb részeit is gyakran használja a virágkötészet, pl. a levelét, szárát, termését.

Ahhoz, hogy a növényeket könnyen és esztétikusan tudjuk felhasználni, munkánk során nagyon sok egyéb anyagra is szükségünk lehet, amelyet az ipar állít elő, ezért ipari segédanyagoknak vagy kellékeknek hívjuk őket.

A kellékek általában a díszítőértékkel bíró anyagokat, a segédanyagok pedig a munkánkat segítő, de nem díszítő hatású anyagokat jelentik, elkülönítésük nem lényegi kérdés. A kompozíciók elkészítésekor csak alárendelt szerepet tölthetnek be.

A virágkötészet olyan tevékenység, melynek során a dísznövénytermesztés által megtermelt virágokból, gyűjtött növényi részekből és ipari segédanyagokból, kellékekből kedvező esztétikai hatású kötéseti munkákat hozunk létre.

Jelentősége

A virágkötészet jelentősége, hogy megnöveljük a feldolgozott anyagok, virágok esztétikai és pénzben értékét.

A virágkötészet jelentősége együtt változik az életszínvonalal. Ha növekszik az életszínvonal, megnő a kereslet is a szép, igényes és drágább virágkötészet termékei iránt.

Az életszínvonal csökkenésekor a vevők legelőször a sokak szemében luxuscikknek számító virágvásárlást csökkentik. Jelentős az eltérés a különböző jövedelmű rétegek között, városban pedig többet és gyakrabban vásárolnak virágot, mint vidéken (mert nincs kiskert).

A VIRÁGKÖTÉSZET FELADATAI

Ünnepek

A virágkötészet feladatai közé tartozik, hogy az emberi sorsfordulókat, ünnepeket (pl. esküvő, karácsony, névnap, születésnap, temetés) szebbé, hangulatosabbá, ünnepélyessé tegye.

Környezet

A belső termek, környezetünk díszítése virágokkal is történik. A beültetett és tűzött virágtálak, vázadíszek, fali díszek az otthonok és középületi helyiségek kellemes, otthonos hangulatát teremtik meg.

Ízlés

A virágkötő azzal, hogy szép, ízléses készítményeket hoz létre, fejleszti a közízlést, részt vesz környezete esztétikai nevelésében.

Örömszerzés

Az ízlésesen becsomagolt és díszített ajándéktárgyakkal, csokrokkal örömet szerezhethünk ismerőseinek.

A virágkötészet feladata, hogy alkalmakat és belső tereket díszítsen virágokkal, fejlessze a közízlést, és készítményeivel örömet szerezzen az embereknek.

A VIRÁGKÖTŐ MUNKA SZINTJEI

Kézműves virágkötők

Vannak **kézműves virágkötők**, akik többnyire a virágüzletekben dolgoznak, és életük során sok-sok szép csokrot, koszorút, egyéb kötészeti munkát hoznak létre.

Tevékenységük a növények beszerzését, virágkezelési munkákat, vevőkkel való foglalkozást, adminisztrációt is magában foglalja a kompozíciók létrehozásán kívül. Mindez megélhetést biztosít a virágkötők számára.

Az ehhez szükséges tudást mindenki megszerezheti egy kis kezűgyességgel valamennyi gyakorlás után. Az ügyesebbek természetesen hamarabb eljutnak arra a szintre, hogy eladható árut készítsenek a virágokból.

A virágkötő akkor végez kézműves munkát, ha megtanult ismeretei alapján, főleg a kereskedelmi tevékenységen belül, tömeges készítményeket hoz létre.

Virágkötő művészek

Vannak virágkötő művészek, akik virágkötészeti versenyeken mutatják be tudásukat, olykor önálló kiállításokat és bemutatókat is szerveznek. A virágkötészet akkor válik művészetté, amikor az alkotásnak az alapvető szabályok alkalmazásán túl egyéni jellege, kifejező ereje és művészi mondanivalója is van.

A művészi színvonalon végzett virágkötészeti munka az önkifejezés, az önmegvalósítás lehetőségét nyújtja részünkre. Erre nem mindenki alkalmas, ezért sok-sok gyakorlás után sem lesz valakiből művész, ha nincs hozzá **tehetsége**, vagy a veleszületett tehetségét nem bontakoztatja ki. Tehát neki is szüksége van arra, hogy **képezze magát**, megtanulja az alapvető törvényszerűségeket és eljusson a kézműves szintre. Ugyanis hiába talál ki valami eredeti ötletet, ha nem tudja a gyakorlatban megvalósítani. Ha nincs fantáziája, nem lesz különleges, újszerű a munkája. Bár ízlésekről nem érdemes vitatkozni, azért a virágkötészeti munkák kedvező megítéléshez biztos ízlés, szépérzék is szükséges.

Versenyeekre, bemutatókra való felkészülés jelentős anyagi áldozatokkal jár, amelyet vagy a virágkötő vagy valamelyik cég finanszíroz. Ezért a virágkötő megélhetéséhez legtöbbször szükség van arra, hogy egy virágüzletben tulajdonosként vagy alkalmazottként dolgozzon, tehát hogy kézműves munkát is végezzen.

A VIRÁGKÖTÉSZET MENNYIBEN KÜLÖNBÖZIK MÁS KÉPZŐMŰVÉSZETI ÁGAKTÓL?

A művészi fokon végzett virágkötészet az iparművészet egyik ága. A virágkötészet annyiban különbözik más képzőművészeti ágaktól, hogy anyaga élő és mulandó növényi rész, amely a természetben kialakult egység, és ezt kell a virágkötőnek törvényszerűségei figyelembevételével egymás mellé rendeznie, hogy szépségük fokozódjon.

A virágkötészet a mának dolgozik. A készítmények nem maradnak meg az utókornak, még a száraz- és művirágok-

ból készült díszek is idővel elvesztik szépségüket.

Régi korok virágkötő művészete csak leírásokból, festményekről, fényképekről, vagy szobrok, épületek díszítőeleme-ként ismerhető meg.

A virágkötészet története és sajátosságai művészettörténeti korszakokként

Az ember már **ősidők óta** gyűjti a virágokat azért, hogy magát vagy környezetét díszítse velük. A **virágajándék** a barátság, az elfogadás és szeretet jele volt, a lányok **fejkoszorúkat** kötöttek virágokból, és a halottak elbúcsúztá-tása virágokkal szintén régóta jelterjedt.

Mezopotámia (i.e. 5. évezred – i.e. IV. század)

Az első bizonyítható virágkötészeti emlékeink a mezopotámiai kultúrákból származnak. A babilóniai birodalom természetsszeretetének tulajdoníthatjuk a kertművészet megteremtését, és az épületek belső tereinek díszítését is. A függőkertekbe, melyek közül a legismertebb Szemirámisz királynőé volt, a legszebb örökzöld meleg égövi cserjéket, fákat, rózsákat ültették be, a róluk szedett virágokból, hajtásokból **virágfüzéreket, vázadíszeket** készítettek asztal-díszként.

Egyiptom (i.e. 3. évezred – i.e. V. század)

Az egyiptomi birodalomban a termek falait **virágfüzerekkel** díszítették, az asztalokra **vázákban virágokat** helyeztek. A piros nílusi **lótuszvirágból** készült koszorút az ifjak a szerelem titkos jeleként viselték, ugyanakkor a lótuszvi-rág az isteneknek bemutatott virágáldozat tárgya is volt. A halottat kertjétől és kedvenc virágaitól is elbúcsúztatták. A fáraók sírkamrájának felnyitásakor virágfüzerek és **koszorúk** maradványait is megtalálták. Az oszlopok díszítése gyakran mintázott lótuszvirágot.

Görög államok (i.e. 3. évezred – i.e. I. század)

Az antik népek közül a görögök virágszeretete közzismert volt. Isteneik szobraiát **virágfüzerekkel** díszítették, a papok és papnők is **virágkoszorúkat** viseltek szertartások idején. A lakomákon a férfiak fejüket és karjukat rózsakoszorúkkal ékesítették, az asztalokat is gazdagon díszítették. Ők készítették vágott virágokból az első **tűzött virágtálakat**. A népszónokok fejére örökzöld virágos **mirtuszhajításokból** fontak koszorút. Legkedvesebb növényük az Apollónak, a fény istenének szentelt **babér** volt. Ők kötötték az első tömör alapú **görög koszorút**, amelyet babérlevelekkel tűztek le. Babérlevélből készült koszorúkkal ékesítették az olimpiai versenyek győzteseit, nagy költők fejére is babér-ágakból font fejkoszorút helyeztek.

Róma birodalom (i.e. VIII – i.sz. V. század)

A nagyvárosok kialakulásával (pl. a milliós Róma) egyidejűleg jöttek létre a városon kívül az árutermelő kertészetek is, sőt a városon belül kialakult a **virágkereskedelem és a virágkötészet**, mint kézműiparág. A görögöknél szeb-bet talán nem alkottak, de mennyiségileg messze felülmúlták. Kedvenc viráguk volt a **rózsa és a liliom**, vázáikat ezekkel a virágokkal díszítették. Lakomáik, ünnepeik színhelyét **virággirlandokkal**, virág- és gyümölcskosarakkal, vázákkal díszítették. Győztes hadvezéreiket **virágszőnyeggel, virágszirom hintéssel** fogadták. A császárok, a hadba vonulók, a szerelmesek rózsával koszorúzták homlokukat. A görögökéhez hasonlóan nagy jelentőségük volt az örökzöld és illatos virágú mediterrán növényekből (**babér, mirtusz**) készült fejkoszorúknak.

A **Florália** a virágok ünnepe volt, amelyet május elején tartottak. Tavaszünnep is volt egyben, a fórumon bemuta-tott áldozattal kezdődött, majd az ünneplők virágokkal feldíszítve vonultak az oltárokhoz, végül az amfiteátrumban játékokkal fejezték be az ünnepséget.

Középkor (V – XIV. század)

A **Román kor** idején a virágdíszítés és virágtermelés is a kolostorokba húzódott vissza, és **a templomok díszítését** szolgálta. A gótika kialakulásával a **virágszimbolika** is sajátos fejlődésnek indult. Az emberek a növényekre elvont tulajdonságokat is ruháztak, képesnek tartották őket arra, hogy elvont fogalmakat is megjelenítsenek. Ezen az alapon alakult ki a lovagkor virágnyelve is. Ez a jelképrendszer volt az első csírája annak, hogy a virág nem csupán dekoráció és dísz, hanem a művészi közlés eszköze is lehet.

Ilyen szimbólumok máig is megmaradtak: pl.

- a liliom = erény
- az ibolya = szerénység
- a mimóza = érzékenység
-

Reneszánsz (XIV – XVI. század)

A virágkötészet nem fejlődött olyan mértékben, mint a kertművészet, leginkább a paloták belső tereinek díszítő művészetében (ornamentikájában) játszott fontos szerepet. Fontos díszítőelemek voltak a **virágbokréták, fejkoszorúk, virágfüzerek**. Kedvelt virágok voltak pl. a rózsza, liliom, szegfű, rozmaring és viola. Mátyás király révén hazánk is bekapcsolódott a reneszánsz művészet áramlataiba.

Barokk (XVII – XVIII. század)

Művészeti korszakában a hatalmas paloták belső tereit gazdagon díszítették virággal, hatalmas méretű, színekben, formákban tobzódó **csokrokkal, kosarakkal**. A barokk díszítőművészet is gyakran alkalmazott virágmotívumokat.

Klasszicizmus (XVII. század vége – XIX. század közepe)

A virágkötészet a klasszicizmus korszakában a városi polgárság életelveinek érvényesülését jelentő **biedermeier** korszakban lendült fel újra. Ez a korszak feleleveníti a középkor virágszimbolikáját és sajátos virágkötészeti stílust alakít ki. a virágkötészetben a merev, mesterkelt formákhoz ragaszkodó **formakötészeti irányzat** az uralkodó. Ez a stílus a virágokat, mint építőköveket, olyan alapanyagnak tekintette, amelyekből mesterséges formákat készíthet. Itt a virág egyedileg nem érvénysül, csak tömegesen hat. Munkaformái közül közismert a virágokkal **letűzött tömör gö-röghkoszorú alap, a süvegcsokor, a tányércsokor, a félgömb formájú csokor, a virágokból megformált tárgyak, állatok, karneváli díszek, füzerek**.

Romantika (XIX. század közepe – vége)

Korszakában már lazábban, **természetesebben megkötött csokrok** készültek. A felfedező utazások eredményeként sok új, főleg trópusi növény került be hazánkba, melyek részére **pálmaházakat** létesítettek, és az egzotikus növényekkel népesítették be. A virágválaszték is bőségesebb lett ez által.

A századforduló (XIX. század vége – XX. század eleje)

Az **eklektika** korszakában a neobarokk **makart csokor** volt jellemző. Ezekben a hatalmas, sokféle színben pompázó csokrokba mindenféle egzotikus és honos növényt, virágot, leveleket (főleg pálmaleveleket), eredeti színű és festett terméseket kötöttek össze, s a csokrokat pávatollal, trópusi lepkékkel, kagylókkal díszítették. A díszfüvek, színes szárazvirágok termesztése is ebben az időben lendült föl.

A **szecesszió** elvonulást, a hagyományokkal való szakítást jelentette. Az épületeken a díszítőelemek stilizált levél és indamotívumokat, hajlékony vonalakat mintáztak. Előszeretettel alkalmaztak **népies** motívumokat. A virágkötészet-

ben érzelgős, hangulatkeltő munkák készültek művi tárgyakkal (lant, hegedű, galamb, óra), sajnos az anyagszerűség és ízlés határait gyakran túllépve.

A II. világháborút követő időszak

A II. világháború és az azt követő időszak nem kedvezett a virágkötészetnek, az embereket sokkal gyakorlatiasabb dolgok kötötték le, mint pl. az újjáépítés és a gazdaság helyreállítása.

Az 1950-es évek:

Németországban megalakultak a virágkötő iskolák, és nagy hatást gyakoroltak a virágkötészet fejlődésére. Az évszázadok óta egyeduralkodó **dekoratív** stílus mellé olyan stílusirányzatokat kerestek, amely kevés, akár a természetben is megtalálható növény felhasználását szorgalmazta, és elrendezésében a természetes hatást tükrözi. Moritz Evers szorgalmazta a **vegetatív** stílus elterjesztését. Azonos termőhelyről származó, vagy egy évszakban megtalálható virágokat, terméseket, gyűjtött mohát, ágakat, köveket lehet az ilyen készítményekben felhasználni. A növényi alkotórészek, elemek a kompozíciókban is természetes hatást keltenek, úgy kerülnek felhasználásra, ahogy a természetben előfordulnak.

Az 1960-as évek:

A japán ikebana hatására Európában is elterjedt az új stílus, amely a **vonalas-grafikus** nevet kapta. A kevés, de feltűnő formájú, szépségű növényanyag kompozícióba rendezése új lendületet adott a virágkötészeti kultúra újjáélesztéséhez. A 60-as évek végén jelent meg a **paralel** stílus, amely párhuzamos vonalakra építi fel kompozícióit. Egyenes szárú virágokat, rá merőlegesen álló leveleket lehet felhasználni ezekben a készítményekben.

Az 1980-as évek:

A kísérletezések hatására több új irányzat vált ismertté. Megpróbálták a dekoratív stílust is modernebbé alakítani, így megalkották a **struktúra stílust**. A virágokat foltszerűen, szerkezetben használják fel, térben kissé megmozgatva, és ebből az alaptól törnek ki a vonalas elemek, indák, amelyek összekapcsolják a szerkezeti részeket.

Az 1990-es évek:

A virágkötészetben, napjainkban is megjelennek újabb és újabb stílusirányzatok, amelyek elemei megmaradnak, és beépülnek az újabb törekvésekbe. A változatos növényekkel, és a mind magasabb szintű kellékekkel határtalan lehetőségei vannak a virágkötészet továbbfejlődésének. A dísnövénytermesztő és a kellékforgalmazó cégek évente új árut termelnek, ami sugallja a felhasználók körében az **új irányzatokat, trendeket**. A virágkötők egyéni stílusukhoz igazítva használják fel őket. (Ezekről bővebben a Stílusirányzatok c. témakörben lesz szó.)

Japán virágrendezés

A japánok már több ezer éve a természet minden megnyilvánulásában, így a növények színében, illatában a természet nagyságát, rejtélyét és áldását érezték. Az európai virágkötő számára a látókört szélesíti, segíti az alkotó művészi munkát.

A mai modern európai virágkötészet kialakulására nagy hatást gyakorolt a XIX. sz. végétől a japán virágkötészet. Japán addig elszigetelt ország volt a „felkelő nap országa” elnevezéssel. A japán emberek életét áthatja a **természszeretet és a zen-buddhista vallás** szemlélete. A hagyományos japán virágkötészet nem esztétikai hatásokra törekedett, hanem mindig **elvont gondolatokat, fogalmakat akart megjeleníteni**.

Az ikebana

Az **ikebana** szó „vízben virág”-ot jelent és eredetileg a templomokban oltárdíszként szolgált, de később házi oltárdíszként a lakásokban is megtalálható.

Főbb jellegzetességei, hogy a virágokat **kenzántübe** (ólomlapba ágyazott tűpárna) szúriák, a vonalvezetés könnyed, jellegzetesen szép formájú, amin keresztül a belső feszültségeket hangsúlyozzák. A virágot levelével együtt helyezik a vázába, a virágok térbeli elrendezése kifejezi származásukat. Főleg **őshonos** növényeket használnak fel (krizantém, tavirózsa, nőszirm, cseresznyevirág, pünkösdi rózsza, azálea), amelyeknek szimbolikus jelentésük van. A munkaformákat háttér elé, féloldalasan készítik, kerülik a szimmetriát. A virágok a készítményben **hármass elosztásban** találhatók (föld-ember-ég), az ember mindig az ég felé törekszik, de a földön marad. Ugyanazon faj eltérő színű virágait nem alkalmazzák együtt, de nagy és kis virágú, nyílt és bimbós virágok egymás mellé kerülhetnek. A nagy virágok felül, a kisebbek alul helyezkednek el.

2. LECKE

A növények részei és felhasználásuk
a virágkötészetben

Ahhoz, hogy a virágkötészetben felhasznált növényeket megismerhessük, szükségünk van olyan biológiai ismeretekre, amelyek segítik jellemzésüket, tulajdonságaik felismerését. Ezért tehát meg kell ismerkednünk azokkal a növénytani fogalmakkal, amelyek lehetővé teszik, hogy a mindennapi gyakorlatban használjuk ezeket a fogalmakat, amikor egy növényt szeretnénk jellemezni, másoknak elmagyarázni tulajdonságait. A növények külső alaktana (a **morfológia** tudománya) foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.

A VIRÁGOS NÖVÉNYEK FŐ RÉSZEI

A GYÖKÉR

A gyökér rögzíti a talajba a növényt, felveszi a tápanyagokat, majd továbbítja a szárba.

A GYÖKÉR TÍPUSAI

A **valódi gyökér** a mag csírázása során a gyököcskéből fejlődik. A **gyökérzet** a növény gyökereinek összességét jelenti. A kétszikűeknek és a nyitvatermőknek **főgyökér**-, az egyszikűeknek **mellékgyökérrendszere** van.

A megvastagodott főgyökeret **karógyökérnek** nevezzük. A gyökér és a szár találkozási pontja a **gyökérnyak**, amelynek kertészeti jelentősége, hogy általában ide történik a szemzés (pl. a rózsánál).

A **gyökértest** elvékonyodó vége a **gyökércsúcs**, amelyet **gyökérsüveg** véd, feladata a gyökér hosszanti növekedésének biztosítása. A főgyökérből **oldalgyökerek** ágaznak el többszörösen is, a **hajszálgyökerek** tovább már nem ágaznak el, feladatuk, hogy a **gyökérszőrök** segítségével a vizet és a benne oldott tápanyagot felvegyék. A mellékgyökérrendszer (**bojtos**) esetében a főgyökér szerepét több egyenértékű mellékgyökér veszi át.

A **járolékos gyökér** a növény más részén, pl. száron, levélen képződik. A dugványon (egy levágott növényi részen), bujtványon (lebujtatott száron), indákon is ilyen járulékos gyökér fejlődik. A járulékos gyökerek fejlődése teszi lehetővé, hogy a leválasztott részekkel szaporíthassuk a növényeket.

A **módosult gyökerek** (pl. gyökérgumó, raktározó-, kapaszkodó-, lég- és légzőgyökér) valamilyen feladatra rendezkedtek be, hogy a növény életfeltételeit javíthassák.

A **gyökérgumó** és a **raktározó gyökér** víz- vagy tápanyag raktározásra rendezkedett be.

A **légggyökerek** föld feletti hajtásból fejlődnek, és részben vagy egészben a talajszint felett találhatók, a kúszó növények támaszkodását segítik (**kapaszkodó gyökér**), de a növénynek a táplálékfelvételben is szerepet játszanak (megkötik a levegő páratartalmát).

A **légzőgyökér** az oxigénszegény talajban, vagy vízben lévő gyökérzet gázcseréjét segítik.

Az **élősködő gyökerek** behatolnak a gazdanövénybe, és elszívják a tápanyagot.

A gyökerek felhasználása a virágkötészetben

A fásszárú növények gyökérzete alkalmas virágkötészeti célra. Érdekes, vízmosta gyökereket (pl. szőlő), különleges gyökérmetszeteket, festett légggyökereket kompozíciók alapjául, háttéréül használhatjuk.

A SZÁR

A szár a növény föld feletti tengelye, tartja a leveleket, virágokat, meghatározza a növény alakját. Feladata a gyökérzet által felvett tápanyagok szállítása.

Főszár, oldalhajtás

A rügyecskéből fejlődik a hajtásrendszer, amelynek központi tengelye a szár. Ezen megkülönböztethetők a **főszár** (főtengely, sudár) és az **oldalhajtások**. Az egyes szárrészek **szártagokból (ízköz, internódium)**, és a **szárcsomókból** (íz, **nódusz**) állnak. A csomók egymástól való távolsága alapján megkülönböztetünk rövid és hosszú szár-

tagú növényeket, de akár egy növényen is előfordulhatnak különböző szártag hosszúságok.

A szár típusai

Megkülönböztetünk **lágý, fás** és **módosult szár**t.

A fiatal, leveles szárat nevezzük hajtásnak, a hajtás kezdeménye a rügy.

A hajtáson a levelek hónaljában hónaljrügy (szem) fejlődik, szemzéskor ezeket használják fel a növények szaporítására.

Rügyek

Az igazi rügyek – rövid szártagú hajtáskezdemény – a fás szár legfiatalabb részén, a vesszőn helyezkednek el. A rügyek alakja, nagysága, elhelyezkedése igen változatos.

Elhelyezkedés szerint lehetnek **csúcsrügyek** vagy **oldalrügyek**. A **végálló rügy** a metszés után megmaradó legfelső rügy elnevezése.

A szár alsó részén található azok a rügyek, amelyek csak akkor hajtanak ki, ha a felsők megsérülnek vagy elfagynak. Ezek az **alvrügyek** és a **rejtett rügyek**, amelyek védőlevél nélküliek és a szárba mélyedők. Sokszor ezek a rügyek jelentik az életben maradást a növény számára.

Aszerint, hogy a rügyből mi fejlődik ki, megkülönböztetünk **levélrügyet (hajtásrügyet)** vagy **termőrügyet**, amiből a termés várható. Ez utóbbi lehet **virágrügy**, amiből csak virág, vagy **vegyesrügy**, amiből hajtás és virág is fejlődik. A növények fajra jellemzően fejlesztik rügyeiket, ezért ezek ismerete fontos a kertészek, főleg a gyümölcskertészek számára. Egy rosszul elvégzett metszéssel leszüretelhetik az azévi termést.

A **járolékos rügyek** – többnyire sebzések esetén – nem a tenyészőcsúcsból, hanem egyéb növényi részből (gyökér, szár, levél) fejlődnek. Belőlük **sarj** fejlődik: gyökérből gyökérsarj, a gyökérnyakból tősarj, idősebb fás szárból tuskósarj. A sarjakat felhasználhatjuk a növények szaporítására.

Szártípusok

A **fás szár** kemény, évről évre növekedik, vastagodik és áttelel. Testalakulás szerint lehet: fa, cserje, félcserje. A **fa törzset** és koronát nevelő (részei: hároméves vagy idősebb **ág**, kétéves **gally**, egyéves **vessző**) fás szárú növény. A pálmatorzs nem valódi fás szár, a lágý szárat a lehullott levél nyelek maradványa borítja, nem ágazik el, egyenletes vastagságú.

A **cserje** többől elágazó, a **félcserje** átmenet az évelő és fás szárú növények között, fás részei áttelelnék, hajtásai télen visszafagynak.

A **lágý szár** zöld, nedvdús, puha állományú, egy-két éves: tőszár, tőkocsány, dudvás-, szalma-, palkaszár.

A **tőszár (tőlevélrózsa)** rövid szártagú hajtás, amely virágzáskor egy hosszú szártagot fejleszt.

A **tőkocsány** egyetlen szártagból áll, amely virággal végződik (a többől nő ki a virágkocsány).

A **dudvás szár** jellemző leginkább a kétszikűekre, egyszerű vagy elágazó szár levelekkel.

A **szalmaszár** hosszú szártagú, kihangsúlyozott szártagokkal, belül többnyire üreges.

A **palkaszár** alsó része rövid szártagú, ahol a levelek fejlődnek, felső része egyetlen hosszú szártagból áll.

A **módosult száarak** lehetnek:

Az **inda** kúszó, hosszú szártagú szaporítóhajtás, szárcsomóin járulékos gyökeret és hajtást fejleszt.

A **kacs** kapaszkodásra módosult hajtás.

A **szártővis** védelemre szolgáló módosult szár.

A **levélszerű szár (fillokládium)** alakjában is átveszi a levél szerepét, amely redukálódik.

A **gyökértörzs (gyöktörzs, rizóma)** tápanyag-raktározásra és szaporodásra módosult szár, lehet vízszintes és függőleges elhelyezkedésű.

A **szárgumó** megvastagodott, húsos csupasz szár, amely tápanyagot raktároz, rügy található rajta.

A **hagyma** olyan rövid hajtás, amelynek tengelyét (**tőnk**) húsos hagymalevelek vesznek körül. A levelek hónaljá-

ban lévő rügyekből szaporodást szolgáló fiókhagymák fejlődhetnek.

A **hagymagumó** átmenet a hagyma és a gumó között, a belül egynemű, raktározó gumót vékony buroklevelek borítják.

A száruk felhasználása a virágkötészetben

Az érdekes, szép formájú **ágakat** (pl. csavartűz), **törzsdarabokat** (nyírfa) egészében, vagy ferdén fűrészelve alapként szolgálhat karácsonyi és szárazvirág díszeknél. A színes, hajlékony **vesszőkből** koszorúalap készíthető. A **leveles hajtásokat** koszorúkba, sírcsokor alapjául, karácsonyi díszekben használhatjuk fel, pl. fenyők, egyéb örökzöldek. Csokortávirágként pl. aszparágusokat használják nagyobb mennyiségben.

LEVÉL

A levél feladata a szerves anyagok előállítása (fotoszintézis), a légzés és a párologtatás.

A levél típusai

A **sziklevél** a növény első levele (vagy levelei), amely a magból fejlődik ki, hogy ellássa addig tápanyaggal a magoncot, amíg az állandó levelek ki nem fejlődnek. Az egyszikűek 1, a kétszikűek 2, a fenyők sok sziklevéllel csíráznak. A **lomblevél** az igazi tápanyag előállító, változatos, fajra jellemző formájú és színű, a szárcsomókon ered. Általában lapos, zöld színű.

A lomblevél 3 részre tagolódik: levélalapra, levélnyélre és levéllemezre.

A **levélalappal** a szárhoz kapcsolódik, rajta függelék is lehet (**pálha**). A levél lehullása után a száron látható helye a **levélripacs**.

A **levélnyél** összeköti a levéllemez a szárral. Ha nincs levélnyél, **ülő levélről** beszélünk.

A **levéllemez** színe (felső oldala) és fonáka (alsó oldala) általában különböző, főleg a kétszikűeknél.

A **levélalakok** igen változatosak lehetnek, aszerint, hogy a levélváll, levélszél, levélcsúcs milyen formájú és arányú: kerek, tojásdad, visszás tojásdad, szív alakú, vese alakú, szálas, nyíl, lándzsás, elliptikus, tű, pikkely stb. A levélváll és a levélcsúcs lehet lekerekített, nyílas, dárdás, hegyes, tompa, kicsipett.

Egy növényen nem feltétlenül csak egyforma **levelek** fordulhatnak elő, ez a **heterofília**. Az alakbeli eltéréssel rendszerint működésbeli eltérés is együtt jár, pl. eltérő lehet a termő és a meddő hajtásokon a levelek formája, tagoltsága (pl. borostyán, szarvasagancspáfrány).

A levéllemez és a levélszél típusai

A **levéllemez tagolódása** lehet ép, karéjos, hasadt, osztott vagy szeldelt a bemélyedéstől függően.

A **levéllemez széle** lehet ép, hullámos, csipkés, fogazott, fűrészes.

Ha egy levélnyélen egy levéllemez található, akkor **egyszerű levélnek** nevezzük, ha több, akkor pedig összetettnek.

Az **összetett levél** lehet szárnyasan vagy tenyeresen összetett.

A **szárnyasan összetett levél** levélnyelén kétoldalt sorban helyezkednek el a levélkék, párosan vagy páratlanul.

A **tenyeresen (vagy ujjasan) összetett levélnél** a levéllemezek a levélnyél egy pontjáról erednek.

A **levélállás** a lomblevelek száron való elhelyezkedését jelenti. Ez lehet szórt, átellenes, keresztben átellenes, örvös.

Ha a száron egy nóduszon egy levél fejlődik, a levélállás **szórt**, a levelek egy képzeletbeli spirálon helyezkednek el.

Ha egy nóduszon két levél ered egymással szemben, a levélállás **átellenes**.

Levélállások a száron

Ha az átellenesen álló levélpárok egymáshoz képest 90 fokkal el vannak fordulva, akkor **keresztben átellenes** levélállásról beszélünk.

Amennyiben egy szárcsomón több levél fejlődik, a levélállás **örvös**.

Az **allevél** a lomblevelek alatti részen fejlődik, főleg védelemre szolgál, pl. a rügy és a hagyma pikkelylevelei.

A **fellevél** a lomblevelek feletti részén védelemre vagy rovarcsalogatásra fejlődik, pl. a pelyvavevél a pázsítfűféléknél, a kupacslevél a makktermésnél vagy a murvalevél (virágzati fellevél) a kontyvirágféléknél és a mikulásvirágnál. A rovarcsalogató szerepet betöltő fellevelek színesek, feltűnőek, ezért ezeket dísnövényként is termesztik.

A **módosult levelek** különböző feladatok ellátására fejlődnek, pl.:

- a **levéltővis, tüske** (ez pálhalevélből) – védelemre,
- a **kacs** – kapaszkodásra,
- a **rovarfogó levél** – táplálékszerzésre,
- a **pozsgás levél**- vízraktározásra,
- a **virág** – szaporodásra.

A levél használata a virágkötészetben

A leveleket koszorúalap letűzésére, - mint pl. borostyán, babérmeggy – használjuk. A felleveleket, - pl. mikulásvirág, kála, flamingóvirág – szépségük miatt cserepes vagy vágott virágként termesztik a virágkötészeti felhasználásra. A színes levélzetű növények nagy díszítőértékkel rendelkeznek, kiegészítőkként tehetjük bele a készítményekbe, vagy mint cserepes levéldísnövények lakásdíszek lehetnek.

VIRÁG

Típusai

A virág módosult levelekből álló rövid szártagú hajtás, feladata a fajfenntartás (szaporodás).

Teljes (hímzős) virág: minden virágrész megtalálható.

A szár és a virág találkozási pontja a **kocsány**, ennek felső, kiszélesedő része a **vacok**.

A **virágtakaró levelek** a kétszikűeknél a külső, védelmet szolgáló a **csészelevélből** és a belső, rovarcsalogatást szolgáló **szíromlevélből** állnak (ezek összessége a **párta**), az egyszikűeknél egynemű **lepellevelek** találhatók.

Az **ivarlevelek** a **porzó** – ez a hímivarszerv – (részei: **portok, porzószal, pollen**, azaz virágpor) és a **termő** – ez a nőivarszerv – (részei: **bibe, bibeszál, magház**, benne a magkezdeménnyel).

A **magház állása** attól függ, hogy mennyire mélyed bele a vacokba, így lehet felső, középső vagy alsó állású.

A virágok járulékos részei a **méztejtők (nektáriumok)**. A vackon vagy a szíromlevelek tövénél helyezkednek el, és magas cukortartalmú nedveket választanak ki, hogy a megporzást segítő rovarokat odacsalogassák.

A **virágformák** változatosak. A kerek forma gyakran előfordul, a sugaras szimmetriát mutató virágon számtalan szimmetriavonal található, a kétoldali szimmetriát mutató virágokon viszont csak egy szimmetriatengely lelhető föl. Ezek mellett előfordulnak részaránytalan, aszimmetrikus virágok is.

Hiányos virágok:

- a **csupasz** virágból a takarólevelek,
- az **egyivarú** virágból (porzós vagy termős) az egyik ivarszerv,
- a **meddőből** mindkét termőlevél hiányzik.

Az **egylaki** növényen megtalálható mind a porzós, mind a termős virág, a **kétlaki** növénynél két külön egyeden találhatók az egyivarú virágok.

Ha az ivarlevelek szíromlevelekké alakulnak át, akkor **telt virágot** kapunk, amely ezáltal dekoratívabb, de termést nem várhatunk.

Az **egyszerű virágoknál** egy virágszáron egy virág található. Ha egy közös tengelyen több virág fejlődik, **virágzat** jön létre.

A **fürtös virágzat** főtengeleje sokáig növekszik, így a rajta elhelyezkedő virágok kocsányai a főtengelet nem növik túl. A fürtös virágzatok a fürt, füzér, torzsa, sátor, ernyő, fejecske, fészek.

A **fürt** tengelyén hosszabb vagy rövidebb kocsányú virágok helyezkednek el.

A **füzér** virágkocsányai egészen rövidek, vagy ülők (pl. barka, amely lehet lecsüngő vagy felálló).

A **torzsavirágzatban** a főtengely elhúsosodik, megvastagodik.

A **sátorvirágzatban** különböző hosszúságú kocsányokon található virágok a végén egy síkba kerülnek.

Az **ernyővirágzatban** az egy pontból kiinduló virágok kocsányai egyforma hosszúak, így általában szép szabályos félgömb vagy gömb formát alkotnak.

A **fejecske** rövid szártagú főtengelyén a virágok félgömb vagy gömb alakzatot hoznak létre.

A **fészekvirágzat** főtengelye tányérszerűen kiszélesedik vagy kúp formájú, és a virágok egymás mellé, egy síkba rendeződnek.

A **bogaras virágzat** esetében a főtengely hamar befejezi a növekedést, és a rajta lévő virágok kocsányai a fő-tengelyt túlnövik. Bogas virágzatok a kunkor, a forgó és a legyező.

A **kunkor** virágzatban a kocsányok egy oldalra hajolnak, a **forgó** virágzatban pedig felváltva jobb és bal oldalon helyezkednek el az egyes virágok.

A **legyező** virágzat a forgóhoz hasonló, csak az egyes virágok kocsányai lényegesebben hosszabbak.

A virágzat tengelye is elágazhat, így jönnek létre az **összetett virágzatok**.

A virág felhasználása a virágkötészetben

Élő és szárított virágfejekkel letűzhető koszorúalap, pl. szalmarózsa, gombvirág, százszorszép. Szárral, levéllel együtt széles körben használjuk fel vágott virágként, csokorlazítóként csokrokba, tűzött kompozíciókba, pl. szegfű, rózsá, gerbera, fátymvirág. A virágos dísnövények adják parkok kiültetési növényanyagát, és alkalmi cserepesként kedvelt ajándékok.

TERMÉS

A termés feladata a mag védelme és elterjesztése, a megtermékenyülés után a virág termőjéből fejlődik

Típusai

A **valódi termések** a termőből fejlődnek ki.

A termést a **kocsány** tartja, kívülről a többbrétegű **terméshéj** fedi, belül található a **mag**. A terméseken gyakran találhatóak különböző **függelékek** (repítőszőr, repítőszárny, bóbíta), amelyek az elterjesztésben segítenek.

Száraz termések

A terméshéj az érés során elszárad.

Ezek egy része felnyíló, mint a hüvely, becő, tüsző, tok, más részük zárt, mint a szem, makk, kaszat, lependék, aszmag termések.

A felnyíló termések éretten a magokat kiszórják, a fel nem nyílók egymagvúak, a termés egészben esik le.

A **felnyíló száraz termések** közül a **tüsző** egy hosszanti repedéssel nyílik szét.

A **hüvelytermés** a termés csúcsától a kocsány felé két repedéssel nyílik.

A **becő** keskeny, hosszú termés, éretten két nyílással reped fel alulról felfelé, a magvak a középső válaszfalon ülnek.

A becőke termés kb. ugyanolyan széles, mint amilyen hosszú.

A **toktermés** egy vagy többbrétegű, felnyílási módja különböző.

A **száraz, zárt termések** közül a **szemtermésben** a termés fala a magházzal összenőtt, az **aszmagtermésben** pedig a mag szabadon áll.

A **makktermés** fala vastag, kemény, a maghéjjal nem nőtt össze, rendszerint kupacslevél veszi körül.

A **kaszattermés** falát részben a vacok alkotja, rajta gyakran repítőkészülék található, ami az elterjesztését segíti. Ha kettésével fejlődik, ikerkaszattermést kapunk.

A **lependékterméseken** repítésre szolgáló szárny alakult, ha két, éréskor széteső lependék fejlődik, akkor ikerlependéknek nevezzük.

Húsos termések

A fala elhúsosodik, lédús lesz, mint a bogyó, kabak, csonthéjas terméseké.

A **bogyó** külső terméshéja hártyás, a középső és a belső húsos, leveles.

A **kabak** terméshéj külső rétege vastag, a középső húsos, a belső pedig leveles.

A **csonthéjas** termés külső terméshéja hártyás vagy bőrszerű, a középső, általában leveles, nedvdús, a belső csontkeménységű, benne található a mag.

Az **álterméseknél** a termésképzés a termőn kívül más is részt vesz, leginkább a vacok, néha a kocsány, a takarólevelek is. Ilyenek az alma, körte, csipkebogyó, szamóca, málna.

Az **almatermésben** a tüsző termést a meghúsosodó vacok veszi körül, a **körténél** a kocsány is elhúsosodik.

A **csipkebogyó** aszmagjait serlegszerűen veszi körbe a vacok.

A **szamócatermés** vacokkúpjába aszmagok ágyazódnak be, a **málnatermés** pedig csoportos csonthéjas termés, az **epertermésben** makkocskák vannak, amelyet a meghúsosodott virágtakaró vesz körül.

A termés felhasználása a virágkötészetben

A szárazkötészetben a kiszárítható terméseket használják fel, pl. máktok, krisztustövis, szivarfa, csörgőfa, lampionvirág. A színes, húsos termésűeket őszi vázadíszekbe, tálakba, koszorúkba tehetjük, pl. csipkebogyó, galagonya, hó-bogyó, fagyal. A tobozokkal karácsonyi díszeket, koszorúkat díszíthetünk, pl. luc-, fekete-, ezüst-, vörös-, selyemfenyő tobozai. (Bár a toboz tulajdonképpen elfásodott nővirágzat és nem termés.)

3. LECKE

A virágüzlet részei és felszerelése

A virágüzlet **munkahely**. A virágkötő számára a mindennapi tevékenység szintere, amely a megélhetést biztosítja, de ugyanakkor tehetsége révén tág lehetőséget ad képességeinek kibontakoztatására és környezetének ízlésformálására is.

A virágüzleti munka összetett. Szerteágazó tevékenységet jelent az áru beszerzésétől a művészi színvonalú készítmények megjelenéséig. Ugyanakkor emberismeretet, tapintatot, ízlésformálást is igényel a mindennapi üzleti munka. A vásárló akkor tér be szívesen az üzletbe, ha szép, friss virágot vásárolhat, az elkészített kompozíció tetszetős, legyen az egyetlen szál virág kiegészítővel. Az eladó számára a vevő a legfontosabb, akinek kérését szívesen, jó minőségben teljesíti.

A jó áru, igényes kötészet és a kulturált kiszolgálás a legjobb vevőcsalogató és megőrző. Törekedni kell a folyamatos ellátásra, nem szabad csak a nagy ünnepekre koncentrálni, a készlet legyen állandóan választékos és bőséges! Ehhez ismerni kell a vevőkör igényét, szokásait és alkalmazkodni kell hozzá! Az üzlet legyen tiszta, barátságos, a növények legyenek frissek, jól kezelték!

Az üzletmenet szempontjából meghatározó jellegű az üzlet helye. Az eladott áru mennyisége az **átmenő forgalmat lebonyolító üzleteknél jelentős: az állandó vevőkört kiszolgáló üzleteknél** a vevőkör állandóbb, a vásárlók a jobb minőségű árut, készítményeket igénylik.

I. Tárgyi feltételek:

A virágüzletek színvonalas működéséhez szükség van megfelelő tárgyi feltételekre, a feladatok ellátására a virágüzleteken belül funkcionális részek alakultak ki. Ezek a térben nem különülnek el élesen, a helyi adottságoktól függően helyezkednek el. Nagyságukat, színvonalukat az építészeti és pénzügyi lehetőségek szabják meg.

1. A portál

Az üzlet külső **kirakati és bejárat**i része. Az utcán szemlélődő részére a legfontosabb rész.

A portál feladata a figyelemfelkeltés, hogy a járókelők, esetleg éppen virágüzletet keresők észrevegyék.

Az üzlet portálja fontos információt tartalmaz, ha érdekes, ízléses, mindenki észreveszi, megjegyzi a későbbiekre is, hogy hol található. Ha kedvező a megítélés, a szemlélődőből vásárló lesz.

A portál az üzlethez tartozó külső falrészről, a cégtábláról és a reklámfeliratokról, illetve a kirakatról és a bejáratból áll.

A cégtábla

Fontos feladata, hogy minél messzebből tájékoztassa a járókelőt, hogy itt virágüzlet van. Az üzlet megnevezése legyen rövid, jól látható, könnyen olvasható betűtípust válasszunk. A legjobb megoldás, ha **világító vagy megvilágított** cégtábla van, gondolva az esetleges hosszabb időtartamú nyitva tartásra is.

Az üzletajtó

Ha egy síkban van a kirakati üveggel, nagyon megbontja a kirakat összhangját. Az üvegfelülettől kissé hátrább lévő üzletajtó nagyobb teret hagy a kirakatsnak, a kirakat mélységébe is jobban bele lehet látni. A bejárat

ajtón az üzlet nyitva tartása és egyéb fontos információk találhatóak (pl. NYITVA – ZÁRVA felirat, tűz esetén kit kell értesíteni).

A portálokon – különösen déli, délnyugati fekvésben – fontos kiegészítő az **árnyékoló- vagy napvédő ernyő**.

2. Kirakat

Az utca- és városkép kialakításában jelentős szerep jut a virágüzletek kirakatainak. A szép, ízléses, az aktualitásoknak megfelelően díszített kirakatok a városkép kedves színtestjait.

A kirakat tükrözi az üzlet dolgozóinak ízlését, szakmai rátermettségét, mindig a kínálat legjavát mutassa be! Ez az üzleti forgalom és a közízlés fejlesztése, az esztétikai nevelés miatt is fontos.

Az üzlet egyik leglátványosabb része, alapvetően 2 funkciónak kell megfelelnie:

- **Árubemutató:** A kirakatnak meg kell mutatnia az üzlet gazdag választékát, az árukészletét, máskülönben a vásárló továbbmegy.
- **Raktár:** A virágok és virágkészítmények legnagyobb részét itt kell elhelyezni.

Az elrendezésnél az áttekinthetőség, a könnyű hozzáférhetőség, a szép, hívogató elhelyezés ne keltse senkiben a raktár érzetét!

Az legyen **figyelemkeltő**, kerüljük az egyhangú elrendezést, egy-egy hangsúlyosabb csoport kialakítása már változatosabbá teszi a formát.

A kirakat feladata az áru bemutatása és esztétikus, figyelemkeltő elrendezésben történő raktározása.

A kirakatrendezés szempontjai

Mivel a virágüzleti kirakattól árusítunk is, ezért az mindig változik, tehát a kirakatrendezés állandó és folyamatos feladat. Az eladott áru helyére újabbat teszünk, vagy elrendezzük újra a kirakati árut, hogy eltüntessük az üres helyet.

A jó térkialakítás

A kirakat rendezésénél a legfontosabb a **jó térkialakítás**, melynek több célja van:

- a vevők át tudják tekinteni a választékot,
- adjon módot feltűnő pontok kialakítására,
- az eladó könnyen hozzáférjen minden áruhoz.

A kirakatot úgy rendezzük be, hogy az utcáról és az eladótérből egyaránt **egységes képet** kapjunk.

A magasabb növényeket az oldalfal mellé tegyük, elé lépcsőzetesen a kisebbeket. A hangsúlyos helyekre mindig a legszebb növényeket és kötészeti munkákat helyezzük! A kirakat berendezésénél a változó magassági szintek adta lehetőségeket is használjuk ki! Az oldalfalakra falli díszeket, a mennyezetről lelógó, függő díszeket is helyezzünk el, hogy a helykihasználás maximális legyen!

Színhatások

Az elrendezés formája mellett a kirakat **színhatásainak kialakítása** is nagyon fontos látványtényező. A háttér és az alap mindig sötétebb, az előtér díszítő elemei mindig világosabb anyagból készüljenek!

Hosszabb gyakorlat után a kirakatban, de az üzletben is megfigyelhető az a hely, ahonnan hamarabb veszik meg az árut, (a kirakat alsó harmadában a középtájon található). Ez mindenképpen olyan tapasztalat, amit a kirakatrendezéskor figyelembe kell venni!

A kirakat átrendezése a virágüzlet varázsát is jelentősen befolyásolja. A kirakatoknak hetente legyen új képe, mutasson be egy-egy újdonságot a virágkötészeti alkotásokból!

Hívjuk fel a figyelmet a közeledő ünnepekre! Például karácsony előtt már hetekkel láthatjuk a karácsonyi díszekkel teli kirakatokat. A nagyobb női névnapokra is felhívhatjuk a vevők figyelmét a kirakatba helyezett tablók segítségével.

A kirakatba kerüljenek kész kompozíciók, csokrok! Az érdeklődők, ha látják egy-egy virág kompozícióban, csokorban való megjelenését, később esetleg megrendelik.

A kirakati táblák

Jól olvastatók legyenek, feliratuk rövid, frappáns, mert a járókelők a kirakat előtt elsétálva csak egy-két szót képesek megjegyezni. A látvány és a szöveg egymás hatását fokozzák, ha jól választjuk meg a betűtípust és a méretet. Az üzlet iránt bizalmat tovább növeli, ha az árak, a növények nevei szép írással, jól olvashatóan, helyesen vannak fel tüntetve. Hívjuk fel a figyelmet az újdonságokra, ez kíváncsivá teszi a vevőket!

A kirakat akkor vevőcsalogató, ha az áruválasztékon kívül rendszeresen ügyelünk azokra a **technikai jellemzőkre**, melyek a kirakatot jellemzik.

A kirakat megvilágítása

Nem olcsó, de nagyon fontos, hisz a forgalom jelentős része az esti órákra tolódik át. A világítás megválasztásánál a virágrészek élővé tétele a legfontosabb! Ezt leginkább a napfény színösszetételét megközelítő **fénycsővekkel** oldjuk meg. A hideg, fehér fény alkalmazását kerüljük! A kirakatban általános és speciális világítás szükséges. Helyes, ha rejtett fényforrásokat is elhelyezünk. A kiemelkedően szép kirakatrészeket egyedileg is világítsuk meg!

A kirakat üvege

Legyen mindig tiszta és páramentes! A kirakatüvegre csak annyi reklámszöveg helyezhető el, hogy a belátást ne zavarja és ne vonja el a figyelmet a növényekről. A jó belátást a tükröződés is zavarhatja, ezt külső árnyékolással és belső világítással csökkenthetjük.

A kirakat építészetileg lehet stabil (épített) és mobil.

A stabil (épített) kirakat

Ez a hagyományosabb, a nagy kirakatokat lépcsőzetes szintben célszerű építeni.

Burkolatként könnyen tisztítható, fertőtleníthető matt kőlap, mészkő, márvány stb. használható. A falak a magas páratartalom és az öntözés következtében beszenneződhetnek, ha a falak moshatók, a tisztán tartás nem okoz gondot. A kirakat és az üzlet falburkolata, mennyezete lehetőleg egységes és összefüggő, vagy egymást jól kiegészítő, harmonikus legyen!

Falburkolatként alkalmazhatók: egyszerű vakolatfestés, dísztegla, faburkolat, meszelés, tükör. A **tükörrel** a teret látszólagosan megnöveljük, és módot adunk arra, hogy az érdeklődő a kiállított növényt minden oldalról megsejmelhesse.

A mobil kirakat

Ez a típus könnyen áthelyezhető, csökkenthető vagy növelhető számú **állványokból, dobogókból** áll. A mobil berendezés modernebb, célszerűen változtatható alapformát és felületet ad. Elemei készülhetnek rozsdamentes fémlemezről, műanyagból, jól impregnált fából.

A mozgatható kirakatelemekből egy üzleten belül mindig csak **egy típust** használjunk! Formájuk, alakjuk, színük és nagyságuk legyen összhangban az üzlet egyéb berendezésével! Színük ne legyen hivalkodó, inkább semleges hatású, a növények szépségét, formáját, egyediségét emeljük ki! A kirakati elemek alakja, magassága eltérő (téglatest alakú dobogók, hengerek, négyzet, hatszög alapú hasábok stb.). Barátságosabbak a lekerekített formák.

A kirakat nagyon fontos kellékei a **vázák**. A tartóedények alárendelt szerepet töltenek be a virágokkal szemben, de egy-egy szép vonalvezetésű, pasztell, semleges színhatású váza esztétikus megjelenésével elősegíti a vázacsokor vevőcsalogató megjelenését.

A tartóedények kiválasztásánál fontos, hogy **könnyen tisztítható, fertőtleníthetők** legyenek! A készletben legyenek meg a szokásos virágválasztéknak megfelelő mennyiségű és hangsúlyú tartóedények! Nagyon zavaró, ha megjelenésükben, anyagukban különféle vázák jelennek meg a kirakatban!

3. Eladótér

Az üzlet belseje a vásárló és a dolgozó számára is legyen jól áttekinthető, rendezett, kellemes, biztosítson otthonos közérzetet!

Az eladótér feladata, hogy helyet biztosítson a vevők kiszolgálásához.

A berendezések elhelyezésének lényeges szempontjai:

- Minél rövidebb munkautak kialakítása, az üzletben dolgozónak a legkevesebb közlekedőút megtételével a keze ügyében legyenek a szerszámok, kiegészítők, szalagok stb.

- A vevő és az eladó ne álljon egymás útjában, útjuk ne keresztezze egymást!

Az **eladópult** a munkavégzés, a fizetés, a csomagolás fontos helye, így szerves tartozéka az eladótérnek. A több funkciót is betöltő pult méretezése legyen ennek megfelelő!

A kiszolgálópulton vagy mellette van elhelyezve a **pénztárgép**, így megfelelő elektromos csatlakozásról is gondoskodni kell!

A leggyakrabban használt **eszközöket, anyagokat** (olló, tűzőgép, cellux, segédanyagok, szalag, csomagolópapír, más apró kellékek) is ebben a térben célszerű elhelyezni. Az alsó térben kialakítható néhány polc, amelyeken a nagy mennyiségben felhasználásra kerülő anyagok tárolhatók.

Az eladótérben is elhelyezhetünk egy kis **munkaasztalt**, hogy a vevő szeme előtt állíthassuk össze az egyszerűbb készítményeket. A vevők szeretik nézni, hogyan készül el a csokor, és így biztosak lehetnek abban, hogy az általuk kiválasztott virágokból készülnek. Munka közben lehet beszélgetni a vevővel, tanácsokat adni a kezelésre vonatkozóan, a személyes kapcsolatok kialakítására az üzletmenet szempontjából nagyon kedvező.

A belső tér, az üres falfelületek jól kihasználhatók különféle **polcrendszerekkel**. Ezek többféle funkciót tölthetnek be. Kiegészítik a kirakat választékát, vagyis további bemutatásra szolgálnak, és anyagok, eszközök, kellékek ideiglenes raktározására is felhasználhatók.

A polcokon, a várakozóhely közelében elhelyezhetők olyan szakkönyvek, folyóiratok, amelyeket javasolhatunk érdeklődő vevőinknek, ott belelapozhatnak, információt gyűjthetnek kedvenc szobanövényeikről, ötleteket találhatnak kötészeti készítményekhez.

A **várakozóhely** a vevő kényelmét szolgálja. A vevőnek legyen lehetősége megvárni, amíg a kötészeti munkák elkészülnek, és kényelmesen ülve tudják megbeszélni a nagyobb megrendeléseket. A várakozóhely berendezése egy asztalból és legalább két székből álljon, a virágszalokban előírás a létesítése.

4. Munkatér, munkaterem

Elnevezéséből adódóan a mindennapi munka színtere. Akkor legyen, hogy biztosítható legyen az ott dolgozók folyamatos munkája!

A munkatér feladata, hogy helyet biztosítson virágkezelésekhez, előkészítő munkákhoz, a nagyobb méretű, különlegesebb kompozíciók elkészítéséhez.

A **munkaasztalt** célszerű úgy elhelyezni, hogy ne essen a közlekedési útvonalba, ugyanakkor a munkavégzés során se kelljen sok felesleges utat megtenni a dolgozónak. A munkaasztal legyen megfelelő magasságú (minimum 1 méter), ideális megoldás, ha állítható magasságú, széle lekerekített, hogy állva is kényelmesen lehessen mellette dolgozni! Felülete legyen könnyen tisztítható (PVC műanyag felületű, horganyzott lemez)! Ülve végezhető munkához támlás **széket** célszerű odakészíteni.

Az asztal falfelület felőli részén **polcok, tárolók** legyenek elhelyezve, amelyekben a munkálatokhoz szükséges anyagokat tartják. Minden kelléknek legyen állandó helye, hogy mindent hamar megtaláljon a dolgozó! Az asztal alatt célszerű **hulladékgyűjtőt** elhelyezni, a rend és a tisztaság megőrzése érdekében. A munkatér padlója legyen csúszásmentes a balesetek elkerülése miatt!

A munkatér és az eladótér szoros egységet képez. A munkatérben elkészített csokrot összekötés előtt meg kell mutatni a vásárlónak! A kettő között biztosítsuk az **átjáratóságot**, de ugyanakkor a megfelelő elválasztásáról is gondoskodjunk (pl. függönnyel)! A munkatér jó megvilágítása szintén nagyon fontos!

5. Raktár

A virágkötészet anyagait felhasználásig tárolni kell. Kisebb üzletekben **polcok, szekrények** jelentik a raktározási lehetőségeket, nagyobb üzleteknél kialakítható külön **raktárhelyiség**.

A raktározás feladata az ~~anyagok, eszközök célszerű készletezése, felhasználhatóságuk, minőségük megőrzése~~ mellett.

A raktározásnál különös gondot kell fordítani a szakszerűsége!

Az áruk mennyiségét az időszakos forgalom arányának megfelelően kell raktározni!

Mindig tudjuk, miből mennyi van és az hol található!

Egyféle anyag egy helyen elkülönítve, jól láthatóan és hozzáférhetően legyen elhelyezve!

Tartsuk be a kezelési utasításokat, hogy a tárgyak ne sérülhessenek meg a tárolás során!

Tartsuk be a balesetvédelmi szabályokat!

A tárgyakat megfelelő módon helyezzük el a polcokon, hogy ne essenek le, és ne akadályozzák a közlekedést!

A nagyméretű, nehéz tárgyakat alulra, a könnyű anyagokat a magasabb polcokra helyezzük!

A tűzveszélyes anyagok ne kerüljenek nyílt láng közelébe vagy a fűtőtesthez közel!

Az anyagokat eltérő tulajdonságaik miatt különbözőképpen kell tárolni:

- A **csomagolópapírok**, amelyek ívekben kerülnek az üzletbe, gyűrdésmentesen, száraz helyen tartva sokáig épek maradnak.
- A **drótok** nedves helyen, a magasabb páratartalom mellett rozsdásodhatnak, ezért ezek szárazon történő tárolását is biztosítani kell! Tömegüknél fogva az alsóbb polcokra kerüljenek!
- A **gyertyákat** sötét, hűvös helyen, pormentesen tároljuk. Az öntött gyertyákat állítva, a henger alakúakat fektetve, a mártottakat kettésével függesztve tarthatjuk. A különböző színűeket különítsük el, nehogy elszínezék egymást!
- A **mohalapokat** szárazon tároljuk, és használat előtt nedvesítsük be őket, hogy visszanyerjék zöld színüket.
- A **szalagok** bedobozolva, selyempapírral takarva, hogy ne porosodjanak, ne fakuljanak, száraz helyen tárolandók.
- A **szárazvirágok** száraz, szellős, sötét helyen tartandók. A kész szárazvirág díszeket celofánba csomagolva, lazán dobozokba helyezve, a fali díszeket pedig falon függesztve tároljuk.
- A **dobozok**, termések zsákokban, dobozokban várják a felhasználásukat.
- A **tűzőhabok** is szárazon történő raktározást igényelnek, mivel könnyűek, a magasan lévő polcokra tehetők.
- A **vegyi anyagok** (lakkok, festékek) tűzveszélyesek, ezért jól lezárva, felcímkézve, fűtőtesttől, nyílt lángtól távol tároljuk!
- A **virágtartó edényeket** tisztán raktározzuk el, súlyuk miatt az alsó polcokra kerüljenek!

A segédanyagok és kellékraktár mellet szükségünk van egy élő növények számára megfelelő raktárra is.

- A **hűtőkamra vagy hűtőszekrény** minden virágüzlet nélkülözhetetlen tartozéka. Hűtött tárolásra egy **pin-cehelyiség** is megfelelő, ahol erre lehetőség van, ott célszerű ezt kihasználni.

A megfelelően tárolt **élővirágok** tartósabban virágoznak, eladhatóságuk időtartama meghosszabbodik.

A hűtőszekrényben vödörbe állítva, vízben helyezzük el a becsomagolt virágkötegeket, vagy fektetve, szárazon tároljuk azokat a virágokat, amelyek ezt elviselik!

Az élővirágokból készült díszeket (koszorúk, csokrok, tálak) eladásig szintén itt tárolhatjuk.

- A **fenyő**bálákat időnként meglocsolhatjuk, hogy frissebbek maradjanak.
- A **mahónia** kötegeket állítva tartjuk, így nem nyomódnak a levelek!
- A **vizesblokk** a növények mindennapi kezeléséhez elengedhetetlen. Kiegészítőként kisebb **kádak, vödörök** szükségesek a növények raktározásához.

6. Szociális helyiségek:

A munkaadóknak a munkavállalók részére biztosítani kell az alapvető tisztálkodási, higiéniai, étkezési lehetőségeket.

A szociális helyiségek feladata, hogy biztosítsa a munkában is szükséges alapvető életfunkciók ellátásához szükséges feltételeket, a munkavégzéshez megteremtse a dolgozók jó közérzetét.

A szociális ellátás lehetőségei

- **Öltöző:** átöltözési lehetőséget biztosít, ehhez egy szekrény is elegendő, a hideg időszakban legyen fűthető.
- **Tisztálkodási lehetőség:** a mosdóhelyiség, szükség esetén szintén legyen fűthető. Nagyobb üzletekben zuhanyozóhelyiség is berendezhető.
- **WC:** ha nők és férfiak is dolgoznak az üzletben, akkor legyen két külön helyiség erre a célra.
- **Étkező:** ha nem lehetséges, akkor legalább a feltételek legyenek adottak (asztal – ez lehet a munkaasztal is -, szék, rezsó, hűtőszekrény).
- **Az adminisztráció** elvégzésére álljon rendelkezésre elkülönített asztalfelület!

A fenti szociális helyiségeknek nem feltétlenül kell egy helyiségben lennie a munkahellyel (virágüzlettel)! Mindig a helyi adottságokat kell kihasználni a célnak legjobban megfelelő módon.

A szociális helyiségeket (pl. WC, öltöző) raktározásra, illetve bármely másra használni, amely nem a rendeltetési célnak megfelelő, átmenetileg is tilos!

Dohányzó hely kijelölése nem kötelező, sőt a munkaadó akár meg is tilthatja a dohányzást a munkahelyen. Az eladótérben, raktárban tilos a dohányzás, mert a növények számára is káros a dohányfüst, és tűzveszélyes lehet!

II. Virágkereskedelmi helyek típusai

A virágok, virágkötészeti kompozíciók többféle típusú kereskedelmi egységben forgalmazhatók és megvásárolhatók. A szociális ellátottság, a forgalmazott áru mennyisége, minősége, az árszínvonal alapján különíthetjük el őket. A vásárló eldöntheti, hogy számára melyik a legkedvezőbb vásárlóhely.

Virágkötő üzem

Nincs közvetlen virágeladás, a dolgozók megrendelés alapján készítik el a kész munkát, amelyet aztán elszállítanak a felhasználási helyére. Főleg temetők környékén találhatók ilyen üzemek, a vevők katalógusból választják ki a számukra legjobban megfelelő készítményeket.

Egy-egy készítménycsoportra (pl. szárazkötészeti csokrokra) specializálódott üzemek is előfordulnak.

Stand

Piacokon található stabil (épített) és mobil (mozgatható) árusítóhely. Az eladó helypénzt fizet, este a megmaradt áruját elszállítja. Az előre elkészített, egyszerű csokrok eladása történik itt, különösebb virágkötészeti tevékenység nélkül.

Pavilon

Stabil építmény beton alapzaton, üvegfalakkal, körbejárható módon, vagy a pavilonsor egy elemét alkotja. A vevő beléphet, de nincsenek szociális feltételek. Egyszerűbb kötészeti munkák készítése, csomagolása és árusítása történik itt.

Virágbolt

Kőépület, kis kirakattal, függönnyel vagy paravánnal elkerített munkatérrel, vízcsappal, de egy légtérben. Vívezeték van, a szociális feltételek nem mindig adottak (pl. nincs WC).

Virágüzlet

Rendelkezik portállal, kirakattal, eladótérrel, elkülönített munkatérrel, raktárral és szociális helyiségekkel (lásd: A virágüzlet részei és felszerelése c. témakör).

Az **átmenő forgalmat lebonyolító üzletek** a bevásárló központok, aluljárók, metró kijáratok, pályaudvarok, temetők környékén találhatók. Inkább az eladott áru mennyisége a számottevő, az állandó vevőkör csupán a forgalom kb. 20%-át adja.

Az **állandó vevőkört kiszolgáló üzletek** lakókörnyezetben, utcákon, kisebb településeken, városközpontokban helyezkednek el. Az állandó vevőkör a forgalom kb. 80%-át adja, nem annyira az áru mennyiségével, mint inkább az áru minőségével és a virágkötészeti alkotásokkal igyekeznek a vevőkört megnyerni és megtartani.

Virágszalón

A vevő kényelmét szolgáló várakozóhely (asztal székekkel) a virágszalón fontos része. A szalónok dolgozói is többnyire képzettebbek, a készítmények pedig színvonalasabbak az átlagnál. Természetesen az árak is magasabbak, mint más virágeladási helyen.

Személyi feltételek a virágüzletben

Ha bemegy egy virágüzletbe, a virágüzlet külső képén kívül az Ön számára is fontos szempont, hogy milyen a kiszolgálás, későbbi vásárlásait ennek függvényében fogja kialakítani. Bármilyen szép is egy virágüzlet vagy virágszalón, ha az eladók nem tudják kedvességükkel megfogni a vevőket, nem fognak rendszeresen ott vásárolni. A személyi feltételek tehát ugyanolyan fontosak az üzletmenet szempontjából, mint a tárgyi feltételek.

A személyi feltételeket a virágüzletben dolgozók (vezetők és alkalmazottak) biztosítják. Nagyon fontos, hogy az eladó ismerje szakmáját, a növényeket, tudjon helyes tanácsot adni a növényválasztáshoz, ápoláshoz! Személyiségében tükröződjen egyfajta szeretet és tisztelet munkája tárgyával (a növényekkel) szemben. Szakmailag folyamatosan képezze magát, ismerje meg az új irányzatokat, trendeket. A dolgozók legyenek igazi gazdái az üzletnek, biztonságérzettel, kiegyensúlyozottan végezzék munkájukat!

Az eladó legyen jól ápolt, tiszta, kellemes megjelenésű, nyerje meg a vevő bizalmát!

Hogyan viselkedjen az eladó a virágüzletben?

Az eladó a virágüzletben viselkedjen figyelmesen, kulturáltan, legyen türelmes, készséges. Munkáját mindig pontosan, kellő ütemben végezze. Főösleges a kapkodás, de a lassú kiszolgálás elriaszthatja a vevőket.

Amíg a vevő az üzletben van - még a kiszolgálás után is –, ő a legfontosabb. Az eladó hangneme legyen barátságos, kedves, de nem bizalmaskodó, tolakodó.

Nem szabad a vevő előtt magánügyekről, az üzlet belső ügyeiről beszélgetni az üzlet dolgozóival.

Ne dohányozzon, ne rágózzon, ne egyen az eladótérben, és ne igyon szeszes italt munkaidő alatt!

Az eladó ne dolgozzon az előtérben kiszolgálás közben (pl. koszorúkötés, virágkezelés), csak a vevővel foglalkozzon.

Milyen a helyes eladói módszer?

A kiszolgálás legyen figyelmes, udvarias, gyors! A jó forgalom alapfeltétele a kulturált kiszolgálás.

Mivel a virág nem közszükségleti cikk, ezért még fokozottabb az igény a kulturált viselkedésre.

A vásárlás eldöntéséhez adjon segítséget a vevőnek, de ne erőszakoljon a vevőre mindenáron árut. Ha a vevő bizonytalan, adjon többféle választási lehetőséget a növény kiválasztásához. Ha a vevő olyat kér, ami az eladó szerint nem harmonikus, esetleg ízléstelen, akkor finomat irányítsa a helyes irányba, de ezt nagyon tapintatosan tegye.

Kérdezze udvariasan: Kinek lesz a csokor? Milyen célból viszi a növényt? Hova szeretné tenni a növényt? Mennyi pénzt szán a csokorra?

Lásson és érezzen a vevő szemével, hogy aki kapja a készítményt, szívből örüljön neki.

4. LECKE

A növények életjelenségei, rendszerezésük

A növények életjelenségeivel az **élettan (fiziológia)** foglalkozik. A növények élő-érző lények, táplálkoznak, növekednek és fejlődnek születésüktől halálukig, szaporodnak és sokasodnak, beszélni ugyan nem tudnak, mégis számos jelét adják annak, hogy ők is éreznek, bizonyos ingerekre mozgással reagálnak.

A **növényrendszertan** az élővilág számos növénye közötti eligazodást segíti, áttekinthetővé teszi, csoportosítja. Az azonos csoportba tartozó növények sok hasonlóságot mutatnak, ezért ha tudjuk, hogy egy növény melyik rendszertani kategóriába tartozik, már sok mindent megtudtunk róla. A fontosabb növénycsaládokba olyan növények tartoznak, amelyek a mindennapi virágüzleti gyakorlatban sűrűn előfordulnak, ismeretük tehát fontos.

I. A növények életjelenségei:

A legfontosabb életjelenségek az anyagcsere, a növekedés és fejlődés, a növényi mozgások.

1. Anyagcsere:

Az anyagcsere két, egymással ellentétes lefolyású folyamatból áll. Az **asszimiláció** felépítő, a **disszimiláció** pedig lebontó folyamat.

Melyek a növények felépítő folyamatainak jellemzői?

A növény az asszimiláció során a környezetéből felvett szervetlen tápanyagokat átalakítja szerves vegyületekké. Az ehhez szükséges energia származhat a napfényből vagy szervetlen vegyületek reakcióiból.

Az asszimilációnak két fajtája alakult ki aszerint, hogy az energia honnan származik.

Fotoszintézis

Az asszimilációhoz szükséges energiát a zöld növények a napfényből nyerik, a zöld színtest klorofillja átalakítja kémiai energiává.

A fényenergiával történő asszimilációt fotoszintézisnek nevezzük.

A fotoszintézis során szén-dioxidból és vízből szőlőcukor keletkezik és oxigén szabadul fel. A fotoszintézis csak nappal (fényszakasz) megy végbe a növényekben, tehát a szőlőcukor csak nappal képződik. Ennek egy része átalakul keményítővé és elvándorol a raktározó szervekbe. Éjszaka (sötét szakasz) a keményítő visszaalakul szőlőcukorrá és a felhasználási helyre vándorol.

A fotoszintézis jelentősége

A fotoszintézis az élet szempontjából talán a legfontosabb biológiai folyamat. Minden élőlény létezésének alapja, mert az állatok és emberek számára főképp a fotoszintézis során jönnek létre szervetlen vegyületekből szénhidrátok, az élet energiaszolgáltatói. Másrészt a fotoszintézis során keletkező szénláncok az alapjai a fehérjék és a többi nagy molekulájú szerves vegyületek keletkezésének. A fotoszintézis közben termelődik az állatok és az ember légzéséhez nélkülözhetetlen oxigén is.

Kemoszintézis

A klorofill nélkül alacsonyabb rendű növények az asszimilációhoz napfény helyett kémiai energiát használnak, ezt a környezetük különböző szervetlen vegyületeinek oxidálásával nyerik.

A kémiai energiával történő asszimilációt kemoszintézisnek nevezzük.

A képződő energia csekély, és ennek csak kis részét hasznosítják, mégis nagy jelentőségűek a természetben. A **nitrifikáló baktériumok** a nitrogénvegyületek rothadása során keletkező ammóniát égetik el nitráttá, majd ezt oxidálják tovább nitrátokká. Ezzel a talaj felvehető nitrogéntartalmát jelentősen gazdagítják.

Melyek a növény lebontó folyamatainak jellemzői?

A lebontó folyamat, a disszimiláció során a növények az asszimilációból keletkezett szerves anyagokat lebontják, és

közben energia szabadul fel. Ezt az energiát használja fel a növény az életműködéséhez.

A **növényi légzés (respiráció)** a sejtekben lejátszódó biológiai oxidáció, és az ezzel kapcsolatos gázcseré.

Az aerob légzés esetében a lebontás levegő (oxigén) jelenlétében zajlik, képlete a fotoszintézis fordítottja.

A szénhidrátokból felszabaduló hidrogénatomok oxigénhez kapcsolódnak, és **vízzé** égnek el. A keletkező **széndioxidot** sötétben teljes egészében leadja a növény a környezetbe, nappal a fotoszintézis közben felhasználásra kerül. A **korhadás** aerob bomlási folyamat, termékei egyszerű vegyületek vagy elemek.

A disszimiláció a növény sejtjeiben állandóan folyik, nappal az asszimilációval párhuzamosan megy végbe, azonban kisebb mértékű. A légzés intenzitása függ a növényfaj felépítésétől, a fejlődési stádiumtól, a környezeti tényezőktől.

Az aerob légzés esetében a lebomlás levegőtlen körülmények között megy végbe, a kémiai energia nem szabadul fel teljes egészében, a baktériumokra és az élesztőgombákra jellemző.

Az enzimeik segítségével a szerves vegyületeket alkoholra, tejsavra, ecetsavra, vajsavra stb. bontják le. Ezek egy része számunkra hasznos (pl. a savanyú káposzta, a bor erjedése, aludtfejj), más része káros (pl. a bor ecetesedése). A nitrogéntartalmú vegyületek bomlását, a rothadást anaerob élőlények idézik elő. Végtermékeik gyorsan illanó, bűzös vegyületek (pl. ammónia), gyakran mérgező anyagok.

A foto- és kemoszintézisre képes növények önellátók, azaz **autotróf növények**, mert a testüket a környezet szervesen vegyületeiből önállóan építik fel. Az eltérő táplálkozású, vagyis a **heterotróf növények** a más önellátó szervezetek által létrehozott vegyületeket használják fel.

Milyen eltérő táplálkozású növények vannak?

Korhadéklakók

Elpusztult növényi és állati maradványokon élnek, abból táplálkoznak (szaprofita táplálkozás). Az elhalt szerves anyagot egyszerűbb szervesen vegyületekre bontják le, amelyeket más növények már felvehetnek, ezzel jelentős szerepet játszanak a táplálék körforgásában. Sok baktérium és gomba (tapló, ehető gombák) táplálkozására ez jellemző, oxigén jelenlétében korhadást, oxigén hiányában pedig rothadást idéznek elő.

Élősködők

Élő szervezetekből vonják el a szerves anyagot (paraziták), ezért általában károsak. Idetartoznak pl. a betegséget okozó baktériumok és gombák (lisztharmat, peronoszpóra), a virágos növények közül az aranka, amely szívógyökereket bocsát a gazdanövény szárába.

A félig élősködők a gazdanövényről csak vizet és tápsókat vonnak el, de fotoszintetizálnak (fagyöngy), vagy a nitrogén szükségletüket fedezi más élőlényekből (rovaremsztó növények).

Együttélők

A **szimbiózis** két növény közötti kölcsönösen előnyös kapcsolat.

A **zuzmók** szervezetét egy moszat és egy gombafaj alkotja, a gomba védi, illetve vízzel és tápsókkal látja el a moszatot, amely fotoszintetizál, és szerves anyagokat juttat a gombának. Az együttélés annyira előnyös, hogy a zuzmók olyan helyeken is megélik, ahol külön-külön elpusztulnának.

A **mikorrhiza kapcsolat** a virágos növények (pl. fán élő orchideák) és gombák együttélését jelentik. Sok gomba a fák gyökereiből nyeri a szerves tápanyagot, a fák (pl. a fenyők) viszont ásványi anyagokhoz jutnak a gombák által.

2. NÖVEKEDÉS ÉS FEJLŐDÉS

A különböző **külső környezeti tényezők** a fejlődés különböző szakaszaiban a növény növekedését és fejlődését eltérően befolyásolják.

A növények számára fontos külső környezeti tényezők a hőmérséklet, a fény, a víz és a tápanyagok.

Hőmérséklet

A növekedést megindító és serkentő hőmérséklet fajonként, fajtánként változik. A mérsékelt égövi növények hőigénye alacsonyabb, mint a meleg égövéről származóké. A fiatalabb szervezetek hőigénye magasabb a kifejlett növényekénél. Az alacsony hőmérséklet lassítja az életfolyamatokat, késlelteti a fejlődést.

Fény

A fotoszintézis feltétele. Megfelelő fényviszonyok mellett a növények hajtása erős lesz, sötétben a hajtás erősen megnyúlik, és színtelen, etiolált lesz.

A megvilágítás időtartama hat a növények virágzására: a **rövidnappalos növények** napi 12 óránál rövidebb megvilágítást igényelnek, a **hosszúnappalosak** pedig ennél többet. A **napszak** **iránt közömbös** fajok (fakultatív hosszúnappalos növények) bármikor virágozhatnak.

Víz

Fontos testalkotó- és tápanyag a növények számára. Hiánya esetén a növény növekedése csökken, lankad, majd kiszárad. A növények vízigénye függ a származási helyüktől (mocsaras vagy sivatagi terület), fejlődési stádiumtól (virágzáskor többet igényel).

Tápanyag

A létfontosságú tápanyagokat általában a talajból veszik fel a növények. A tápanyagdús, jó vízgazdálkodású talajokon gyorsabb és erőteljesebb a növények növekedése, mint a sovány, száraz talajon.

A növekedés és fejlődés **belső feltételei** a növényi **hormonok**. A hormonok a hajtás- és gyökértenyészőcsúcsban serkentik a sejtek osztódását és megnyúlását.

A tényezők nem külön-külön, hanem **együttesen hatnak**, hatásuk összegeződik. Az **optimális viszonyok** között növekednek és fejlődnek legintenzívebben növényeink, ennél kedvezőtlenebb viszonyok esetén károsodnak, vagy lelassul fejlődésük.

A kedvezőtlen időszakban a növények **nyugalmi állapotba** kerülnek, nem fejlődnek, csak lélegeznek. **Mélynyugalmi állapotban** a növekedést és fejlődést belső okok (hormonok) akadályozzák, a **kényszernyugalmi állapotot** pedig külső tényezők (hideg, szárazság) váltják ki. A nyugalmi állapot mesterséges megszakítását nevezzük **hajtatásnak**, amelyet különösen a hagymás növényeknél alkalmaznak.

A növényeknek ezeket a tulajdonságait a kertészek felhasználják a termesztés során.

A növekedés és a fejlődés a növények esetében

A növekedés mennyiségi változás, amely a sejtek osztódásának és a sejtek megnyúlásának, megnagyobbodásának következménye.

A növények egyes szervei egész életük folyamán nőnek (pl. gyökerek), mások viszont korlátozott növekedést mutatnak (pl. levelek).

A fejlődés minőségi változás, új szervek jelennek meg, vagy kezdik meg működésüket.

A fejlődés vissza nem fordítható folyamat, szakaszai nem cserélődnek fel, de hosszát befolyásolják a környezeti tényezők (pl. a virágzást a nappalok hossza).

A NÖVÉNY FEJLŐDÉSI FÁZISAI

Csírázás

A magvak megfelelő körülmények között csírázni kezdenek, vagyis a csíra a mag tápanyagainak felhasználásával kijut a magból, és csíranövénnyé alakul.

A kétszikű növények csírázásakor a tápanyagot tartalmazó **két sziklevel** a talaj felszínére tör, és a csíranövényt tápanyaggal látja el. Az egyszikű növények csak **egy**, a fenyők pedig **sok** sziklevellel csíráznak.

A **csírázás feltételei:** víz, oxigén, megfelelő hőmérséklet, fény (nem mindig).

A magvak **csírázóképesége** a fajra jellemző. A nagy keményítőtartalmú magvak hosszú ideig, míg a fehérjében és olajban gazdag magvak csírázóképeségüket rövidebb ideig tartják meg.

Vegetatív fejlődés

A csíranövény fejlődése során intenzív növekedéssel **gyökeret, szárát, levelet fejleszt**. Ehhez sok tápanyagra van szükségük a növényeknek.

A vegetatív növényi részekkel a növények tovább szaporodhatnak.

Az ivartalan szaporodás testi sejtekből, szervekből jön létre, így csak egy szülő tulajdonságát örököltik, az utódok tulajdonságai megegyeznek az anyanövénnyel (fajtaazonosak lesznek).

Szaporításra felhasználható növényi szervek: **gyökérdarab, rizóma, hagyma, gumó, hagymagumó, inda, sarj**.

A növénytermesztés során az ivartalan szaporítási módok esetében is vegetatív növényi részeket használnak fel, ezekről bővebben a dísnövénytermesztési részben tanulunk.

Generatív fejlődés

A virág és a termés megjelenésével a növény a generatív szakaszba lép. Szaporodás során az élőlények önmagukhoz hasonló utódokat hoznak létre (fajfenntartás).

Az ivaros szaporodás ivarsejtek egyesülését jelenti. A két szülő tulajdonságai kombinálódnak, így az utódok változékonyságúak lesznek.

Az ivaros szaporodás folyamata:

- **Megporzás** során a virágpor a bibére jut rovarok, szél, víz, ember segítségével. A virágok alkalmazkodtak a megporzás módjához: a rovarporozta virágok színesek, feltűnők, a szélporozták sok virágport termelnek, mert kisebb az esélye a virágpornak, hogy jut egy másik virág bibéjére.
- **Kettős megtermékenyítés:** A virág bibéjére jutott pollen megduzzad, vékony nyúlványt, tömlőt fejleszt, és a magkezdemény csíraszákjába hatol. A kettéosztódott hímivarsejt egyike a petesejtet megtermékenyíti meg, a másik a központi sejttel egyesül.
- **Termésképződés:** A megtermékenyített petesejt a zigóta, amelyből sorozatos sejtosztódással fejlődik ki a csíranövény (embrió), a megtermékenyített központi sejtéből pedig a mag táplálószövege képződik. A magkezdemény burkából lesz a maghép, a magház falából pedig a terméshép. A magkezdeményből tehát a mag, az egész magházból a termés fejlődik.

A termés elterjesztésében a szél, a víz, az állatok és az ember is közreműködhet. A **szél** által terjesztett magok könnyűek, repítő készülékkel (bóbita, termésszárnny, repítőszőr) ellátottak. A **víz** hordta termések a víz színén úsznak, a terméshép vízálló. Az **állatok** által terjesztett termések vagy húsosak, hogy az állatok elfogyasszák, és máshol kiürítsék a magokat, vagy pedig valamilyen módon ráakaszkodnak az állat testére, és így jut tovább. Az **ember** is hasonló módon, vagy termesztés révén terjeszti el a haszonnövényeket, és járul hozzá ahhoz, hogy a fajok világszerte megtalálhatók legyenek.

Mag nyugalmi állapota

A termésérés után a magok rendszerint nyugalmi állapotba kerülnek, hogy átvészeljék a kedvezőtlen időszakot.

3. NÖVÉNYI MOZGÁSOK

A növényi mozgások lehetnek passzívok vagy aktívok, attól függően, hogy mi szolgáltatja a mozgáshoz szükséges energiát.

Passzív mozgások

A **passzív mozgások** a szervezet részéről nem szükséges energia, a mozgást általában a külső környezeti tényezőknek (szél, víz) mozgási energiája hozza létre.

Aktív mozgások

Az **aktív mozgások** a szervezet anyagcsere-folyamataitól igényelnek energiát. Két csoportjuk létezik: a belső és a külső mozgások.

- **Belső mozgások:** ide a növényi szervezeten belüli mozgásjelenségek tartoznak, pl. a plazma sejten belüli áramlása, mozgása, amit csak mikroszkóppal tudunk megfigyelni.
- **Külső mozgások:** a növények a környezetben elfoglalt helyüket vagy helyzetüket változtatják meg.
- A **helyváltoztató mozgások** az egysejtűekre jellemzők. A mozgást különböző ingere (fény, víz, vegyi anyagok) váltják ki pl. az ostoros moszatok a fény felé vándorolnak.
- A **helyzetváltoztató mozgások** két alapmechanizmusra: az inger irányától függő növekedésre, illetve a sejtek teltségi, feszítettségi állapotának változására vezethetők vissza. Az inger lehet fény, víz, hőmérséklet, érintés vagy a Föld vonzereje. A növény leveleivel a fény felé növekszik.

II. A növények rendszerezése

A világon előforduló növényeket és állatokat többféle módon rendszerezhetjük.

- **Mesterséges rendszerezés:** egy kiválasztott, a gyakorlatban jól használható szempont szerint rendszerez, pl. megjelenés, táplálkozás, élettartam, szaporodás, igény stb. alapján. A dísnövénytermesztésben ilyen mesterséges rendszerezést használunk.
- **Természetes rendszerezés:** származás, rokonság alapján, pl. a fejlődéstörténeti rendszertan az **evolúció** szerint. Ennek értelmében az élőlények, a fajok állandóan változnak, az ősi fajokból újak fejlődnek a környezethez való alkalmazkodás során. A növénytanban a természetes rendszertant alkalmazzuk.

A rendszertani kategóriák

A rendszerezés alapegysége: a faj.

Az egy fajba tartozó egyedek:

- külső alakjukba, belső felépítésükben megegyeznek.
- közös eredetűek,
- magukhoz hasonló, termékeny utódokat hoznak létre.

Az egymással fontos tulajdonságaikban megegyező fajok nemzetséget, a rokon nemzetségek családot, a családok rendet alkotnak. A rendeket osztályba, az osztályokat törzsbe foglaljuk.

A faj alatt is találunk kisebb egységeket, amelyek néhány tulajdonságukban eltérnek az alapfajtól.

Az alfajoknak (subspecies, ssp.) önálló földrajzi elterjedésük van, a változatok (varietas, var.) az egész világon előfordulhatnak. Az alakok (forma, f.) valamilyen formai vagy mennyiségi különbségeket mutatnak. A **fajtákat** (cultivar, cv.) az ember nemesítómunkája hozta létre valamilyen kedvező tulajdonsága (szépsége, tűróképessége) miatt. Jelölése: egyes felső idézőjelek közé írjuk nagy kezdőbetűvel, pl. *Chlorophytum comosum* 'Variegatum'.

A virágkötészetben és a dísnövénytermesztésben a **nemzetség és fajneveket**, néha a **fajtaneveket** is használjuk. Ha nem kívánjuk konkrétan megnevezni a fajt, hanem csak a nemzetséget, akkor a sp. (species = faj) megjelölést használjuk, pl. *Rosa* sp. – rózsza.

A vírusok nincsenek besorolva a növénytörzsek közé, mert később fedezték fel őket és tudományosan nézve nem sorolhatók sem a növények, sem az állatok közé, az élő és élettelen világ határán állnak.

5. LECKE

Vágott virágok és cserepes növények kezelése

A FONTOSABB NÖVÉNYTÖRZSEK JELLEMZŐI

Mohák

A **mohák** átmenetet képeznek a telepes és hajtásos növények között, kezdetleges gyökér (csak rögzít), szár (nincs edénnyaláb), levél (egy sejtsornyi) alkotja testüket. Egész felületükön veszik fel a vizet és a tápanyagot, nedves környezetben élnek. Autotróf táplálkoznak, az ivaros (spóra, előtelep, mohanövény) és ivartalan nemzedékük (ivarszervek, spóratok) szabályosan váltakozik, ezt nemzedékváltakozásnak nevezzük.

Rendszerezésük szerint lehetnek májmohák (lemezes, lapos telepűek), lombosmohák (pl. tőzegmohák), szőrmohák. Hasznosak, mert javítják a talaj szerkezetét (tőzeg), vízfeltevő képességét, savanyítják a talajt, a talaj kialakulásában részt vesznek. A virágkötészetben mohaalap borítására, mohagolyó készítésére, zöld felület képzésére használhatók.

Harasztok

A **harasztok** virágtalan hajtásos növények: van valódi gyökérük, száruk, levelük, de nincs virágjuk és termésük, az erdei aljnövényzetet alkotják. Zöld szintestjeikkel fotoszintetizálnak, ivaros nemzedékük előtelepből és a rajta lévő ivarszervekből áll, az ivartalan nemzedéket a harasztnövény és a leveleken fejlődő spórák képviselik.

Az ősharasztok már kihaltak, kőszéntelepeinket nekik köszönhetjük, a korpafűfélék többsége is kihalt, a zsurlók (pl. mezei zsurló) nedves helyen élnek, a páfrányok a legjelentősebbek, mert dísnövények lehetnek.

Nyitvatermők

A **nyitvatermők** virágos növények, a magok nyitott termőlevélen fejlődnek. Gyökérükön gombafonalak élnek, fás szárúak, ágaik örvökben állnak, leveleik tű vagy pikkely alakúak.

Virágaik egyivarúak, egy- vagy kétlakiak, szétporozták, a hímvirágok barkában, a nővirágok tobozvirágzatban állnak, a szárnyas magokat a szél terjeszti. Autotróf módon táplálkoznak.

Az ivaros nemzedék az ivartalanban helyezkedik el, az ivaros nemzedék csupán a pollentömlőben fejlődő hímivar-sejtek, valamint a magkezdeményben fejlődő petesejt és központi sejt.

Rendszerezésük: A cikász és páfrányfenyő osztályokat már csak kevés faj képviseli. A fenyőféléknek nagyobb a jelentősége. Lehetnek:

- fenyők – erdőt alkotó fajok (erdei-, fekete-, vörös-, luc-, ezüstfenyő),
- ciprusfélék – cserjék vagy fák, pikkely- illetve tűlevelűek (ciprus, tuja, boróka),
- tiszafafélék – (tiszafa).

A fenyők hasznosak, dísnövények lehetnek parkokban, házikertben. A virágkötészetben kegyeleti díszekben, karácsonyi készítményekben használjuk fel őket, az ipar az erdőt alkotó fenyőket puhafa bútork, papír, gyanta gyártásához használja fel.

Zárvatermők

A **zárvatermők** a legfejlettebbek a növényvilágban, mert ők alkalmazkodtak legjobban a változó környezeti tényezőkhöz azáltal, hogy a magok védetten, zárt magházban fejlődnek. Zömmel autotróf módon, fotoszintézissel táplálkoznak, de előfordulnak heterotróf élősködő, korhadéklakó és együttélő fajok is. Az ivaros szaporodásuk mellett gyakran ivartalanul is szaporodnak (pl. sarjakkal, fiókhagymákkal, rizómával). Nagy jelentőségük van a mindennapi életünkben, legtöbbjük hasznos, mert dísnövények, zöldség-, gyümölcs-, fűszer- és gyógynövények, ipari anyagok lehetnek, más részük azonban kárt okoz, mint az élősködő vagy a gyomnövények. A zárvatermőknek két osztálya van, a kétszikűek és az egyszikűek. Az evolúcióban a kétszikűek előbb alakultak ki, mint az egyszikűek.

A FONTOSABB NÖVÉNYCSALÁDOK JELLEMZŐI

A kétszikűek két sziklevéllal csíráznak, főgyökérzetük van, fás- és lágyszár egyaránt előfordulhat, mert az edénnyalá-

bok körben helyezkednek el. A levelek hálózatosan futnak, fő- és oldalerekből állnak. A virágtagok (virágtakaró és ivarlevelek) száma 4-5, vagy ezek többszöröse, a virágtakaró csésze- és szíromlevelekre tagolódik.

FÉSZEKVIRÁGÚAK CSALÁDJA:

Kétszikű növénycsaládok

- **Jellemzésük:** A Földön mindenhol elterjedt, igen nagy faj és egyedszámú család. Lágyszárúak, változatos formájú, ép vagy tagolt levelekkel. Virágaik fészekvirágzatban helyezkednek el, a fészek tengelye lapos vagy kúpos vacok, amelyet fészekpikkelyek vesznek körül. A virágok színesek, rovarporozták, általában hím-nősek, de a szélén lehetnek termősek vagy meddők. Az öttágú pártá lehet forrt: csöves vagy lapos, nyelves. A portokok csővé nőttek össze, ebből nyúlik ki a kétágú bibe. A csészelevelek hiányoznak, helyette szőrképletek vagy tövisek fejlődnek. A termésük kaszat, a szőrképletek sokszor repítőkészülékké alakulnak.
- **Felhasználásuk:** egynyári, kétnyári, évelő dísnövények, vágott virágok, csokorlazítók, növényházi vágott virágok, gazdasági növények, gyógynövények, fűszernövények, gyomok.
- **Idetartozó fajok:** gerbera, krizantém, dália, őszirózsa, százszorszép, cickafark, kúpvirág, kokárdavirág, napraforgó, búzavirág, büdöske, cinerária, csodaszem, ászterek, aranyvessző, szalmarózsa.

Rózsafélék családja:

- **Jellemzésük:** Nagy család, amelynek tagjai főleg az északi félgömbön élnek. Többségük fás szárú, de vannak lágyszárúak is. Levelek egyszerűek vagy összetettek, gyakran pálhásak. A virág öttágú, a csésze- és szíromlevelek száma öt vagy annak többszöröse. A virágokat rovarok porozzák, ezért színesek, nektárt termelnek, gyakran illatosak, A termés csonthéjas, aszmag, tüsző, gyakori az áltermés, ahol általában az elhúsosodó vacok veszi körül a valódi termést.
- **Felhasználásuk:** gyümölcsök, virágukkal, termésükkel díszítő fák, cserjék, vágott virágok.
- **Idetartozó fajok:** rózsza, japánbirs, galagonya, gyöngyvessző, tűztövis, madárbirs, japáncseresznye, díszalma, babarózsa, alma, körte, cseresznye, meggy, szilva, kajszibarack, őszibarack, mandula.

Boglárkafélék családja:

- **Jellemzésük:** Ősi növénycsalád, főleg az északi félgömbön élnek fajai. Többnyire lágyszárúak, a levelek szórt állásúak, épek vagy tagoltak. A virágtakaró zöld csészére és színes pártára különült vagy egynemű. A virágtagok száma sok és változó. A termés aszmag, csúcsán néha repítőkészülékkel. Sok közöttük az alkalo- idát tartalmazó mérgező növény.
- **Felhasználásuk:** évelő dísnövények, kúszócserjék, mérgező- és gyógynövények.
- **Idetartozó fajok:** szellőrózsza, iszalag, szarkaláb, leánykökörcsin, tavaszi hérics, boglárka.

Keresztvirágúak családja:

- **Jellemzésük:** Az egész Földön, főleg azonban az északi félgömbön elterjedt család. Általában lágyszárú növények. Gyakori a szár-, levél-, virágmódosulás (pl. káposztafélék). A csésze- és a szíromlevelek száma 4, és keresztben helyezkednek el. A 6 porzó közül 4 hosszabb, 2 rövidebb (4 főporzós). A virágok fűrtben vagy sátorvirágzatban tömörülnek. Termésük becő, amely 2 termőlevélből alakult, a kocsánytól a csúcs felé hasad fel, a közepén válaszfallal. A szélességénél nem hosszabb becőt becőkének nevezik (pl. holdviola).
- **Felhasználásuk:** zöldségnövények, egynyári, kétnyári, évelő dísnövények.
- **Idetartozó fajok:** nyári viola, sárgaviola, holdviola, júdáspénz, ternye, ikravirág, tatárvirág, díszkáposzta, pázsitviola, káposztafélék: fejes káposzta, kelkáposzta, vöröskáposzta, brokkoli, karfiol, bimbóske, karalábé.

Az egyszikűek egy sziklevéllal csíráznak, mellégyökérzetük van, csak lágyszárúak lehetnek, mert az edénynyalábok szórtan helyezkednek el. Párhuzamos levélerezetük, egynemű virágtakarójuk van (lepellevél), a virágtagokra a 3-as szám jellemző.

Orchideafélék családja:

Egyszikű növénycsaládok

- **Jellemzésük:** Fajokban gazdag növénycsalád (kb. 20 ezer faj, fajta), trópusi, szubtrópusi területeken élnek. Magyarországon is él néhány szigorúan védett faj (kosborfélék). Életmódjuk szerint lehetnek fán lakók (epifiták), illetve talajlakók (terreszterek), fűrtvirágzatában akár 15-20 virág is megtalálható, méreteik, színük, formájuk rendkívüli változatosságot mutat.
- **Felhasználásuk:** Kedvelt, tartós, de drága növényházi vágott virágok, esetleg cserepes növények. Egyes fajtáikat műanyag dobozokban, kis fiolákban árusítják.
- **Idetartozó fajok:** (magyar nevük nem használatos) Cymbidium giganteum, Phalaenopsis amabilis, Cattleya labiata, papucsorchidea (Paphiopedilum insigne, P. villosum), vanília.

Liliomfélék családja:

- **Jellemzésük:** Lágyszárú növények, a levelek szórt állásúak, rendszerint hosszúkas vagy lándzsás alakúak. Földbeni részük hagyma, hagymagumó vagy rizóma. A virágtakaró színes lepel, két körben található, a hármasszám jellemzi. A termésük 3 termőlevélből alakult tok vagy bogyó.
- **Felhasználásuk:** évelő, virágos dísnövények, vágott virágok, vágott zöldek, cserepes levéldísnövények, zöldségnövények.
- **Idetartozó fajok:** tulipán, fehér liliom, sárga liliom, tűzliliom, gyöngyvirág, zöldike, aszparágusz, sárkányfa, kukoricalevél, jukka, császárkorona, dízhagyma. Hagymafélék: vöröshagyma, lila hagyma, metélőhagyma (snidling), póréhagyma, fokhagyma.

Kontyvirágfélék családja:

- **Jellemzésük:** Többségük a trópusokon él, különösen Dél-Amerikában, általában lágyszárúak, de vannak közöttük fásodó növények is. A talajban élőknek leginkább gumószerű rizómáik vannak, sok közöttük a fákra felkúszó liánnövény. Virágzatuk jellegzetes torzsavirágzat, amelyen alul a termős, felül a porzós virágok helyezkednek el. A virágzatot általában jól fejlett, és feltűnő, színes fellelél veszi körül, rovarokkal porzódnak. Termésük, bogyó.
- **Felhasználásuk:** üvegházi, cserepes levéldísnövények, vágott virágok.
- **Idetartozó fajok:** kála, nagy flamingóvirág, kis flamingóvirág, könnyező pálma, rákvirág, buzogányvirág, szobai futóka, futó filodendron.

Pázsitfűfélék családja:

- **Jellemzésük:** Igen elterjedt, nagy fajszámmal és nagy egyedszámmal rendelkező család, amelynek tagjai az egész Földön elterjedtek. Szalmaszárú növények, a szár belül többnyire üreges. Levelek mindig ép szélűek, szálasak, váltakozva állnak, alapjuk alul nyílt hüvelyként veszi körül a szárat. Viráguk erősen redukálódott, szélporozta. A porzók száma rendszerint 3, a termő 3 termőlevélből alakult ki 1-2-3 bibével. A virágok füzérkében, kalászkában állnak, amit pelyvalevél vesz körül. Termésük szemtermés, egymagvú, száraz, fel nem nyíló, melynek fala a mag héjával összenőtt.
- **Felhasználásuk:** rétek, legelők, füves területek növényanyaga, gabonafélék, takarmánynövények, gyomnövények, díszfüvek, csokorlazítók, szárazkötészeti alapanyagok.
- **Idetartozó fajok:** tollborzfé, árvalányhaj, pampaszfé, nád, olasz nád, zebrafé, búza, árpa, rozs, zab, kukorica, deres csekesz.

A virágok kezeléséről általában

A virágkezelések a mindennapi munkához tartoznak a virágüzletben, ezek olyan feladatok, amelyeket a virágok tartóssága érdekében szakszerűen és rendszeresen kell elvégezni. Az eladásig meg kell őrizni a növények frissességét, a cserepes növények esetében a továbbélésüket a virágüzletben is biztosítani kell. Vannak olyan munkák, amelyeket minden nap el kell végezni, és vannak olyanok, amelyeket csak bizonyos növényeknél, és csak alkalmanként. Bár ezek a munkák egy idő után rutinná válnak egy virágkötő számára, nem szabad elfelejtenünk, hogy élő anyaggal dolgozunk, és ezért minden növény egy kicsit más lehet. A környezeti tényezők optimalizálására sincsenek szabályok, mert ezek komplexen hatnak, tehát hiába adunk az egyikből (pl. vízből) többet, ha a növény nem tudja felvenni (mert pl. kevés a fény). Nagy odafigyelést igényel tehát ez a munka.

I. Vágott virágok kezelése

Ahhoz, hogy a virágüzletbe beérkező vágott virágokat jó minőségben tudjuk értékesíteni, ismernünk kell azokat a kezelési eljárásokat, amelyekkel a virágok frissességét és eladhatóságát biztosítani tudjuk.

ÁTVÉTEL

Amikor megérkezik a virág az üzletbe, kicsomagolás után számoljuk át, hogy nincs-e hiány! Válogassuk ki a törött szárú, sérült virágokat, és küldönítsük el ezeket a többitől! Ez az átvétel vonatkozik a mennyiségre és a virágok minőség szerinti elkülönítésére is

A törött szárú virágokat még felhasználhatjuk bizonyos készítményekbe (pl. koszorúba).

ALSÓ LEVELEK LESZEDÉSE

A vízbe kerülő részekről el kell távolítani a leveleket, mert bomlásuk közben olyan vegyületek keletkeznek, amelyek vízben nehezen oldódnak, és a szárba beszívódva eltömítik az edénynyalábokat.

A **mikrobák** számára is jó táptalajt biztosítanánk, a váza vizében gyorsan elszaporodó baktériumok, gombák termelte nyálkás anyag bűzössé teszi a váza vizét.

A levelek mellett el kell távolítani a rózsák **tüskéjét**, hogy ne szúrják meg a virágkötő kezét munka közben.

SZÁRAK VISSZAVÁGÁSA

A növény – a szállítószöveiteiben uralkodó szívóhatás következtében – a szár elvágásakor víz helyett levegőt szív be a szállító edénynyalábokba, és a buborék elzárja azokat. Minél több ideig van a virág szárazon, annál több levegődugó képződik. A nagy melegben, lankadtan szedett virágok is sok levegőt szívnak be.

A vízberakás előtt friss metszlapot kell vágni a száron, lehetőleg víz alatt, éles késsel vagy ollóval.

Az életlen olló és a kés összenyomhatja a szállítószöveteket, és a roncsolt sejtek törmeléke is eltömi a vízszállítás útját.

A növény a sebzés helyén sebezáró anyagot fejleszt, ami szintén gátolja a vízfelvételt.

A szárvégeket hosszú metszlappal vágjuk ferdére, hogy a vízfelvevő felület minél nagyobb legyen!

Az üreges szárú virágok légdugóit úgy tüntethetjük el, hogy tűvel lyukat ejtünk a száron, ahol a levegő eltávozhat, és a vízoszlop akadálytalanul haladhat.

VÍZBE TÉTEL, FERTŐTLENÍTÉS

A levágott növényi részek tovább párologtatnak, de a vízutánpótlás megszűnt. Tehát gondoskodni kell a virág mielőbbi vízbe tételéről!

Vízhiány akkor lép fel, ha **megbomlik az egyensúly** a felvett és az elpárologtatott vízmennyiség között, vagyis többet párologtat, mint amennyit fel tud venni. A vízhiányt fajtára jellemző mértékben és időtartamig viselik el a növények. A tűrési határ után hiába adunk újra vizet, a növény elpusztul, ezt tehát mindenképpen meg kell előznünk! A virágok felszívatasakor a jó vízfelvételt elő kell segítenünk, ezért lágy, kézmeleg vagy langyos (25-40 fokos) vízbe állítsuk őket, mert azt a szár gyorsabban fel tudja venni.

A vizet a virággal együtt hagyjuk kihűlni, s így marad másnapig. Az első vízbe tételkor veszi fel a legnagyobb

vízmennyiséget a virág, ezért ebbe nem teszünk tartósítószer, hogy ne kerüljön be a növény szárába és ne roncsolja azt.

Másnap sort kell keríteni a vízcserére azért, hogy fertőtlenítsük. Erre legtöbbször hypot használunk, ez nem engedi bomlásnak a vízben lévő növényi részeket. A napi kezelések során mindig ki kell mosni a vázát is, nem elég csak a vizet cserélni!

Gyakori tévhit, hogy a virágok friss vize hideg legyen. Meleg környezetben ez gyorsítja a hervadást (lassú vízfelvétel, gyors párologtatás).

Virágüzletekben a virágkötegeket leggyakrabban vödörben tartják, a kirakati virágokat pedig vázában. Legtöbb növény számára ideális, ha a szár alsó harmada ér vízbe. A molyhos szárúak (pl. gerbera) könnyen berohadnak, ezért ezeknél csak a szár alja érjen a vízbe!

Ezek a virágok lehetőleg eladásra kerülnek 3-5 napon belül, de a virágok vizét naponta cseréljük, vagy használjunk tartósító oldatot! Ekkor csak az elpárolgott vizet kell pótolni.

TARTÓSÍTÁS

Tartósítószer

Erre acélra kaphatók **kész tartósítószer**. Ezek összetételét a gyártók általában titokként kezelik, vagy szabadalommal védik. Összetételükben hasonló.

A tartósító oldatok fertőtlenítőszer, cukrot és sót tartalmaznak.

Melyikre miért van szükség?

- A **fertőtlenítőszer** a mikroorganizmusok szaporodását gátolja.

Ilyen anyagok pl. ezüst-nitrát, alumínium-szulfát, rézgálic, szalicilsav származékok (kalmopyrin), timsó.

Tehát, ha Ön hallotta, hogy kalmopyrint kell tenni a váza vizébe, akkor most már tudja, hogy ez baktériumölő hatása miatt tesz jó szolgálatot, és nem csak meghúlések esetén hatásos. A régi kétforintos réztartalma miatt volt alkalmas hasonló célokra.

- A **cukor** tápanyagot szolgáltat.

Erre legmegelőbb a szőlőcukor (glükóz), de az olcsóbb répacukor (fruktóz), tehát a kristálycukor, porcukor is alkalmas. Ajánlott adagolása 20-30 g/l. Önmagában használva azonban jelentősen megnöveli a víz szervesanyagtartalmát, és ezáltal a vízben lévő baktériumok és gombák is jelentősen elszaporodnak. Így tartósítás helyett inkább megrövidíti a virág életét.

- A **sók** a vízfelvételt segítik elő.

Leggyakrabban kálisót vagy konyhasót használnak. A sók csak lágy vízben fejti ki kedvező növénytartósítási hatásukat, ezért a kemény vizet forralással célszerű lágyítani.

A tartósítószer por, granulátum, tableta vagy oldat formájában kaphatók. A használati utasításban előírtak szerint kell felhasználni őket!

Néhány ilyen szer: Crysal, Zwetin, Cornell.

A virágüzletben a tartósítószer használata nem feltétlenül indokolt (a virágok jó esetben csak pár napig vannak az üzletben), de a vevőnek javasoljuk otthoni használatra, a megvásárolt virágok így tovább fognak díszíteni.

A virágtartósító oldatok nem csodaszerek! A túlnyílt, éretlenül szedett, már nagyon meglankadt virágok tartóssága ezzel sem fokozható, s a régóta tárolt virág sem fiatalodik meg tőle!

TÁROLÁS

A légzés és párologtatás lassítása miatt a tárolásra szánt növényeket tartsuk alacsony hőfokon (4-6°C), hűtőkamrában, hűvös pincében.

Kivételt képeznek a trópusi növények, amelyeket szobahőmérsékleten kell tárolni (pl. flamingóvirág, mikulásvirág, orchideák)!

Csomagoljuk be a virágköteget, így zártabb, párás (80-90%) mikroklimát tudunk biztosítani számukra! A virágokat magas falú vödörkben, kádakban tároljuk, hogy a virágszárak ne törjenek meg! A gerberát szivatorácsban, lógatva kell tartani, hogy a virágszárak egyenesek maradjanak! Bizonyos virágokat lehet fektetve szárazon is tárolni (pl. szegfű, krizantém).

A virágok élettartamát nem növeli az a bevált szokás, hogy éjszakára beteszik a hűtőszekrénybe a kirakatban lévő árukészletet. A többszöri nagy hőmérséklet-ingadozás felgyorsítja az érési, öregedési folyamatokat.

A virágok érésgyorsító, a virág elnyílását siettető etilengázt termelnek, ezért fontos az időnkénti szellőztetés.

Nem célszerű a virágokat együtt tárolni érő gyümölcsökkel, zöldségekkel (pl. alma, körte, paradicsom), mert ezek sok etilengázt termelnek. A cigarettafüst is káros a növényekre, sőt a kipufogógázok is, ezért ne tároljuk a növényeket garázsban!

Mivel a hervadás során a légzés felgyorsul, több etilén képződik. A már hervadt virágokat idejekorán el kell különíteni a többtől! Hasonló a természetes ágak, sárguló őszi lomb hatása is.

ÉRETEN SZEDÉS

Minden virág természetes életfolyamata a bimbóképződés, a virágnyílás és az elvirágzás. A virágzás ideje fajra, fajtára jellemző tulajdonság.

Vannak **gyorsan elnyíló** (nácisz, nőszirm, sásliliom), és **tartósan virágzó** (flamingóvirág, papagájvirág, orchidea) növények. Az elvirágzás folyamatát csak lassítani lehet, megakadályozni nem.

Vannak **bimbósan szedhető**, vízben utánnyló virágok (liliom, nőszirm, rózsa, szegfű, tulipán), és olyanok, amelyeket **éretten, kinyílvra kell szedni** (fátyolvirág, flamingóvirág, gerbera, krizantém, orchideák). Az összetett virágzatokat (csillagfűrt, frézia, kardvirág, szarkaláb) általában akkor vágjuk, ha az alsó virágok kinyíltak.

Az éretten való szedés a dísznövénykertészek feladata, minket ez annyiban érint, hogy ne feledkezzünk meg a piacon arról, hogy olyan virágköteget nem érdemes megvenni, amelyiket nem megfelelő állapotban szedték.

SPECIÁLIS KEZELÉSEK

Az általános kezeléseken túl vannak olyan kezelések, amelyeket csak bizonyos növényeknél kell elvégezni.

A drótozás

A gyenge szárú növényeket dróttal megerősíthetjük.

A drótozásról eltérő vélemények alakultak ki. Kézicsokrokban általában nem drótozzuk a virágot, ha nem szükséges. Vannak, akik nem szeretik, mert azt mondják, hogy „Biztos azért kellett megdrótozni a virágot, mert nem jó minőségű” – ebben is van sokszor némi igazság. Virágüzleti szempontból viszont eladhatóvá teszi a még nem selejt, de nem első osztályú virágokat.

Legtöbbször egyszerűen arról van szó, hogy a készítmény jellege megkívánja, hogy a virág egyenesen álljon a készítményben, vagy hajlítanunk kell a szárát, ez drót nélkül nehezen lenne megoldható. Egy menyasszonyi csokor nagy megpróbáltatásnak van kitéve, ide-oda teszik, az ölelgetések során összenyomódik, még talán el is dobják az angolszász szokás szerint. Ezeket drótozás nélkül nem viselné el a csokor.

Ehhez leggyakrabban 0.8-1.0 mm átmérőjű drótot használunk, csak a szár felső 2/3-án, hogy a vízbe ne érjen bele a drót. Néha elegendő csak a virágfej alatt, vagy a hajlítható részeken megdrótozni a virágot. A drótozásnál fontos szempont, hogy a lehető legkevésbé látszódjon, használjunk zöldre festett drótot! Legtöbbször alulról szúrjuk fel a csészét (szegfű, rózsa, krizantém) úgy, hogy nem szúrjuk át a virágot, és a drótot a szár köré tekerjük. A kívülről vezetett, szakszerűen végzett drótozás nem rövidíti meg a virág életét.

Néhány növénynél a drótot felszúrhatjuk a **száron keresztül** is (nácisz), ez nem is látszik, de óvatosan, egyenletesen kell felvezetnünk, nehogy kiszúrjuk vele a szár oldalát. Ez a módszer csak alkalmi készítmények virágfelfűzésekor megfelelő, mert a virág tartósságát lerövidíti.

Villásan drótozhatjuk azokat a virágokat és levélzöldeket (frézia, liliom, fátyolaszparágusz), amelyek szárába beleakasztjuk a drótszár rövidebbik részét, majd összefogva a szárral többször áttekerjük a drótot. Ezt a módszert használhatjuk szárhosszabbítás esetén is.

Nemcsak egy virágszárat, hanem kisebb csoportokat is drótozhatunk. A levelek drótozásánál is az a legfőbb szempont, hogy a legkevésbé látszódjon.

A vízfelvevő felület vékony keresztmetszetű száraknál alig növelhető, ilyen esetben a szárat hosszanti irányban 2-5 cm mélyen éles késsel vágjuk be (ciklámen, hunyor)!

A tejnedves és nyálkát tartalmazó növények speciális kezelése az „elvéreztetés”.

A nagy nyálkatartalmú (dália, jácint, klívia, nácisz) vagy tejnedves szárú virágok tartóssága fokozható, ha elvéreztetjük, azaz a nyálkát vagy a tejnedvet kifolyatjuk. Ehhez a szárat állítsuk 40-50°C-os vízbe, hogy a tej és a nyálka szabadon kifolyjon, majd helyezzük friss vízbe! Ezek a növények más virágok tartósságát is csökkenthetik, ha nem kezeltük őket kellően. Tehát a nácisz nyálkájának elfolytatása nélkül a vele egy vázába kerülő tulipán életét megrövidíti!

Bizonyos növények tejnedvet tartalmaznak (mikulásvirág, mák), amely kicsepeg a vágási felületen, és vízálló réteget képez. Ha a szár végét láng fölött elszenesítjük, a szényszűrő a kis molekulájú vízmolekulákat átengedi, míg a nagy molekulájú tejnedvet visszatartja, így tartósabbá teszi a virágot. A tejnedves növényeken kívül hatásos ez a módszer a páfrányok, dália, rézvirág esetében is.

Nagy, jól látható porzójú virágok (liliom, lovagcsillag-amarillisz) portokjait csípjük ki, mielőtt a portokok kinyílnának, és a por a lepelleveleket vagy a környezetet beszennyezné!

A szárazságtűrő virágokat (kerti viola) jobb gyökérrel együtt szedni és szállítani, mert a gyökéren keresztül több vizet tud felszívni.

E nélkül a fásodó száron a nagy, telt virágok vízigénye nem biztosítható. A felhasználás során mielőtt vízbe tennénk, gyökerét távolítsuk el a gyökérnyak fölött, és a szárral párhuzamosan, egymást keresztezve készítsünk két bevágást a könnyebb vízfelvétel érdekében! Ha rajtamarad a gyökér a növényen, az bűzössé teszi a vizet, és nem esztétikus így csokorba kötni a virágot.

Sok helyen azt a módszert követik, hogy a virágüzletben még gyökérrel tárolják a virágot, és csak a csokorba kötésekor vágják le a gyökerét. Néhány helyen rajtahagyják a gyökereket a csokorban, ami a növény számára valóban jobb megoldás, de nem esztétikus a látvány.

A szállítás során meglankadt virágokat azonnal levelezzük le, újítsuk meg a metszlapot, és állítsuk teljes, langyos (kb. 30°C-os) fürdőbe!

A felhasználásra kerülő leveleket, hajtásokat is néhány órára merítsük langyos vízbe, hogy a szövetek vízzel telítődjenek. Ez nem minden növénynél alkalmazható, de a rózsánál bevált módszer.

A meglankadt virágokat egyenként nedves papírba is göngyölhetjük, hogy a virágszárak kiegyenesedjenek.

Előfordulhat, hogy siettetni szeretnénk a virágok kibomlását, teljes virágzását. A bimbósan szedett virágokra gyakran hamarabb, és teljes nyílásukban van szükségünk. Ilyenkor a kívánt nyílottsági fok eléréséig az életfolyamatokat

felgyorsítjuk.

A nyílasztáshoz a visszavágott virágokat kézmeleg nyílasztó oldatba helyezzük. Ez hasonló összetételű, mint a tartósító oldat, de cukortartalma 1.5-2-szeres. A nyílasztás világos, de nem napos 20-22°C-os helyiségben történjen, ez gyorsítja a folyamatokat.

II. Cserepes növények kezelése

A cserepes levéldísznövények eladásukig a virágüzletben maradnak, így ott is biztosítani kell számukra a fejlődésükhöz szükséges környezeti tényezőket.

Legfontosabb a hőmérséklet-, fény-, víz- és tápanyagigény ismerete és biztosítása! Ha a növények számára nem biztosítjuk az optimális feltételeket, átmeneti vagy maradandó károsodást szenvednek, és az rossz irányban befolyásolja eladhatóságukat.

Elhelyezés

A vásárlásnál csak az egészséges, életképes növényt szabad megvásárolni. Amikor megérkeznek a cserepe dísznövények a virágüzletbe, ne csomagoljuk ki őket azonnal (főleg télen), hanem hagyjuk, hogy átvegye a helyiség hőmérsékletét!

Átvételkor nézzük át a növényeket, nem sérültek-e meg a szállítás során, és úgy helyezzük el őket az üzleten belül, hogy a körülmények legjobban megfeleljenek igényeinek!

A **melegigényes növényeket** télen az üzlet belsejébe tegyük, nyáron a kirakatüveghez közel, de a tűző naptól védve. A **hidegtűrőket** éppen fordítva, nyáron az üzlet belső, hűvösebb részébe, télen pedig a kirakatban helyezzük el! A hajtatott hagymás növényeket éjszakára vigyük a hűvös raktárba! Nappal viszont legyenek a kirakatban, a fotoszintézis miatt. Egyébként a növények elhelyezése az üzletben történik, mert ott kapnak elegendő fényt. Ritka az a virágüzlet, amelynek nagy ablakkal ellátott raktárhelyisége van.

A **fényigényes növények** a kirakat közelébe, az **árnyéktűrők** pedig az üzlet belsejébe kerüljenek! Nemcsak esztétikai okok miatt fontos a növények magasság szerinti elrendezése, hanem azért is, hogy mindegyik elegendő fényhez jusson. A természetes fény pótlása mesterséges megvilágítással is lehetséges, de költséges. Kerüljük a **huzatos** helyeket!

Az üzletben biztosítsunk elegendő térállást az elrendezésnél, mert összezsúfolva alakjukat veszítik, nehezebb az ápolási munkák elvégzése is.

Öntözés

Nem szabad rutinszerűen öntözni. A növények vízigényét számos tényező befolyásolhatja.

Sok vizet igényelnek:

- a sok és nagylevelű, puha levélszövetű növények,
- az erőteljesen növekvő, bimbózó és virágzó növények,
- a tőzeges földben, agyagcserépben nevelt növények,

- a melegben, száraz levegőn tartott növények,
- a vízigényes fajok, amelyek mocsaras, lápos, trópusi területekről származnak.

Ezzel szemben **kevés vizet igényelnek:**

- a vastag, bőrszerű, viaszos levelű növények,
- a kaktuszok és egyéb pozsgások, amelyek víztárolásra rendezkedtek be,
- a pihenő, telettetett növények,
- a hűvös, párás helyen tartott növények.

Az **öntözés** többféle módon lehetséges:

- A cserepes növények alá tálkát teszünk, és azt töltjük fel vízzel. A növény gyökerei így alulról veszik fel a vizet. A tálkába csak annyi vizet tegyünk, amennyit a növény fel tud venni, mert a pangó víz a gyökerek rothadását okozza! Az öntözés után kb. fél óra múlva öntsük ki a felesleget olyan növények esetén, amelyek érzékenyek (pl. fokföldi ibolya)!
- Ha nagyon kiszáradt a földlabda, állítsuk a cserepeket 3/4 részig langyos vízbe! Amikor átnedvesedett a földlabda, vegyük ki a cserepeket, hagyjuk lecsöpögni, majd tegyük vissza a helyükre őket!
- **Felülről a talajt öntözve** is tudunk vizet juttatni a növényeknek, a talaj felületére jutott víz átnedvesíti a földlabdát, és lejutva a gyökerekhez hasznosul. Ha nem lágy vízzel öntözzük, a talaj felületén sókiválás észlelhető egy idő után. Ezt távolítsuk el, és töltsük fel a cserepet friss földdel.

A broméliáknak a levéltölcsérébe kell az öntözővizet önten!

- A **levelek permetezése** is vízutánpótlásnak számít. A páraigényes növények kedvelik, ha levelükre vízpermet jut. A vízcseppek lemosják a leveleket, és a levélen, száron lefolyva a talajba jutnak. A növények kis mértékben a leveleiken keresztül is tudnak vizet felvenni.
- Ha a cserepeket kavicssal töltött tálcára helyezzük, a párolgó víz **páradúsabbá** teszi a levegőt. A növényeknek ugyanis nemcsak a talajban, hanem a levegőben lévő víz is fontos. A száraz levegő levélvég-száradást okozhat (pl. pálmáknál).

Mikor, mennyi vizet adjunk növényeinknek?

Általában **akkor kell öntözni**, ha ujjunkat végighúzva a cserép földjén, már nem tapad rá talajszemcse! Mindig csak annyi vizet adjunk a növényeknek, amennyi könnyen beivódik a talajba! A vízigényes növényeket akár naponta többször is megöntözhethjük nagy melegben, a kaktuszokat nyáron is elég 1-2 hetente öntözni, ha már kiszáradt a földjük. Az öntözővíz ne legyen nagyon hideg, mert az tönkreteheti a növényt! A savanyú talajt igénylők (pl. azálea) lágyított vízébe tegyük egy kevés tőzeget.

Tápanyag-utánpótlás

Ha a növények huzamosabban a virágüzletben maradnak, időnként gondoskodni kell a tápanyag-utánpótlásról!

Nyáron 10-15 naponként, télen elég havonta, mert akkor a növény kevesebbet asszimilál.

A tiszta tőzegben vagy vízkultúrában tartott növények folyamatos tápanyag-utánpótlást igényelnek.

A fölöslegesen adott tápanyag nem hasznosul, a föld felületén kicsapódik, károsítja a növényt, emellett növeli a költségeket.

Sokféle komplex **tápsókeverék** kapható por, folyadék, granulátum formájában, amelyeket az öntözővízzel együtt kell kijuttatni a talajra vagy a levelekre! Léteznek táprudak is, amelyeket a talajba kell szórni, és lassú lebomlása idején folyamatosan ellátja a növényt tápanyaggal. A legjobb, ha a természetők már a földkeverékbe kevernek szabályozott tápanyag-leadású műtrágyát (pl. Osmocote-ot).

A levéldísznövények és a cserepes virágok különböző összetételben igénylik a tápanyagokat. A nagy lombot fejlesztő levéldísznövények sok nitrogént, míg a virágos növények foszfort és káliumot igényelnek.

Néhány ismertebb szer, amely a virágüzletekben is kapható és használható: Wuxal, Wopil, Florasca A, B, C, Fertipa, Vitaflora, Substral.

A készítményen lévő használati utasítás szerinti koncentrációban és módon kell őket kijuttatni!

Növényvédelem

A száraz és beteg leveleket folyamatosan el kell távolítani a növényekről! Ennek egyrészt esztétikai okai vannak, másrészt növény-egészségügyi, hogy a betegség ne terjedjen tovább.

A virágüzletben más növényvédelemi munkát nem szabad végezni, mert a növényvédő szerek egészségre ártalmasak, csak szakember dolgozhat velük! Munkaegészségügyi várakozási idejük van, a virágüzletben nem tudjuk biztosítani az elkülönítésüket.

Ha beteg növényt találunk, azt el kell távolítani a többi közül, hogy ne fertőzhesse meg a többit!

Levéltetvek ellen használhatók pl. Pyrotox spray, Fito insect, Bio-sept szerek, segíthet egy kálszappanos vagy dohányleveles lemosás a leveleknek. Ezek a szerek gyakorlatilag nem mérgezőek, de csak kisebb, kezdődő fertőzést tudunk velük orvosolni.

Levéltisztogatás

Időnként a levelekről le kell tisztogatni a port és a kemény csapvíz okozta sókicsapódást!

A levelekre lerakódott por elzárja a gázcserenyílásokat, ezáltal gátolja a növények légzését és asszimilációját.

Felforralt és lehűtött vízzel vagy esővízzel való öntözéssel a sókicsapódás kiküszöbölhető.

A nagy leveleket puha nedves ronggyal, szivaccsal egyenként le lehet törölgetni.

A kis levelű növényeket **kézitussal** moshatjuk tisztára. Ehhez a növényeket egy nagyobb kádba helyezzük, cserepüket fóliával letakarjuk, hogy ne mosódjon ki a föld, és bő vízzel lemoszuk a leveleket. Kivéve a kádból hagyjuk lecsöpögni, mielőtt visszatesszük a helyére.

A **kézi permetező**, amivel a levegőt is párasítjuk, szintén megfelelő erre a célra.

Lemosás után a leveleket lefújhatjuk levélfénnyel, ami fényesíti, tisztítja és tápanyaggal látja el a növényt.

Egy filmréteget képez a leveleken, ez kissé gátolja a légcserét, túl sűrűn nem célszerű használni. Ezt a műveletet egy másik helyiségben vagy szabadban kell végezni, a spray erős illata miatt!

Növények átültetése

Előfordulhat, hogy egy cserepes dísznövény hosszabb ideig a virágüzletben marad. Ha a növény kinőtte a cserepét, akkor át kell ültetni egy nagyobbba!

Abban az esetben, ha agyagcserepbe ültetünk, akkor azt áztassuk be, a már használt cserepet alaposan sikáljuk ki! A cserep alján lévő lyukat kis cserepdarabokkal takarjuk el, hogy a föld ne hulljon ki rajta. Vékony földréteget terítsünk a cserep aljára!

Az átültetni kívánt növényt öntözzük be, hogy a földlabda egyben maradjon! A cserepből üssük ki a növényt, úgy, hogy lefelé fordítjuk – kezünkkel tartva a növény tövét – majd az asztal széléhez óvatosan ütögessük oda a cserepet, amíg ki nem csúszik belőle a földlabda!

Nézzük át a gyökereit, a sérült részeket vágjuk le, de ne okozunk jelentős gyökérkárosodást! Ezután állítsuk a növényt az új cserepbe, ami legyen a réginél 2-4 cm-rel nagyobb átmérőjű. A földlabda körüli részeket óvatosan töltsük fel földkeverékkel! Hüvelykujjunkkal nyomkodjuk le a földet, és töltsük utána addig földdel, amíg a cserep széléig el nem ér! Az öntözéshez hagyjunk elegendő vízteret. Végül alaposan öntözzük meg a növényt!

6. LECKE

Ökológia, környezetvédelem

Néhány évtizede még természetes volt az ember számára a tiszta levegő, a jó ivóvíz és a háborítatlan táj. A rohamos ipari fejlődés eredményeként azonban megnőtt a különböző szennyező anyagok jelenléte környezetünkben. Ezek a vegyületek közvetlenül vagy közvetve károsan hatnak szervezetünkre. Minden ország központi kérdésévé vált a levegő-, a víz- és a talaj szennyezettsége, a termőföldek csökkenése, a sugárveszély, a hulladékok felhalmozódása, az élővilág pusztulása.

Néha úgy érezzük, hogy a „csapból is ez a téma folyik”, mégis még mindig keveset teszünk az egészséges környezetünkért. Ha így folytatódik a környezetszennyezés, nem lesz mit örökölni utódainknak, mert a Föld élővilága az emberekkel együtt elpusztul. Ezek nemcsak üres szövegek, hanem tudósok által bizonyított tények. A környezetvédő szervezetek igyekeznek felhívni a világ figyelmét ezekre a veszélyekre, de mindannyiunknak tenni kell ellene.

A virágkötők is sokat tehetnek, sőt tenniük kell az egészséges, szép, kellemes környezetért!

A természetből begyűjtött növények révén a virágkötők is befolyásolják a környezet alakulását. Számos olyan növényi anyag kerül be a virágkötészeti forgalomba, amely az erdőkből, mezőről származik. Vannak olyan anyagok, amelyek még korlátozás nélkül begyűjthetők, de vannak olyan fajok, amelyeket már védeni kell a kirándulóktól, és a kereskedelmi célra nagy mennyiségben gyűjtőktől. A védett növények begyűjtése tilos, mégis gyakran találkozunk velük a virágkötészeti készítményekben! A törvény nem tudása nem mentesít a felelősség alól, ezért nagyon fontos, hogy a virágkötők is tisztában legyenek a természetvédelem (amely a környezetvédelem része), a védett területek és védett növények fogalmával.

I. Környezettan (ökológia)

Az ökológia jelentése környezettan, vagyis a növényt körülvevő környezet kapcsolataival foglalkozó tudományág. Vizsgálja az élőlényekre ható külső környezeti tényezőket, és azt, hogy miként reagálnak az élőlények a környezet hatásaira.

Milyen környezeti tényezők hatnak a növényekre?

A környezeti hatások lehetnek **élettelen** (abiotikus) és **élő** (biotikus) tényezők. Ezeket a tényezőket ismernünk kell, hogy a növények számára megfelelő feltételeket teremthessünk, és védekezni tudjunk a káros hatások ellen.

Élettelen környezet: éghajlati tényezők (levegő, fény, víz, hőmérséklet), talaj

Élő környezet: növények, állatok, ember

1. Élettelen környezet: éghajlati tényezők, talaj

Éghajlati tényezők: levegő, fény, víz, hőmérséklet

A levegő

Összetétele: 21% oxigén, 78% nitrogén, 0,9% argon, 0,1% egyéb gázok (ezen belül 0,03% szén-dioxid tartalom). A szén-dioxid a fotoszintézishez, az oxigén a légzéshez szükséges. Levegőre a föld feletti növényrészeknek, a gyökereknek egyaránt szükségük van.

A fény

A fotoszintézishez nélkülözhetetlen. A növények számára a fény erőssége, összetétele és a megvilágítás időtartama a fontos.

A víz

Mennyisége és milyensége alapvetően meghatározza az adott helyen kialakuló növényvilágot. Nedves, mocsaras területen élő növények testfelépítése különbözik a száraz területen élőkénél, amelyek a testükben raktározzák a vizet. Fontos tulajdonsága a víznek a kémhatása (pH), keménysége (°NK) és a hőmérséklete (°C)

A hőmérséklet

Alapvető tényező. Minden növénynek van optimális hőigénye, amely legkedvezőbb a fejlődéséhez. Ettől eltérő hőmérsékleti viszonyok esetén a növény fejlődése nem kielégítő.

A talaj

A talajból a növények a megfelelő tápanyagokat oldott sók formájában veszik fel. A tápanyagfelvételt nagymértékben befolyásolja a talaj kémhatása (pH értéke), szerkezete, vízáteresztő és víztartó képessége.

2. Élő környezet: növény, állat, ember

Az élőlények a természetben sohasem magányosan, egymástól elszigetelten élnek, hanem közösségekké szerveződnek. A különböző szerveződési szintek hierarchikusan épülnek fel, a magasabb szerveződések magukba foglalják az alacsonyabb szinteket. A magasabb szerveződésekben mindig új és általában bonyolultabb szabályozó mechanizmusok érvényesülnek. Növekszik a szervezettség, térben és időben egyre több folyamat zajlik le. Ilyen szintek a populációk, a társulatok, a bioszféra szintje.

A populáció

Az ökológiában az egy fajhoz tartozó, térben és időben együtt élő egyedek összessége, pl. egy erdőben élő bükkfák csoportja. A stabil populációban a fiatal és idős egyedek aránya, a születések és halálozások száma megközelítően azonos. A védett fajok populációja már nagyon lecsökkent, ezért is kell védeni őket.

A társulatok

Olyan szervezeti egységek, amelyben térben és időben egyidejűleg különböző növényi, állati populációk élnek együtt igen bonyolult kölcsönhatásban. Kialakulásuk alapja az élőlények közötti sokrétű kapcsolat, az egymástól való függés, az egymásra utaltság. Ilyen társulás pl. egy erdő vagy egy rét növény- és állatvilága.

A társulásokban a populációk közvetlen vagy közvetett kapcsolatban vannak egymással. Ezek a kapcsolatok lehetnek közömbösek, hátrányosak vagy előnyösek.

A **versengés** az élővilágban alapvető jelentőségű, legtöbbször a korlátozott mennyiségű környezeti feltételekért (fény, víz, tápanyag) folyik, nemcsak a különböző populációk között, hanem az egy fajba tartozó egyedek között is, pl. a szaporodásért (him szarvasbikák). Azok a fajok, egyedek maradnak meg, amelyek életképesebbek és jobban alkalmazkodnak a körülményekhez.

Atáplálkozáskapcsolatokkövetkeztébenatársulástalkotópopulációkközött**táplálékláncok, ill. táplálékhálózatok**

alakulnak ki. A tápláléklánc első láncszeme mindig növény, a növényevő állatok képezik a második láncszemet, ezt két vagy három ragadozó követheti. Pl. a sáska növényekkel táplálkozik, de a béka megfogja, ő maga viszont áldozatul esik egy kígyónak, amit végül egy sas fogyaszt el táplálékkul. Ezt szemlélteti a **táplálékpíramis**.

A táplálkozási láncban jelentős szerepet töltenek be a lebontó szervezetek, amelyek az elhalt szerves vegyületeket lebontják, így az anyagokat visszamentik a fogyasztók szintjére. Pl. szaprofita gombák.

A bioszféra

Tulajdonképpen nem más, mint a Földet övező vékony burok, amelyben különböző növényi és állati (emberi) társulások élnek.

Milyen hatással vannak a növények egymásra, az állatokra és az emberekre?

Egy növény más növénnel különböző kapcsolatba kerülhet. A növények között is állandó a harc a létért. A heterotróf táplálkozású növények rá vannak utalva más élőlényekre.

A szimbiózis (együttélés)

Mindkét fél számára kedvező kapcsolatot, sőt egyikük sem élhet meg a másik nélkül, pl. a zuzmó egy moszat és gomba faj életközössége. A fenyők és más növények a gyökérükön élő gomba kapcsolata nélkül nem élnének meg.

A szaprofita kapcsolat

Ennek során a növények elhalt növények maradványaiból szerzik be a tápanyagokat (korhadéklakók), ezeket lebontva szervesen vegyületekké, amely más növény számára felvehetővé válik, ezzel fontos szerepet játszanak a táplálék körforgalomban, tehát hasznosak.

A parazitizmus (élősködő)

Két élőlény olyan együttélési formája, amely az egyik fél számára előnyös, a másik fél számára hátrányos. Az aranka növény szívógyökereket bocsát a gazdanövénybe, amellyel elszívja a táplálékot a másik növénytől. A fagyöngy "csak" alapanyagokat (víz és tápsók) vonja el a gazdanövénytől, de saját maga fotoszintetizál.

A **növény számára az állatok** lehetnek hasznosak, pl. szerves trágyát szolgáltatnak, segítenek a szaporodásban (méhek), elterjedésüket segítik (madarak), vagy elpusztítják a növények károsítóit (pl. madarak, katicabogár).

A kapcsolat lehet kifejezetten káros is a növény számára, pl. a levéltetvek, atkák, hernyók károsítják a növényeket, ezeket kártevőknek nevezzük.

A növények az állatok számára táplálékot, étetteret és búvóhelyet adnak. A fotoszintézis során oxigént termelnek, ami nélkülözhetetlen az állatok és az ember légzéséhez.

A **növény és az ember** kölcsönhatása is többoldalú. Az emberek bizonyos növények (haszonnövények, dísznövények) céltudatos termesztésével, és a nem hasznos növények (gyomok) irtásával megváltoztatják a természetes vegetációt. A kertészeti technológiák segítségével (öntözés, tápoldatozás, növényvédelem) a növények számára a legkedvezőbbé teszik a környezeti tényezőket, ezzel segítik növekedésüket. Az emberek ugyanakkor e tevékenységükkel jelentősen károsítják is a környezetet, pl. esőerdők irtása, vegyszerek károsító hatása stb. Itt kapcsolódik a témához a környezetvédelem, amelynek az a feladata, hogy ezeket a károsító tényezőket kiküszöböljék.

II. Környezetvédelem:

A környezetvédelem olyan intézkedések összessége, amelyek az emberi élethez szükséges egészséges környezet fenntartását szolgálják.

A szakszerűbb megfogalmazás szerint a környezetvédelem fogalmán a bioszféra egészséges fejlődésének biztosítását szolgáló intézkedések, rendeletek, módszerek, technológiák összességét értjük. Igen tág fogalom a környezetvédelem, mert kiterjed a társadalom települési (mesterséges) és természeti környezetére, vagyis az egész bioszférára.

A környezetvédelem helyett korszerűbb kifejezés a **környezetgazdálkodás**, mely az ember altív közreműködését fejezi ki a környezet javítása érdekében.

A környezetvédelem feladatai

A környezetvédelem feladata az állat- és növényvilág, az élettelen környezeti tényezők védelme a káros emberi beavatkozásokkal szemben.

Feladata továbbá a környezet tervszerű alakítása, a veszélyes szennyeződések, ártalmak, károsodások megszüntetése. Legfontosabb a megelőzés, mert a már bekövetkezett károk esetenként visszafordíthatatlanok.

Fel kell számolni, vagy legalábbis elviselhető mértékűvé tenni a levegő-, a víz-, a talaj szennyezését, a zaj-, sugárzás- és a hőártalmakat, meg kell akadályozni a szemét felhalmozódását, védeni kell a tájakat és az élő szervezeteket.

A Környezetvédelmi Törvényt az Országgyűlés 1995-ben fogadta el.

A törvény kimondja, hogy a környezetvédelem alapelvei

- az elővigyázatosság,
- a megelőzés és
- a helyreállítás.

A törvény rendelkezik az állam környezetvédelmi tevékenységéről, ezeket lebontva az egyes szervekre, meghatározza a környezetvédelmi információs rendszert, a tájékoztatás és adminisztratív tevékenység rendjét. A törvény ezeken kívül meghatározza a környezetvédelmi igazgatás rendjét, a hatósági feladatokat, a különböző környezetvédelmi vizsgálatokkal kapcsolatos kötelezettségeket, az ellenőrzések és szankcionálások rendjét.

A KÖRNYEZETVÉDELME KIEMELT FELADATAI

A levegő védelme

A levegő a szárazföldi élőlények közege és egyben tápanyagforrása. Nem foglalkozunk vele, csak akkor jut eszünkbe, amikor valamilyen okból nem jutunk hozzá, vagy nehezünkre esik a levegővétel.

A levegő összetétele közül a fotoszintetizáló növények számára a **szén-dioxid** az egyik fontos tényező. A legjelentősebb mértékben növeli a légkör szén-dioxid tartalmát a növényi légzés, a tüzelés, az ipari tevékenység. A **gépjárművek kipufogógáza** sok mérgező anyagot tartalmaz. Egy személygépkocsi egy óra alatt 800 ember egy órai oxigénmennyiségét fogyasztja el. A járművek kerekei felverik a port, ezzel is szennyezik a levegőt. A

hőerőművek, gyáarak, üzemek, lakóházak Földünk minden pontján ontják a pernyét és a mérgező gázokat. A **dohányzás** is levegőszennyező tényező: a dohányfüstben mérgező, rákkeltő anyagok találhatók, amelyek a nem dohányzókat is károsítják.

Közben az ember, különösen az afrikai és dél-amerikai államokban, óriási mértékben termeli ki, **pusztítja az esőerdőket**. Ez is oka annak, hogy rohamosan emelkedik a levegő szén-dioxid tartalma.

LEHETSÉGES KÖVETKEZMÉNYEK

A légkör szén-dioxid mennyiségének növekedése kedvezőtlenül befolyásolja az atmoszféra „üvegházhatását”. Ez azt jelenti, hogy a földfelszín által kisugárzott hő egy része beleütközik a légkörben lévő szén-dioxid és egyéb anyag (kipufogógázok, vízgőz) molekulákba, ezek az anyagok a hőt elnyelik.

Hővisszatartó hatásuk során emelkedik a Föld felszínének hőmérséklete, globális felmelegedéssel fenyegetve bolygónkat.

A levegő szennyezettségének köszönhető a Déli-sarkon az **ózonpajzs** elvékonyodása, átmeneti hiánya is (ózonlyuk), amely jelentős problémákat okoz (napégés, bőrrák) a déli féltekén. Ennek az ózonrétegnek az lenne a feladata, hogy a világűrből jövő káros anyagokat (UV sugárzás) kiszűrje, elnyelje.

A légszennyező molekulák (klór, kén-dioxid, nitrogén-dioxid) az atmoszféra vízpárájával és oxigénjével találkozva **„savas esőt”** (híg sósav, kénsav, salétromsav) képeznek, amely károsítja a növényeket, a talajt, az élővizet. E savas csapadék jelentősen csökkenti a termőtalaj és a természetes élővizek (tavak, folyók) pH értékét, megváltoztatva ezzel a környezet ökológiai tényezőit, növényvilágát.

Az erdők levegőtisztító hatása közismert, ezért különösen védelmet érdemelnek. Kedvező hatással vannak a klíma alakulására. Kedvezően dúsítják a levegő oxigén- és páratartalmát, amely nélkülözhetetlen a kellemes klíma kialakulásához. A zuzmó jó indikátor (jelző) szervezetek a levegő szennyezettség megállapítására, mert csak tiszta levegőjű helyeken élnek meg.

Ha a levegőt szennyező anyagok együttesen jelentkeznek, és a meteorológiai viszonyok nem segítik felhígulásukat, akkor **szmog (füstköd)** alakul ki. Ez főleg a völgyekben meghúzódó, nagy ipartelepek közelében jöhet létre. Néhány iparvidéken, különösen az őszi-téli időszakban „szmogriadót” rendelnek el, amely jelzi, hogy a levegő szennyezettsége túllépte az egészséges határértéket.

A VIZEK VÉDELME

A víz védelme az élet védelme, mert tiszta víz nélkül nincs élet. A víz a legtöbb életfolyamat alapfeltétele, oldószere az ásványi sóknak, közege az anyagcsere-folyamatnak, egyik kiindulási anyaga a fotoszintézisnek és a párologtatásnak. Ha mennyisége kritikussá válik, akkor idővel megváltoztatja a környezetet, az erdőket felváltják a sztyeppek, majd a sivatagok, ezzel egyenes arányban gyérül a növényzet az adott területen.

A hozzáférhető **édesvízkészlet** nem nagy, az összes víztömeghez viszonyítva csak 0,002%, az egész Föld területének alig 0,4%-a. E kevés vízkészlet egy része a szennyezés következtében már alkalmatlan emberi fogyasztásra. Több nagyvárosban a lakosság ellátásához szükséges ivóvízmennyiséget a tavak és a folyók közepesen szennyezett vizének költséges kezelésével tudják csak előállítani.

Tilos a felszín alatti és a felszíni vizekbe hulladékot önteni! Élővízbe nem juthat be kommunális-, ipari- vagy mezőgazdasági szennyvíz. Kedvezőtlen hatásúak – főleg a tavakra – a beömlő szerves és szervetlen anyagok, pl.

szerves- és műtrágyák, a különféle bomló szerves anyagok, mert nitrogénnel és foszforral dúsítják fel. Nem valósul meg a szerves anyagok lebomlása, egy részük az üledékben felhalmozódik. A vízi élettér így tápanyagokban gazdagabbá válik, emiatt az algák gyorsabban szaporodnak, tömegük megnő. Az állóvíz elzöldülése mellett az emberi tevékenységek is hozzájárulnak a vízromláshoz, pl. a helytelen vízrendezési és vízépítési munkák révén.

Gyárakat, üzemeket csak mezőgazdasági művelés alól kivont területeken hozhatnak létre!

A TERMŐFÖLDEK VÉDELME

A talaj Földünk vékony rétege. A termőföld, mint folyamatosan megújuló energiaforrás, nemzeti kincsünk, védelmét fokozatosan be kell tartani! Hazánk teljes területe 9,3 millió hektár, ebből termőföld 6,2 millió hektár!

Védeni kell földjeinket okszerű műtrágyázással (csak annyit használjunk, amennyit a növény felvesz), szelektív hulladékgyűjtéssel, a veszélyes hulladékok szakszerű kezelésével!

Nemcsak az ember károsítja a talajt, hanem az éghajlati tényezők is, pl. a csapadékvíz és a szél.

Az **erózió** a csapadékvíz talajromboló hatását jelenti, a talajpusztulás másik formája a **defláció**, ez a szél károsító munkájának eredménye.

Az erózió és a defláció káros hatásait helyes földműveléssel, növénytermesztéssel, erdősítéssel lehet csökkenteni. Az erdőnek nemcsak a mikroklima és a talajvízszint alakulásában van szerepe, hanem meggátolja a csapadék talajromboló munkáját, csökkenti a szél hatását is, megköti a termőtalajt.

KÖRNYEZETVÉDELMI LEHETŐSÉGEK A VIRÁGÜZLETBEN

Már azzal, hogy a virágüzlet tiszta, **higiénikus, kellemes** benyomást kelt, sokat tettünk a környezetünkért, mert szemléletet váltunk magunk is, és példát mutatunk azoknak, akik a virágüzletben megfordulnak.

Nem dobáljuk el a szemetet sem az utcán, sem pedig a munkahelyeken. A virágüzletben is sok szemét keletkezik, tároljuk ezeket fajtánként különválasztva, segítve ezzel a **szelektív hulladékgyűjtés** meghonosodását Magyarországon is. Amit lehet, azt használjuk fel újra, illetve tegyük lehetővé mások számára az újrahasznosítást. Így pl. a növényi hulladék komposztálható, azaz megfelelő érlelési, előkészítési munkálatok után visszajuttatható a termőföldbe.

Igyekszünk olyan **természetes anyagokat** használni a segédanyagok, kellékek közül is, amelyek elhasználódásuk után lebomlanak, pl. papírszalag, kosár, szárazvirágok a műanyagzalag, virágtál és művirág helyett. Kerüljük az ózonréteget károsító freont tartalmazó spray-k használatát, helyettük **környezetbarát hajtógázakat** használjunk.

Egyébként tisztított virágüzletekben a **növényvédőszer** használata (kivéve a nem mérgezőek), ezért a növényvédelemben részesítsük előnyben a mechanikai módszereket, tehát a kártevők eltávolítását kézzel vagy valamilyen eszközzel végezzük el.

Ne dohányozzunk, ez a saját egészségünk érdekében is fontos, nemcsak a környezet védelme miatt.

Az **energiát** (fűtés, világítás, gépek üzemeltetése) csak **okszerűen** használjuk, ha szükség van rá, mert az energia termelése is környezetszennyező hatású (erőművek).

III. Természetvédelem

A környezet- és a természetvédelem között különbséget kell tennünk, hangsúlyozva szoros egységüket. Sokan – tévesen – azonosítják e két fogalmat, pedig a természetvédelem „csak” a táj, a természet élettelen elemeinek, a növényeknek és az állatoknak, ill. azok életközösségeinek védelmét jelenti. A környezetvédelem tehát szorosan összefügg a természetvédelemmel, illetve a természetvédelem a környezetvédelem egy meghatározott területét jelenti.

A természetvédelem célja tehát a természeti értékek természetes állapotának megóvása, fenntartása.

A növény- és állatvilág védelme a környezet- és természetvédelem szerves része. A termőterület növelésével egyre jobban visszaszorulnak az őshonos élőlények (növények, állatok). Néhány faj egyedszáma annyira megcsappant, hogy a kipusztulás veszélye fenyegeti. Az állomány leromlását elősegíti a környezetszennyezés: a vizek szennyeződése, a levegőből lerakódó por, korom, gázok, a növényvédőszeres használata is.

A Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) az ún. **„Vörös könyv”**-ben vette számba a kipusztult és a még meglévő, de már veszélyeztetett fajokat. A védett növények (és állatok) listája évről évre bővül, tehát ez nem egy „lezárt”, befejezett könyv.

Környezet- és tájvédelmi szempontból védettek a táj természetes alkotóelemei is. Idetartoznak a földtani értékek (pl. barlang), víztani értékek (pl. patak, láp), kultúrtörténeti értékek, emlékek (temető, vár), állattani értékek, ritka állatok (rackajuh), növénytani értékek, vegetációtípusok (idős fa, botanikus kert).

A táj elemeinek rongálása **természetvédelmi bűncselekmény!** A természetes és mesterséges környezet védelme mindenkinek kötelessége.

A természetvédelmi értékeket „terület nélkül” vagy területtel védjük. Terület nélkül védjük pl. a barlangokat, sziklaodúkat, az egész ország területén élő növény- és állatfajokat, emlékfákat.

A védetté nyilvánított területek lehetnek:

- természetvédelmi területek,
- tájvédelmi körzetek,
- nemzeti parkok.

A természetvédelmi terület

A természeti értékek megóvása és fenntartása céljából védetté nyilvánított terület, nagyságára nincs előírás. Rendeltetésének csak akkor tud megfelelni, ha lehetővé tudja tenni a kívánt természeti értékek fennmaradását. Területén nem folyhat gazdasági tevékenység. Jellege szerint lehet növénytani, állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti jellegű. Pl. Szársomlyó (Baranya megye), Pálvölgyi barlang (Budapest).

A tájvédelmi körzet

Olyan táj vagy tájrészlet, amelyet jellegzetessége, szépsége, kedvező tulajdonságai, tudományos értékei miatt védetté nyilvánítanak. Területén a táj jellegét, szépségét nem veszélyeztető gazdasági tevékenység folytatható. Az eddig is művelt területek művelése a táj jellegének megőrzése miatt nemcsak megengedett, hanem kötelező is. Tilos viszont a táj jellegét zavaró építkezés, területigényes és szennyező ipartelepítés, a külszíni bányászat. Korlátozott a parcellázás, a művelési ágak megváltoztatása. Pl. Tihanyi-félsziget.

A nemzeti parkok

Nagy kiterjedésű védett területek, amelyeknek élővilága nemzeti és nemzetközi tudományos értéknek tekinthető. Itt több élőközösség található: víz, vízpart, erdő, füves puszta, mocsár stb.

A **Környezetvédelmi Minisztérium** adja meg a védelmet, és amennyire lehet, megakadályozza vagy megszünteti a terület más célú felhasználását. A látogatás szabályozott módon, üdülési, közművelődési célból megengedett. Ez csak úgy folyhat, hogy a nemzeti értékeket ne károsítsa, fennmaradásukat ne veszélyeztesse. Területének egy részén a természetvédelemmel összhangban még gazdálkodás is folyhat. Pl. Hortobágyi-, Kiskunsági-, Bükki-, Aggteleki Nemzeti Park.

A virágkötészetben sok olyan növényanyag található, ami a **természetből begyűjthető**. A vadon élő, nálunk honos növények közül azok gyűjthetők, amelyek nem védettek.

A védett vadvirágokat ne gyűjtsük be, mert ezzel a hazai természetes vegetációt károsítjuk!

Természetvédelmi területen, arborétumokban minden egyes növény védettséget élvez, innen tehát semmit sem szabad begyűjteni.

Aki védett növényt gyűjt, **szabálysértést** követ el, és köteles büntetésként tövenként megfizetni a növény eszmei értékét (ez jelenleg 500 és 5000 Ft között van). Virágot sem szabad leszakítani, mert akkor a növény nem tud termést érlelni és szaporodni.

Virágkötészetben felhasználható, de nem gyűjthető védett növények

- **árvalányhaj:** légies hatású, finom termései lazítóként használhatóak
- **erdei ciklámen:** apró, rózsaszín virágaiból szép kis csokor köthető
- **kövirózsa:** húsos tőlevelei karácsonyi, kegyeleti díszek anyaga lehet
- **leánykökörcsin:** lila, molyhos virágai kora tavasszal nyílnak
- **sárga liliom:** sárga virágai csokorba köthetők
- **szamárlenye:** kék színű, szúrós virággömbje szárazkötészetben használható
- **szártalan babakalács:** fészkés virágai szárazkötészetben használhatóak fel
- **szúrós csodabogyó:** hajtásain piros bogyók nőnek, karácsonyi díszekben szépen mutatnak
- **tavaszi tözike:** kis fehér virágharangjai a hóvirágra hasonlítanak, csokorba köthetők
- **vadon élő nőszirm fajok:** a magasabb fajok vágott virágnak is alkalmasak
- **vadon élő orchideák – kosbor fajok:** szép, különleges vágott virágok lehetnek

IV. Gyűjtött növényanyag

A virágkötő munkájának legfontosabb anyagai az élő növényi részek, amelyeket élő állapotban vagy megszáritva használ fel. A szárított virágokat is élő anyagnak tekintjük, mivel természetes eredetűek, és szárítva is magukon viselik az élők számos sajátosságát.

A növényvilágból rengeteg anyag alkalmas virágkötészeti felhasználásra. Egy részüket begyűjtjük a természetből,

más részüket természetőzemek állítják elő. Az utóbbiakkal a dísnövénytermesztés témaköre foglalkozik, itt csak a természetből begyűjthető növényi anyagokkal foglalkozunk.

A vadon élő, nálunk őshonos növények közül azok gyűjthetők, amelyek nem védettek. A védett növényeket tilos természetes környezetükből begyűjteni, csak természetből kerülhetnek virágkötészeti felhasználásra. A fákról, cserjékről származó növényanyag zöme, mint erdészeti melléktermék kerül forgalomba. Gyűjtött anyagnak számítanak azok a dísnövények is, amelyeket díszítőértékükért ültetünk ki a kertbe, parkokba, (pl. dísfák, dízcserjék) és róluk hajtásokat, virágokat, terméseket szedünk le, anélkül, hogy ezzel a díszítőértéküket tönkretennénk.

GYŰJTHETŐK NÖVÉNYCSOPORTOK

Mohák

Mohaalap beborítására, mohagolyó készítésére, kosárdíszekben, kiállításokon zöld felület képzésére használhatók. Sok vizet tudnak felvenni és azt tartani. Táblás moha összefoglaló néven hozzák forgalomba a több mohafaj alkotta smaragdzöld, lapos telepeket. A fák oldalán, köveken termő telepeket kisebb lapokban szokás felszedni, majd többnyire kis táblákban, lécekkel összefogva hozzák forgalomba. A szálás mohák laza, élénkzöld színű telepeket képeznek, 4-8 cm-es rétegei nagy darabokban felfejthetők a talajról, kövekről.

A mohákat szárazon, hűvös helyen sokáig lehet tárolni, használat előtt be kell nedvesíteni, hogy visszanyerje zöld színét!

Gombák

A száraz, fásodó termőtestű taplógombák számos fajta gyűjthető. Korhadó fák oldalán élnek, ahonnan leválaszthatók. Száradás során kissé összezsugorodnak. A kisebbeket karácsonyi, kegyeleti díszekben, szárazkötészetben használják fel, a nagyobbakat fatörzskészítményekhez, például mint virágtartók is előfordulhatnak (pl. páfrányok beültetésére). Felhasználás, raktározás előtt célszerű fertőtleníteni őket, mert gyakran molylepkék lárváival fertőzöttek.

Zuzmók

A zuzmót, mint extra kötészeti alapanyagot a tartós koszorúk alapjának letűzéséhez, vagy különleges virágtálak készítéséhez használjuk fel. A zuzmós ág a deres ág képzetét kelti, ezért karácsonyi díszekben szépen mutat. A fán élő fajok, mint pl. a kulcs- vagy tehénzuzmó csipkés szélű telepei a fák ágait teljesen elboríthatják, begyűjtésük után száraz helyen raktározzák felhasználásig. A földön lakófajok, mint pl. az izlandi és a kutyazuzmó, a köves talajokon, sziklákon nagy telepekben fordulnak elő, amelyekről könnyen felszedhetők.

Száraz, hűvös helyen, dobozokba zárva évekig eltarthatók. Felhasználás előtt kissé be kell nedvesíteni, akkor nem törik.

Páfrányok

Levelei koszorúk, sírcsokrok fontos letűző és alapot képező anyagai, csokorlazítóknak is használatosak. Nedves, árnyas erdők aljnövényzetét képezik, onnan gyűjthetők be tavasztól őszig. A leveleket tízesével összekötözik, víz alatt áthúzzák, hogy a levelek összetapadjanak, így nem pödrödik fel a levél, és nem szárad ki. Fóliába csomagolva szállítják, felhasználásig hűvös, sötét helyen, nedvesen raktározzák.

Egyes fajok fatörzskészítményekbe, cserepekbe, virágtálakba ültetve szobadíszként szépen mutatnak, hűvös, fényszegény lakásokban vagy a kertek árnyas részein. Az erdei pajzsika gyakori és még gyűjthető faj. Az édesgyökerű páfrány, a gímnyelv haraszt védett fajok, így nem gyűjthetők, de kertben jól termeszthetők.

Fagyöngy, fakín

A **fehér fagyöngy** különböző fajokon élő, örökzöld levelű, kétlaki növény. A hajtás elágazásain kis csomókban hozza virágait, amelyekből 2 év alatt fejlődnek ki a fehér bogzótermések, ezek gyógynövények is, és nem peregnek le.

A **sárga fakín** főleg tölgyfákon, szelídgesztenyéken él, virágai fűrtben nyílnak. Lombhullató, bogyói sárgák, könnyen leperegnek.

Mivel a magas fákon élnek, a fagyöngyök gyűjtése nem egyszerű feladat.

Mindkét fajt elsősorban télen, koszorúkhöz, karácsonyi díszekhez használjuk fel, vázadíszként vagy virágtálban. Fenyővel együtt kis csokrokban árusítják őket.

Fenyők

A fenyőhajtásokat és tobozokat nagy mennyiségben használja fel a virágkötészet. Koszorúkötésnél, sírcsokor készítésénél nélkülözhetetlenek, egyes fajok csokorlazítónak is ajánlhatók. A karácsonyi díszekben az alapot, a háttérrel képviselik.

Nálunk honos fajok: luc-, jegenye-, vörös-, erdei-, fekete fenyők. Az erdészeti vállalatok a fenyőhajtásokat 5-10 kg-os bálákban hozzák forgalomba. A nem honos fajok növényanyaga a kiültetett dísnövényekről származik. Akkor érdemes leszedni, amikor a fiatal hajtások már megértek, mert a kora nyári időszakban szedett fenyők azévi hajtáscsúcsa hamar lankad. Őszi, téli időszakban hűvös, kissé nyirkos levegőjű, de nem vizes pincében sokáig tárolhatók.

A tobozok a talajon hamar elveszítik szép barna színüket, bepiszkolódnak, ezért jobb a fáról begyűjteni, és meleg helyen kinyílasztani a zárt tobozokat. Zsákokban, dobozokban árusítják, így is tárolandók száraz helyen. A tömegesen előfordulókat súlyra, a különlegesebbeket pedig darabonként értékesítik.

Felhasználható fajok: lucfenyő, ezüstfenyő, jegenyefenyő, duglászfenyő, tiszafa, selyemfenyő, tuják, boróka fajok, fekete fenyő, erdei fenyő, törpefenyő, vörös fenyő stb.

Lomblevelű örökzöldek Nem honos fajok (kivéve a borostyánt), kevés van belőlük, ezért csak kisebb mennyiségben gyűjthetők be a dísnövényekről, de nagyon jól kiegészíthetők velük a fenyőkből készült díszek: a koszorúk, karácsonyi készítmények. A mahóniát nagy mennyiségben termesztik is virágkötészeti felhasználásra.

Felhasználható fajok: mahónia, puszpáng, borostyán, magyal, babérmeggy, tűtövis stb.

Lombhullató díszfák és cserjék

Felhasználhatjuk hajtásaikat, virágaikat, terméseiket, sőt ágait és gyökereiket is. Kora tavasszal a virágzó hajtásokat, ősszel a szépen színeződő fajok leveles ágait, a színes, húsos terméseket virágtálakba, vázákba helyezhetjük, a szárat termések a szárazkötészeti kompozíciókban kerülnek felhasználásra. A koszorúkötészetben a nyári időszakban a fenyők kiváltására használhatók.

Felhasználható fajok: orgona, kecskefűz, cserszömörce, csertölgy, virágos kőris, galagonya, vadrózsa, kecskerágó stb.

Lágyszárú növények

Virágaikat csokrokba, vázába, virágtálakba használhatjuk fel. Leveleiket tavaszi koszorúkba tehetjük, a kiszárítható fajokat pedig szárazkötészeti kompozíciókba.

Felhasználható fajok: hóvirág, ibolya, gyöngyvirág, zsidócseresznye, júdáspénz, gyékény, nád stb.

V. MÉRGEZŐ ÉS ALLERGIÁT KIVÁLTÓ NÖVÉNYEK A VIRÁGKÖTÉSZETBEN:

Ismeretük azért fontos a virágkötők számára, mert a velük való munka veszélyekkel járhat. Azt azonban tisztázni kell, hogy a virágkötészetben felhasznált dísnövények szakszerű gondozás, kezelés esetén semmiféle egészségkárosodást nem okoznak, van viszont számos olyan növény, amely elővigyázatlanlag vagy egyéni érzékenység esetén veszélyt jelenthet a vele dolgozó személy, a vásárló vagy a környezetünk számára.

A mérgező növények olyan toxikus anyagot tartalmaznak, amelyek más élőlények számára káros hatást váltanak ki.

Érintésük vagy fogyasztásuk kellemetlen tüneteket, olykor halált is okoz. Leggyakrabban emésztési zavarok, hányás, hasmenés, véres széklet, bélgörcsök jelentkeznek, más fajok esetén bőrgyulladás, légzési zavarok, fulladás lép fel. Ha ilyen hatású növényekkel dolgozunk, legyünk körültekintőek!

A virágkötészetben előforduló mérgező növények:

- **borostyán:** minden része, de különösen a termése mérgező, gyomor-, bél- és vesegyulladást okoz, gyermekeknél halálos is lehet
- **buzogányvirág:** hajtásai tűkristályokat tartalmaznak, amelyek fájdalmas duzzanatot, gyulladást okoznak a nyálkahártyán

Hasonló hatású, de enyhébb tüneteket okoznak:

- **rákvirág**
- **anyósnyelv**
- **ciklámen:** gumója mérgező, hányást, hasmenést, nagyobb mennyiség elfogyasztása görcsöket, bénulást okoz
- **fagyal:** a levele és a termés keserű ízű, hányást, hasmenést okozó anyagot tartalmaznak
- **fehér fagyöngy:** gyomor- és bélgyulladást okozhat hajtása és termése, de gyógynövényként vérnyomáscsökkentő hatású
- **fikusok:** tejnedve bőrkíütést, elfogyasztva gyomor- és bélbántalmakat okoz

Hasonló hatásúak:

- **kroton**
- **flamingóvirág**
- **mikulásvirág**
- **filodendron**
- **könnyező pálma**

- **gyöngyvirág:** virágán kívül minden része mérgező, szívre ható és hashajtóhatású anyagot tartalmaz.
- **leánder:** hajtásai erősen mérgezők, fejfájást, bégörcsöket, szívgyengeséget okoznak
- **magyal:** a levelek és a termés gyomor- és bélgyulladást okozhatnak
- **nehézszagú boróka:** hajtásai külsőleg bőrgyulladást okoznak, elfogyasztva pedig vérömléses gyomor-, bélgyulladást
- **puszpáng.** minden része mérgező, bélbetegséget és légzésbénulást okozhat
- **tiszafa:** a színes magköpeny kivételével minden része nagyon mérgező, görcsök, légzésbénulás léphet fel, akár halálos is lehet a főzete

Az **allergiát okozó** növények nem mindenkre jelentenek veszélyt, csak az arra érzékeny egyénekre.

Az allergia a túlérzékeny szervezet reakciója olyan anyagokkal szemben, amelyek egyébként közömbösek lennének.

Az immunrendszer heves támadást indít, ez kellemetlen tünetekkel jár együtt, pl. nyálkahártya irritáció, tüsszögés (szénanátha), orrváladék folyás, a szem kötőszövetének gyulladása. Más esetekben görcsösen összehúzódik, vagy a bőrön olyan kiütések keletkeznek, mint a csalánkiütés.

Legjobb elkerülni az érintkezést az ilyen növényekkel! Gyógyszerekkel, a szervezet erősítésével csökkenthetők a tünetek. A gyomok irtása is nagyon fontos, mert a **fűfélék virágpora** okozza a legtöbb problémát (pl. vadkender, üröm). Más növények, így a dísznövények virágpora is okozhat szénanáthát. A **fenyők** tűlevelei, a **kankalinok** (Primulák) molyhos levelei és a **tejnedves növények** – pl. mikulásvirág, fikuszok – nedvei bőrkkiütéseket okozhatnak.

7. LECKE

A virágkötészet anyagai és eszközei

A virágkötők a kötészeti munkák elkészítéséhez nagyon sokféle, megjelenésében és anyagszerűségében eltérő eredetű anyagot használnak fel.

A természetes eredetű anyagok egy része a **természetben előforduló**, és onnan begyűjthető, más részük **termesztett** dísnövényként kerül a virágkötőkhöz. A növények többsége hazánkban is megtalálható, de sok élő és feldolgozott anyag kerül import úttján virágkötészeti felhasználásra. Ezek a növényi eredetű anyagok adják a virágkötészeti kompozíciók alapanyagát.

A mesterséges eredetű anyagok közös jellemzője, hogy **ipari tevékenység** során állítják elő, egy részük a kötészeti munkák elkészítését könnyíti meg, más részük az esztétikai hatást növeli, de szerepük mindig **alárendelt** az élő anyagokhoz képest. Ezek az anyagok nem találhatók meg a természetben, hanem ipari üzemek állítják elő. Alapanyaguk lehet természetes eredetű (papír, fa, textil), ezeket részesítsük előnyben a környezetszennyező műanyagokkal szemben!

Anyagok, eszközök:	- díszítőanyagok
Természetes eredetű (élő):	- csomagolóanyagok
- termesztett növények	- rögzítőanyagok
- gyűjtött növények	- kötözőanyagok
- importból származó növények	- vegyi anyagok
Mesterséges eredetű (ipari):	- eszközök
- virágtartók, tartóedények	

Az anyagok és az eszközök csoportosítása a virágkötészetben való felhasználási terület szerint történik.

A virágtartók, díszítő- és csomagolóanyagok kiegészítik az élő növényanyagot, látványukkal segítik a kötészeti munkák érvényesülését, ezért fontos szerepet töltenek be a kompozíció külső megjelenésében.

A rögzítő-, kötöző-, vegyi anyagok csak a munkánkat segítik, vagy a növények tartósságát biztosítják, díszítő hatással nem rendelkeznek.

Az eszközök teszik lehetővé, hogy a virágokat megfelelő módon kezelhessük, használhassuk fel.

1. Virágtartók, tartóedények

A virágtartók élő- és szárazvirágok elhelyezésére szolgálnak. Helyettesítik a talajt, a természetes termőhelyet, és biztosítják az élő növényi részek továbbélését.

Formájuk, méretük és színük mindig a bennük elhelyezett kötészeti munkának legyen alárendelve, segítsék elő a kötészeti munkák esztétikai érvényesülését!

Ne legyenek feltűnő színűek, nagy mintások, vagy más módon túlzottan díszítettek, mert elvonják a figyelmet a bennük lévő virágkompozícióról!

Tömegük legyen olyan, hogy a stabilitás érzetét keltsék! Ha élő virágot helyezünk el bennük, ne eresszék át a vizet, és ne szennyezzék a környezetet! Legyenek könnyen tisztíthatók!

A leggyakrabban használt tartóedények a vázák és virágtálak, ezeken kívül még a kosarak tartoznak a virágtartók közé.

Vázák és virágtálak

Vázának nevezzük azokat a virágtartókat, amelyek inkább magasak, mint szélesek. A virágtálak felfoghatók széles szájú, alacsony vázaként. Közöttük számos átmenet van.

A vázákat és a virágtálakat csokrok, vágott virágok és cserepes növények elhelyezésére használjuk.

A vázák és virágtálak sokféle formában készülnek. Lehetnek egyenes falúak, ívelték, felfelé vagy lefelé szélesedők, testesek, talpasak, bő- és szűknyakúak. Jól használhatók ilyen célokra használati edények is: kancsók, vizes- és borospoharak, korsók, boroskupák, népi fazekas munkák stb. A vázák és virágtálak anyaga lehet mázas, vagy mázatlan kerámia, porcelán, üveg, fém, fa, műanyag. A nagyméretű virágtartókat, mint pl. a **fadézsákat** nagy növények (pl. pálmák) beültetésére használjuk.

Az **azbesztbeton, eternit, műköedények** szürke színe minden növényhez jól alkalmazkodik, nagy belső termekben, aulákban vagy szabadtéri területen kerülnek elhelyezésre, nyári virágok, törpecserjék kiültetésére használatosak.

Kosarak

A kosarak alkalmi díszek készítésére használhatók, pl. húsvéti kosár, ajándékkosár. A kosarak természetesnek hatnak, mert maguk is növényi eredetűek.

A kosarak fűzfavesszőből, faháncsból, gyékénylevélből, rozsszalmából készülhetnek különböző formákban, pl. **florentin-, színházi-, cserepes füles-, tálkosár**. A florentin kosár alulról felfelé ívesen szélesedik, a színházi kosaraknak "lábuk" van, tehát a kosár alja lefelé ismét szélesedik. Méretük igen különböző lehet, főleg a színházi kosarak között találunk nagyméretűeket.

A cserepes füles kosarak egy vagy több cserép elhelyezésére szolgálnak, a tálkosaraknak nincs fülük, felhasználásuk így nem különbözik a virágtálaktól, csak annyiban, hogy ha élő virágokat akarunk elhelyezni bennük, akkor ki kell bélelni őket fóliával.

Natúr színekben, fehérítve vagy festve kaphatók. Általában karcsú, íves fülük van. Ezeken kívül találkozhatunk még nádból, kákából, kukoricaháncsból, pálmalevélből, raffiából, kenderből font és kötött lapokkal, kaspókkal, szakajtókkal.

2. Díszítőanyagok

Emelik a kötészeti munkák szépségét, hangulati hatását. Minőségük és mennyiségük legyen arányban a munkaforma jellegével, méreteivel.

A leggyakrabban használatos díszítőanyagok a szalag, zsinór, gyöngyfűzések, gyertya, művirág, műállatok, krepp-papír, tüll, ünnepi (karácsonyi, húsvéti stb.) díszek.

Szalagok

Szalagot szinte minden készítményhez használhatunk. Súlypont hangsúlyozására alkalmazható a virág mellett, üres tereket tölthetünk ki vele, vagy kapcsolatot teremthetünk az egyes elemek között (pl. kosár és virág).

Sokféle anyagból készülnek, mindig a készítmény jellegének legjobban megfelelőt válasszuk! A textilanyagok (taft,

selyem, bársony, tüll, nylon stb.) mellett papírból és műanyagból is készülhetnek. A polipropilén szalagok vízállóak, és a kívánt szélességre hasíthatók, végül bepöndöríthető. A bársonyszalag elegáns, súlyos hatású, a tüllszalag pedig könnyed, légies.

A szalagok színét, szélességét a kompozíció határozza meg, szerepük alárendelt. A vékonyabb szalagokat csokrokhoz, kosarakhoz, a szélesebbeket sírcsokrokhoz, koszorúkhöz használhatjuk.

A szalagok minden színben előfordulhatnak, változatos mintázattal, szélességük 0.5-25 cm között változhat, többnyire tekercsekben, méterre árusítják.

A sírcsokorszalagok 10 cm, a koszorúszalagok 10-25 cm szélesek, színük fehér, fekete, lila, grafit-szürke, nemzeti színű, rajtuk a felirat általában arany, ezüst vagy fekete színű.

Zsinórok, gyöngyfüzérek

A zsinórok a szalagok helyett használhatók különböző készítményekben (adventi és karácsonyi díszekben, urnakoszorúban).

A vége szétválhat, ezért csomóra kell kötni, legalkalmasabb a kárpitos zsinór, de a vékonyabb selyemzsinórok is szóba jöhetnek. A gyöngyfüzérek a zsinórokhoz hasonlóan használhatók.

Gyertyák

A gyertyák karácsonyi készítményekben, asztaldíszeknél, Mindszenti díszekben gyakran használatos díszítőanyagok. Az égő gyertya lángja az életet szimbolizálja, meghittséget, ünnepi hangulatot áraszt.

A gyertyákat méhviaszból, sztearinból, paraffinból és gyertyabélből (kanóc) készítik többféle eljárással. A hosszúkás, hegyes gyertyák merítéssel készülnek, a kanócot folyékony viaszba mártják (többször is), majd kihúzzák, hogy megdermedjen. Az öntött vastag vagy figurás gyertya úgy készül, hogy a forró sztearint hőálló öntőformába öntik, majd vízzel hirtelen lehűtik. A formából kivéve esetleg még tovább színezik vagy mintázzák. Egy másik módszer szerint a gyertyabelet viaszmasszában húzzák át, miközben folyamatosan ráakódik egy-egy réteg. Ezzel a módszerrel henger alakú gyertyák készülnek, ezeket méretre darabolják. A gyertyagyúrás során a képlékeny méhviaszt feldarabolják, és a kanóc köré tekerik. Paraffinpor préselésével is készülnek gyertyák, de ezek törekenyek, morzsálódnak.

A készítményekben a meleg színű (piros, sárga) gyertya jobban használható súlypontképző jellege miatt, mint a hideg színű (kék, zöld).

A fehér alapgyertyákat színes fürdőbe mártva színezik. A többszínűekkel változatos együtteseket lehet létrehozni. A gyertyákat lehet matricákkal vagy domborművekkel díszíteni (rusztikus gyertyák).

A **kocsigyertyák** hosszúkásak, henger alakúak. A **ceruza-, szalma-, ostorgyertyák** vékonyak, kecses formájúak. A készítményekben csoportosan használjuk őket, de csak egyféle színben. A tömzsi gyertyák, a hosszúkhöz képest szélesek, nehéz, masszív megjelenésűek, adventi koszorúkban ezek használatosak.

A **csavart és láng** formájú gyertyák gyakran használatosak. Jól alkalmazhatók még a **gömb, csepp, tojás** alakú gyertyák, de kerüljük a figurális formákat (fenyőfa, állatfigurák)!

Virágkötészeti felhasználásra a gyertyákat vagy megdrótozzuk, vagy pedig kifúrjuk, és felszúrjuk a készítményben pálcá segítségével.

A egyik módszer szerinti drótozáshoz két hajlékony drótszálat veszünk, az egyik közepét a gyertya alsó részéhez

illesztjük, áthajlítjuk, és ahol átért, kétszer áttekerjük a két drótszálvéget, majd lefelé hajlítjuk. A másik drótszállal ugyanígy járunk el, csak a gyertya alsó részének túloldalán. Végeredményként egy „4 lábon álló” gyertyát kapunk, amelyet a rögzítőanyagba szúrhatunk. Hogy ne sérüljön meg a viasz, a drótozás előtt egy kis fenyőhajlítást tehetünk a drót alá, így nem fog elcsúszni a drótozásunk.

Egy másik módszer szerint úgy is eljárhatunk, hogy egy vastag drótot láng fölött felmelegítünk, majd a gyertyát lefelé fordítva a talpába szúrjuk a forró drótot addig, hogy stabilan benne maradjon. Azért kell lefelé fordítani a gyertyát, hogy a megolvadt viasz a keletkezett lyukba folyjon, ha oldalt tartjuk a gyertyát, akkor lefolyik és kárba vész. Mindaddig tartjuk a gyertyát, amíg a viasz meg nem dermedt. Ezután még egy-két drótot is beleszúrhatunk a stabilitás érdekében, főleg a vastag gyertyák esetében.

Művirágok, műállatok

Ma már olyan élethű növényeket gyártanak, amelyek használata nagyon praktikus, legfeljebb portalanítani szükséges, és minden környezeti befolyástól függetlenül tarthatók. Ha unottá válnak vagy kifakulnak, kicserélhetők másfajta műviraggal.

A művirágok használata indokolt lehet olyan helyeken, ahol élő, zöld növények nem tudnának megmaradni, vagy a növények állandó cseréje nagyon sokba kerülne. Például közületi helyiségekben, éttermek asztalain, sötét, belső termekben.

Virágok és műnövények is készülnek műselyemből, a műselyem virágok élethűek. Újabban porcelánból, fából, tollakból is készülnek igényes művirágok. Nemcsak virágokat, leveleket, hanem terméseket, tobozokat, bogyókat is készítenek műanyagból.

A giccses hatású, fénylő műlevelekből és préselt műanyag virágokból készült díszeket kerüljük!

A műbabérral letűzött, nemzeti színű szalaggal díszített koszorú megemlékezéskor hagyományos dísznek számít március 15-én. Ez viaszba mártott papírból készül.

A művirágok mellett műállatok is előfordulhatnak bizonyos készítményekben, pl. húsvéti díszekben nyuszi, csibe, lepke.

Krepp-papír

Különböző színekben jól használható csokrok díszítésére, főleg a kerek csokroknál. A cserepes virágok cserepének dekorálására is felhasználható, de könnyen giccsessé válhat. A különböző minőségű kreppesített papír széle megnyújtható, fodrosítható, ezzel dekoratív hatást érhetünk el, és védjük is a készítményt, illetve azt, aki a csokrot viszi. Ne kerüljön vízbe, mert színe kioldódik!

Tüll

Lazán szövött textil, főleg fehér színben gyártják menyasszonyi csokrokhoz, esküvői díszekhez, de használható adventi koszorúknál, kosaraknál is. Légiessége ellensúlyozza merevségét. Méterre (140 cm szélességben) vagy kb. 20 cm széles csíkokra vágva kapható sima, illetve szélén mintásan szőtt kivitelben.

A kerek csokrok alapjául lehet csipkét vagy tortapapírt is használni.

EGYÉB DÍSZÍTŐANYAGOK

Karácsonyi díszek elengedhetetlen kellékei a színes üveggömbök és figurák, ezüst – arany füzérek, boák, fém,

kerámia vagy szalmából font harangok, csillagok.

Húsvéti díszekben a színes, mintás tojások megadják a készítmény alkalmi jellegét, csakúgy, mint a Valentin napi díszekben a piros szívecskék.

3. Csomagolóanyagok

A készítmények jellege, stílusa, színhatása szerint válasszuk ki a csomagolóanyagot!

A csomagolóanyagoknak védeni kell a virágkötészeti készítményeket az időjárási viszontagságoktól és a szállítási körülményektől! Az esztétikus csomagolás díszít is, és a csomagolóanyag reklámcélokat is szolgálhat!

Télen a hideg, nyáron a nagy meleg, az eső, a szél károsítja a virágokat.

Legfontosabb csomagolóanyagok a selyempapír és a celofán, egyéb csomagolóanyagok a díszcsomagoló papírok, műanyag (celofán) dobozok, kartondobozok, műanyag hálók, reklámszatyrok.

A csomagolás kiegészítő kellékei a gombostű, a cellux és a tűzőkapocs.

Selyempapír

A selyempapír jól védi a növényt, egyik oldala kissé fényes, ez az oldal kerüljön kívülre, puha, nem átlátszó, színe általában fehér, ha nincs rajta cégfelirat, Könnyen átlátszik és elszakad, de olcsóbb a többi csomagolóanyagnál, az íveket tetszés szerinti méretekre vágjuk. A sokféle színű, mintás selyempapírok csokrok dekorálására, ajándékdíszítésnél használhatók.

”Celofán”

A celofánnak nevezett kristályfólia átlátszó, kevésbé szakad és ázik át. Vágva és tekercsben kapható, minta is készíthető rá, de ez zavaró is lehet. Drágább, de dekoratívabb csomagolás érhető el vele.

Különböző nagyságú csokrok, cserepes növények számára trapéz formában előre elkészíthető oldalt összeforrasztva, de ezek rontanak a csokrok esztétikai hatásán. Az átlátszó, tejfehér vagy színes körfóliák csokrok alapjaként vagy cserepes növények csomagolására, díszítésére készülnek. A színes, fényes fóliák ajándékok dekoratív csomagolására használhatók.

Díszcsomagoló papír

A különböző színű és mintás díszcsomagoló anyagok ajándékok becsomagolására, csokrokhoz dekorációs anyagként használjuk. Ma már széles a választék a környezetbarát, természetes alapanyagú papírokból. Vannak rusztikus, batikolt hatású, merített, színes, mintás díszcsomagolók.

Egyéb csomagolóanyagok

Átlátszó műanyag dobozokba, fiolákban elhelyezett virágokat (pl. orchidea) tehetünk, ez nagyon dekoratív csomagolás. Négyzetletes, henger alakú, sőt cserepes növények formáját követő átlátszó műanyag dobozok is készülnek. Belső felülete bepárasodik, ha nem készítünk rá nyílást.

Kartondobozokat igényes készítmények, vágott virágok, cserepes növények szállításához lehet használni. A kemény kartonpapírból készült dobozok szétnyitott állapotban tárolhatók, használat előtt kell összeállítani!

A cserepes növények levélzetét összefoghatjuk rugalmas műanyag hálóval. A cégfeliratos reklámszatyrokat kellékek,

cserepes növények árusítása esetén használhatjuk.

4. Rögzítőanyagok

A vágott virágokat rögzítik a virágtartókban. Segítségükkel tetszés szerinti irányban helyezhetők el a virágok. A munka végeztével el kell takarni ezeket!

Leggyakrabban használatos rögzítőanyag a tűzőhab, ezen kívül mohagolyó, kenzántű, gyöngykavics, márványdarabkák, lapos üvegorongok, és néhány egyéb anyag is szolgálhatnak rögzítőanyagként. Funkciójukat tekintve a rögzítőanyagok közé tartoznak a koszorúalapok is.

Tűzőhab

A tűzőhab általánosan alkalmazott rögzítőanyag. Habosított műanyagból készül, ezért nem környezetbarát, de jó tulajdonságai miatt egyhamar nem szorítható ki a virágkötészetből. Többféle minőségben kapható: Oasis, Florasoil, Steck Fix, Bellaflor, Piaflor stb.

A tűzőhab fajtái

A nedves kivitelezésű általában zöld színű, jó nedvszívó képességű, saját súlyának 10-15-szörösét képes vízből felvenni és azt tartani. Szárazon könnyű, törekeny, környezetét nem szennyezi. A virágok könnyen beleszúrhatók, feszesen állnak benne. Csak egyszer használható, ugyanoda már nem lehet még egyszer virágszárat szűni, mert nem rugalmas. Külön kapható puha szárú virágok és kemény virágszárak megtartására alkalmas tűzőhab. Nagyobb díszeknél célszerű hálóval összefogni, nehogy szétessen, 2-3 téglát is összefoghatunk így.

A száraz tűzőhab (Oasis Sec) száraz- és művirág díszekhez használható, a vizet taszítja. Szürke vagy barna színű, könnyen faragható.

Mindkét tűzőhab típus különböző méretekben és formában kapható: téglá, kocka, henger, korong, kúp, kereszt, karika, szív. A hagyományos, téglá formájú hab elsősorban nagy kompozíciókhoz készült, de természetesen feldarabolható kisebb részekre is. A henger és kocka alakúak, melyek mérete általában a tégláénak fele-harmada, jól használhatók közepes méretű alkotásokhoz.

A tűzőhabok használatát segítik az Oasis cég által gyártott kellékek:

Az Oasis-szék vagy Tűzőkorona (pinholder) vízálló ragasztóval (Oasis-fix) rögzíthető virágtálban vagy bármely száraz felületen, és erre tűzhető rá a tűzőhab. A menyasszonyicsokor-tartó (Princess mikrofon) műanyag fogantyúval készül, a fejrész pedig összefogó műanyag rácsba tett tűzőhab, hozzá tüllgallér is kapható. A sírcsokortartó szintén fogantyúval ellátott, ráccsal rögzített tartó. Az autódíszalap (Auto-corso) vákuummal rögzíthető motorháztetőn, használat után sérülésmentesen leemelhető. Tűzőhabba szúrható gyertyatartókat is készít a cég, különféle méretben. A vőlegény kitűzőtartója (Gala-clips) más jellegű kitűzők készítésére is alkalmas. Ajándék díszítéséhez készült az öntapadós Oasis Mini Deco.

A tűzőhab használata

Helyezzük a habot egy vízzel telt vödörbe vagy tálba, és hagyjuk benne, míg lesüllyed az aljára! Egy jó minőségű tűzőhab néhány perc alatt megszívja magát vízzel, a rosszabb minőségű tűzőhabok áztatása jóval tovább tarthat. Ha súllyal lenyomjuk, légbuborék keletkezik benne, és a közepe száraz marad. A nedves tűzőhabot száraz és vizes állapotban is megfelelő méretre vághatjuk késsel vagy egy drótdarabbal. A tartóedénybe illeszkedjen jól, álljon stabilan. A tartóedényekből 1.5-2 cm-re emelkedjen ki. Éleit késsel kerekítsük le.

A száraz tűzőhab víztaszító tulajdonságú, egyáltalán nem szívja magába a vizet.

Egyéb rögzítőanyagok

8. LECKE

A virágrendezés formai törvényei

A készítmények elkészítéséhez elsősorban érzék kell, de elengedhetetlen a szaktudás és az alaptörvények, szabályok ismerete! Ezek ismerete és alkalmazása nélkül munkánk nem lesz esztétikus, önmagunk és a szemlélődő számára kellemes hatású. A formák és színek gyakran hordoznak jelképes tartalmat is, amit a hatás elérése érdekében szintén figyelembe kell vennünk!

A virágkötő munkája során legtöbbször élő növényt használ fel, ezért a létrehozott alkotásban lehetőleg mindig meg kell maradnia a természetben is fellelhető formáknál, szabályoknál! A virágkötészeti alkotás elemei a virágok, levelek, növényi részek, virágtartók, díszítő anyagok és egyéb kellékek.

A formák közül először az alapformákat, majd a természetes és geometrikus mozgásformákat vesszük, utána megvizsgáljuk, hogy az egyes növények milyen karakterrel, jellemmel rendelkeznek, mert a készítményekben ezt kifejezésre kell juttatnunk. Legvégül azokat a formai előírásokat tanuljuk meg, amelyeket egy-egy kompozícióban érvényesítenünk kell.

I. Alapformák

Az alapformák olyan geometrikus alakzatok, amelyek különbözőségük miatt eltérő hatással bírnak, és ezt a virágkötészeti alkotásokban is kifejezésre kell juttatni. A leggyakrabban használt sík alakzatok: a kör, a különböző háromszögek és négyszögek, a csillag, a kereszt és a szív formák. Térben a gömb, kúp, gúla, kocka, hasáb alakzatok fordulnak elő leginkább.

1. Kör és gömb

A kör a síkban, a gömb a térben helyezkedik el. Ezek a formák kerek, zártak, így lágyaságot, nyugalmat árasztanak. Gömbölyűségük miatt simulékonyak, barátságosan hatnak. Térbeli igényük kevés, bármilyen más alakzathoz hozzáilleszthetők, éppen ezért gyakran használt alakzatok.

A kör önmagába visszatérő formája az örök megújulás, újjászületés, végtelenség szimbóluma. A Nap gömbje a fény, a világosság jelképe.

2. Háromszög, kúp, gúla

A háromszög a síkban, a kúp vagy a gúla a térben helyezkedik el. Ezeknek az alakzatoknak a térben határozott mozgásirányuk van, a hegyük felé mutatva aktivitást, térfoglaló hatást fejtenek ki. Ezek az irányok a virágkötészeti kompozíciókban is céltudatosak, szintén gyakran használt alakzatok. Kibontakozásukhoz szabad teret kívánnak, bezárva sokat veszítenek hatásukból.

Talpukra állítva stabilitást, hegyükre állítva viszont az ellenkezőjét, labilitást sugároznak.

Gondoljunk a fáraók piramisaira, ezek a fáraó hatalmát, erejét, isteni eredetét szimbolizálták.

A háromszögek, kúpok, gúlák formájukkal a tökéletességet, erőt, hatalmat, kiegyensúlyozottságot jelképezik.

3. Négyszög, kocka, hasáb

A négyszög és négyzet alapformáknak a térben a kocka és a hasáb vagy téglatest felel meg. Jellemzőjük, hogy párhuzamos vonalakkal határoltak, amelyek derékszöveget zárnak be. Igen szabályosan felépített formák, hatásuk különböző lehet. A hosszú, lapos hasábok lefektetve nyugodtak, nehézkesek, a magas, vékony hasábok felállítva pedig büszkék, határozottak, legalábbis ilyen érzetet keltenek. Mivel általában katonás, kissé merev vonalrendszert alkotnak, a virágkötészetben nem túl gyakran fordulnak elő. Főleg segédanyagok – tűzőhab – tartoznak a csoportba.

4. Csillag A csillag formát szimbolikus jelentései miatt használjuk elsősorban. Felhasználásuk karácsonyi készítményekben terjedt el arany és ezüst színekben, akár öt, akár hatágú változatban.	A felfelé törő szár, mint határozott, egyenes tengely „kibomlása” lezárja a teret. Ez jellemzi a legtöbb virágot. Hatása ünnepélyes, merev, de zárt, pl. gerbera, krizantém, margaréta, szegfű. A kompozíciók alapelemeit ilyen virágokból képezzük!
5. Kereszt A kereszt formát a keresztény egyházi ünnepek készítményeiben használjuk szimbolikus értelme miatt. Leggyakrabban templomdíszeknél, kegyeleti díszeknél fordulnak elő. Eredetileg fény, hit, megvilágosodás, később a bánat, fájdalom, tehet jelképeként szolgált. A latin keresztben kívül léteznek még egyéb kereszt formát (kettős kereszt, andráskereszt), de ezek nem használatosak a virágkötészetben.	Fent elhajló mozgásforma Az egyenes szár végén egyoldalra néző virág található. Fennkölt, nemes, büszke hatású, pl. a flamingóvirág, a kála, a nárcisz, a papagájvirág. A készítményekben úgy helyezzük el, hogy a középponttól kifelé nézzenek virágaik!
6. Szív A szív forma a szeretet jelképeként szolgál, ezért ott használjuk őket a virágkötészetben, ahol ezt szeretnénk kifejezni, pl. Valentin napi díszekben, kegyeleti formakötészeti munkáknál (sírpárna).	Szétbomló (elhajló) mozgásforma Jellemzője, hogy az eleinte felfelé törő mozgás veszít erejéből, így az iránya egyre jobban kifelé, majd lefelé irányul. Hatása lazító, élénkítő, könnyed, a perspektívát növeli, pl. a frézia, a füvek levelei, a sóvirág. A hangsúlyosabb elemek közötti üres tereket töltjük ki velük.
II. Mozgásformák Egy virágkötészeti kompozícióban különböző irányú, erősségű vonalhatásokat érzékelünk. Ezek a mozgások származhatnak élő növényanyagtól vagy kiegészítő kelléktől. A növények természetes mozgásformái teszik mozgalmassá, érdekessé a készítményt, nyújtanak irányvonalat a szemlélő számára. A geometrikus mozgásformák irányítják szemünket a kompozíció vonalhatásaira.	Lefelé hajló mozgásforma Iránya azonos a nehézségi erő irányával. A mozgás vonalai lággyá, hajlékonnyá, elegánssá, gyöngéddé teszik a formát. Egy határozott középpontból indulnak ki, oldalra vagy lefelé haladnak, teljes térkitöltést tesznek lehetővé, összekapcsolják a tereket, pl. az ámpolnanövények hajtásai, az akác virágfürtje. Feltétlenül a tál szélére kerüljenek, hogy leomló formájuk érvényesülhessen!
Természetes mozgásformák A természetes mozgásformák sokfélék lehetnek, és egy növény különböző mozgásformában is előfordulhat: Pl. a szegfű lehet – felfelé törő mozgásformájú, ha még bimbós -- fent szétágazó, ha már kinyílt -- szétbomló, ha szára kissé oldalra hajló -- gyűjtő, ha csak a virágfejet használjuk fel a súlypontban	Gyűjtő mozgásforma A kerek alakzatok, a labdaformák, a sűrű levélorozották tartoznak ide. Spirális mozgás érezhető bennük, nyugodt hatásúak. Hangsúlyos helyre kerüljenek, pl. a kövirózsa, a mákgubó, a tobozok, a virágfejek.
	Játékos mozgásforma A növényi szár felfelé vagy oldalirányba tör, de vonala hullámosan megtörik, elágazik. Mozgást, játékot, lendületet kölcsönöz, de mérték nélkül az összevisszaság hatását kelti, pl. a csavarfűz ágai. A készítmények vonalhatásait alkothatják.
	Törékeny mozgásforma A fő vonal megtörik, és elágazó vonalban folytatódik. A mellékágak olykor többször újra elágaznak, és finom, rövid ágakban végződnek. Térkitöltő, laza, de kissé merev hatásúak, pl. a fátyolaszparágusz, a fátyolvirág.
	A növényeket mozgásformájuknak megfelelően helyezzük el a kompozíciókban!
Az egyes mozgásformák jellemzői Felfelé törekvő mozgásforma A mozgás iránya ellentétes a nehézségi erővel, a többé-kevésbé egyenes vonalhatás magasra tart, oldalirányú kiterjedése nem számottevő, felfelé elkeskenyedik. Hatása ünnepélyes, kissé merev, de laza hatású. Büszke, célratörő, erőteljes pl. a bambusz szára, a bimbós virágok, a gyékény buzogánya, a kardvirág. A készítményekben vonalrendszerek kialakítására használhatjuk.	A különböző mozgásformák alkalmazása A központi részbe helyezzük a felfelé törő vagy a játékos mozgásformájú virágot, a kompozíció vázát több fent szétágazó virággal építjük fel. Ezek többnyire meghatározzák a kompozíció magasságát. Ha elhajló mozgásformájú virágot is teszünk a készítménybe, az mindig kifelé nézzen. A felfelé hajló virágot, indát a tál vagy a csokor szélére tesszük, hogy leomló formája érvényesülhessen. A vázat kitölthetjük lazító hatású elhajló és törékeny mozgásformájú növényekkel. A súlypontba kerüljenek a gyűjtő formájú virágok, kellékek. Egy készítményben természetesen nem szükséges minden mozgásformából használni virágot, de jó, ha legalább 3-4 forma megtalálható benne. Általában felfelé törő, fent szétágazó, gyűjtő és lazító hatású mozgásformák építik fel a kompozíciók többségét.
	Geometrikus mozgásformák, vonalak

A növények természetes vonalhatásai mellett egy kompozícióban gyakran találkozhatunk geometrikus vonalhatásokkal is, pl. függőleges, vízszintes, átlós vonalakkal.

A függőleges vonalak nyugalanságot, feszültséget, a vízszintes vonalak ezek ellenkezőjét, nyugalmat, kiegyensúlyozottságot fejeznek ki. Az átlós vonalak mindig mozgást és annak irányát mutatják.

Ha egy kompozícióban csak vízszintes és függőleges vonalakat használunk, akkor a hatás nyugtalan, feszült lesz. Az átló biztosítja az átmenetet a kompozícióban a vízszintestől a függőleges felé, és teszi harmonikussá az alkotást.

Az egyenes vonalak mellett gyakran találkozunk íves vonalakkal is, amelyek megtörik az egyenes vonalak merevségét, lággyá, oldottá teszik a vonalhatásokat.

A különböző stílusokban nagy jelentősége van a mozgások megjelenítésének, főleg a paralel és a vonalas-grafikus stílusban.

III. Karakterformák

A virágkötészetben felhasznált virágok is egyéniségek, meghatározó jellegüket formájukkal, színükkel, növekedési típusukkal érik el.

A csoportok elnevezése nem egységes még a hazai virágkötők között sem, de a más csoportmegnevezés ellenére is nagyjából megegyeznek a csoportok jellemzői és növénypéldái. Vannak feltűnő méretű és formájú csoportok, amelyek a hangsúlyt képviselik a készítményekben és vannak közepesen domináns formák, valamint alárendelt szerepű virágok. Lássuk őket!

Uralkodó formájú virágok

Domináns, arisztokratikus hatás, feltűnő alak és szín jellemzi őket. Többnyire különlegesen nagyok vagy különleges tartású növények. Már 1-2 szál is jól érvényesül belőlük, ha túl sokat használunk, elnyomják egymást. Más virágokkal nehezen kombinálhatók, erős uralkodó hatásukat mindig megtartják, ezért meghatározó helyre kerüljenek!

Pl. flamingóvirág, lovagcsillag (amarillisz), orientál (nagyvirágú) liliomok, papagájvirág, orchidea virágfürt.

Pompás formájú virágok

Terjedelmesek, különösen nagy virágúak, de nem különös virágformájúak, általában nagy labdaformák. Önmagukban is jól mutatnak, más virágokkal is társíthatók, de úgy, hogy egyedileg jól érvényesülhessenek! Méretük és színük miatt a súlypontot képviselik!

Pl. dísznapraforgó, nagyvirágú dália és krizantém, pünkösdi rózsza.

Nemes formájú virágok

Nagy vagy közepes virágok, többnyire meleg (piros, sárga és árnyalatai) színekben. Már 1-2 szál is felhasználható belőlük, de igazán csak több szál érvényesül jól. Sokszor önmagukban is mutatnak, egymás hatását erősítik (pl. 20 szálás rózsacsokor). Ha a csoporton belüli virágokat egy csokorba kötjük, lerontják egymás hatását, elnyomják egymást.

Pl. gerbera, rózsza, szegfű, kis virágú orchideák.

Kössünk össze egy csokrot, amiben szegfű, rózsza és gerbera van! Mi lesz az eredménye? Először észrevesszük a gerberát, mert az a legnagyobb, majd a szegfűt, és csak ezek után figyelünk fel a szép és nemes rózsára. Nem

célszerű tehát ezeket a gyakori virágokat együtt használni.

Mutatós (figyelemre méltó) formájú virágok

Közepesen domináns formák, főleg más virágokkal együtt érvényesülnek igazán, mellérendelt forma képzésére alkalmasak. Ide tartoznak szabadföldi egynyári, kétnyári, évelő virágok.

Pl. jácint, kardvirág, nőszirm, margaréta, nárcisz, szarkaláb, tulipán.

A csoporton belüli felhasználás a mozgásformák szerint történik. A hosszú szárú, felfelé törő virág (szarkaláb, nőszirm) kerül középre vagy háttérbe, attól függően, hogy kerek vagy frontális csokrot kötünk. A súlypontba, előre pedig a fent szétágazó vagy elhajló virágokat (margaréta) tesszük.

Egyszerű (szerény) formájú virágok

Csak tömegben érvényesülnek önmagukban, és másokkal is többesével használhatók. A készítményekben alap-, háttér- és lazító szerepet töltenek be, mindig alárendeltek.

Pl. fátymvirág, frézia, gyöngyvirág, ibolya, nefelejcs, százszorszép.

A különböző karakterek alkalmazása

Egy kompozíció összeállításakor választani kell egy főmotívumot, amely végigvonul az alkotáson, esetleg ismétlődik, és a kész mű karakterét, mondanivalóját meghatározza! Ehhez választjuk a mellékmotívumokat, amiket mellé- vagy alárendelünk.

Főmotívumnak domináns színű vagy formájú, szerkezetű virágokat (uralkodó, pompás, nemes formájúakat) célszerű választani. Mellékmotívumnak alárendelt (mutatós, egyszerű) formájú és színű virágokat válasszunk!

IV. Formai törvények

Rendkívül fontos, hogy ezeket a törvényeket minden virágkötő úgy megtanulja, hogy rutinszerűen alkalmazza őket. Alkotás közben ugyanis a virágkötők nem mérícskélnek, hanem szemmértékkel, érzékkel dolgoznak. Akinek nincs jó arányérzéke, térlátása, az sajnos sosem lesz igazán jó virágkötő.

Arányosság

Az egyik legfontosabb formai törvény az arányosság. Ha nem arányos a készítményünk, nem lesz esztétikus, kellemes hatású.

Az arányosság az egyes alkotóelemek méretviszonyát fejezi ki. Az arányosság egy aránypárral vagy egy hányadossal kifejezhető.

Honnan tudjuk megállapítani, hogy egy készítmény arányos-e?

Onnan, hogy megnézzük, megfelel-e az aranymetszés szabályának. Ha igen, akkor elmondhatjuk, hogy a készítményünk arányos.

Az aranymetszés szabályát az ókori görögök határozták meg először, a legtökéletesebbnek tartott teremtmény, az ember – ezen belül is a kidolgozott izomzatú görög atléta – testrészeinek egymáshoz viszonyított méreteit vették alapul. A görög templomok méretei is ilyen arálynak felelnek meg, és ezt a szabályszerűséget a mai napig használják az építészetben, szobrászatban és a virágkötészetben is.

Az aranymetszés szabálya azt jelenti, hogy egy egyenest két részre osztva, a kisebbik rész úgy aránylik a nagyobbhoz, mint a nagyobbik az egészhez.

Vagyis: **a: b = b: c**, ahol **a** = a rövidebbik rész

b = a hosszabbik rész

c = az egész, vagyis a+b

A kisebbik és nagyobbik rész arányértéke rendszerint 1:1,6, de a sok módosító tényező miatt az értéke akár kétszeres is lehet, így az 1/3:2/3 aránypárral is dolgozhatunk.

Ha felállítunk egy számsort (1 és 2 kezdő számokkal), melynek újabb tagja az előző kettő összege lesz, akkor olyan számokat kapunk, amelynek egymás után következő tagjai megfelelnek az aranymetszés szabályának: 1-2-3-5-8-

13-21-34-55-89- stb.

Tehát egy 8 egységnyi szakaszt két részre osztva, a kisebbik rész 3, a nagyobbik 5 egységnyi lesz, ez az aránypár is felhasználható munkánk során. A nagyobb számértékeket azért nem használjuk, mert ezekkel már bonyolult dolgozni. Egy egység bármekkora érték lehet, PL. 6 cm: akkor a váza 18 cm, a benne lévő csokor pedig 30 cm legyen, hogy teljesüljön az arányosság feltétele.

A helyes arány eléréséhez nem kell minden egyes munkánál precízen méricskélgni, előre mindent ki számolni, jó érzékkel azonban értékét több-kevesebb eltéréssel be kell tartani!

Vázadíszeknél a váza magasságát 1 egységnek véve, a vázába kerülő csokor magassága kb. 1,6-szerese (1,5-2-szeres érték) legyen! Természetesen a váza szélessége is részt vesz a helyes arány kialakításában. Arányérzetünket befolyásolja a váza formája, anyaga, színe, a virágformák, a kötés módja, stílusa.

Alacsony, széles vázában alacsonyabbnak tűnik ugyanaz a csokor, mint egy karcsú, magas vázában. Átlátszó üvegvázában, illetve kerámiavázában elhelyezett csokor esetén más az arányérzetünk, az utóbbit tömörebbnek érezzük. A világos szín megnyújtja, a sötét szín csökkenti a méretek érzetét. Egy dekoratív, tömör csokor alacsonyabb lehet, mint egy laza elrendezésű, vonalas alkotás, ami látszólag megnyújtja a méreteket.

Virágtálakban is érvényes ez az aránypár, itt azonban a tál átmérőjét kell alapul venni! Ha a tál mélyebb, akkor ezt a mélységet is vegyük figyelembe, adott esetben 3-szoros magasságig is elmehetünk!

Koszorúknál a koszorútest a belső sugár 1,6-2-szerese legyen! Így a belső átmérő és a koszorú vastagsága közel azonos lesz. A megadott arányoktól kissé el lehet térni, mert a világos színű, durva felépítésű, laza feldolgozás esztétikailag nagyítva, míg a sötét színű, finom, simulékony anyag kicsinyíti a koszorú arányait. Ha a koszorútest túl nagy a belső átmérőhöz képest, a koszorú vaskosnak hat. Ha vékonyabb, inkább fűzérhez lesz hasonló. A koszorúknál használt dísz csak hangsúlyt adó kiegészítés, ezért legyen arányban a koszorú nagyságával, de sose legyen nagyobb, magasabb a koszorútest 1/3-ánál!

Csokrok esetében a megkötés a virágszár kb. 1/3-ánál történjen! **Sírcsokornál** a nagyobb, virággal díszített rész kb. kétszerese legyen a megkötés alatti résznek!

Szimmetria, aszimmetria

Ez tulajdonképpen 2 formai törvény, de egymást kizárják. Egy készítmény vagy szimmetrikus, vagy aszimmetrikus, más lehetőség nincs. Vigyázni kell azonban az olyan szimmetrikusnak induló készítményekkel, ahol ezt nem sikerült tökéletesen megvalósítanunk, mert aszimmetrikus lesz ugyan a készítmény, de ettől még nem biztos, hogy kellemes hatású is lesz.

Akkor szimmetrikus egy készítmény, ha az alkotás egyes elemei (virágok) egy adott ponttól vagy vonaltól egyenlő távolságra vannak.

Attól függően, hogy mi képezi a szimmetria alapját, lehet középpontos vagy tengelyes a szimmetria. A szabályos kör formának egy szimmetriapontja és számtalan szimmetriavonala van, a tengelyesen szimmetrikus készítményekben általában 1 vagy 2 szimmetriatengely található meg.

Középpontosak pl. a kerek csokrok és virágtálak, a körbekötött koszorúalapok. Tengelyesen szimmetrikusak pl. a hosszúkás virágtálak, a sírcsokrok.

Az aszimmetria az azonos méretek hiányát jelenti. Ez természetesnek hat, tág teret nyújt az alkotó fantáziájának. Az optikai egyensúly a megteremtése elengedhetetlen!

Az aszimmetria szinte minden készítménytípusnál előfordul, pl. modern vonalú csokrok, virágtálak, súlypontos díszítésű koszorúk stb.

A virágkompozíciók, noha térbeli készítmények, hatásuk nem minden oldalról tekintve azonos. Fontos tehát a **nézőpont**, vagyis az a hely, ahonnan a készítmény a legjobban érvényesül.

A körkörös készítmények minden oldalról azonos hatást váltanak ki. Az egyoldalú (frontális) kompozíciók főmotívuma egy

oldalról, a néző felől érvényesül, és mondanivalóját is így fejezi ki. Az ilyen készítményekben sem lehet eldolgozatlanul hagyni a háttérrel!

A körkörös készítmények általában szimmetrikusak, míg a frontálisak gyakran aszimmetrikusak.

A szimmetrikus készítmények szimmetriapontjuk, az aszimmetrikus készítményeknek pedig súlypontjuk van.

A kész kompozíciónak van egy **valódi és egy esztétikai súlypontja**. A kettő minél közelebb kerül egymáshoz, annál előnyösebb. A valódi súlypont – fizikai értelemben – az a pont, amelyen a tárgyat felfüggesztve vagy alátámasztva egyensúlyban marad, nem billen ki. A virágkötészetben a súlypont a tömör, súlyos hatású tartóedény esetén általában az alsó harmadban található, hogy stabil és arányos legyen (nem pedig közepén).

A súlypont a virágkötészetben a legdekoratívabb elemek kiemelkedését jelenti. Aszimmetrikus munkánál nélkülözhetetlen, hatását ellensúlyponttal fokozhatjuk.

Súlypontot képezhetünk:

- **formával:** a súlypontba a kerek, gyűjtő mozgásformájú virágok kerüljenek,
- **tömeggel:** a súlypontba több virágot tegyünk,
- **nagysággal:** a súlypontba a legnagyobb virág kerüljön,
- **színnel:** a meleg, élénk, sötét színek domináljanak a súlypontban, sötét színű készítményben viszont a világos színfolt válik hangsúlyossá.

Szinte minden alkalommal együttesen használjuk a felsorolt szempontokat, olyan elemeket választunk ki, amelynek nagyságukkal, formájukkal, színükkel eltérnek a többi felhasznált elemtől. A kompozícióban felülre a világos színű, kisebb virágok kerüljenek, és a nagy, kerek, sötét tónusú virágok alulra, hogy optikailag az utóbbiak a kompozíció súlypontját lejjebb vigyék!

Mivel a kötéseti alkotás térbeli alakzat, nemcsak a függőleges súlypont elhelyezés a fontos, hanem az oldalirányú is. Ha a súlypont oldalra kerül, a készítmény "billenékeny" érzetet kelt, esetleg fel is borulhat. Ezért az összeállításokban a súlypont képzése mellett fontos az **ellensúlypont** kialakítása is!

Gyakran találkozunk olyan hibás készítményekkel, amelyeknek a súlypontja nem a megfelelő növényanyaggal, nem a megfelelő helyre került, aszimmetrikus készítményekben esetleg több azonos nagyságú súlypontot tartalmaz.

Formai kontraszt

A kontraszt ellentétet jelent, két vagy több elem szembeállításával a kompozíció mondanivalóját erősíthetjük, fokozhatjuk belső feszültségét.

Kontraszt nélkül munkánk unalmas, semmitmondó lenne. Minél több az ellentét, annál nagyobb optikai élvezetben van részünk. A hatást azzal érjük el, hogy egymás mellé rendelünk két ellentétes elemet. Csak akkor hat kellemesen, ha a színek, formák és méretek harmonikusak.

Lássunk néhány példát formai ellentétekre!

Formai ellentétek:

- különböző **méretek** (kis és nagy növények)
- különböző **alapformák** (kör, háromszög, négyszög)
- különböző **karakterformák** (uralkodó, nemes, pompás, mutatós és egyszerű)
- különböző **mozgásformák** (felfelé törekvő, szétbomló, gyűjtő, lehajló, játékos, törékeny)
- különböző **geometriai vonalak** (egyenes, íves, függőleges, vízszintes, átlós)

Láthatjuk, hogy számtalan lehetőség van az ellentétek kifejezésére, bátran éljünk ezzel a lehetőséggel a kompozíciókban, de csak mértékkel, mert a halmozott kontrasztok már a harmónia rovására mehetnek. Azaz figyelemkeltő lesz ugyan a munkánk, de mivel nem mindenki szereti az erős ellentéteket, lehet, hogy sokaknak nem

fog tetszeni a végeredmény.

Ritmus

A ritmus szóval a zenében és az irodalomban találkozunk leginkább, ahol ez a szó a hangok, szavak lüktetését, hullámozását, bizonyos elemeinek szabályos ismétlődését jelenti. A virágkötészetben is találkozunk olyan készítményekkel, amelyekben bizonyos elemek (virágok, kellékek) szabályszerű rendben követik egymást.

A ritmus egy kötészeti kompozícióban a hangsúlyos és hangsúlytalan elemek szabályos változását jelenti. A hasonló elemekből készült munkák egyhangúságát szünteti meg.

A **hosszú készítményeknél** van jelentősége, pl. körbekötött koszorú, girland (virágfüzér), kerek csokor. Szimmetrikus készítményeknél ez a ritmus kötött, zárt, aszimmetrikus elrendezésnél ez a kötöttség oldottabb, de a szabályszerűség itt is felismerhető. Hangsúlyos elem lehet egy nagyobb, élénkebb színű virág vagy kompozíció.

Harmónia

Nehéz objektíven meghatározni, hogy mit értünk harmónián, mert az emberek különbözőek, ezért különböző dolgokat tartanak harmonikusnak. Az általános közlést szoktuk itt is alapul venni, tehát harmonikus az a készítmény, amit az emberek többsége annak tart, és megfelel a formai- és színtörvények előírásainak.

Egy készítmény akkor harmonikus, ha megvalósul a formák és színek összhangja, ha együttes hatásuk kellemes.

Feltételezi a többi törvény betartását is. Tehát pl. ha arányos, van súlypontja, mert aszimmetrikus, van benne kontraszt stb. Ha egy készítménynek nincs súlypontja, aránytalan, egyhangú formák jellemzik, akkor a készítmény biztosan nem harmonikus.

10. LECKE

A DÍSZNÖVÉNYTERMESZTÉS KÖRNYEZETI FELTÉTELEI

A termesztett növényeink igényei származási helyük, növekedési ritmusuk szerint rendkívül változóak. Azok a klimatikus lehetőségek pedig, amit mi hazánkban nyújtani tudunk igen korlátozottak, mesterséges biztosításuk pedig sokba kerül, megdrágítja a termesztést.

A növények fejlődését, növekedését sokan még ma sem tudják elképzelni föld nélkül. A föld rögzíti, tápanyaggal, vízzel látja el a növényt. A termőföld azonban nagy kincs, ezért egyre több próbálkozással találkozunk, hogy a termőföldet valamilyen talajpótló közeggel helyettesítsük, ezek a hidro- és kemokultúra alapjai.

Optimumnak nevezzük azt a tartományt, amely a növények életműködéseikhez a legkedvezőbb feltételeket biztosítja, a legintenzívebben itt fejlődnek.

A termesztőnek ezt az értéktartományt kell biztosítania a növények számára! Ez minden növénynél, fejlődési stádiumnál más és más érték- és mérettartomány.

Ha a növények nem kapják meg a fejlődésükhöz megfelelő környezeti tényezőket, fejlődésük lelassul, szélsőséges esetekben pedig (a **maximumpont** fölött és a **minimumpont** alatt) maradandó károsodást szenvednek, esetleg el is pusztulnak. A növény tűrőképessége a minimum- és maximumpont közötti tartomány.

Az igénytelen, tűrőképes fajok nagyon tág, míg más fajok csak igen szűk tartományban képesek életben maradni, és a dísznövények általában ilyenek.

A hőmérséklet szerepe, szabályozása

A növények hőigénye elsősorban a származási helyüktől függ, de befolyásoló tényező a fejlődési stádium és a faj, fajta szöveti felépítése is.

A trópusokról származó növények természetesen melegigényesebbek, mint azok, amelyek hűvösebb éghajlatú vidékekről származnak, ezt szöveti felépítésük is tükrözi. A trópusi növények puha, vékony szöveti felépítést mutatnak, a hideg éghajlatról származók levele bőrszerű, gyakran szőr vagy viaszréteg található rajta, amelyek jól szigetelnek. Általánosságban az is elmondható, hogy a növények szaporításkor, melegigényesebbek, mint neveléskor, nappal több meleget igényelnek, mint éjszaka.

A növények az optimum hőtartományban fejlődnek legintenzívebben. Ha csökken a hőmérséklet, a növény fejlődése lelassul, a minimum hőmérsékleten leáll a fejlődése (éppen csak vegetál), de nem károsodik, mert ha újra emeljük a hőmérsékletet, növekedése megindul. Ha viszont tovább csökken a hőmérséklet, akkor már maradandó

károsodás éri a növényt, és a fagyáspontot elérve megfagy. Ha nagyon megemeljük a hőmérsékletet az optimum fölé, akkor pedig a maximumpont fölött hőgutát kap a növény, és elpusztul.

A növények hőoptimuma változhat a többi környezeti tényező függvényében is: a szegfűnek pl. télen 12 °C a legmegfelelőbb, éjjel, borús időben 1-2 °C-kal kevesebb is elég, 10 °C alatt leáll a fejlődése, -3 °C-on megfagy. Nyáron, napfényes időben még 24 °C-on sem károsodik.

A növények számára nem csak a levegő, hanem a talaj hőmérséklete is fontos, a pálmák gyökerei pl. melegigényesebbek a föld feletti részeknél, és a dugványok gyökereztetéséhez is magasabb talajhőmérséklet szükséges.

Hőigény szerint megkülönböztetünk melegigényes, közepes hőigényű és hidegtűrő fajokat.

A szabadföldi növények számára lényeges, hogy a tenyészidőszak alatt összesen mennyi hőmennyiséghez jutnak, ezt fejezi ki a **hőösszeg** (április 1. és szeptember 30. közötti időszakban mért napi középhőmérséklet értékek összege). Az évenkénti legalacsonyabb hőmérséklet (hőmérsékleti minimum) meghatározza a növények hideg- és fagyűrését, ez pedig szoros összefüggésben van a növényi szövetek víztartalmával. Az áttelelő növények a kedvezőtlen téli időszakot nyugalmi állapotban töltik, ilyenkor a kisebb víztartalmú, sok oldott anyagot tartalmazó sejtnedv fagyáspontja akár -10 °C is lehet. Vegetációban a növények fagyűrése kisebb, ezért csak a tavaszi fagyok (májusi fagyosszentek) után szabad kiültetni a fagyérzékeny egynyári növényeket.

A nyári nagy hőség ugyanúgy károsíthatja a kultúrnövényeket (hőgutát kaphatnak), ezért a hőmérsékleti maximum értéket is figyelembe kell venni. A két szélső érték adja ki a **hőingadozás** mértékét.

Ezeket az értékeket regisztrálni tudjuk, a meteorológiai intézetek megrendelésre a rendelkezésünkre bocsátják ezeket az adatokat. Megváltoztatni viszont nem tudjuk, ezért a szabadföldi termesztésnél ezek az értékek döntik el, hogy érdemes-e termesztetni egy növényt vagy sem.

A növényházi termesztés időtartama alatt a hőmérsékletet mesterségesen tudjuk szabályozni, bár nem mindegy, hogy ez mennyibe kerül, hogy gazdaságos-e.

A hőmérsékletigényük szerint a növényházi dísnövényeket 3 csoportba soroljuk:

Melegházi növények

18-30 °C között fejlődnek legintenzívebben. Többnyire trópusi területekről származnak, meleg lakásokban jó szabadiszek lehetnek.

Mérsékeltvási dísnövények

Hőtartományuk 12-18 °C közötti. A melegházban szaporított növények többsége neveléskor már mérsékeltvási körülményeket igényel.

Hidegházi növények

3-12 °C hőigényűek. Az alacsony hőmérsékletigényű növények termesztése a téli időszakban kevés fűtéssel is megoldható. A nyáron szabadba kihelyezhető pálmák, mediterrán növények telettetésére is használható a hidegház. Növényházakban a megfelelő hőmérsékletet télen **fűtéssel** biztosítják, a leggyakrabban melegvízfűtést alkalmaznak, ami olyan, mint a lakások központi fűtése.

Nyáron inkább **hűteni** szükséges az üvegházakat, ez szellőztetéssel, árnyékolással és párástó öntözéssel lehetséges. Némely üvegház oldalfalába ventilátort építenek, ez javítja a hűtés hatékonyságát.

A víz szerepe, biztosítása

A víz a növények számára létfontosságú tápanyag és szállító közeg. Ha a növény nem jut megfelelő mennyiségű vízhez, lankadni kezd, lehullatja leveleit, végül kiszárad. A túl sok víz a gyökerek fulladását okozhatja, és a növény kirohad.

A növényeket vízigény szempontjából 3 csoportba soroljuk, vannak magas vízigényű, közepes vízigényű és szárazságtűrő fajok.

A nedves, mocsaras területekről származó növények **vízigénye magas**, a szárazságot nem viselik el. Azok a nagy vagy sok levelű növények, amelyek sokat párologtatnak, szintén sok vizet igényelnek.

A **közepes vízigényű** növényeket csak akkor kell öntözni, ha földlabdájuk kezd száradni.

A sivatagi, száraz területekről származó növények kevés vizet igényelnek, **szárazságtűrők**, a túlöntözést nem viselik el. Felületükön gyakran találunk párologást csökkentő képleteket (tüskék, szőrök, viaszbevonat). A kaktuszok, pozsgás növények testükben raktározni tudják a vizet.

Vannak **eltérő vízigényű** növények is, amelyek bizonyos időszakban sok vizet, más időszakban viszont keveset igényelnek, mert eredeti termőhelyükön ezt szokták meg, pl. a kála mocsara vidéken él, de a nyugalmi idejében szárazon kell tartani. Nemcsak a talajban, hanem a levegőben lévő víz is fontos a növényeknek, a páraigényes növényeknek párástó öntözéssel biztosítsuk a vizet! A vízigényt befolyásolja a többi környezeti tényező is: melegben, napsütésben megnő a vízigény is.

A szabadföldi termesztésnél és a termesztő-berendezésekben az öntözés többféle módszerrel lehetséges. Egyszerű, de nem korszerű a **locsolótömlőből vagy kannából** történő öntözés. Felszerelhető **szórófejekkel** ellátott öntözőcső a növényasztal vagy az ágyások fölé, a **csepegtető** öntözésnél a talajon fekvő perforált cső adagolja ki a vizet. **Alulról árasztással** vagy **nedv szívó anyag** (filc) segítségével is eljuthat a víz a gyökerekhez.

Az öntözővíz hőmérséklete igazodjon a léghőmérsékletéhez, a hideg öntözővíz károsítja a növényeket, pl. a fokföldi ibolya levelei foltosak lesznek tőle. A hideg öntözővíz lehűti a gyökereket, s ez egy időre leállítja a növény fejlődését. Az öntözővíz nem tartalmazhat a növényekre káros anyagokat, minőségét gyakori vizsgálattal kell ellenőrizni! A kemény víz, amelyet a kalcium és magnéziumsók okoznak, növelik a talajoldat pH-értékét, ez különösen a savanyú talajt kedvelőknek okoz károsító hatást. Ezen kívül a levélfelületen kiváló sók csökkentik az asszimilációt, mert elzárják a gázcserenyílásokat. A kemény víz lágyítható vegyszerrel vagy tőzeg beáztatásával.

A fény szerepe, szabályozása

A fotoszintézis folyamatának alapvető feltétele a fény, a természetes fényforrás a **Nap**.

A növényekre a fény két tulajdonsága hat: a fény erőssége és a megvilágítás időtartama. Az első a növények növekedésére van befolyással, a második pedig a virágzás idejére.

A fény erőssége

Minden növény meghatározott **fényerősséget** visel el és hasznosít, a növények zöme a világos, de tűző naptól védett helyet kedveli. Megfelelő fény mennyiség esetén a növények zömökeek, erős növekedésűek, fajra jellemző üdezöld színűek lesznek. A túl erős fény megperzselheti a növények leveleit, gyenge fényviszonyok mellett a levelek sápadtzöldek, a hajtások gyengék lesznek, a virágzás minősége romlik. A fény közvetett hatásaként nő a hőmérséklet, és csökken a páratartalom, ez a növény fokozott párologtatását váltja ki, ami káros lehet.

A **közvetlen (direkt)** fény hatására a növény felülete erősen felmelegedhet, és napégési foltok jelennek meg a növényen. Természetes körülmények között ez ellen a növény úgy védekezik, hogy levelit élével fordítja a Nap felé.

A **szórt (diffúz)** fény hatása lényegesen kedvezőbb, mert nem okoz égési foltokat.

Fényigény szerint a növények lehetnek fényigényesek, közepes fényigényűek és árnyéktűrők.

A **fényigényes fajok** csak sok fény, teljes megvilágítás esetén képesek megfelelő intenzitással fotoszintetizálni, 8-10 ezer lux feletti értékeket igényelnek, pl. kaktuszok, szegfű, fönixpálma. A **közepes fényigényű fajok** (5-8 ezer lux) számára legmegfelelőbb a szórt, nem közvetlen megvilágítás, pl. fikuszok, dracénák, jukka.

Az **árnyéktűrők** (3-5 ezer lux alatti igényűek) számára káros a teljes megvilágítás, pl. fátýolaszparágusz, szobapáfrány. A szabadföldi növények számára fontos érték az **évi napsütéses órák száma**, a terület **földrajzi elhelyezkedése, tájolása**. A déli fekvésben kapja a legtöbb napot, az északon a legkevesebbet, a keleti és nyugati fekvések a legkiegyenlítettbbek.

A túlzott fény mennyiség ellen megvédhetjük növényeinket árnyékolóval, vagy az ültetés helyének helyes

megválasztásával – a ház északi oldalára, illetve fa alá ültetjük őket. Ha az adott területen a növény számára kevés a várható fény mennyiség, akkor nem érdemes termesztetni, mert nem fog megfelelően fejlődni.

Termesztő-berendezésben a megfelelő fényviszonyokat a növényház helyes tájolásával (É-D irány) biztosíthatjuk. A természetes fény **mesterséges megvilágítással** pótolható, de ez jelentős költségnövelő tényező. Az erős fény árnyékolással csökkenthető. Az üvegházat festéssel, árnyékoló hálóval védik a nyári tűző naptól, a hőernyő nyitásával vagy összehúzásával jól szabályozható a fényerősség mértéke.

A megvilágítás időtartama

A fény erőssége mellett a virágzó növények számára fontos a megvilágítás időtartama is. A napi megvilágítás hossza függ a földrajzi szélességi foktól, és évszakonként változó értékű.

A **hosszúnapkalos** növények napi 12 óránál hosszabb megvilágítás esetén virágoznak, míg a **rövidnapkalosoknak** ennél kevesebb szükséges. Vannak napszakiránt **közömbös** növények is, amelyek télen-nyáron egyaránt virágozhatnak, ez teszi lehetővé, hogy egész évben folyamatosan termesszék őket (pl. üvegházi szegfű, gerbera, fokföldi ibolya).

A mérsékelt égövben a szabadföldi növények közül a hosszúnapkalosak nyáron, a rövidnapkalosak pedig tavasszal vagy ősszel virágoznak. Március 21-én és szeptember 23-án van a tavaszi, illetve az őszi napéjegyenlőség, amikor 12 óra nappal és 12 óra éjszaka a jellemző. Ezek a napok tehát a választóvonal a rövid és hosszúnapkalos időszak megjelölésénél.

A növényházakban a megvilágítás hosszát **sötétítéssel** vagy **pótmegvilágítással** szabályozzák. Sötétítésre fekete fóliát használnak, a növényasztalok fölé húzzák, vagy függönyökkel a teljes felületet takarják. Már kis fény mennyiség is megzavarja a kezelést, és megváltoztathatja a virágzási időt. Pótmegvilágításra az asztalok fölé elhelyezett lámpatestek (25-40 watt/m²) szolgálnak.

Az időzített virágztatás

Az a lényege, hogy a dísnövényeket a nagy keresleti időpontokra, pl. nagy névnapokra, mint Erzsébet, Katalin, Mária vagy ünnepekre, mint karácsony, nőnap, Valentin nap idejére tudjuk előállítani. Egy termesztőnek egyáltalán nem mindegy, hogy a növényállomány bevirágzása nőnap előtt 3 nappal, amikor a piacra szeretné vinni, vagy pedig nőnap után 2 nappal történik, amikor már fele árat sem kap értük. Nagyon fontos tehát az időzítés, a termesztési technológiát (a szaporítás időpontja, helye, módja, ápolási munkák) e szerint kell kialakítani.

A termesztők többféle lehetőség közül választhatnak, a növények tulajdonságai, az évszak, a környezeti tényezők szabályozásának lehetőségei szerint.

A rövid- és hosszúnapkalos növények esetén az időzített virágztatáshoz a megvilágítás hosszát mesterségesen szabályozzák.

Rövidnapkalos növények pl. a mikulásvirág, krizantém, korallvirág, virágos begónia. A virág kialakulásának idején (tehát a virágzást megelőző időszakban, és nem virágzáskor!) fekete fóliával takarják a növényeket délután kb. 17 órától reggel 7 óráig, így napi 10 óra megvilágítást kapnak a növények.

A hosszúnapkalos növények (pl. liliom) ősztől tavaszig történő virágztatásához pótmegvilágítás szükséges, a napi 8-10 órás természetes fényt 4-6 órával kell kiegészíteni! Ezt a növényasztalok fölé felszerelt lámpatestekkel oldják meg, költségnövelő tényezője miatt ritkábban alkalmazzák a gyakorlatban.

Egyéb módszerek is vannak az időzített virágztatásra, nemcsak a fény szabályozásával, hanem a hajtatásnál a hőmérséklet és a vízmennyiség szabályozásával érik el a kívánt eredményt. A hajtatásra szánt növényeket (tulipán, jácint) hideg, száraz helyen tartják, a cserepeket földdel és szalmával takarják a hajtatás megkezdéséig, majd meleg helyre viszik és öntözik őket, így az optimális környezeti tényezők hatására virágozni kezdenek 3-4 hét múlva. A szaporítási idő megválasztásával is befolyásolni tudjuk a virágzási időt, pl. a fokföldi ibolya a szaporításhoz képest 7-8 hónap múlva virágzik, bármilyenek is a megvilágítási időszakok (mivel napszak iránt közömbös). Más növények viszont a téli időszakban lassabban érik el a virágzóképes állapotot, tehát a termesztés ideje hosszabb, mint nyári időszakban,

ezt a szaporítás idejének meghatározásakor figyelembe kell venni. Nemcsak a szaporítás, hanem egyes technológiai műveletek is befolyásolják a virágzási időt, pl. a szegfű gyökere dugványát ültetés után visszavágják, és ettől számítva 2,5-3 hónap múlva virágzik.

A broméliaféléket úgy lehet virágzásra bírni, hogy etiléngázt (érés gyorsító anyag, lásd virágkezelés) vezetnek a növény levéltölcsérébe, melynek hatására a kifejlett növény 7-10 hét múlva virágozni fog, pl. karácsonyra, mert akkor van kereslet iránta.

A dísnövények tápanyagellátása, termesztőközegek

A növények számára a **termesztőközeg (talaj)** nemcsak a rögzítés eszköze, hanem a **tápanyagok forrása** is. A növények a tápanyagot főként a gyökereiken, kis mértékben pedig a leveleiken keresztül veszik fel.

A növények számára fontos tápanyagok:

- víz (H₂ O): a fotoszintézishez szükséges
- szén-dioxid (CO₂): a fotoszintézishez szükséges
- oxigén (O₂): a légzéshez szükséges
- tápsók: az életfolyamatokat szabályozzák

A **fotoszintézis** során a szén-dioxidból és vízből naptényenergia segítségével szerves vegyület (szőlőcukor) keletkezik, és közben oxigén szabadul fel. A **légzés** során ennek a folyamatnak a fordítottja játszódik le, az oxigén segítségével a szerves anyagok lebomlanak vízzé és szén-dioxiddá, miközben energia szabadul fel, amit a növény életfolyamatai fenntartásához használ fel.

Tápsók

A növény vegyületeit alkotó elemek közül 10 elem nélkülözhetetlen, ezek a **makroelemek**: szén, hidrogén, oxigén, nitrogén, foszfor, kálium, kalcium, magnézium, vas, kén.

Kertészeti szempontból legfontosabb tápelemek:

Nitrogén

A talajból szervesen sók formájában veszi fel a növény, a fehérjeszintézishez használja fel. A zöld növényi részek fejlesztéséhez szükséges, a jó nitrogénellátottság üdezőld színt, dús növekedést eredményez. A nitrogénhiányt sárgulás, gyenge növekedés jelzi.

Foszfor

A virágzást és a termésképződést segíti elő, részt vesz a gyökérképződésben, a szárazságtűrést is javítja. Hiányakor csökken a termésképződés, és a száron piros színelváltozás figyelhető meg.

Kálium

A cukor és a keményítő képzéséhez szükséges, javítja a virágzás és a termés minőségét. Növeli a sejt plazmájának vízfelvevő képességét és a szár szilárdítását. Hiánya a levélszél és a csúcs sárgulását, elhalását okozza.

Egyéb elemek szerepe

A kalcium az idősebb szövetekben keletkező káros savakat köti le, és választja ki zárványok formájában. A magnézium a klorofill alkotója, hiányakor a levelek úgy sárgulnak meg, hogy a levélerek zöldek maradnak, majd lehullanak. A vas a klorofill képzéséhez szükséges, hiánya esetén a fiatal levelek sárgulnak, de nem hullanak le. A kén a fehérje fontos eleme, de előfordul az illóolajokban is, hiány következtében a levélereken jelentkezik sárgulás. A szén, a hidrogén és az oxigén a szénhidrátok (pl. szőlőcukor) alkotója.

A **mikroelemeket** a növények igen kis mennyiségben igénylik, de hiányuk esetén különböző hiánybetegségek lépnek fel. Ilyen elemek pl. bór, mangán, cink, réz, molibdén, kobalt.

A dísnövények a talaj tápanyagtartalmával szemben különböző igénnyel lépnek fel. Vannak nagyon tápanyagigényes növények, és közepes tápanyagot igénylők, ill. igénytelenek is.

A tápanyagok együttes jelenléte fontos, a növény igényének megfelelő arányban.

Hiába adunk az egyik tápanyagból többet, a növények csak a megfelelő arányú mennyiséget bírja felvenni (minimumtörvény), a fölösleg nem hasznosul, sőt káros is lehet. Az sem mindegy, hogy melyik tápanyagból adunk többet. A **levéldísznövények** nitrogénből igényelnek sokat, míg a **virágzók** inkább foszfor- és káliumigényesek. Ha a virágos növényeknek sok nitrogént adagolunk, buja növekedéssel és gyér virágzással számolhatunk.

A tápanyagok kiadagolása **szerves- és műtrágyák** formájában történhet, de mivel a szerves trágya egyre kevesebb, így az utóbbi a gyakoribb. A műtrágyákat szakszerűen kell kiadagolni, a töménységet és az egymáshoz való helyes arányukat betartva, igazodva a talaj tápanyagtartalmához, ami talajvizsgálattal mérhető. A nem megfelelő tápanyag-ellátottság hiánybetegségeket, a növények gyenge fejlődését eredményezi. A feleslegben adott tápanyag kielégíti a növény gyökereit, és költségnövelő tényező is.

Kijuttatásuk **alaptrágyaként** a talajon keresztül (földkeverékbe keverve, ill. tápoldatozással), vagy **lombtrágyaként** a leveleken keresztül történhet. A készítményen lévő használati utasítás szerinti koncentrációban és módon kell őket kijuttatni!

Néhány ismert szer: Voldünger, Osmocote, Wuxal, Fertcare, Substral, Mikramid stb.

A növények a tápanyagokat a természet közegéből veszik fel, ismerünk talaj-, víz- és kemokultúrákat. A talajkultúra megoldás a legelterjedtebb, de egyes növénykultúrákban, és fejlődési szakaszokban (pl. gyökereztetésnél) egyre gyakrabban helyettesítik a talajt valamilyen talajpótló közeggel, amelyek nem tartalmaznak tápanyagot, csak a növények gyökereit rögzítik, és a mesterségesen adagolt tápoldat szolgáltatja a növények számára a tápanyagot.

Talajkultúra

A talajkultúrákhoz különböző földnemeket veszünk igénybe. Ezek egy részét természetes előfordulásukban használjuk fel, és vannak olyanok, amelyeket az ezzel foglalkozó cégek vagy a termesztők alakítanak ki vagy kevernek össze a különböző földnemekből.

A földkeverékeket úgy állítják össze, hogy azok egy-egy növénycsoport számára megfeleljenek. Ügyelni kell arra, hogy jó és tartós legyen a szerkezet! Ha ezt sikerül elérni, akkor jó vízáteresztő- és víztartóképeségű, levegős lesz a földkeverék, nem tömődik és nem algásodik.

A **talaj tulajdonságai** közül a termesztők számára a fizikai szerkezet, kémhatás, víztartó- és vízáteresztő-képesség, valamint a tápanyagtartalom a fontos. A talaj **szerkezete** lehet laza, középkötött és kötött. A **laza (homok)** talajok levegősek, jó vízáteresztő-, de rossz a víztartóképeségük. A **kötött (agyagos)** talajok jó víztartóképeséggel, de rossz vízáteresztő-képességgel rendelkeznek, könnyen összetömődnek. A növények többsége a **középkötött (vályogos)** talajt kedveli.

A talaj **kémhatása** lehet **savanyú** (pH 5-6 között), ez a hortenzia, azálea, rhododendronok számára kedvező. A növények többsége a közel **semleges** vagy kissé savanyú talajt kedveli (pH 6-7), pl. fikuszok, dracénák. Az ennél magasabb pH-értékű, lúgos kémhatású **meszes** talajok a pálmák, muskátli, szegfű, krizantém számára megfelelőek. A kertészeti termesztésben háromféle földkeveréktípus terjedt el:

1. A típus: az osli tőzeg magas aránya miatt laza szerkezetű, nagy víztartóképeségű, savanyú kémhatású (5,5 pH), magas nitrogéntartalmú.
2. B típus: gyengén savanyú vagy semleges kémhatású (6,5-7 pH) középkötött talajkeverék, a legtöbb növény számára megfelelő. Ezért nevezik általános földkeveréknek.
3. C típus: kötöttebb, de jó szerkezetű, enyhén lúgos kémhatású (7,5 pH).

A földnemek, amelyek a földkeverékeket alkotják:

Szerkezetet adó földnemek

Szerves anyagok bomlásaként keletkeznek, nagy humusztartalmúak, tartósan jó szerkezetűek. Inkább savanyú kémhatásúak, tápanyagtartalmuk nem nagy. Pl. **lombföldek** (bükk, akác, fenyő lombföld), az őszi avar összegyűjtése és érlelése révén keletkeznek.

Tápanyagot szolgáltató földnemek

A szükséges tápanyagokat lassan bomló formában tartalmazzák, kémhatásuk közömbös vagy kissé lúgos, jó szerkezetjavítók is. Pl. **marhatrágyaföld, melegágyi föld**, ezek egyre kevesebb mennyiségben találhatók az állatállomány csökkenése miatt. A trágyák (marha- és lótrágya a legjobb) földdel összekeverve és érlelve keletkeznek.

A talaj általános tulajdonságait javító földnemek

Részben jó szerkezetet adók, részben nagy tápanyagtartalmuk és talajlazító tulajdonságuk miatt fontosak. Kémhatásuk változó. Pl. **komposzt, tőzeg, homok**. A komposzt szerves hulladék (kikapált gyomok, vegyes háztartási szemét, ipari anyagok) elbomlása révén keletkezik. Több évi érlelés után átrostálják, és a földkeverékekhez felhasználják. A homokkal lazítani tudjuk a földkeverékeket.

Kemokultúra

A kemokultúra a növények szerves anyagban (tisztá tőzegben vagy tőzeges keverékben) való termesztését jelenti állandó tápoldatozás mellett.

Így szabályozottan irányítható a növények növekedése, fejlődése a többi környezeti tényező optimális megteremtésével. A tőzeghez lassan bomló műtrágyát kevernek (pl. Osmocote, Plantosan). FUTOR szénsavas mésszel a talaj kémhatását lehet beállítani a megfelelő értékre.

Nagyüzemekben ma már előnyben részesítik a tőzeges kultúrákat. A **tőzeg** laza szerkezetű, rostos, szálas anyag, a tőzegmoha elhalt szervezete. Nagy mennyiségű vizet képes felvenni, még így is kellően levegős marad. A világosbarna színű **hansági (osli)** tőzeg erősen savanyú kémhatású (4-4,5 pH), a sötétbarna **(fekete) tőzegben** a lebomlás már előrehaladottabb, kémhatása közelít a semlegeshez. Dugványok gyökereztetéséhez **tőzegtőzecsákat** préselnek, amelyek beöntözve megduzzadnak, „megkelnek”.

A **tőzeges földkeverékek** jó fizikai tulajdonságokkal rendelkeznek, víztartóképeségük kiváló. Gyakorlatilag tápanyagmentesek és fertőzésmentesek, a tápanyagok adagolása igény szerint történhet.

Hidrokontúra

A hidrokontúrában a növények tápoldatban fejlődnek, a tápanyagmentes szerves anyagú közeg csak a gyökerek rögzítését szolgálja, a tápanyagot nem onnan, hanem a tápoldatból veszik fel a növények.

Az utóbbi években ezeknek a **talajpótló közegeknek** használata is előtérbe került.

A **perlit** szürkésfehér színű, örlött ásványi kőzet, nagy felületű, jó víztartó, sok levegőt tartalmaz, fertőzésmentes, tápanyagmentes.

A **kőzetgyapot** textilszerű, nem esik szét, szilárd, méretre vágható, így használatánál nincs szükség termesztőedényre.

A **polistyrol vagy hungarocell** morzsák, amelyeket a műanyagipar hulladékaiból készítenek, levegőssé, szellőssé teszik a földkeverékeket.

Az **agyaggranulátumot** többféle méretben és színben készítik a növények számára égetett agyagból, dekoratív hatású.

A **fenyőkéreg** és a **kavics** a természetből került be a termesztésbe.

A föld nélküli tartás sok előnyt jelent a növény és gazdája számára. A tápoldat, mint a föld nélküli kultúra alapja, a növényt elegendő vízzel és tápanyaggal látja el. A víztartó edény vízkészlete többszöröse a normál cserepekének, a növényt 2-4 hétig ellátja tápoldattal. Ezek a viszonyok lassan bomló műtrágyák felhasználásakor még kedvezőbbek, ilyenkor a növény akár fél évig is el van látva tápanyaggal a túltrágyázás veszélye nélkül, csak a vizet kell pótolni időnként.

kialakításával tehetjük környezetünket kellemes élő- és lakóhellyé. A rosszul alkalmazott színhatások hatnak lelki folyamatinkra, nyugtalanná, lehangolttá válhatunk tőlük, a jól megválasztott színhatások ezzel szemben felhasználhatók gyógyításra, kedélyállapotunk javítására. Az egyes színek közvetlenül is hatnak bizonyos szerveinkre, befolyásolják működésüket, pl. a kék lázcsökkentő, a vörös vérfrissítő, a sárga idegerősítő hatású.

A különféle színekhez tartozó árnyalatok:

vörös: barackrózsaszín, bordó, borvörös, ciklámen, paradicsompiros, rózsaszín, tűzpiros...

narancs: mustársárga, rozsdabarna, terrakotta, barna, drapp, kakaóbarna, kávébarna...

sárga: aranyárga, bézs, citromsárga, kanárisárga, kénsárga, tojáshéjszín, vajszínű...

zöld: erdőzöld, fenyőzöld, fűzöld, khaki, mohazöld, neonzöld, olívaöld, smaragdöld...

ibolya: ametiszt, padlizsánlila, püspöklila...

fehér: hófehér, törtfehér...

fekete: ébenfekete, éjfekete, hollófekete...

szürke: grafitszürke, jegesszürke, kőszürke, ónszürke, vakondszürke...

Az ember számára a színeknek hőmérsékletérzést befolyásoló szerepük van. A színek befolyásolják a vérkeringést, a pulzusszámot, a közérzetet. Ha egy színfoltot sokáig nézünk, valamilyen érzetet vált ki belőlünk, leggyakrabban kimelegszünk tőle vagy fájni kezdünk, mint pl. a narancs és a kék szín láttán. A jogával foglalkozók ezt gondolati úton is el tudják érni, a színek meditációban történő megjelenítésével pl. növelni tudják pulzusszámukat. A színeket ezen – pszichológiai – hatásuk alapján 2 csoportra tudjuk osztani:

Meleg színek

Meleg színek a vörös, a narancs és a sárga, mert meleg érzetet keltenek, közelítő hatásúak, aktívak, domináns (uralkodó) jellegűek, a virágkötészeti kompozíciókban súlypontképzésre használhatók, élénkítik az összeállításokat.

Hideg színek

Hideg színek a zöld, a kék és az ibolya, mert hideg érzetet keltenek, távolító hatásúak, passzívak, alárendelt szerepűek, a virágkötészeti kompozíciókban háttérképzésre használhatók, csillapítják az összeállítások hatását.

Gondoljunk egy karácsonyi asztaldíszre, ahol a háttér a hideg színű, zöld fenyőből képezzük ki, míg a súlypontba a meleg színű gyertya, masni, gömbdísz kerül.

Hibás az a készítmény, amelyben a hideg színek vannak elől, és a háttér a meleg színű. Sajnos, ilyen készítményekre is lehet példákat találni.

Az akromatikus színek, a fehér, a fekete és a szürke árnyalatai sem meleg, sem hideg hatást nem váltanak ki, mert ezek semleges színek. Az, hogy a fehéret inkább hidegnek, a feketét pedig meleg színnek hisszük, talán azért van, mert a hideg hó fehér színű, a fekete pulóver pedig magába szívja a nap melegét. Ezek fizikai jelenségek, és a tárgyak fényelnyelő képességével függenek össze: a fehér visszaveri, a fekete elnyeli a fénysugarakat.

Nemcsak a formák, hanem a színek is lehetnek ellentétesek, tehát kontraszt képezhető belőlük, amivel a készítményünk érdekességét fokozhatjuk.

I. Színkontrasztok

Színkontrasztok nélkül egyhangú, unalmas lenne a virágkötészeti alkotás. Kontrasztról akkor beszélünk, ha két szín között jól érzékelhető különbségek vannak. Érzékszerveink az összehasonlítás révén képesek érzékelni a különbségeket. A viszonylagosság lényeges, a színek hatását fokozni, vagy csökkenteni lehet a kontrasztos színek segítségével.

Kis színeltéréseknél enyhébb az ellentét, az eltérés növekedésével megnő a kontraszthatás is. A színek közti különbséget csak egymás mellé állításukkal tudjuk érzékelni. Ha valamilyen kompozíciót egy meghatározott kontraszt szerint, tiszta stílusban akarunk kidolgozni, akkor az összes többi kontrasztot visszafogottan, csak mellékkontrasztként, vagy egyáltalán nem szabad alkalmaznunk. Gyakran egyszerre több színkontrasztot is megjelenítünk munkánkban, a kontraszthatást ezzel fokozzuk. A leggyakrabban előforduló színkontrasztok:

11. LECKE

A VIRÁGRENDEZÉS SZÍN- ÉS BIOLÓGIAI TÖRVÉNYEI

A formai törvényszerűségek mellett egy kompozíció összeállításánál a színhatásokat is figyelembe kell venni! Nagyon fontos, hogy a virágkötők biztos tudással rendelkezzenek a színek helyes használatában! Ehhez meg kell ismerkedni a színek jellemzésével, törvényszerűségeivel. Nemcsak a formáknak, hanem a színeknek is lehet jelentése, szimbolikus értelme, jó, ha ezeket is tudjuk, nehogy félreértések adódjanak. A színekkel hangulatokat tudunk kifejezni, évszakokat tudunk megjeleníteni, tehát fontos eszköz a virágkötő munkájában a színek alkalmazása. Akik nem tudják a színeket, színárnyalatokat elkülöníteni (színtévesztők, színvakok), azok sajnos egészségügyileg alkalmatlanok a virágkötészeti tevékenységre, még akkor is, ha egyébként ügyes kezűek. Elég, ha a színeket nem helyesen alkalmazzák, és már oda a kompozíciók harmóniája.

A napfény hullámtermészetű anyag, szemünk a 400-700 millimikron közötti hullámhosszúságú fényhullámokat fogja fel. A színek a szemünkben és az agyunkban jönnek létre, a fényelnyelés és fényvisszaverődés által látjuk színesnek a tárgyakat. A színérzékelés attól is függ, hogy milyen színkörnyezetben látjuk a színeket, tehát a háttér, a környezet színei is befolyásolják a színek hatásait.

Színek mindenütt vannak, részt vesznek mindennapjainkban. A lakások, középületek megfelelő színhatásainak

1. Magában való szíkontraszt

Az alapszínek már önmagukban is kontrasztot képeznek. Az elsőrendű piros-kék-sárga közötti kontraszt a legerősebb, a másodrendű narancs-zöld-ibolya ellentéte már kisebb erejű. Hatásuk mindig tarka, harsogó, erőteljes és határozott. A hatás ereje csökken, amint a választott színek távolodnak a három elsőrendű színtől (pl. harmadrendű színek esetén).

Ünnepi alkalmakra a feketével vagy fehérrel kiegészített alapszínek a legalkalmasabbak, pl. zászlók és címerek színei. A magyar népművészet színhasználatában is az alapszínek dominálnak, pl. a palócok piros-kék motívumai.

2. Világos-sötét (fény-árnyék) szíkontraszt

A világosság és a sötétség az emberi élet és a természet végletes ellentétei.

A fény és árnyék kifejezésének legerőteljesebb eszköze a fehér és a fekete szín. A közöttük húzódó szürke gyöngíti, megszeli a színeket.

Semleges közvetítőként ritkító színbeli ellentéteket hidalhat át, mivel erejüket csökkenti, maga pedig megelevenedik.

A színes színek közül legvilágosabb alapszín a sárga, legsötétebb alapszín az ibolya.

A színes színekből egyforma világosságú vagy sötétségű tónusok rokonítják egymással a színeket, míg az eltérő tónusú színek kontrasztot képeznek.

3. Hideg-meleg szíkontraszt

A legmelegebb alapszín a narancs, leghidegebb a kék, a két pólust a vörösesnarancs és a kékeszöld képviseli.

A színkörben e két pólus közötti színek hideg-meleg érzete függ attól, hogy melegebb vagy hidegebb színekkel állnak-e kontraszthatásban. Ugyanaz az ibolya szín tehát melegnek hat, ha hideg színek állnak mellette, és hidegnek, ha a mellette álló színek melegebbek.

4. Komplementer szíkontraszt

Fizikai értelemben komplementer (kiegészítő) két színes fény, ha keveredésükből semleges szín jön létre (azt mondják rá, hogy kioltják egymást).

Ezek a színek ellentétesek, tartalmazzák a magában való és a hideg-meleg kontrasztot, mindig egy első- és egy másodrendű színből állnak, de emellett kölcsönösen megkövetelik a másik létét, egymás mellett a legnagyobb világítóerőre kapnak, keverékükben pedig szürkévé semlegesítik egymást, akárcsak a tűz és víz.

Komplementer alapszínek:

sárga-ibolya
narancs-kék
vörös-zöld

Valamennyi komplementer színpárnak megvan a maga különlegessége. A vörös-zöld színek komplementerek, de egyforma világosak (azonos tónusúak), és fényértékük is egyenlő, ezért érezzük a legharmonikusabb színpárnak. A sárga-ibolya nemcsak a komplementer kontrasztot tartalmazza, hanem erőteljes világos-sötét kontrasztot is. A narancs-kék színpár komplementer, de benne mutatkozik meg a hideg-meleg kontraszt legnagyobb ereje is.

Szemünk megköveteli valamely adott szín komplementer-kiegészítését, s ha ezt nem kapja meg ténylegesen, létrehozza önmaga (vörös foltot nézve, körülötte zöldet látunk). A szimultán módon létrehozott komplementer szín valójában tehát nincs jelen, csak színérzetként a szemünkben keletkezik.

5. Minőségi szíkontraszt

A szín minőségének fogalma a színek tisztasági vagy telítettségi fokát jelenti

Minőségi kontrasztnak a telített, ragyogó színek és a tompa, tört színek közötti ellentétet nevezzük.

A telített színeknek nincs fehér és fekete tartalma, ami befolyásolná karakterüket, így a legintenzívebb hatást mutatják. A fehér fény töréséből létrejövő alapszínek (a szívárvány színei) a legnagyobb telítettségű vagy legnagyobb világítóerejű színek, a színárnyalataik már tompább, tört árnyalatok lehetnek csak.

Ha az egyes színeket fekete vagy fehér színnel elválasztjuk, különleges karakterük még inkább előtérbe kerül. A fehér gyöngíti a színek világító erejét, és elsötétíti őket, a fekete viszont növeli világító erejüket, s hatására a színek világosabbnak látszanak.

A „tompá-világító” kontraszt hatása viszonylagos: ugyanaz a szín, amely nála világítóbb mellett tompa karaktert ölt, tompa szín mellett világító hatású lehet.

6. Mennyiségi szíkontraszt

A mennyiségi kontraszt tulajdonképpen aránykontraszt. A színek mennyiségi arányait elcsúsztatva megtehetjük, hogy az egyik színt hangsúlyozzuk, a többieket csak kisebb mennyiségekben rendeljük mellé.

A mennyiségi kontraszt két vagy több színfolt méretviszonyaira vonatkozik. Egy szín hatóerejét két tényező határozza meg: az első a világítóerő, a második a folt nagysága.

A fényértékeket a német költő, Goethe állította egymással a legegyszerűbb, s számunkra leghasználhatóbb számszerű összefüggésbe. Ezek közelítő értékek, de úgylis az érzésnek kell döntenie. Szemünk jól érzékeli ezeket az értékeket, de csak akkor, ha már kellőképpen érzékennyé tettük.

A színek világítóerejének sorrendje: legnagyobb erejű a sárga és a narancs, ezeket követi az azonos erejű vörös és zöld színek, legkisebb világítóerővel a kék és ibolya színek rendelkeznek.

A komplementer színpárokat az alábbi arányban kell alkalmazni:

sárga-ibolya = 1/4:3/4
narancs-kék = 1/3:2/3
vörös-zöld = 1/2:1/2

Egy körre ezeket az arányokat a színkör színei sorrendjében ábrázolhatjuk, így kapjuk meg az alapszínek harmonikus mennyiségi körét. Ezekből a harmonikus mennyiségekből statikusan nyugodt hatások születnek.

Tehát az ibolya színből háromszor annyi mennyiséget kell használnunk, mint a sárgából, ha egyensúlyt akarunk teremteni közöttük. A narancs szín kétszeres mennyisége kell a kékből azonos hatás elérésére. A vörös és a zöld színből, mivel azonos tónusúak, azonos mennyiséget kell használnunk.

A folt nagysága

Színében szimmetrikus kompozíció készülhet két vagy több színű, de azonos mennyiségű virágból. Színaszimmetria jön létre, ha az egyik színből arányaiban is nagyobb foltot képezünk, pl. a sok piros virág hatását pár szál semleges fehér virággal gyengítjük.

A ritmus szintén gyakori a színek alkalmazásában, pl. a körbekötött koszorúban ritmusosan, meghatározott szakaszokban visszatérnek a színek. Az egyenletes ritmus esetén egyenlő arányban vannak a színek, míg az aszimmetrikus összeállításban az egyik színt hangsúlyozzuk.

Már a formai törvényeknél is láttuk, attól, hogy van érdekes kontraszthatás a munkánkban, még nem feltétlenül jelenti azt, hogy kellemes hatású is egyben. Fontos tehát megteremtenünk az összhangot a színek között is.

I. Színharmónia

Megvalósítása különösen fontos a virágkötészeti készítményekben, e nélkül nem lesz kellemes hatású a kompozíció. A színharmóniát többféleképpen is meg tudjuk valósítani: azonos színek, szomszédos színek és távolálló színek alkalmazásával.

1. Azonos színek összhangja (monokromatikus színösszeállítás)

Az azonos színek harmóniája akkor teljesül, ha egy szín világos és sötétebb árnyalatai kerülnek egymás mellé. Ezekhez más színek már nem nagyon kerülhetnek, mert akkor kiegyensúlyozatlan színegyeleg állna elő. Az egyszínű alkotások nem tartalmaznak erős kontrasztokat, amelyek zavarnák szemünket, ezért a legmegnyugtatóbbak valamennyi színösszeállítás közül. Ilyen kompozíciók különösen alkalmasak olyan helyekre, ahol a környezet nyugalma kell megőrizni.

Egy színsor min. 3 színárnyalatból tevődjön össze! Pl. különböző rózsaszín árnyalatú virágokból kötött csokor, amelyet Ton in Ton-nak nevezünk (a Ton szó a tónusra utal).

2. Szomszédos színek összhangja

A szomszédos színek harmóniája akkor teljesül, ha a színekben közel álló színekből történik a válogatás.

Pl. piros, narancs, sárga színű egynyáriakból kötött csokor (bársonyvirág, oroszlánszáj, rézvirág stb.), de nem feltétlenül csak a meleg vagy csak a hideg színekből válogathatunk, hanem vegyesen is, pl. narancs, sárga, zöld színárnyalatok.

3. Távolálló színek összhangja

Távolálló színek összhangja két szín esetében a kiegészítő színeket jelenti, amely egyben a kiegészítő színek kontrasztját jelöli. Pl. zöld levelű, piros bogyójú növény (berkenye, madárbirs, magyal, tűztövis).

Ha a harmonikus színegyüttes 3-4 színből áll össze, akkor a színekben háromszög vagy négyzet csúcsai mentén helyezkednek el, mint azt a tompított kontraszt esetében láttuk. Több szín használata esetén a színhatás kifejezőképessége csökken.

4. Szubjektív színharmónia

Az emberek temperamentumuk, hangulatuk, neveltetésük szerint más és más színösszeállításokat éreznek harmonikusnak. A színhatások lehetnek számunkra kellemesek, semlegesek vagy ellenszenvesek.

Vannak olyan színösszeállítások, amelyeket egy ember előnyben részesít, amelyekhez tehetsége, érzéke van, ugyanakkor más színeket elkerül. Egy művészt fel lehet ismerni a munkáiban megnyilvánuló színhatások alapján is.

Az embere eltérő alapadottságokkal rendelkeznek, és ezért különböző színekkel fejezhetik ki önmagukat. Ez az életkorral is fokozatosan változik, alakul: a fiatalok a tiszta, világos alapszíneket részesítik előnyben, az idősebbek a sötétebb, árnyaltabb, pasztell színeket kedvelik általában. A divat is meghatározó lehet a színek alkalmazásában.

Az emberek személyisége szerint is eltérések adódnak. A kifelé forduló (extrovertált) emberek a meleg, élénk színeket kedvelik inkább, a befelé forduló (introvertált) emberek pedig a hideg, halvány, pasztell árnyalatokat.

Az évszakoknak is megvannak a jellemző színei, színharmóniái:

- a tavaszi kompozíciókban a tiszta, fehér, sárga, kék színek,
- a nyári kompozíciókban az élénk, tiszta meleg színek,
- az őszi készítményekben az érett, meleg barna, narancs árnyalatok,
- a téli készítményekben a hideg, zöld, fehér, barna árnyalatok dominálnak.

II. A színek jellemzése

A színeket optikai megjelenésükön kívül pszichológiai hatásuk is van, és emellett kialakult szimbolikus jelentésük is, ezeket tudatosan alkalmazhatjuk egy kompozícióban!

A különböző színek jellemzői

- 1. Fehér:** tiszta, világos, könnyű szín, ünnepélyes, nyugodt hatású. Erkölcsi tisztaságot, tökéletességet sugall.
- 2. Fekete:** sötét, nehéz, élettelen szín, ünnepélyes, komoly és komor. A fájdalom, gyász, szomorúság színe.
- 3. Szürke:** semleges, unalmas szín, egyhangúságot, félelmet, szegénységet jelez.
- 4. Vörös:** aktív, tevékeny, tüzes szín, mozgalmas, szenvedélyes hatású. Az életerő, a harc, a forradalom, a szerelem vágyának és beteljesülésének jelképe. A láng és vér színe is. A bíborvörös árnyalat: az emelkedettség, büszkeség, méltóság, reprezentáció színe, jelképezi a hatalmat, hagyománytisztelést (a királyi palást színe). A rózsaszín: halovány árnyalataiban a törekenység, vidámság, kedvesség, bájoság színe, könnyed, kislányos hatású.
- 5. Narancs:** A Nap színe, meleg, élénk szín, serkentő hatású. Az életöröm, életszeretet, háziasság jelképe. A barna nehéz, semleges, de nyugtató, esetleg lehangoló szín. Földszínűség, anyagszerűség, állandóság

jelképe, barátságos, otthonos hatású.

- 6. Sárga:** világos, könnyű, fénylő szín, élénkítő, biztató hatású. Az optimizmus, fiatalság, nyíltság színe, de a hamisság, féltékenység, irigység is kapcsolódik hozzá rikító árnyalataiban. Az arany sárga a gazdagságot, szerencsét képviseli.
- 7. Zöld:** természetes, életközeli, üdítő szín. A csend, nyugalom, örök élet, megújulás, újjászületés, remény jelképe. A türkiz a kéket és a zöldet vegyítő, ezért különös hatású szín, tiltakozás az uniformizálás, szürkesség ellen. A függetlenségre törekvés jelképe.
- 8. Kék:** hűvös, csendes, tiszta szín, nyugodt, passzív hatású. A lelki szeretet, béke, anyaság jelképe. A világoskék a derült égbolt színe, a szabadságvágy, végtelenség, lebegés jelképe. A sötétkék a hűség, állhatatosság, erkölcsi szilárdság színe.
- 9. Ibolya:** mély, nehéz, komoly, elgondolkodtató, ünnepélyes szín. A hit, misztikum jelképe.

III. Biológiai törvények

A biológiai törvényeket nem vesszük figyelembe minden készítményben, csak bizonyos esetekben, és bizonyos stílusok alkalmazásánál.

A biológiai törvények az igénytörvény, a tartóssági törvény, a tájtörvény és az évszaktörvény.

Beültetett tálaknál alapvető fontosságú, hogy azonos igényű növények kerüljenek össze egy készítménybe! Ellenkező esetben valamelyik növény tönkremegy. Gondoljunk bele: mi történik, ha egy vízigényes növényt (pl. vízipálma) és egy szárazságtűrő növényt (pl. kaktusz) összeültetnénk egy tálba?! Ha sok vizet adunk nekik, a kaktusz ki fog rohadni, ha keveset öntözzük, akkor pedig a vízipálma fog kiszáradni.

Alkalmi díszeknél viszont, amelyek rövidebb ideig maradnak együtt, nem fontos figyelembe venni az igényeiket, inkább a virágok tartóssága a meghatározó! Ha rövidebb életű virág is belekerül a csokorba, elvirágzása után az egész csokor díszítőértéke megszűnik. Mit csináljunk? Mondhatná, hogy szedjük ki az elnyíltakat, és kössük újra a csokrot! Igen ám, de az már nem ugyanaz a készítmény lesz!

Ezért nem célszerű összekötni az élő- és szárazvirágokat sem. Az élő virág már elhervadt, míg a száraz virág még szép, és sajnáljuk kidobni az egészet, de az összehatás már nem kellemes.

A vegetatív stílusnál fontos, hogy egy élőhelyről származó növényeket használjunk föl, ezt mondja ki a tájtörvény. Ehhez ismerni kell a növények származását, élőhelyeit, a természetben való előfordulásukat! Ugyanígy fontos a virágzási idejük is, hogy mely évszakban díszítenek. Egy tavaszi hangulatú kompozícióban csak tavaszi virágoknak van helyük, nem tehetünk bele krizantémot vagy rózsát, pedig ezek tavasszal is kaphatóak, de nem jellegzetes tavaszi növények.

12. LECKE

DÍSZNÖVÉNYEK SZAPORÍTÁSA, NEVELÉSE, ÁPOLÁSA

Ebben a leckében kerül sor a dísznövénytermesztés fő munkálatainak, a szaporítás és nevelés módjainak ismertetésére és csoportosítására. A szaporítási módok sokszínűsége, különbözősége teszi lehetővé, hogy mindig azt a szaporítási módot válasszuk, amely az adott növény és a termesztési cél szempontjából a legmegfelelőbb.

Ezeket egyszerűsített formában akár Ön is gyakorolhatja otthonában, kertjében, és ezzel sikerélményeket szerezhet

a növények szaporítása terén. Jó látni, amint a növények fejlődnek, ahogy a magból előbújik a kis csíranövény, vagy a leválasztott levél mellett megjelenik az új növényke a fokföldi ibolyán. Igaz ugyan, hogy a magvetés nem nagy művészet, akár ösztönösen is el tudjuk végezni, mégsem árt, ha tudjuk a fortélyait, és segítjük a kis palánta növekedését.

Dísnövényeink szaporítása: **ivaros** (generatív) és **ivartalan** (vegetatív) úton történhet.

Az **ivaros szaporítást** szolgáló növényi részek közül a legfontosabb a mag, amely magában hordozza az élet folytatását, a csírákat. A mag a termésben található, amely feladata, hogy megvédje a magot a káros környezeti hatásoktól, és segítse elterjedését olyan helyekre, ahol biztosabb a fejlődése. A terméstípusokkal a 2. leckében foglalkoztunk, a csírázás folyamatát, feltételeit pedig a 4. leckében ismertettük. Az ott tanultak egy részét érdemes átismételni.

Ivartalan szaporítás esetén a szaporítás nemcsak a generatív szervek (virág és termés) szolgálják, hanem a vegetatív szervek (gyökér, szár és levél) is. A növényeknek ezt az adottságát használják fel az emberek az ivartalan szaporítások során. A növények a természetes szaporító-képleteikkel (sarj, sarjagyma, sarjagymagumó, gyökértörzs) maguk is sokasodnak, de olyan szaporítás módok is léteznek (oltás, szemzés, tőosztás, merisztéma szaporítás), amelyhez emberi beavatkozásra van szükség.

Mielőtt ezekkel a szaporítási módokkal részletesebben megismerkednénk, először tekintsük át, hogy milyen anyagok, eszközök, illetve termesztő-berendezések szükségesek ahhoz, hogy a növényeket eredményesen tudjuk termesztani. Itt csak a legfontosabb tudnivalókkal találkozunk, a dísnövénytermesztőknek ennél jóval több ismeretre van szükségük munkájuk elvégzéséhez.

I. A dísnövénytermesztés tárgyi feltételei

A dísnövények szaporításához, neveléséhez sokféle anyag, eszköz és olyan termesztő-berendezés szükséges, ahol biztosítani tudjuk a növények számára megfelelő környezeti feltételeket az év bármely időszakában.

1. Termesztő-berendezések

Egy dísnövénytermesztő üzemben, ahol a melegebb éghajlatról származó dísnövényeket szaporítjuk és neveljük, többféle termesztő-berendezéssel találkozunk.

Üvegházak

Az üvegházak általában beton alapzaton acélváz szerkezettel készülnek, és üvegfelülettel borítottak. Nagy üvegfelületük és értékes berendezéseik teszik lehetővé, hogy a környezeti tényezők szabályozhatósága révén biztosítsák a növénytermesztést a kedvezőtlen időjárási feltételek (pl. télen) esetén is.

Szerkezeti megoldás szerint

Többnyire stabil felépítésűek, de léteznek kerekeken gördíthető mobil növényházak is. Az egyhajós üvegházak egymás mellé helyezésével az oldalfalak megtakaríthatók, így nagyobb légterű termesztő-berendezések alakíthatók ki, ezek a többhajós (blokk) üvegházak. A nagyméretű blokkházrendszereket összekötőházak kapcsolják egybe, ahol a kisgépek közlekedése is megoldható, egyes előkészítő műveleteket (szaporításhoz, értékesítéshez) itt lehet elvégezni.

Berendezésük szerint

Lehetnek növényasztallal berendezettek vagy fölággyas rendszerűek. A termesztőházak közül az előbbi cserepes növények, az utóbbi inkább vágott virágok termesztésére alkalmasabb. A szaporítóházakban a gördíthető növényasztal alatt fűtőcsövek futnak, hogy a megfelelő talajhőmérséklet biztosítva legyen. A dugványok gyökeresedését a külön kiképzett szaporítószekrények (izzasztószekrények) segítik.

Hőmérsékletük szerint

Megkülönböztetünk meleg-, mérsékelt- és hidegházakat, ezek hőmérsékleti tartományát, felhasználási lehetőségeit a 10. leckében tanultuk.

Üvegházak fűtése

Az üvegházak fűtése leggyakrabban melegvízfűtés, a fűtőcsövekben meleg víz kering a kazántól a növényházig és vissza. A gőzfűtés hőátadó-képessége nagy, de erős sugárzó hője miatt megperzselheti a növényeket. A termoventilátoros fűtéskor a növényházak légterébe meleg levegőt fúvatnak, de ez gyakran nem oszlik el egyenletesen. Az elektromos fűtés drága, ezért nem használják termesztő-berendezésekben, esetleg csak pótfűtésként (pl. gyökereztetésnél).

Az üvegházakban főleg nyáron nagyon felmelegedhet a levegő, amelyet szellőztetéssel lehet korrigálni. A tető- és oldalablakokat mechanikus úton kézzel, félautomata módon villanymotorral vagy hőérzékelő segítségével automatizálva nyithatjuk. A szellőztetés határfoka ventilátorral javítható.

A káros napsugarak kiszűrése az árnyékoló-berendezések segítségével történik. Befesthetjük az üvegfelületet agyagos, meszes festékkel, de ez csak átmeneti eredményt ad, és ősszel a lemosása körülményes, bár erre az időre a festék nagy része már lekopik. Az árnyékolóhálót (raschell) tavasztól őszig kell felhelyezni a ház tetejére, ez költségesebb és munkaigényesebb az előzőnél, de jó árnyékoló hatású, és a háló az oldalfalon bármikor felgöngyölíthető. Legjobb (de nem a legolcsóbb) megoldás a védőernyő felszerelése az üvegfelület alá. Az árnyékolás mellett hővédő szerepe is van, és igény szerint bármikor nyitható és csukható.

A növényasztalokkal ellátott üvegházakban a növények öntözését a korszerűtlen kézitömlős öntözés helyett inkább nedvszívó anyag (filc) segítségével, árasztással oldják meg. A földággyas házakban az ágyások fölé szerelt szórófejes öntözéssel egyben párástítják is a környezetet. A csepegtető öntözéssel gazdaságosabban adagolható az öntözővíz és az öntözővízben adagolt tápoldat.

A modern üvegházakban az összes környezeti tényezőt (a hőmérsékletet, a fényt, a vizet és a tápanyagot) automatikusan szabályozzák.

Fóliás termesztő-berendezések

Egyre gyakrabban épülnek részben vagy teljesen műanyagból készült növényházak, mert jól kiegészíthetők velük az üvegfelületű termesztő-berendezések, főleg a tavaszi és őszi időszakban. A téli felhasználásukat korlátozza, hogy hőszigetelésük, fényáteresztő-képességük elmarad az üvegházaké mögött, de létesítésük olcsóbb. Vázszerkezetük lehet műanyagcső (PVC), acél vagy alumínium, a kisebbek favázzal is készülhetnek, erre kerül rá a fóliaborítás. A fóliaágyban és a kisebb fóliaalagútban a tavaszi fagyok ellen védhetjük meg palántáinkat, a nagyobb fóliásátrakban, fóliaházakban pedig dísnövények termesztése folyhat.

A fóliás berendezéseket nem szokás árnyékolni. Fűtésük, a növények öntözése hasonló, mint az üvegházakban, szellőztetésükhöz a két végén felhajtják a fóliát, vagy az oldalfalakon vágott ablakokat nyitják ki. A kisebb berendezésekről le is emelhető a fólia szellőztetéskor.

Növényágyak

Kis költséggel, egyszerűen építhetők földbe süllyesztett berendezések, ezek gyakori kiegészítői az üvegházaknak, de bennük a növények ápolása körülményes. Az egyényári palántákat itt edzik kiültetés előtt, hagymások vermesítésére is használják.

A növényágy melegágyi keretből és ráfektetett melegágyi ablakokból áll. Az egysoros ágyak alacsonyabb oldala lehetőleg déli irányba lejtson (kelet-nyugati tájolás), a kettős (holland) ágyakat viszont észak-déli irányba kell építeni. A téli hideg ellen a melegágyi takaró szigetel, ez szalmából, nádból, gyékényből készül, árnyékolásra is felhasználható. Szellőzésüket a levegőzőfa használatával oldhatjuk meg, amely kitámasztja a megemelt melegágyi ablakot.

A melegágy fűtését a trágyabomlással keletkezett hő adja (biofűtés), a langyoságyban a részben kihűlt biofűtés vagy a vékonyabb trágyatalp melegít, a hidegágyat csak a Nap melege fűti. A trágyaréteg helyett lehet fűtőcsövet is alkalmazni.

Kiegészítő helyiségek, berendezések

Hűtőkamra: vágott virágok és szaporítóanyagok tárolására alkalmas helyiség

Csomagoló, munkaterem: az összekötőházak vagy külön helyiségben a leszedett virágok osztályozása, felszívátása, csomagolása történik, megfelelő asztal- és polcrendszer segíti a munkát és a segédanyagok, készáru ideiglenes tárolását

Anyag- és szerszámraktár: a sokféle anyag és eszköz tárolására kialakított helyiségben a polc- és szekrényrendszer segíti a szakszerű, áttekinthető tárolást

Üzemanyagraktár: körülkerítve és lezárva tárolják a gyúlékony üzemanyagot

Méregraktár: a veszélyes növényvédőszer, gyomirtók tárolására szolgáló, biztonsági zárral felszerelt helyiség, ahol az anyagok feliratozva, egymástól elkülönítve, zárt csomagolóanyagban várják felhasználásukat

Gépszín: a traktorok és egyéb erőgépek, kisgépek és tartozékok az időjárás viszontagságaitól és illetéktelenektől védve itt tárolhatók, és itt végezhetők el a javítások, karbantartások is

Földraktár: a különböző földnemeket csonkakúp alakban, egymástól elkülönítve, gyommentesen, a vízelvezetést megoldva tartják

Virághagyma- és gumótároló: nyugalmi időszak alatt itt tárolják a hagymákat, gumókat, rizómákat. A fajtakeveredés elkerülésére a ládákban elhelyezett növényi részeket jeltáblával látják el. A megfelelő szellőztetés, a hőmérséklet szabályozása lényeges

2. Anyagok, eszközök

Termesztőedények

A szaporítóláda magvetésre, tűzdelésre, dugványok gyökereztetésére, cserepes növények szállítására használatos, lyukacsos műanyagból készült termesztőedény, mérete 60x30x5 cm.

A magvetést általában üveglappal (és papírral) takarjuk, a ládát jeltáblával jelöljük meg (ki, mikor, mit vetett). A dugványok gyökerezését hormonpor segítheti.

A szaporítóládákat egyre inkább felváltják a műanyagtálcák. Előnyük, hogy a növénykéek gyökérzete nem sérül, mert önálló földlabdával fejlődnek, feleslegessé válik a nagy munkaigényű tűzdelés. Mivel csoportosan préselik, teleültetve egyszerűen szállíthatók a növénykéek, szükség esetén szétvághatók egyedi cserepekké.

A cserepek a növények egyedi elhelyezésére szolgálnak, főleg műanyagból (esetleg égetett agyagból, tőzegből) készülnek.

A műanyagcserepek könnyűek, olcsók, jól fertőtleníthetők, de könnyen deformálódnak.

Az agyagcserepek nehezek, törékenyek, de oldalfala légáteresztő, a vizet magába szívja.

A tőzegcserepek természetbarát termesztőedények, a földben lebomlanak, tőzegrostos falán a gyökerek átnőnek.

A különféle cserepek a növény méreteinek megfelelő nagyságban kerülnek felhasználásra. Csonkakúp alakúak, használaton kívül egymásba tolhatók, alul vízelvezető nyílás van. A normál virágcserepek felső átmérője (3-32 cm) megegyezik a magasságukkal, a pálmacserepek akár kétszer, az azáleacserepek pedig fele olyan magasak lehetnek, mint amilyen szélesek. A lyuggatott falú cserepek, léckosarak orchideák, broméliák számára készülnek.

A fekete fóliából készült konténereket leginkább a faiskolai termesztésben használják, a cseréppótló tejfölös, joghurtos, fagyis stb. poharakat olcsóságuk miatt gyakran használják egy- és kétnyári, valamint évelő növényeknél. Nehezen csírázó, különleges vagy kis mennyiségű magok vetése magtálba történik.

Eszközök, szerszámok

Metszőolló: növényi részek lemetzésére használják, rugója önműködően nyitja. Az egyélű olló vágópengéje a támasztólapja ellen dolgozik, a kétélű olló pengéi nyírómunkát végeznek

Sövénynyíró olló: vágóéle kb. egyenlő hosszú a nyelével

Ágvágó olló: hosszú nyele teszi lehetővé, hogy magasabban lévő és vastagabb ágakat is vágni lehessen vele

Ásó: a föld lazítására és forgatására alkalmas

Kapa: a föld lazítására, mechanikai gyomirtásra használatos

Gereblye: a kikapált gyomok összegyűjtésére, a megmunkált talaj elegyengetésére szolgál

Tűzdelőfa: kihegyezett végű bot a tűzdelés munkájának megkönnyítésére

Ültetőfa: kb. 25 cm-es rúd vagy T formájú fadarab, végén kihegyezve, a kis palánták kiültetésére

Ültetőkanál: a földlabdás palánták kiültetésére alkalmas

Fűrész: a keretes és merev pengéjű fűrészek vastag ágak eltávolítására használhatók

Villa: a fellazított földből a gyomok kiemelésére, és a kiszedett növényi részek összegyűjtésére használják

Öntözőkanna: öntözésnél használható (pl. magvetésnél)

Oltókés, szemzőkés: nevükhöz méltóan oltáshoz, szemzéshez használják őket. Az oltókés pengéje egyenes, a szemzőkésen „tűró” található

A tárgyi feltételek után végre ismerkedjünk meg a dísnövénytermesztésben előforduló szaporítási módokkal!

II. A szaporításmódok ismertetése

A dísnövénytermesztésben a szaporítás igényli a legnagyobb hozzáértést és tapasztalatot. A szaporítás módját és idejét több körülmény is befolyásolja, mindig a célnak legjobban megfelelő, leggazdaságosabb módot kell kiválasztani.

1. Az ivaros szaporítás

Ivaros, magvetéssel szaporíthatók azok a növények, amelyek fajtatulajdonságaikat magvetéssel is megtartják, és hoznak elegendő csíráképes magot.

Az apai és anyai ivarsejtek egyesülése révén a szülői tulajdonságok kombinálódnak, így az utódok változékonyak lesznek, új fajták jöhetnek létre.

A magvetés a legegyszerűbb, sok utódnövényt adó szaporítási mód. Gyakran használt szaporítási mód az egynyári és évelő növényeknél, a fenyők, lombhullató fák alapfajainál és a növényházi növényeknél, pl. a pálmáknál, broméliáknál, ciklámennél. A mag minősége elsősorban az anyanövény egészségi állapotától és a környezeti tényezők kedvezőségétől függ.

Magok begyűjtése, tisztítása, tárolása

A magvakat teljes érésben kell begyűjteni, amikor a mag már érett. Kivételt képeznek azok a fajok, amelyek termései szétszóródnak, vagy féltő, hogy a szél, illetve a madarak elviszik előlünk.

A leszedett magokat meg kell tisztítani a felesleges részekről. A húsos terméseket összenyomkodjuk, vízben jól elkeverjük, és egy kis idő múlva, amikor a nehéz magvak leülepedtek az edény aljára, és a könnyű terméshús feljött a víz színére, leöntjük a magról. Esetleg még egyszer átmossuk a magokat, és szitára téve, kicsit hagyjuk lecsöpögni és megszikkadni a magokat, vagy azonnal elvetjük, vagy a vetésig tároljuk őket.

Ez a faiskolákban leggyakrabban rétegezéssel történik: egy réteg homok, egy réteg mag és így tovább. Jeltáblázás után, egy pincehelyiségben, vagy más alacsony hőmérsékletű, száraz helyen a tavaszi vetésig így tartjuk a magokat. A száraz termésekről ledörzsölve „szeleléssel” eltávolítjuk a könnyebb repítő készülékeket (ha van ilyen rajta), és magvetésig száraz helyen, pl. egy dobozban, zacskóban tároljuk a magokat. A magtisztítás során győződjünk meg róla, hogy nem maradt-e a magok között növényi hulladék, gyommag, földrészeszkék. A föld és a növényi hulladék nedves, fertőző gócot jelent és minőségromláshoz vezet, a gyommagvakkal pedig elfertőzzük termőterületünket. A sikeres tárolás első feltétele az érett, egészséges, kis víztartalmú, jó csírázóképes mag.

A magvak csírázóképeségéről adatot szerezhetünk, ha próbacsíráztatást végzünk. Száz darab magot elvetünk egy kis tálkában, és megszámloljuk, hogy hány darab mag kelt ki közülük. A magvetésnél ezt az adatot figyelembe vesszük, ha rossz a csírázási %, akkor több magot kell elvetnünk, hogy a kívánt egyedszámot elérhessük.

A magok különböző ideig tartják meg csíráképeségüket. Az orgona magja pl. csak 1-2 évig, míg az akácé akár 8 évig is csíráképes marad.

Magkezelési eljárások

Némely kemény héjú magot magvetés előtt kezelni szoktak, reszeléssel, koptatással vékonyítják a maghéjat, vagy beáztatással, forrázással puhítják meg. Mindez azt a cél szolgálja, hogy a magok gyorsabban ki tudjanak csírázni.

A drázsírozás az értékes magvak biztonságos kelését segíti elő a szemenkénti vetéshez. A magvakat olyan – tápanyagokból, növényvédő szerekből kevert – burkolóanyaggal vonják be, amely száraz állapotban szilárd, megnedvesedve viszont elbomlik, és a mag gyors, egyenletes kelését eredményezi. Megtakaríthatjuk vele az egyelést vagy a tűzdelést. Csak jó csíráképességű magok esetén érdemes alkalmazni. A drázsírozás révén az apró magvak vetése is könnyebb.

A sűrű vetést úgy kerülhetjük el az apró magvak esetén, hogy a magokat pl. homokkal vegyítjük („hígítjuk”), és így vetjük el.

Csávázáskor a magvakat növényvédő vegyszerrel kezelik, hogy a vetőmaggal terjedő betegségeket kiküszöböljék. Ezek a magvak mérgezőek lehetnek, ezért még véletlenül sem szabad étkezésre felhasználni, a csávázószereket ezért gyakran színezik, hogy feltűnő legyen.

Magvetés helye, ideje

Szabadföldbe a sok magot hozó és nem fagyérzékeny növények magjait vethetjük jól előkészített, morzsalékos talajú, gyommentes magágyba.

Legtöbbször sorokba vetünk, amit sorjelző kapával jelölünk ki. A kikelt magokat kiegyelve (a fölösleges növénykéket kiszedve) beállítjuk a tőtávolságot a növény méreteinek megfelelően. A szabadföldi magvetést kiszáradás ellen árnyékolással vagy vékony takarással védjük.

A magvetés ideje változó, általában tavasszal vagy ősszel szokás magokat szabadföldbe vetni.

Növényházakban természetöedénybe: szaporítóládába, műanyagtálcába, cserépbe, magtálba vagy a termesztő-berendezés talajába vetünk az év bármely szakában, a növény igényei szerint.

Az egynyáriakat pl. tél végén vetik, december és március között, a tavaszi virágoztatásra szánt kankalinokat pedig nyáron. A nagyobb magokat lehet rögtön cserépbe vetni, de általánosabb a ládába történő magvetés. A földkeverék magvetéshez laza szerkezetű, jó vízáteresztő-képességű legyen, bevált a tőzeg – homok – komposzt keveréke.

A mag méretétől függően lehet szemenként vagy szórva vetni a magokat.

A szemenkénti magvetéshez a földdel megkötött ládában szögekkel kivet sablonnal előjelöljük a magok helyét, majd minden lyukba egy-egy szem magot teszünk, végül rárostáljuk a földet és beöntözzük.

A közepes méretű magvakat vetőkártyáról (olyan, mint egy kártyanaptár) egyenletesen elszórjuk a megtöltött láda felszínére, amit aztán vékony földréteggel takarunk és beöntözzük.

Az egészen apró, porszerű magvakat is a talaj felszínére vetjük, de csak üveglappal és papírral takarjuk, hogy ne mossuk össze a magokat. A beöntözés a magvetés előtt szükséges. Kelésig alulról öntözzük, és ha kikelték a magok, eltávolítjuk az üvegtakarást.

A ládákat jeltáblázzuk, hogy tudjuk, mikor, milyen fajtájú magot vetettünk. A csírázás idejére magas hőmérsékletet, párást, árnyékos helyet, rendszeres öntözést biztosítunk.

A mag megfelelő környezeti feltételek hatására csírázásnak indul. A benne lévő táplálászövet ellélegzése révén biztosítjuk az energiát a csíranövénynek a növekedéséhez. Először a gyököcske jelenik meg, majd pedig a sziklevelek bújnak elő a maghéjból, ha a lomblevelek is megjelentek, a sziklevelek betöltötték feladatukat és elhalnak. A gyakorlatban a magból kikelő növénykéket **magoncoknak** nevezzük, a növendék növényeket **palántának**, a fás szárú növényeket pedig **csemetének**.

Csíráztatáskor a magvak sajátos igényeit figyelembe kell vennünk. Vannak fényen csírázó magvak, amelyeket a talajfelszínre kell vetni és csak üveglappal kell takarni. A sötétben csírázó magvak a föld alá kerülnek, a magméret

2-3-szoros mélységére. A túl mélyre vetett magok csíranövényei nem tudnak a felszínre törni és elhalnak. A sekély vetésű magvak nem tudnak megkapaszkodni a talajban és kidőlnek. Fontos tehát a vetési mélység pontos betartása. Az, hogy mennyi idő alatt csírázik ki a növény, elsősorban a fajtól függ, de a környezeti tényezők is befolyásolják, főleg a hőmérséklet. Átlagosnak mondható a 3-4 hét csírázási idő, de vannak ennél gyorsabban és lassabban csírázó fajok is, a pálmáknál pl. több hónapig is elhúzódhat.

A kikelt magvakat tűzdeljük, hogy nagyobb életteret biztosítsunk a magoncok számára. Legjobb szikleveles vagy 1-2 lombleveles korban tűzdelni a növénykéket, amikor már meg tudjuk fogni a két ujjunkkal.

Tűzdelőfa segítségével kijelöljük számukra az új helyüket, és a földet tömörítjük körülöttük. Ügyeljünk, hogy a növény gyökerei ne sérüljenek, és ne tűrődjenek vissza, hanem függőlegesen belekerüljenek a lyukba. A nagyon megnyúlt magoncokat kicsit mélyebbre ültethetjük, de egyébként az a jó, ha pont a gyökérnyaki részig kerülnek a talajba. A korán vetett magokat, ha szükséges, még egyszer tűzdelhetjük, a broméliák hosszú nevelési ideje (3 év) alatt többször is áttűzdelik a növényeket, mire becserepezhetők.

Ha eléggé fejlettek már a növényeink, akkor becserepezzük őket, és értékesítésig ápoljuk. Ez öntözésből, tápanyag-utánpótlásból, gyomtalanításból, növényvédelemből és kiültetés előtt edzésből áll.

Az edzésre a szabadföldi kiültetésre szánt növényeknél van szükség (pl. egynyári növények), hogy kevésbé viselje meg őket az átültetés. Nappal szabadföldi körülményeket biztosítunk, pl. leszedjük a melegágyi ablakokat, vagy sokat szellőztetünk, de éjszakára védettséget kapnak a növények a termesztő-berendezésben.

Spóravetés

A páfrányok fejlődésében két különböző szakaszt találunk. Leveleinek fonákján spóratartók, benne spórák fejlődnek. Az apró, porszerű spórák vetése hasonló a magvetéshez.

Finomra tépett tőzeg felszínére vetjük a spórákat, üveglappal takarjuk, a házat árnyékoljuk. A spórából először előtelep fejlődik, mélyen megjelennek az ivarszervek, majd nedves környezetben megtörténik az ivaros folyamat, és megindul a kis páfránynövények fejlődése.

2. Ivartalan szaporításmódok

Az ivartalan (vegetatív) szaporításnak sokféle módja van. Mindegyikre jellemző, hogy mivel csak egy szülő tulajdonságai öröklődnek, így az utódok fajtaazonosak maradnak. Általában azonban kevésbé termékenyek, nagyobb szakértelmet, gyakran több időt is igénylő munkáról van szó.

Az ivartalan szaporítás módjai:

- A természetes szaporítóképletek leválasztása (tő- és gyökérsarjak, indák, gumók).
- A növényi részek gyökereztetése (bujtások és dugványozások).
- A növényi részek összenövesztése (oltások és szemzések).
- A szövettenyésztés a legkorszerűbb szaporítási mód, amely alkalmas nagy mennyiségű növényanyag előállítására.

Tőosztás

Az idősebb, nagyobb töveket kiássuk, megtisztítjuk a földtől és szétszedjük kézzel, vagy elvágjuk késsel több darabra úgy, hogy mindegyik részen maradjon szárrész és gyökér.

Az évelők szaporításánál gyakran használatos, amelyeknek dús, elágazó gyökérrendszerük van, pl. kerti krizantém, sárga cickafark, ászter fajok. Általában nyugalmi időben célszerű szétosztani a töveket, mert virágzáskor nem szereti a növény, ha bolygatjuk. Így a tavaszi virágzású fajokat ősszel, míg a nyári, őszi virágzású töveket tavasszal szokás szétosztani, télen fagymentes időben is elvégezhető a munka.

Természetes szaporítóképletekkel történő szaporítás

A gyökérzetén és a gyökérnyakon gyakran járulékos rügyeket találunk, amelyből sarjak fejlődnek.

Ha ezeken a részekén kis sebeket, bevágásokat készítünk, ez arra serkenti a növényt, hogy több sarjat képezzen, ezt

a módszert a kertészek is alkalmazzák. A sarjakat leválasztva az anyanövényről, új egyedeket eredményez. Ismerünk olyan „eleven szülő” növényeket is, amelyek a levelek szélén fejlesztik sarjaikat, ezek lehullanak a talajra és meggyökeresednek.

Az indák végén fejlődő meggyökeresedett sarjnövényekkel ugyanígy tehetünk.

A hagymás és hagymagumós növények fiókhagymákat, sarjhagymákat fejlesztenek, amiket felhasználhatunk a növények szaporításához.

Ezek a föld alatti módosult szárak a tápanyagok tárolását, a kedvezőtlen környezeti viszonyok átvészelését szolgálják. Megfelelő hőmérséklet és nedvesség hatására kihajtanak, és gyökeret, szárat, levelet fejlesztenek, és virágzás, termésérés után visszahúzódnak. A föld feletti részek leszáradnak, a föld alatti részekben felhalmozott tápanyagok hatására sarjhagymákat, sarjhagymagumókat fejlesztenek, amelyek szaporításra alkalmassá válnak, a kiásott részekről leválasztjuk, és alkalmas időben elültetjük őket.

Hagymáról szaporítjuk a tulipánt, a jácintot, nárciszt, amelyeket ősszel kell elültetni, télen a talajban telelnek, és tavasszal virágoznak. A lilium is hagymás növény, de az nyáron virágzik, a leválasztott húsos hagymalevelei ültetésére is a nyár a legalkalmasabb. A fagyérzékeny kardvirág télen nem maradhat benn a földben, ezért fagymentes helyen tároljuk a hagymagumóit, és április végén ültessük ki a szabadba. A nyár végi, őszi virágzása után a fagyok előtt ismét fel kell szednünk, és egy tárolóban kell elhelyeznünk. A ciklámen gumós növény, a nyári időszakot visszahúzódva tölti, mert eredeti termőhelyén ehhez alkalmazkodott.

Néhány növény gyökértörzset (rizómát) fejleszt (pl. a gyöngyvirág), ami tápanyag-raktározásra és szaporodásra módosult szár rész. A rizómát olyan részekre daraboljuk, hogy a részeken legyen rügy és gyökér rész, majd laza földkeverékbe ültetjük.

Bujtás

A bujtás során a föld alá hajlított vesszők meggyökeresednek, majd leválaszthatók az anyanövényről.

Előnye a dugványozással szemben, hogy a bujtvány kapcsolatban marad az anyanövény, így tápanyaggal tudja ellátni, tehát életképesebb utódokat nyerünk, viszont nagy hely- és térigényű szaporításmód, a gyökeresedés ideje is hosszabb. Főleg a lombhullató cserjéket szaporítják bujtással.

A légbujtás során a megsebzett száron (amelyet mohával vesszünk körül) a föld felett hoz járulékos gyökeret a növény, amely levágható és külön ültethető. Ha félünk levágni pl. a buzogányvirág hajtását, akkor válasszuk ezt a módszert, így biztosabb a gyökeresedés.

Dugványozás

A szár, a hajtás, a növény föld feletti vegetatív része a leggyakoribb vegetatív szaporítási alapanyag. A leválasztott hajtásrészekből dugványokat nyerünk, amelyeken járulékos gyökerek fejlődnek. Ez a levágott rész lehet a hajtás csúcsi része (fejdugvány), egy vagy több leveles szár rész (szárdugvány), hajtás rész (hajtásdugvány) vagy levél (levéldugvány). Ha a csupasz, levél nélküli szárat daraboljuk fel, akkor törzsfeldarabolásnak nevezzük. A fás szárú növényeknél zöld dugvány, félfás dugvány vagy fás dugvány lehet a szaporítandó rész, aszerint, hogy milyen állapotban van a hajtás rész, mennyire fásodott meg.

A dugványozás gyakran használt szaporítási mód, szinte minden növény csoportnál használatos. Fejdugványokkal szaporítjuk pl. a dracénát, a krotont, a leveles szár részek feldarabolásával a rákvirágot és a buzogányvirágot. A hosszú hajtást nevelő ámpolanövényeket, mint a pletykát és a futó filodendront hajtásdugványozzák. Számos növény leválasztott levele megfelelő körülmények között önálló egyedé regenerálódik, így levéldugványozással szaporítják pl. a fokföldi ibolyát, a levélbegóniákat, az anyósnyelvet. A jukkát és a törzsos dracénákat törzsfeldarabolással szaporítják. A cserjék közül a zöld dugványozást pl. a fagyfánál, puszpángnál használják, a félfás dugványozás a tuják, hamisciprus szaporítási módja, a fás dugványozást pedig többek között az aranyvessző, fűzfa termesztésénél használják.

A járulékos gyökerek képződését az indítja el, hogy a növényi részt levágva, megbontjuk a növény hormon egyensúlyát. A lefelé áramló hormonok a dugvány alsó részén a szárcsomóknál (nóduszoknál) felhalmozódnak, és elindítják a gyökeresedést. Mesterségesen adott hormonokkal a gyökeresedés folyamatát meggyorsíthatjuk, biztosabbá tehetjük. A gyökérképződés sok tápanyagot igényel, ezért amint kifejlődnek az első gyökerek, ültessük át a növényeket tápdúsabb földbe, vagy adagoljunk számukra több tápanyagot.

A dugványról az alsó leveleket leszedjük, nehogy a földben megrohadjanak, a nagy levelű növények leveleit visszakurtítjuk, hogy ne párologtassanak olyan sokat. Az így előkészített dugványokat szaporítóládába, szaporítóágyba vagy növényasztalra dugványozzuk, és meleg, párás, árnyékos helyen (izzasztószekrény) gyökereztetjük.

A laza szerkezetű gyökereztető közegben, pl. perlit, tőzeg vagy ezek keverékeiben a gyökereztetési idő néhány hét szokott lenni, de a fajok és az egyes részek gyökeresedési ideje között nagy eltérések vannak. A fejdugványozásból hamarabb kapunk szebb növényt, mint a szárdugványokból, ezért az utóbbit inkább csak akkor alkalmazzák, ha sok növényre van szükség. A pletyka hajtásdugványa jóval hamarabb meggyökeresedik, mint a fokföldi ibolya levéldugványa.

Meggyökeresedés után becserépezzük, bekonténerezzük a növénykéket és értékesítésig ápoljuk, hasonlóan a magvetéssel szaporított növényekhez.

Oltás és szemzés

Az oltás és a szemzés összenövesztéses szaporítási eljárások, melynek során az alany fás részét összenövesztik a nemes fás részével vagy egy kialakulatlan rüggyel. Amelyre oltunk, az az alany, az oltott rész pedig a nemes, az együttes nevük ezek után oltvány.

Oltásra legmegfelelőbb időszak a kora tavasz, termesztő-berendezésben tél végén is oltanak. A hajtószemzés ideje a nyár eleje, az alvószemzésé pedig a nyár vége. Az utóbbi módszer biztonságosabb, mert csak a következő tavasszal hajt ki a nemes, a hajtószemzés pedig rögtön a szemzés után, és ez azt eredményezheti, hogy ha a fagyokig nem tud befásodni a nemes hajtás, akkor elfagy. Szemzéskor a nemesről levágott „szempajzsot” az alanyon ejtett T alakú vágásba helyezzük, ezért T-szemzésnek nevezik.

A leválasztott növényi rész egy másik növényen ejtett sebbe helyezve összeforrad, majd a transzplantált rész is tovább fejlődik. Szervátültetéskor az összeillesztett részek szövetei hegszövetet (kalluszt) hoznak létre, ezután kapcsolat létesül a két rész szállítószövetei között, és máris áramolhat a tápanyag a két rész között. Az átültetés sikere a két növényi rész tulajdonságaitól, rokonsági fokától, korától függ. Csak közeli rokonokat lehet így szaporítani, amelyek szöveti szerkezete hasonló. Fás szárú dísnövényeknél, rózsánál, gyümölcsfajtáknál használatos módszer.

Az oltás sokféle módon végrehajtható: párosítás, nyeltes párosítás, kecskeláb ékezés, héj alá oltás, hasítékoltás, oldallapozás, oldalékezés.

Merisztéma szaporítás

Ez a viszonylag új eljárás azon az élettani tényen alapul, hogy az osztódó szövetből teljes növény regenerálható.

A hajtás- és gyökértényészőcsúcs osztódó szövetét kioperálva steril laboratóriumban mesterséges táptalajon és szabályozott körülmények között nevelhetők a növényké. Később az üvegházban tovább nevelhetők a palánták. Így a nevelési idő hosszabb, de nagy mennyiségben nyerhetők fajtaazonos, vírus- és egyéb kórokozómentes egyedek. Az üvegházi növényeknél (orchidea, filkuszok, páfrányok, gerbera stb.) nagyüzemi méretekben már így szaporítják a növényeket. Ha túl költséges lenne minden tövet így szaporítani, akkor csak az anyanövények szaporításánál használják, és ezekről szedik a dugványokat, pl. a szegfű és a krizantém esetében.

13. LECKE

STÍLUSIRÁNYZATOK A VIRÁGKÖTÉSZETBEN

A virágkötészetben ugyanúgy kialakultak stílusirányzatok, mint más kézműves és művészi ágakban. Ezek a stílusok különböző időben születtek meg a történelem folyamán, egyesek a mai napig megtalálhatók, mások eltűntek a „süllyesztőben”, de lehet, hogy valamikor felélednek, és modernizálva ismét hódítani fognak, mint ahogy ezt a divatban oly sokszor tapasztaljuk. Nincs új a nap alatt, semmit sem kell elvetni, mert lehet, hogy ismét megjelenik a virágkötészeti versenyeken és a mindennapi gyakorlatban.

A stílus fogalma

A stílus kifejezőmód a virágkötészetben a készítmény jellegzetes alakjára utal, sajátos vonások, eltérő növény és kiegészítő-anyag felhasználás jellemezi. Megjelenése időben behatárolható.

Abban az esetben mondhatjuk el egy elrendezési formáról, hogy külön stílus, ha a lényeges virágkötészeti kompozíciók (csokor, tűzött kompozíció, növény-összeültetés, koszorú, ünnepi virágdisz) mindegyikét elkészíthetjük a sajátosságok figyelembevételével.

Négy alapvető irányzat mellett, külön csoportot képez egy ötödik csoport is, amely a virágkötők kísérletező tevékenységét hivatott biztosítani, vagyis nem egységes, kiforrott irányzatról van szó.

A virágkötő művészek is kialakítják sajátos, egyéni, csak rájuk jellemző stílusukat, amiről már messziről felismerhető az alkotó. Az alapvető jellegzetességek mellett tehát, ami a stílusirányzatokat jellemzi, számos egyéni vonást tartalmazhat minden stílusirányzat. Sőt, egyáltalán nem kötelező egy virágkötő részére, hogy minden készítményét besorolja valamelyik stílusba, majd látni fogjuk, hogy vannak két stílusirányzat jellegzetességeit ötvöző irányzatok is. A lényeg az esztétikus végeredmény. A virágrendezés törvényeit természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni még a kísérleti stílusokban sem. Az absztrakt kompozícióknak, amelyek inkább képzőművészeti alkotásoknak felelnek meg, szintén meg kell felelniük bizonyos esztétikai követelményeknek.

Ennek a leckének az anyaga is megszívlelendő tanácsokkal szolgál, bár nem vizsgatétel. Köthető viszont azokhoz a tételekhez, amelyekben valamilyen kompozíciókról van szó, tehát pl. a csokrok, tűzött kompozíciók, ünnepi díszek témájához.

Az új stílusok kialakulása, elterjedése a japán ikebana európai elterjedésének köszönhető. Az 1950-es években a vegetatív stílus a természetességet, természetazonosságot vette át a japán virágkötészetből. Az 1960-as években pedig a vonalas-grafikus stílus kialakulásában játszott szerepet a japán kötészetre is jellemző egyedi megjelenésű, a kompozíció határozott vonalvezetését meghatározó virágok, növényi részek használata, az üres terek megjelenése a kompozícióban.

Az európai virágkötő számára is hasznos a japán virágkötészet ismerete, mert látókörünket szélesíti, segíti alkotó művészi munkánkat, még akkor is, ha gondolatrendszerét nem tudjuk teljes mélységében átélni. A hagyományos

japán virágkötészet nem esztétikai hatásokra törekedett, hanem mindig **elvonó gondolatokat, fogalmakat** akart megjeleníteni. Az elrendezést a japánok azért tartják művészetnek, mert éppoly gonddal, hosszas elmélkedéssel és szertartásos sorrendet tartva komponálják meg a mulékony virágkompozíciót, mint a képet.

Dekoratív stílus

Európai eredetű, amely a reneszánsz hagyományokból kiindulva először a XVII. századbeli holland mesterek festményein jelent meg.

A dekoratív készítmények szépen, szabályosan felépített kompozíciók, megtervezett összeállítások a kiválasztott növényekből. Egyiken sem érezni azt, hogy bármelyik virág uralkodóvá válna, egyedi szépsége, formája érvényesülne. A befogadó forma alárendelt elemévé válnak a legkülönlegesebb virágok is, mert a stílus jellegzetessége a formai kialakítás. Ezen belül minden virág mozgásformájának megfelelően, legtöbbször saját szárával, saját hangulatával kerül a készítménybe, de elveszti egyéniségét, a kitöltő forma egy-egy elemévé válik.

Az összeállításnak általában egy függőleges főtengelyből és több oldaltengelyből álló váza van vonalas formájú alkotóelemekből.

Ezt a vázat aztán virágokkal és egyéb anyagokkal többé-kevésbé kitöltjük, finom átmenetekkel. A szomszédos virágok színei, formái nem képeznek éles kontrasztokat, hanem inkább kiegészítik egymást. Általánosan az összes virág egy szinten helyezkedik el, ezáltal egy meghatározott felületet képezve, de lehet több szinten is elhelyezni a virágokat, ez mutatósabb.

Virágfelhasználását tekintve nagyon színgazdag, és formailag is nagyon változatos lehet.

Készítésükhöz egyaránt felhasználhatóak vágásra alkalmas egynyári, évelő virágok, növényházi és hajtátott, vágott virágok, de szárazvirágok is. Főként a nyári nagy virágbőség idején érdemes ezt a stílust választani.

A befogadó forma általában egy geometriai alakzat: kör, gömb, félgömb, háromszög, kúp, gúla. A funkció és a növényanyag mindig együttesen határozza meg az elkészítendő formát.

Kerek forma

A legegyszerűbb forma a kerek, ahol arra kell ügyelnünk, hogy alakja szép, szabályos, felülete egyenletesen domborított legyen. Ehhez a formához ne válasszunk hosszúkás, felfelé törő virágokat! A színekkel és az árnyalatokkal is játszhatunk a készítmények összeállításánál. A középponthoz közelebb a sötétebb színű és árnyalatú virágokat, a kitöltő helyre a világosabbakat tegyük! A térkitöltés legyen egyenletes! A virágokat és a zöldket vegyesen használjuk fel! A befejezéskor alulra levelekből és indákból tegyünk körbe levélmandzsettát, a levélkoszorú optikailag lezárja a készítményt, a színes virágok pedig jobban virítanak!

Biedermeier stílus

A klasszikus biedermeier formák is e stíluskörbe tartoznak, de ezek a formakötészeti alkotások **zárt, tömör, szabályos formát** mutatnak. Készítéséhez gömbölyű fejű, apró virágokat válasszunk, a középben elhelyezett virág köré 4-5 kört tegyünk, majd levélkoszorúval, díszítőanyaggal zárjuk le!

Struktúra stílus

A struktúra egészen különleges típusa e stílusnak, már a modern idők találmánya (1980), a biedermeier modern változatának tekinthető.

Alakja kerek, felülete tömör. Az egyes növényeket, virágokat, növényi részeket (pl. apró terméseket) csoportosan vagy valamilyen meghatározott rend szerint tesszük a készítményekbe, s ezek a csoportok alkotják az egyes szerkezeti elemeket.

A szerkezeti felépítés jelenti a struktúrát, a lehető legnagyobb kontraszt létrehozására kell törekedni. A szerkezeti különbségek hangsúlyozásánál ügyelnünk kell a felület, forma, szín, méret milyenségére. Az eltérő tulajdonságú csoportokat célszerű egy harmadik elemmel elkülöníteni egymástól, pl. az egyes csoportok közé zöldket húzunk be.

A kis csomók eltérő felszíne, más-más magassága biztosítja a **játékosságot**, hogy nem egy szabályos felületet kapunk, ezt fokozhatjuk vékonyabb indák, füvek felhasználásával. A készítmények hangulati hatását pedig **dekorációs kellékekkel** (szalag, zsinór, dekordró) emelhetjük. Ezek mind a tömör formák feloldására szolgálnak, és velük az említett kontrasztokon túl egy új, a természetes és mesterséges anyag minőségbeli különbségét fejezhetjük ki.

Háromszögforma

A csokor vagy tál alakja köré egyenlő szárú háromszög rajzolható meg, lekerekítve cseppformához hasonlít, az alsó harmada kiszélesedik.

A virágok között ajánlatos egy **felfelé törekvő típusú** (pl. kardvirág, fátylalliom, évelő szarkaláb, harangvirág), amely megadja a kompozíció lendületét. A súlypontos részre tegyük a legnagyobb felületű és legsötétebb virágokat! Optikailag és látványban is érezzük azt, hogy ez a készítmény stabil, a stabilitást fokozza a levélmandzsetta.

Vegetatív stílus

Az 1950-es években ismét teret kapott a **természethez való visszatérés**. Moritz Evers német virágkötő fogalmazta meg először a természetesség, a természetazonosság elvét a virágkötészetben.

Ez a kötészeti stílus, mint neve is tükrözi, a növények természetes megjelenési formáját, a természetben való elhelyezkedésüket hangsúlyozza. A kötészeti alkotások a természet egy-egy apró részletét jelenítik meg, próbálják visszaadni a szemlélőnek.

Fontos, hogy olyan virágok kerüljenek egy csokorba, amelyek életkörülményeiket tekintve is nagyjából azonos termőhelyről származnak! Minden virágot, növényi részt úgy használjuk fel, ahogy azok a természetben előfordulnak! A virágok állását, az ágak hajlatát, a füvek ívelését nem szabad megváltoztatni, az összeállítást kell úgy kialakítani, hogy érvényesülhessenek!

Ebben a természetes elrendezésben szinte csak az aranymetszés szabálya tesz rendet, inkább aszimmetrikus, mint szimmetrikus alkotásokat hozva létre. A kompozíció összeállítását az alap elkészítésével kezdjük, amire nyugodtan tehetünk mohát, zuzmót, ágakat, leveleket, terméseket, hogy a stabilitást megteremtsük. Ezután folyamatosan építjük fel a kompozíciót! Felülre kerülnek a természetben is magasabbra növekvő virágok, míg alulra azok, amelyek a talajszinten vannak. Ezekhez a készítményekhez **ne használjunk dekorációs kellékeket**, hisz a természetességet zavarná meg!

Ezt a stílust alkalmazhatjuk az évszakokat kifejező csokrok, virágtálak összeállításánál.

A természeti stílus, a természethez való visszatérés alapelvét jelenítik meg azok a típusok, melyek még idesorolhatók. Megjelenésük egészen új keletű virágkötészetünkben.

Elhajló formák (1986)

A kompozíció megjelenése természeti jelenségre utal. A szél hatására egy irányba elhajló növényeket formálja meg.

A **kaszkád** (cascade = vízesés) és a **fluid stílus** (fluide = folyóvíz): valójában hasonló elkészítési technikával, növényfelhasználással jellemezhetők. Az alkotásokat úgy kell létrehozni, hogy azok a lehető legjobban utánozzák **a vízesés és a folyó** alakját!

Ágakból vagy valamilyen más jó tartású elemekből egy tartószerkezetet készítünk. Az eltérő szerkezetű alkotórészeknek a kompozíció minden felületén, belsejében, elülső és hátsó részében meg kell jelenniük! A finom, fényes dekorációs elemek a meg-megcsillanó fényes víz folyását idézik fel. Ügyelnünk kell a virágok és zöldek elhelyezésére, hogy az alkotás minden szintjén (alsó, felső, belső, külső) felületén előbukkanó vízcsepp szerepét eljátszva megteremtsék a folyó víz atmoszféráját.

Vonalas-grafikus stílus

Kialakulása a '60-as évek elejére tehető. Európában ismertté vált a **japán virágrendezési mód**, az ikebana

térhódítása megkezdődött, ez tudatos virágfelhasználással jellemezhető, mert minden virág, szár, levél **jelentéssel bírt**. Ez áterjedt az európai virágkötészetre, megalkotva az új irányzatot. A név utal az elrendezés szempontjaira, a meghatározott vonalak (függőleges, vízszintes, átlós) érvényesülnek. Az átlót helyettesítheti bármilyen térelem vagy érdekes formájú, nagyobb méretű, különleges növényi rész.

A stílus lényege, hogy minden virág a saját habitusával jelenjen meg, kifejezve alakjával, színeivel, anyagszerűségével a különlegességre törekvést! A kompozíció valamilyen elemének sajátos, önálló szerepe van, és az elemek közötti üres tér az alkotás összhatásának kialakításában döntő fontosságú. A vonalak és nem a tömegek (mint a dekoratív stílusnál) képezik az esztétikai élmény forrását.

Ebben a stílusban ajánlott az **arisztokratikus, uralkodó virágok** felhasználása, nagy levelekkel, egyedi megjelenésű ágakkal, melyek a kompozíció vonalvezetését is meghatározzák.

A kompozíciókat az aranymetszés szabálya teszi arányossá, hogy harmonikus esztétikai élményt nyújtsanak. A készítmény alján lévő legsúlyosabb rész az alap, ide kerülhetnek a nagy levelek, hogy ezáltal is megteremtsük az **optikai stabilitást**. A színek kiválasztásánál is kerüljenek alulra a sötétebb színek, nehezebb anyagok! Ehhez a típushoz **nem illik igazán a szalag**, megzavarhatja a virágok egyediségét, különleges formavilágát.

A **függőleges elrendezésű** készítményekben egy markáns vonalas formájú alkotóelem alkotja a központi tengelyt, e tengely mentén helyezük el az egyesével vagy kis csoportokba rendezve a virágokat. A töltőnövények hiányoznak ebben a stílusban.

Vonalas-dekoratív összeállítások

A két stílus jegyeit viselik magukon. A vonalvezetés meghatározó, de a térkitöltés dekoratív jelleget kölcsönöz a kompozíciónak.

A **szimmetrikus háromszög** formákra régebben szigorú alakszerűség volt jellemző, az alapnál két vízszintes bordával, melyek ugyanazokból a vonalas formájú elemekből készültek, és a háromszög két oldala csaknem teljesen megegyezett egymással. Ezek a szabályos szimmetrikus készítmények az állandóság és a tökéletes kiegyensúlyozottság érzetét keltik. Napjainkban már inkább lazább, kevésbé alakszerű, szeszélyesebb körvonalú kompozíciók készülnek.

Az **aszimmetrikus háromszög** formák oldalirányú bordái jellegzetesen különböző hosszúságúak, az összeállítás L alakú. Feltűnő optikai hangsúlyt képező középpontjával jól illik a modern dekorációkhoz, a kiegyensúlyozottabb hatás érdekében egymás tükörképeként kettőt is elhelyezhetünk belőle.

A **félhold forma** kevés anyagot igényel, de azt gondosan kell megválasztani. A félhold alakú, ívelt körvonal kialakításához csupasz, leveles vagy virágos ágat válasszunk, majd helyezzük a középpontba súlypontosabb virágokat, töltőnövényeket! Az ívelt szárazakat úgy rögzítjük, hogy egyik oldaluk jóval nagyobb legyen, mint a másik.

A **lehajló félhold** népszerű összeállítás pl. gyertyás díszek készítésekor. Az alapnál elhelyezett vonalas formájú növények kört vagy elliptikus formát képeznek. A függőlegesen elrendezett alkotóelemek rövid szárúak, a vízszintesek pedig lehajlók.

Szabad stílusú összeállítások

Általában aszimmetrikusak, szabálytalan formájúak, növényanyagban pedig takarékosak. Fontos jellemzőjük, hogy a vonalas formájú növényeket nem takarják el virágok és levelek, valamennyi kiegészítő elem feltűnő és látványos hatású. Gyakran használnak kontrasztos színeket, és nem kell töltőnövényekkel kitölteni a kompozíció belüli üres tereket. A növénytartó is rendszerint látható, a kompozíció szerves részét képezi.

Paralel stílus

Az 1960-as évek végén Hollandiából kiindulva forradalmian új virágkötészeti forma terjedt el, a párhuzamos elrendezés. Ez a stílusirányzat megjelenésében, technikájában eltér az eddig ismertektől.

A kompozíciók a meghatározó vonalak (függőleges, vízszintes, átlós) hangsúlyozásával, egy-két vonal megerősítésével

jönnek létre. Ez a legtöbb esetben a növények színének, formájának hangsúlyozásával érhető el, nem kell sokféle növény felhasználására törekedni. A virágok merőlegesen, a levelek párhuzamosan is állhatnak, kicsit megbontva ezzel az erőteljesen felfelé törő párhuzamos látványt.

Ez természetesen nem jelent mértani pontosságot, de a kompozíció felépítésén ez a vonalrendszer játsza a főszerepet. Átmenetek nincsenek, az ellentétes alakú és színű blokkokat helyezzük egymás mellé, és a függőleges vonalak közvetlenül a vízszintes fedőrétegből emelkedjenek ki!

A sok, egymással párhuzamosan elhelyezett alkotóelem **nyugalmat, esetleg egyhangúságot** sugallhat. A vízszintesekkel meg nem tört függőlegesek, vagy fordítva: a függőlegesekkel nem enyhített vízszintesek lehangoló hatásúak, kiegyensúlyozott viszonyuk viszont vizuálisan megnyugtató lehet.

A készítményeknek legyen meg a **hármass tagolódása!** Legyen meg a **fővonal** – legerőteljesebb (8 egység), az **ellenvonal** (az aranymetszés szabályai szerint 5 egység), és a **mellékvonal** a leggyengébb (3 egység)! Ezeket a virágok erejével, karakterformájával, színeivel érhetjük el. Egyenes szárú virágokat: kálát, kardvirágot, liatriszt lehet itt használni.

Kiegészítő vonal helyett alkalmazható bármilyen tetszőleges idom: gömb, kocka, karika stb.

A felhasználásra kerülő anyagok nem csak természetes megjelenési formájukban kerülnek felhasználásra, hanem ettől jelentősen eltérően is (pl. hajlítva, megtörve).

Új stílusok

A virágkötők fantáziája, alkotóvágya végtelen, így vannak kiforratlan stílusirányzatok is. A kísérletezők, az új utat kezdeményezők a modern stílusirányzatokat is megalkották.

Kísérleti (experimentális) stílus

Ezekben az alkotásokba éppúgy érvényesülnek a virágkötészet törvényszerűségei, mint az eddig ismertetett stílusokban. Arányosnak, mutatósnak kell lenniük, nem hiányozhat belőlük sem a súlypont, sem a meghatározott vonalak! A kontraszt kifejező erejével játszhatunk a felületek tagoltságában.

Összességében különlegesnek, meghökkentőnek és érdekesnek kell lenniük. A kísérletezések során fantáziadús és kreativitást tükröző, exkluzív tulajdonságokkal rendelkező készítmények születhetnek.

Absztrakt kompozíciók

Már nem is nevezhető igazi virágkötészetnek, inkább háromdimenziós, modern képzőművészeti alkotásnak, amelyben dekoratív elemként élő és élettelen növényi anyagokat használ fel. Ezek az alkotások nem a mindennapok egyszerűségéhez, monotonságához igazodnak, hanem az alkalmak fontosságát hangsúlyozzák.

Japán virágrendezés

Az európai emberek hajlamosak arra, hogy minden japán virágkötészeti alkotásra rámondják, hogy „ikebana”, pedig majd látni fogjuk, hogy ez csak bizonyos készítményekre vonatkozik. A japán virágkötészetet csak akkor érthetjük meg, ha megismerkedünk a japán életszemlélettel is. Erre a lecke keretében nem lesz elég lehetőségünk, így aki érdeklődik a japán virágrendezés után, szerezzen be néhány szakkönyvet, és járjon el bemutatókra.

A japánok már több ezer éve a természet minden megnyilvánulásában, így a növények színében, illatában a természet nagyságát, rejtélyét és áldását érezték. Szinte együtt éltek természeti kincsekkel, a hegyekkel, a folyókkal, az állatokkal és a növényekkel. Azt vallották, hogy valamilyen élőlényben benne van Isten áldása, ezért nagyon tisztelték az élőlények életerejét, az élethez való alkalmazkodását. Az ember számára a növény szépsége, esetleg hasznossága külső tulajdonság, de a növény erezete, levele, virága kifejezi belső lényét.

Amikor az első virágot vázába helyezték, ez azt jelentette számukra, hogy egy önálló világot alkottak az edény, és a benne elhelyezett virágok, ágak segítségével. Alapeszméjüket az ikebana szó fejezi ki a legpontosabban, ez szó szerint „vízben (tóban) virág”, de jelenti a növények újjáélesztését is eredeti, természetes mivoltukban.

A társművészetek kapcsolata, hatása az ikebanára

Az ikebana-művészet legfontosabb elveinek megismeréséhez először a japán nép szépségről alkotott tanait kell megismerni.

A japán művészettörténetben az egyes művészeti ágak szoros kapcsolatban állnak egymással. Így amikor a virágrendezés szertartásának megismerése a cél, a zen-buddhizmus filozófiai tanainak, a kertépítés művészetének, a hagyományos festészet, a teakészítés és fogyasztás pillanatainak jellemzőit is meg kell ismerni.

Minden japán művészet alapja az a sajátos természetszemlélet, amely az ember lelkéből fakad.

A VII. században Indiából Kínán és Koreán át beáradtak a buddhista tanok, az új vallás a keleti ember másfajta művészetszemléletét is magával hozta. A buddhizmus zen nevű ága egyben filozófiai törvényrendszer, amely Japán tudománytörténetének és művészettörténetének teljes rendszerét magába olvasztja.

A zen szó a vallásfilozófiában elmélyülést vagy elmerülést jelent. A zen bölcsélet arra tanít, hogy önmagadban találj meg a világ törvényeinek legtökéletesebb kifejezését.

A japán kertépítés és –rendezés olyan érzékenységet hordoz magában, hogy az már lelki átélés, a természettel való átlényegülés. A kertek alakítása, rendezése csak olyan mértékű lehet, amennyire azt a természet engedi. A kertben minden él, különös jelentősége van a köveknek, a fehér homoknak, kertjeikből nem hiányozhat a víz, a parányi tó, amelyek jelképes tartalommal bírnak. A kert nem más, mint a nagy természet kis temploma. A „bonsai” (ejtsd: bonszáj) olyan törpefát jelöl, amelyet ügyes kezek alakítottak különleges formájúra, de mindig megmaradva a természetes formáknál. A növények apáról fiúra öröklődnek, több nemzedék keze nyomát viselik magukon.

A japán képzőművészet-történet legeredetibb festői műfaja a szumi-e festészet. Az alkotások nagyobb része falra függeszthető, keret nélküli tekercskép, elhelyezése is utal a természettel való szoros kapcsolatára. Eszközei a víz és a fekete tus.

A japán otthonok teaszertartása is lényegesen többet és mást jelent, mint kellemes, közös időtöltést. A zen-bölcséleten alapuló emberi magatartásban és a mindennapok apró cselekedeteiben is a világegyetem és az ember közötti összhang kifejezésére hivatott művészet a teakészítés és fogyasztás művészete.

Az ikebana alapelvei, fejlődése

A világot újjáteremtő ikebana-művészet filozófiai és esztétikai alapelvei megegyeznek az előzőekben megismert művészeti ágak alapelveivel.

Ez a művészet nem díszítőművészet, több annál, és lényegében is különbözik attól. Akkor válik igazi művészetté, ha hatása túlér a gyönyörködésen és gyönyörködtetésen, ha mind az alkotó, mind a szemlélő lelkében egyetlen vázányi virág, faág képes feltárni a szellem és szépség végtelen világát.

A művészet első kezdeményezői **buddhista szerzetesek** voltak. A szél, a vihar által letört leveles hajtásokat, ágakat, virágokat vízbe tették, hogy életüket meghosszabbítsák. Oltárokra helyezték, díszítő funkciójuk is volt, de a **tisztelet és imádat jelképévé** is váltak. A császári udvar mindig az istenek hatalmát kérte segítségül a bajok ellen, újabb és újabb szentélyek épültek Buddha tiszteletére.

A fejlődés szempontjából fontos állomás a **Nara-korsza**. Nara városában építették a híres Tódaidzsi templomot. Ekkor helyeztek el először ikebana formában rendezett virágokat a Buddha-szobor lábához, nevet is adtak a kompozíciónak.

A **szamuráj uralom elterjedése** a kb. 800-1200 közötti történelmi kor, **Heinan-korszaknak** nevezzük. A korszak a háborúskodások ellenére is a művészetek elmélyülésének kora. Az alkotásokban a virág először kapott különleges jelentést. A kor divatos versenyjátéka volt a legszebb virágkompozíció készítése.

A következő korszakban (középkor - sógun uralom) a virágrendező művészet nagy változásokon ment át. A virágjátékok eltűntek, helyüket a kultikus jelleget erősítő **kuge**, vagyis az isteneknek és halottaknak való virágtelajánlás vált elterjedtté, ami a templomokban folyó vallási szertartások szerves részévé vált.

A kuge tulajdonképpen az ősi ikebana-művészet alapja.

Az 1300-as évek második felében ismét fejújultak a hajdani virágünnepek. A virágok mellet a vázák, a tartóedények is fontos szerepet kaptak. A cél a pompás vázákba helyezett virágok művészi elrendezése volt. A váza és virág, a készítmény és környezete közötti összhang kialakítása vezetett az ikebana stílusának, szabályrendszerének kialakításához. E kor műveit **tatebana-nak** nevezzük.

A tatebana fő jellemvonása, hogy egy erőközpontban tömöríti a virágokat és növényi ágakat, jelképezvén a növény és ember akaratát, felfelé törő életerejét. Minden készítménynek van egy felfelé tartó főága, az ún. Sin (átvitt értelemben a szellem – akaraterő – igazság hármass jelenlétének hordozója).

Főágként fenyőt, őszibarack, szilva, cseresznye bimbós-virágos ágait használták leginkább. Az értelmezésekből, a társadalmi lehetőségekből adódóan több irányzat is ismeretes volt.

A japán virágrendezés jellegzetességei

A virágokat a **kenzántübe** szúriák (rögzítésre szolgál). A készítményekben főleg **őshonos** növényeket használnak fel (krizantém, tavirózsa, cseresznyevirág, pünkösdi rózs), amelyeknek **szimbolikus jelentésük** van. A virágot levelével együtt helyezik a vázába, a térbeli elrendezés utal a származásukra. A munkaformákat féloldalasan készítik, háttér elé. A virágok a készítményekben **hármass elosztásban** találhatók (föld – ember - ég).

Az ikebana irányzatai

Rikka stílus

Az 1400-as évek második felében alakult meg az első, és a mai iskolák által klasszikusnak tekintett irányzat. A rikka stílus a látványos önkifejezés, a kitárulkozás eszköze volt. Alapelvei közé tartozik, hogy az elkészített kompozíció összehatásában kerek legyen. A főág és a hat fő alkotóelem úgy illeszkedjék egymáshoz, hogy középük egy képzeletbeli kört lehessen írni.

Az igazi rikka jellemzője, hogy minden növényi alkotórésze egyetlen szárként indul ki a vízből, a váza szájánál. Ez fejezi ki a stílus alapvető életelvét: minden emberi kapcsolat alapja a rokonszenv és együttérzés legyen a szembenállás és harc helyett.

Nageire stílus

A XVIII. században a szépség és szellem összhangját fejlesztette tovább a merev szabályokat hirdető, formalista iskolák ellenhatásaként a nageire stílus.

A stílus fő növénye a „kétágú virág”. A felfelé irányuló ághegyen egy teljesen kinyílt virág díszlik – jelképezi az eget; az alsó ág még bimbós – a föld jelképe. A stílus neve a „beledobni” igéből származik. A stílus szépségét a könnyedség és a rögtönzött jelleg adja.

Szeika stílus

A XVIII. és XIX. század fordulóján a rikka törvényeinek eggyé olvasztása a nageire természetes egyszerűségével új stílust teremtett meg szeika (más elnevezés szerint shoka) néven.

A formák alakításában nagy jelentősége van a természetességnek, egyszerűségnek. Növényhasználatában mértéktartó: 1-4 féle növényt használnak az összeállításokban. A filozófiai tartalom mellet az összeállítások esztétikai megjelenése is jelentőséggel bír.

A szeika-elmélet egyik alapja a „háromszög”, a három főágból adódóan. Az alkotásnál a három főág mintha egyetlen képzeletbeli gyökérből nyúlna felfelé, és ebből ágazik el három irányban, három magaslatra. Az ághegyek mindegyike a Nap felé irányul.

A stílus nagyon népszerű volt a XIX. században, több mint 10 szeika iskola működött. Az ikebana-művészet addig csak férfiak – többnyire szerzetesek – nevéhez kötődött, e stílus kialakításába a nők is bekapcsolódhattak.

Moribana stílus

1910-ben szokatlan, eddig ismeretlen stílusú ikebana jelent meg, az új stílusnak a moribana nevet adták. Az

eddigiektől eltérően, sok hagyománnyal szakított:

- nem vázába, hanem lapos tálba helyezte a kompozíciókat
- sokfajta, tarka színhatású virágot – tulipánt, dália, margarétát – használt
- a kompozíciókban a növények mellett megjelentek a kövek, a fehér homok, mint kiegészítők
- megtörte az addig egyetlen többől fakadó kompozíció törvényszerűségét
- megkísérelte az európai virágok használatát
- a dekoratív megjelenést helyezte előtérbe a hagyományos ikebana-művészet helyett
- könnyen érthető, elsajátítható stílus

14. LECKE

DÍSZNÖVÉNYEK VÉDELME

A betegség a növény életműködési zavarában nyilvánul meg, amelynek következtében a növényen tünetek jelennek meg. A növények betegségét sok minden előidézheti. Vannak olyan **élettelen, nem fertőző tényezők**, amelyek növényeinket károsítják, pl. a környezeti tényezők nem megfelelő volta. Az is baj, ha keveset, az is baj, ha többet juttatunk belőlük a növények számára. Ezekről már sok szó esett a 10. leckében, és a virágkezeléseknél is. Ilyen esetekben nincs más teendőnk, mint a feltételeket optimális szinten biztosítani a növények számára. Tehát, ha kiszáradt a földlabda, és lankad a növényünk, akkor megöntözzük, ha látjuk, hogy valamilyen tápanyaghiány lépett fel, akkor tápoldatozzuk.

Ezeket már ismerjük, úgyhogy szenteljünk több figyelmet azoknak az élő, **fertőző tényezőknek**, amelyek megtámadhatják, és megbetegíthetik növényeinket, Két csoportra tudjuk őket osztani.

Az első csoport tartalmazza a növényi eredetű élőlényeket, ezeket kórokozóknak nevezzük, és a vírusokat, baktériumokat, illetve a gombákat foglalja magába. A másik csoport az állatoké, amelyeket kártevőknek nevezünk. Ide főleg a rovarok sorolandók, de kárt okoznak a fonálféreg, a meztelen csigák, atkák is.

Megelőző védekezések

Hogy megvédjük növényeinket a betegségektől, nagyon fontos a megelőzés, erre több lehetőségünk adódik. A megelőző védekezések hatékonyabbak, mint az elhatalmasodott fertőzés megfékezése.

- Csak **egészséges anyanövényekről** szabad szaporítóanyagot szedni. Ha nem így teszünk, elszaporítjuk a kórokozót is.
- **Ellenálló fajta nemesítése**, ezen fajták elterjesztése a fogékonyak rovására is hatékony védelem a kórokozók visszaszorítására.
- **Fertőtleníünk mindent**, amit csak lehet: a szaporítóládákat, cserepeket, szerszámokat, a talajt, a magot. Ezzel nem a betegséget gyógyítjuk meg, hanem megakadályozzuk, hogy a beteg növényről áterjedjen a fertőzés az egészséges növényre.
- Ha mégis találunk **beteg növényt**, főleg, ha betegsége vírusos vagy baktériumos eredetű, azonnal **távolítsuk el**, és semmisítsük meg! Nem szabad az ilyen növényt komposztálni, mert ha később visszakeverjük a földkeverékbe, akkor a fertőzés újból megjelenik. Ezek az élőlények kitartó képleteket hoznak létre, amellyel átvészelik a kedvezőtlen időszakot, és később tovább élnek.
- Ha növényeinket jó kondícióban tartjuk, **betartjuk a technológiai feltételeket**, tehát akkor és annyit öntözünk, párasítunk, szellőztetünk, amennyit kell, akkor remélhető, hogy növényeink ellenállóak lesznek, és nem terjed tovább a fertőzés.

A kórokozók és kártevők is igényelnek bizonyos hőmérsékletet, nedvességet, ezért, ha a tényezőket igyekszünk az ő számukra kedvezőtlené tenni, akkor nem szaporodnak el nagy mértékben. Ez azonban nem olyan egyszerű feladat, mint látni fogjuk, mert vannak kórokozók vagy kártevők, amelyek a meleg-párás (üvegházi molytetű), amelyek a száraz-meleg (atkák), és vannak, amelyek a hűvös-párás (szürkepenész) klímában szaporodnak el jobban.

A védekezés egyéb módjai

- A nagyobb, látható kártevők összeszedhetők, eltávolíthatók a növényekről, pl. a hernyók, és nem is kell permeteznünk. Ha nem súlyos a fertőzés, pl. néhány gombabetegségek esetén, akkor esetleg elegendő csak a fertőzött részeket eltávolítani, és ezekkel együtt a kórokozót is.
- Ma még a **permetezés** a leghatékonyabb módszer a növények védelmében. A kórokozókat, kártevőket a számukra halálos vegyi anyaggal kezelik, és elpusztítják a hívatlan betolakodókat. Ezek az anyagok többsége azonban egészségre ártalmas, mérgező anyag. Használatuknál körültekintéssel kell eljárni, be kell tartani jogszabályi és egészségügyi előírásokat. Konkrét szereket nem kell megtanulni, hiszen ezek fantázianeve folyton változik, évről évre újabbak jelennek meg a kereskedelemben, érdekesebb a hatóanyag neveket megjegyezni, mert ezek állandóbb megnevezések.
- A vegyszeres növényvédelemnek környezetvédelmi vonatkozásai is vannak, ezért olyan módszereket igyekeznek kifejleszteni, amelyek nem károsítják a környezetet, mellőzik a vegyi anyagokat. Biztatóak a kísérletek a **biológiai növényvédelemben**, amelyek azt célozzák, hogy elszaporítva a kártevők természetes ellenségeit, elvégzik helyettünk a „piszkos munkát”.

Nézzük tehát a növénybetegségek okait és a védekezési lehetőségeket:

Élettelen tényezők (nem fertőzők)

életfeltételek miatt – nem megfelelő hőmérséklet, fény, víz, tápanyag

Védekezés

- megfelelő környezeti tényezők biztosítása

Élő környezeti tényezők (fertőzők)

vírusok, baktériumok, gombák – **kórokozók**

fonálférgek, meztelen csigák, rovarok, atkák – **kártevők**

Védekezés

megelőzés:

- egészséges szaporítóanyag
- ellenálló fajta nemesítése, elterjesztése
- fertőtlenített berendezés, szerszám, talaj, mag
- beteg növények eltávolítása
- jó kondícióban tartás, technológia betartása
- a beteg növényi részek mechanikai eltávolítása
- vegyszeres növényvédelem – permetezés
- biológiai növényvédelem

Ezek után nézzük részletesen, melyek azok a károsító szervezetek, amelyek gondot okoznak a dísnövénytermesztésben!

Kórokozók

Növényi eredetű szervezetek, bár a tudósok között is vita folyik, hogy mennyiben számítanak növényeknek a vírusok, a baktériumok és a gombák. Többnyire heterotróf szervezetek, gyakran fordul elő közöttük a parazita életmód, ezért okoznak olyan sok gondot.

- **Vírusok**

Csak élő szervezetben tevékenykedhetnek. A vírusok egyszerűek, változékonyak, apró (millimikron), csak elektronmikroszkóppal láthatók, testüket örökítőanyag (RNS vagy DNS) és egy fehérjerész alkotja. Kétféle megjelenésük lehet: a **vegetatív vírus** él, fertőz, míg a **virion** kikristályosodik, életjelenséget nem mutat.

Mindegyik vírus valamilyen gazdaszervezetben él, **osztódással** szaporodik, a sejt anyagát használja fel saját szaporodásához. A **lappangási idő** a sejtbe jutástól a tünetek megjelenéséig eltelt idő, ezalatt csak szaporodik. Csoportosításuk a gazdaszervezet alapján történik (növényi, állati, emberi vírusok). Terjedésük főleg növényi nedvekkel, rovarokkal történik, mindig az egész növényt megbetegítik.

Mivel **élősködők**, károsak, betegséget okoznak. Pl. tulipán szíromcsíkozottsága, krizantém törpenövekedése, hortenzia gyűrűsfoltossága.

Az egész növényt megtámadják, jelenlétükről mozaikfoltosság, gyűrűsfoltosság, törpülés (izközrövidülés), sárgulás, csíkozottság, tőpusztulás, gyenge növekedés és virágzás tanúskodik. A növény erősen visszamarad a fejlődésben, a száruk gyakran torzulnak.

Védekezés

Csak megelőzés, mert nincs hatékony vegyszer ellene: a beteg növények megsemmisítése, a szerszámok fertőtlenítése alkohollal vagy formalinnal, a növényhigiénia betartása, a vírusterjesztő rovarok elleni permetezés. A merisztéma szaporítással csökkenthető a vírusbetegség megjelenése és pusztítása.

- **Baktériumok**

A baktériumok **egysejtű** testében a sejtmag anyaga a citoplazmában eloszolva található, **plazmahártya és sejttal** védi, ezt egy **fehérjeburok** vesz körül, gyakran **ostor vagy csilló** segíti a mozgásban.

Alakjuk gömb, pálcika (bacilus), csavarodott stb. lehet, méretük apró (mikron), csak mikroszkóppal látható. **Mindenféle táplálkozási forma** előfordul: autotróf (fotoszintézis vagy kemoszintézis) vagy heterotróf (szaprofita, parazita, szimbiózis) módon táplálkoznak. Szaporodásuk **hasadással** történik, a sejtmag nélküli sejt egyszerűen kettéválik. Élő vagy elhalt növényen egyaránt megélnek.

A kedvezőtlen körülmények átvészelésére ellenálló endospórát képeznek, így évekig életképesek maradnak. Rendszerezésük az alakjuk, táplálkozási módjuk szerint történik. Sebeken vagy légzőnyílásokon keresztül fertőznek növényi nedvekkel, szétfroccsenő vízzel, talajjal. A hasznos baktériumok mellett sok kórokozó is található, pl.: díszfák

baktériumos gyökérgolyvája, **muskátli** baktériumos feketelábúsága, begónia levélfoltossága. A leveleken, a szárakon foltosság, edénynyaláb lágyrothadása, a gyökereken, a hagymákon és gumókon lágy rothadás, gyökérgolyvásodás keletkezik. A nyálkás bevonat száraz körülmények hatására filmszerűen rászárad a növényre.

Védekezés

Főleg megelőzés: talajfertőtlenítés, beteg részek megsemmisítése, sebzések elkerülése a rovarok elleni védekezésekkel, és permetezés réztartalmú szerekkel.

- Gombák

A gombák vegetatív teste gombafonalakból (hifa) áll, amely telepet alkot (micélium). Termőtestük osztályonként eltérő. Táplálkozásuk heterotróf módon történik – szaprofita, parazita, együttélő lehet. Szaporodásuk ivartalanul telepfeldarabolással, sarjadzással, spórákkal történik (a faj elterjesztését szolgálják), ivarosán pedig ivarsejt egyesüléssel (ez a faj fenntartását szolgálja). A többféle szaporítási mód gyakran teljesen eltérő külsejű egyedeken jelenik meg.

Vannak hasznos gombák is, de sok faj növénybetegséget okoz, pl. lisztharmat, szürkepenész, palántadőlés, rozsda, levélfoltosodás, fuzárium, peronoszpóra.

A sokféle gombabetegség különböző tüneteket hoz létre, a védekezés ellenük is különböző permetezőszerekkel lehetséges.

Lisztharmat

A szabadföldi és a termesztő-berendezésben nevelt növényeket egyaránt megtámadja, szinte minden növénynél előfordulhat ez a kórokozó csoport. Legfogékonyabbak a puha vagy pozsgás szárú, levelű növények, de gyakran megtámadja a rózsát, orgonát, körömvirágot, díszalmát is. A lisztharmat számára a magas légnedvességgel párosult magas hőmérséklet, a rossz légáramlás és a túlöntözés ideális feltételek. A rügyekben telel át, amikor tavasszal kihajt a növény már meg is jelennek rajta az első tünetek.

A leveleken, a szárakon és virágokon is porszerű, fehér bevonat alakjában észlelhető, ami a gombafonalak tömege, alatta fénylő barna folt található. A gomba a növényen kívül él, csak a tápanyagelszívó képleteit fejleszti a növénybe. A fertőzött levelek torzulnak és lehullanak.

Védekezés

A fertőzött növényről a súlyosan beteg leveleket távolítsuk el, majd kéntartalmú szerekkel való permetezés vagy zárt térben kénpárologatás szükséges! Kerüljük a hőmérsékletingadozást, csökkentsük a páratartalmat!

Szürkepenész

Zárt helyen, alacsony hőmérsékleten és párás levegőben könnyen elszaporodik a Botrytis nevű gomba. A puha szárú és levelű növényeket támadja meg elsősorban, amelyek a talajjal érintkeznek, pl. ciklámen, fokföldi ibolya, cinerária, begónia.

Főleg a sérüléseken át támadnak, a megtámadott leveleken és szárakon egérszürke penészgyep, alatta rothadó foltok keletkeznek. A megszokott tüneteken kívül a szíromlevelek foltosodását is okozza, ez főleg a rózsaszín virágokon feltűnő.

Védekezés

A hervadó leveleket távolítsuk el, a növényt a szokásosnál ritkábban öntözzük és permetezzük, gyakran szellőztessünk, kerüljük a hőingadozást! Cseréljük le a feltőzött földet, vagy öntözzük be gombaölőszeres oldattal!

Palántadőlés

A párás viszonyok között, sűrűn kelt magvetésben találkozunk vele, több gomba okozza.

A palánták töve, a szik alatti szárrész barnul, rothad. A gyökérnyaki részen a növénysszövet halványabb, üveges fénytörésű lesz, megpuhul, elvékonyodik, és emiatt a palánta a földre dől, elszárad.

Védekezés

Kerüljük a sűrű vetést, a magot csávázzuk, a talajt fertőtlenítsük gombaölő szerrel! A megdőlő növényfoltokat azonnal távolítsuk el, a közelben lévő példányokat sem szabad tűzdeléskor felhasználni.

Rozsdagomba

A gomba a növény belsejében él, spóráit a szél, a víz terjeszti, főleg ősszel és tavasszal támad, leggyakrabban a szaporítóanyaggal terjed tovább. A betegség annyira elhatalmasodhat, hogy az egész növény elpusztul. Gyakran támadja meg a dísznövényeket is, pl. muskátli, oroszlánszáját, szegfűt, mahóniát.

A levélfonákon körkörös, párnaszerűen kiemelkedő barnás spóratelepek, koncentrikus körökben, a levelek színén pedig sárguló foltok jelentkeznak, majd a levelek lehullanak.

Védekezés

A fertőzött leveleket el kell égetni, többet kell szellőztetni! Kerüljük a sűrű ültetést, a nitrogén túlzott adagolását. A megelőzésen, a növényhigiénian túlmenően vegyszeres permetezés szükséges réztartalmú vagy rézpótló szerekkel.

Levélfoltosodás

Ezen a néven foglalható össze többféle betegség, amelynek tünetei a kerek, szögletes vagy erek által határolt foltok, amelyek erősen rontják a dísznövények esztétikai értékét. A barna vagy elhalt, száraz foltok néha össze is folyhatnak, és a levelek lehullanak.

Az alternária nevű gomba károsítása nyomán a levéllemez először sárgul, majd barnul. A ritizmás levélfoltosság jól látható tünete pl. a juharleveleken, kör alakú sárga, majd megfeketedő foltok, amelyek széle mindig sárga marad.

Védekezés

A megelőzésen, a növényhigiénian túlmenően vegyszere permetezés, a túlöntözés kerülése szükséges.

Fuzáriumos betegség

A gyökéren, sebeken át fertőzi meg a növényt, amely egyik napról a másikra alulról felfelé haladva lelankad, majd elszárad. A kezdeti fertőzést levélsárgulás, levélfoltosság jelzi.

A szárat elvágva látható, hogy a gomba az edénynyalábokat támadja meg és károsítja, így funkciójukat nem tudják ellátni, pl. a szegfű, őszirózsa, krizantém esetében. Talajlakó gomba, kitarító képletei 6-8 évig is életképesek.

Védekezés

Talajfertőtlenítés vagy évenkénti talajcsere, ellenálló faj elterjesztése, a permetezés kevésbé hatásos.

Peronoszpóra

Belső élősködő, a növény szöveteiben él. A levélfonákon gyér szaporítóképletek, gombafonalak jelennek meg, a párás meleg kedvez elszaporodásának. A légzőnyílásokon és sebeken keresztül fertőz.

A megtámadott leveleken olajos foltok keletkeznek, amelyek áteső fényben jól megfigyelhetők.

Védekezés

Gyakori szellőztetés, a hőmérséklet és a páratartalom optimális szinten tartása, permetezés réztartalmú szerekkel.

- Kártevők

Dísznövényeink olykor rovarok vagy más állati kártevők támadhatják meg, amelyek a leveleket, a szárakat, a gyökereket rágják, vagy azokon szívogatnak. A gyenge fertőzés alig látható, és nem jár komoly következményekkel, ha azonban nem teszünk ellenük semmit, a kártevők elszaporodnak, és jelentős károkat okozhatnak, tönkretelhetik a növények díszítőértékét, vagy el is pusztíthatják.

Fonálféreg

A fonálféreg egy része korhadó anyagokkal táplálkozik, más részük viszont parazita életmódot folytat. A növények belsejét károsítják, igen apró testű, csak mikroszkóppal látható élőlények. Szájukban törserű képződmény, szájszurony található, a növények nedveit elvonják.

Ismerünk gyöker-, szár- és levélfonálférget. A talajban élő fonálféreg kedvezőtlen körülmények között testük víztartalmának nagy részét leadják, és összezsugorodnak, évekig életképesek maradnak, kedvező körülmények hatására testük vizet vesz fel, és folytatják életüket. A gyökérfonálféreg fertőzés forrása általában a fertőzött talaj, a szár- és levélfonálféreg a légzőnyílásokon vagy sebzéseken hatolnak be a növénybe. Pl. krizantém levélfonálféreg. A fonálféreg a növény szervezetében élnek, a száron, a lombozaton erek által határolt barnulást, elhalást, a gyökéren megvastagodást (golyvásodást) idéznek elő.

Védekezés

Talajfertőtlenítés gőzöléssel, fonálféregölő szerekkel. A beteg növényeket égessük el!

Megtelen csigák

Néhány cm-es testük nyálkás, jellegzetes fénylő nyálkacsíkot hagynak maguk után. Főleg éjjel károsítanak, nappal a levelek alá bújnak el. A nedves környezet kedvez szaporodásuknak.

A növények leveleit vagy más részeit reszelő nyelvükkel megrágják.

Védekezés

Csigaölő szerek, szuperfoszfát (műtrágya), mézspór kiszórása, mert ha testük érintkezik ezekkel a szerekkel, akkor fokozatos nyálkaelválasztás miatt kiszáradnak és elpusztulnak. Csalogatószerrel, pl. salátalevéllal is összegyűjthetjük és megsemmisíthetjük őket. Speciális csigaölőszereket is kijutathatunk (Delicia csigaölő szer).

Rovarok

A kártevők közül kétségtelenül a rovarok okozzák a legtöbb gondot a termesztőknek. Főleg szívogatásukkal, a növényi részek rágásával tesznek kárt dísznövényeinkben. Leggyakrabban előforduló kártékony rovarok a levéltetvek, lisztecse, pajzstetvek, tripszek, hernyók lárvái.

A rovarok testfelépítése

A rovarok az ízeltlábúak közé tartoznak, testük szelvényezett, kültakarójuk megkeményedett, mely a test védelmére és vázrendszeréül szolgál. Általában 3 testtájra tagolódnak: fej, tor, potroh. A szűrő-szívó és a rágó szájszervű rovarok okozzák a legtöbb problémát a dísznövénytermesztésben.

A rovarokra jellemző az ivari kétalakúság, azaz a hímek színben, testnagyságban különböznek a nőstényektől. A megtermékenyítés mellett „szűznemzéssel” is szaporodhatnak. Általában petéket raknak, amelyekből lárvá fejlődik, ezek vagy bebábozódnak, vagy fokozatos átalakulással fejlődnek kifejlett rovarrá, aminek imágó a neve. Növényvédelmi problémát egyaránt okozhatnak a lárvakori és a kifejlett rovarok is.

Levéltetvek

Apró, többnyire zöld, de néha fekete, szürke vagy narancssárga, a növény nedvét szívogató rovarok, évente 10-12 nemzedékük is fejlődik, rendkívül szaporák, nyáron szűznemzéssel is szaporodnak. A hímek mindig szárnyasak, a nőstények gyakran szárnytalanok. A levéltetvek pete alakban telelnek át a vesszőkön és a rügy pikkelylevelei között. Szívogatásukkal csaknem minden dísznövényt károsítanak, a szabadföldieket éppúgy, mint az üvegháziatekat. Bármilyen lágy szöveti részt megtámadhatnak, leginkább a határcsúcsokon és a virágbimbókon fordulnak elő. A szívás nyomán a növények legyengülve fejlődésükben visszamaradnak, a vírusokat is terjeszthetik. A levéltetvek cukortartalmú ürülékén, a mézharmaton korompenészgombák telepedhetnek meg, másodlagos kártételt okozva, mert az ilyen dísznövények eladhatatlanok.

Védekezés

Szerves foszforsav-észter tartalmú és felszívódó szerekkel kell permetezni, pl. Pirimor, Pyrotox spray, Chinetrin.

Molytetű („lisztecse”)

Apró, fehér, molylepkéhez hasonló, kellemetlen kártevő, főképp üvegházban károsít, de néha előfordul szabadföldi növényeken is. Gyorsan terjednek egyik növényről a másikra. Veszélyeztetett növények: fukszia, gerbera, muskátli, mikulásvirág, bojtocska, petúnia.

Szívogatásával károsít, sőt kibocsátott mézharmatán a korompenész is megtelepszik. A levelek fonákján elősködő zöld lárvák is a növény nedvét szívják, melynek nyomán a levelek sárgulnak és lehullanak.

Védekezés

Ellenálló-képessége nagy, a növényvédő szereket váltogatni kell, és fontos a rendszeres permetezés, pl. Bladafumos füstöléssel, parathion-tartalmú vegyszeres permetezéssel.

Pajzstetvek

A fás szárú növényeket, és üvegházban a levéldísznövényeket károsítják elsősorban a levelek fonákján, különösen az erezen megtapadó apró, barna, pajzs alakú, elősködő rovarok. A helyüket nem változtató, kifejlett állatokat viaszos külső pajzs védi a rovarölő szerektől. A viaszos pajzstetű fehér, vattaszerű bolyhokkal borított apró kártevő. Néhány példa a veszélyeztetett növények körében: rákvirág, kecskerágó, leánder, páfrányok, aszparágusz. Ha nem lépünk fel ellenük időben, szívogatásukkal a levelek sárgulását, ragacsos mézharmat megjelenését idézik elő.

Védekezés

Ha enyhébb a fertőzés, nedves ruhával vagy vattával le lehet mosni a kártevőket. Erős fertőzés esetén felszívódó szerrel kell permetezni!

Tripszek

A rovarok levélről levélre repülnek vagy ugrálnak, és ezüstös ürülécsíkokat hagynak maguk után, bepettyezik és eltorzítják a virágokat, a vírusokat is terjesztik. Főképp szárazabb levegőben szaporodnak el. Szívogatásuk nyomán a fertőzött növények lombja lehull, virágai elkocsonyásodnak, foltszerűen kifehérednek. A növény fejlődésében visszamarad.

Védekezés

A kártevő első megjelenésekor azonnal szerves foszforsav-észter tartalmú rovarölő szerrel kell permetezni.

Lepkék (hernyók)

Növényházakban és szabadföldön sok lepkefaj hernyója károsíthatja a növényeket, a kifejlett lepke már nektárt szívogat, nem kártékony.

A levélen található lyukak hernyó jelenlétéről árulkodnak, némelyik faj pedig ezüstös szállal szövö be a leveleket.

Védekezés

A kártevőket keressük meg és semmisítsük meg, vagy permetezzük le a növényt rovarölő szerrel!

Bogarak

Növényházakban és szabadföldön is előfordulhatnak. Rágó szájszervvel rendelkeznek. Mind a bogár, mind a lárvá károsít.

A lárvák – a cserebogár lárváját pajornak nevezzük – a föld alatt károsítanak, a gyökereket rágják el. A kifejlett bogarak a hajtásokat, leveleket rágják. Veszélyeztetett növények: begónia, ciklámen, primula, rózsá, szegfű, kardvirág.

Védekezés

A beteg növények kisedésekor a lárvákat el kell távolítani. Kémiai védekezés – permetezés – a bogarak ellen.

Atkák

Száraz, meleg körülmények között károsítanak leginkább a póksabású (tehát nem rovar, de szintén ízeltlábú), apró állatok. Színük lehet sárga, zöld, barna, vörös, ez utóbbit vöröspóknak is nevezik. Általában a levelek fonákján élnek tömegesen, de megtalálhatók a levél színén, a hajtásokon és a rügyekben is.

A gyökératkák rágásukkal, a levél- és takácsatkák szívogatásukkal károsítanak. Az atkakártétel következtében a növényen fehéres, sárgás, elhalványodó pontok keletkeznek. A szívásfoltok szaporodásával a levél sárgásfehér színűvé válik, elszárad és lehull. Egyes fajok az erek között laza szövédéket képeznek, és ennek védelme alatt szívogatnak, amittől a levél kifakul, elszárad, idő előtt lehull.

Védekezés

Atkaölő szerekkel, valamint öntözéssel és párástítással történhet, ez azonban a gombabetegségek elterjedésének kedvez.

Növényvédőszer-használat a virágkereskedelemben, annak jogszabályi előírásai

Növényvédő szernek nevezzük azokat az anyagokat, amelyek biztosítják a növények egészséges életfeltételeit a kórokozókkal és a kártevőkkel szemben.

Használatuktól függően megkülönböztetünk rovarölőket, gombaölőket, gyomirtókat. A növényvédő szerek használatát és forgalmazását szigorú előírások szabályozzák.

Növényvédelmi munkát **nő és kiskorú személy nem végezhet**, csak felnőtt férfiak, de ők is csak a megfelelő egyéni védőöltözetben.

A növényvédő szereket mérgező hatásuk szerint 3 kategóriába sorolták:

- III. kategória: szabadforgalmazású, bárki által megvásárolható szerek. Gyakorlatilag nem mérgek, a virágüzlet is forgalmazhat ilyen szereket.
- II. kategória: feltételes forgalmú szerek, csak engedéllyel rendelkező vásárló veheti meg. Az engedély megszerzéséhez el kell végezni egy 60 órás tanfolyamot, és vizsgát kell tenni, csak ezután lehet hozzájutni ahhoz a „zöld könyv”-höz, ami ezt igazolja, és feljogosít ilyen növényvédő szer vásárlására. A növényvédő szer értékesítésével foglalkozó eladóknak is el kell ezt a tanfolyamot végezni!
- I. kategória: nagyüzemi szerek, csak felsőfokú növényvédelmi képesítéssel rendelkező felhasználó szerezheti be és használhatja. A növényvédő szakmérnökök olyan szakemberek, akik ezekkel a nagy hatású, erősen mérgező szerekkel dolgozhatnak. Természetesen többnyire nem ők végzik el a permetezést, de ők felelnek a szakszerűségért.

Magyarországon csak olyan növényvédő szer hozható forgalomba, amely rendelkezik engedély okirattal, és az évente megjelenő „Engedélyezett növényvédő szerek” című kiadványban szerepel!

A növényvédő szereknek van **munkaegészségügyi várákozási** idejük, amely azt jelenti, hogy addig nem szabad a növénnel dolgozni, amíg az nem telt le. A dísnövények esetében csak ez a fontos, de a táplálkozásra szánt gyümölcsök, zöldségek esetén az **élelmezésügyi várákozási időt** is figyelembe kell venni. Amíg a szer nem bomlott le, nem fogyasztható a termés, mert mérgezést okozhat.

A vegyszeres növényvédelem alkalmazási módjai

Minden növényvédő szer csomagolóanyagán feltüntetik a szer hatóanyagát, valamint azokat a betegségeket, kártevőket, amelyek ellen használható. Mindenkor figyelmesen el kell olvasni a tájékoztatót, és be kell tartani a használati utasításokat! A szerek előfordulhatnak spray-k, permetező-, porozószerek, granulátumok, rudacskák formájában.

A növény minden részét alaposan be kell permetezni, különösen ügyelve arra, hogy a szerből a levelek fonákjára is jusson. A permetezőanyagokat és spray-ket lehetőleg szabadban alkalmazzuk, és kerüljük a belégzésüket. A kisebb növények egyszerűen belemeríthetők az oldatba. Beöntözés esetén az oldat ne kerüljön a levelekre, csak a talajra. A porozószerek különösen a sérült vagy roncsolt levelek kezelésére előnyösek, amelyeket egyenletesen porozunk be! A granulátumot egyenletesen szórjuk a föld felszínére! Az öntözések során a vegyi anyagaik fokozatosan kioldódnak. A növényvédő rudacskát egy ceruza végével vagy ujjunkkal nyomjuk a földbe!

CSOKORKÖTÉSZET

A csokrok virágboltjaink leggyakoribb virágkötészeti munkái. A virágüzleti kereskedelem sarkalatos pontja, hisz az áruforgalom legalább 60-70%-át jelenti. Ide tartozik a pár szál virágból álló csokor, és az egészen különleges igényű, megjelenésű kompozíciók készítése is. Szakszerű neve kézben kötött csokor (kézicsokor), ez elkészítésének módjára is utal.

A csokrokat többféleképpen csoportosíthatjuk:

Forma szerint:

- körkörös csokrok
- frontális csokrok

Felhasználás szerint:

Alkalmi csokrok:

- ajándékcsokrok
- esküvői csokrok
- kegyeleti csokrok

Vázacsokrok:

- egyszerű vázacsokrok
- kirakati vázacsokrok

Stílus szerint:

- dekoratív
- vonalas-grafikus
- vegetatív
- paralel

Csokorformák

A csokrokat nézőpont szerint csoportosítva kapjuk a két alapformát: a körkörös (minden oldalról érvényesülő) és a frontális (csak egy oldalról – szemből érvényesülő) formát.

Körkörös csokrok

Többnyire szimmetrikusak, formájuk szabályos félgömb vagy kúpos, felülnézetük kör alakú. Ilyen csokrok szinte minden alkalomra készíthetők, mutatósak, dekoratívak.

A főszál közepén van, ez legyen egyenes, merev szárú vagy valamely tulajdonságában kiemelkedő. Lényeges szempont, hogy a csokorban a megkötés helyétől a legtávolabbra kiengedett összes virág szára azonos hosszúságú az első szál virágéval, a virágszárakat spirálisan kötjük.

A kúp forma kialakítása úgy lehetséges, hogy az első szál virág a leghosszabb szálhosszúságú és a köré rendelt, szintén körkörösén elhelyezett virágok szárhosszúsága fokozatosan csökken, ahogy haladunk lefelé, a befejező levélmandzsetta felé.

Minden oldalról érvényesülnek, ezért fontos, hogy egyenletes térkitöltésűek legyenek! A virágokat és a zöldeket vegyesen használjuk fel! A befejezéskor alulra levelekből és indákból tegyünk körbe levélmandzsettát, ezzel a csokor stabilitását adjuk meg, a levélkoszorú optikailag lezárja a csokrot.

Frontális csokrok

Többnyire valamilyen háttér elé készülnek, csak egy oldalról, szemből érvényesülnek. Ilyen egyoldalúan megkötött csokrok akkor készülnek, ha karra fektetik (pl. ballagási csokor), lefektetik (pl. sírcsokor) vagy vázában az asztal szélére, ill. háttér elé helyezik.

A főszál leghátul található. A virágszálakat úgy kell elhelyezni benne, hogy minden virágra ráláthassunk. A csokor alsó harmada általában kiszélesedik, gyakori a háromszög alak, az aszimmetrikus elrendezés. A virágok közül

16. LECKE

DÍSZNÖVÉNYISMERET

Egy- és kétnyári dísznövények

Az **egynyári növények** egy éven belül kifejlesztik vegetatív és generatív szerveiket, és magérés után vagy a fagyok beköszöntével elpusztulnak. Egynyáriként termesztünk több évelő növényt is, amelyek csak az első évben díszítenek, vagy átteleltetésük bizonytalan, mert nálunk fagyérzékenyek. Ilyen növények például a csodaszem, a kerti dália, az oroszlánszaj.

Ha május közepére, a kiültetés idejére megfelelő fejlettségű, esetleg már virágzó növényeket akarunk kapni, akkor az egynyári növényeket növényházakban kell szaporítani és nevelni.

Többségüket magvetéssel szaporítják, a magokat a növény fejlődési ütemétől függően december és március között vetik, tűzdelés után becserpezik, és értékesítésig ápolják, edzik. Néhányukat a fajtaazonosság miatt dugványozással szaporítják tél végén az átteleltetett anyanövényekről. Az ápolás öntözésből, tápanyag-utánpótlásból, gyomtalánításból és növényvédelemből áll.

A vágott virágok közül sokat helybe is lehet vetni, jól előkészített (felásott, elgereblyézett), gyommentes talajba. A hidegtűrőket már márciustól (sőt akár már az előző év őszén is), a melegkedvelőket április végétől lehet szabad földbe vetni, így megtakarítható a palántanevelés költsége. Ezek a növények gyorsan fejlődnek, és nyár közepétől már virágoznak.

A **kétnyári dísznövények** az első évben csak gyökeret és hajtást fejlesztenek, és többnyire csak a következő és tavaszán virágoznak. Ehhez a magokat május és július között vetik hidegágyakba (amit csak a nap melege fűt), ősszel pedig végleges helyükre vagy nevelőágyba ültetik a palántákat, biztosítva télen a fagyvédelmet. Jelentőségük, hogy olyankor díszíthetjük velük a virágágyakat vagy a virágvázaikat, amikor az egynyáriak még nem virágoznak. A kétnyáriak között is vannak évelő növények, amelyek első virágzása a legszebb, ezért érdemes inkább kétnyáriként tartani őket, pl. a törökszegfűt. A dísznövénytermesztők ezeket a növényeket a termesztés helye, ideje és módja szerint csoportosítják, de a virágkötőknek célszerűbb a felhasználás szerinti csoportosítást használniuk.

Így megkülönböztetünk:

- palántaként forgalmazottakat, amelyek kiültetésre kerülnek,
- vágott virágokat,
- szárazkötészeti felhasználású növényeket.

Azok a növények, amelyek többféle felhasználásúak, a jellemzőbb felhasználásnál kerülnek ismertetésre.

1. Palántaként forgalmazott egy- és kétnyári dísznövények

Az egy- és kétnyári dísznövények adják a közparkok virágágyai, házikertek, erkélyládák, temetők legfontosabb virágzó növényanyagát.

Az egynyári növényeket tavasszal ültetik ki (a májusi fagyok után) és a fagyokig díszítenek, a kétnyáriak pedig ősszel kerülnek kiültetésre, és már ősszel vagy tavasszal, az egynyáriak előtt virágoznak.

Azok a növények alkalmasak kiültetésre, amelyek tartósan virágoznak, a talajt jól takarják, és élénk, egységes színfoltot adnak. Az alacsony fajokat (10-30 cm) szegélynek, szőnyegágyba (a növények kiültetése valamilyen mintát eredményez) ültetik, a középmagas fajok (40-80 cm) színfoltot adnak, a magas fajok (90-150 cm) háttér elé ültetve vagy szoliterként mutatnak szépen. Az alacsony vagy a lecsüngő fajokat kiültethetjük balkonládákba, kőedényekbe ámpolnanövényeknek.

A palánták tápanyagban gazdag, jó kerti talajba kerüljenek, rendszeres öntözést, tápoldatozást igényelnek, amit a fagyokig tartó bőséges virágzásukkal hálálnak meg. A kiültetett növényekről az elnyílt virágokat szedjük le, így hamarabb hoz új virágokat, és esztétikusabb marad a növény.

A virágüzletekbe ezek a növények, mint palánták kerülnek, az egynyáriak április végén és május elején, a kétnyáriak októberben és tavasszal is kaphatóak, hogy szabad földbe ültethessék ki ezeket a vevők. Frissen tartásukról hasonlóan kell gondoskodni, mint a cserepes növényekről, hiszen általában konténeresen vagy cserepekben árusítják őket.

Palántaként forgalmazott egynyáriak

Ageratum houstonianum: kékgolyó, bojtocska, kenderpakóca

Jellemzése

Főleg kék, lila, néha rózsaszín, fehér kis golyó formájú virágzatait bőven hozza júniustól a fagyokig. Alacsony fajtái 15-30 cm-esek, a magas fajták 60 cm-esek, jól bokrosodó növény.

Termesztése

Vethető márciusban üvegházba, de magról vetve nem lesz egységes az állomány, ezért gyakran dugványozással szaporítják. Dugványai hamar gyökeresednek, akkor becserpezhetők.

Igény, ápolás

Melegigényes, napfénykedvelő, rendszeres öntözést igényel.

Felhasználás

Balkonládákba, szegélynek alkalmas, a magasabb fajták vágott virágnak is megfelelők. Tél végén olcsó cserepes virág is lehet.

Begonia semperflorens: folytonvirágzó (vagy mindignyíló) begónia (új neve: Begonia x semperflorens-cultorum)

Jellemzés

Fehér, rózsaszín, piros virágai májustól a fagyokig folyamatosan nyílnak, a virágok egyivarúak, négyszirmúak. Részaránytalan, húsos zöld vagy barnás zöld levelei fényesek. Hazájában évelő, nálunk fagyérzékeny, 15-30 cm magas, egységes növekedésű.

Termesztés

Lassú fejlődése miatt már decemberben és januárban vetni kell apró, porszerű magjait. Kétszer tűzdelik, majd becserpezik, dugványozással is szaporítható.

Igény, ápolás

Meleg- és vízigényes, napos vagy félárnyékos helyet igényel.

Felhasználás

Szegélynek, szőnyegágyba, balkonládába ültetve (hosszúnappalos fajták), és alkalmi cserepes dísznövénynek (napszak iránt közömbös fajták).

Dahlia hybrida: kerti dália (új neve: Dahlia x hortensis)

Jellemzés

30-50 cm magas, kék kivételével minden színben nyíló virágai júliustól a fagyokig nyílnak a szár felső harmadában a levelek hónaljából. Tulajdonképpen fagyérzékeny évelő növény, gyökérgumójával áttelel fagymentes helyen.

Termesztés

Januárban magvetéssel (cserép vagy ládába szemenként vetik), illetve az átteleltetett és meghajtatott tövekről szedett dugványokkal szaporítják.

Igény, ápolás

Melegigényes, bőven öntözve, napos helyen szépen díszít.

Felhasználás

Virágágyakba, mélyebb edényekbe ültetve, esetleg vágott virágnak használható.

Impatiens walleriana: vízfukszia, pistike, jegecske, törpe nebáncsvirág

Jellemzés

30-60 cm magas, piros, rózsaszín, fehér virágai vannak, tartósan és bőven virágzik júniustól a fagyokig. Levelei tojásdad alakúak, lehetnek bordók is a zöld színen kívül.

Termesztés

Magvetéssel februárban és márciusban szaporítják, tűzdelés után cserépbe ültetik, vagy dugványozással szaporítják. A jó elágazás elősegítésére a hajtáscsúcsokat visszacsípi.

Igény, ápolás

Félárnyékos, árnyékos helyet kedvel, de napos helyen is megél, bőven kell öntözni magas vízigénye miatt.

Felhasználás

Virágágyakban, kőedényekbe, sírokra ültethető, szép, egységes színfoltot ad, a talajt jól takarja, az árnyékosabb helyeket díszíti. Cserepes virágzóként is termesztik.

Lobelia erinus: törpe lobélia

Jellemzése

Mindössze 10-20 cm-es szára elfekvő, csüngő vagy felálló, a talajt párnaszerűen takarja. A hajtásvégeken és a levelek hónaljából rövid kocsányokon bőven hozza apró virágait, amelyek kék, lila esetleg rózsaszín, fehér színűek, júniustól a fagyokig virágzik.

Termesztés

Hosszú tenyészidejű, apró magját januárban és februárban vetik, csoportosan tűzdelik és cserepezik.

Igény, ápolás

Naptényes vagy félárnyékos helyet kedvel, vízigényes, páraigényes.

Felhasználás

Virágágyakban szegélyként, sírokra szőnyegágyban használható, csüngő fajtái balkonládákban, kőedényekben a legszebbek.

Petunia hybrida: kerti petúnia, tölcsérke

Jellemzés

Vékony, 20-40 cm-es molyhos szárai elfekszenek vagy lecsüngenek. Tölcséres virágai minden színben nyílnak, találhatóak más színnel szegélyezetttek és csillag alakban csíkozottak is. Különösen a fehér és a kék fajtái kellemesen illatosak. Tartósan virágzik májustól a fagyokig.

Termesztés

Magját február elejétől vetik szakaszosan, majd tűzdelik, cserepezik, a telt virágú fajtákat dugványozzák.

Igény, ápolás

Meleg- és naptényigényes, vízigénye csak kezdetben nagy, később szárazságtűrő. Esős időben díszítőértéke csökken, az elnyílt virágait szedjük le!

Felhasználás

Erkélyládába, virágágyi kiültetésre színfoltnak gyakran ültetett, kedvelt növény.

Salvia splendens: paprikavirág, tűzpiros zsálya

Jellemzés

30-60 cm magas, bokros növésű, élénkpiros virágaival, folyamatos virágzásával (májustól a fagyokig) díszítő félcserje. Virágai lehetnek bordók, rózsaszínűek és vajszerűek is. Végálló fűtős virágzatában az egyes virágok rövid életűek,

de a forrt csészelevelei sokáig pirosnak. Szára szögletes, levelei átellenesek. Rokonfajta a *Salvia farinacea* – lisztes szalvia (vagy hamvas zsálya) szára és levelei fehéres bevonatúak, kecses virágzata fehér vagy kékeslila színű.

Termesztés

Magját január végén és februárban vetik szemenként, majd tűzdelik, cserepezik és visszavágják, hogy bokrosodjon. A visszavágott hajtások dugványként meggyökereztethetők.

Igény, ápolás

Meleg-, fény-, víz- és tápanyagigényes, de a sok nitrogén túlzott vegetatív növekedést okoz.

Felhasználás

Nagy mennyiségben ültetik virágágyakba, kőedényekbe, mert egységes, élénk színfoltot ad.

Senecio cineraria: csodaszem, hamvaska, ezüstlevél (syn. *Senecio bicolor*, *Cineraria maritima*)

Jellemzés

20-30 cm magas félcserje, fehéren molyhos, többé-kevésbé szeldelt leveleivel díszítő, egynyáriként termesztett kétéves növény. Védett helyen áttelel, második évben hozza sárga, nem túl dekoratív virágait.

Termesztés

Januárban és februárban vetik magját, cserépben nevelik elő kiültetésre.

Igény, ápolás

Napténykedvelő, árnyékban kizöldül, egyenletes, közepes vízellátást igényel.

Felhasználás

Szőnyegágyba és szegélynek alkalmas, balkonládákba, sírokra is ültethető.

Tagetes erecta: nagyvirágú (magas) bűdöske, bársonyvirág

Jellemzés

Általában 40-50 cm magas, de vannak ennél alacsonyabb és magasabb fajtái is. Sűrű elágazású, kellemetlen illatú bokrot nevel. Mindig egyszínű citrom- vagy narancssárga fészkés virágai vannak, nagyobbak a *T. patulánál*. Szik alatti szárrésze zöld.

Termesztés

Februárban és márciusban vetik magját üvegházba, majd tűzdelik, cserepezik. Áprilisban szabad földbe vetve később virágzik.

Igény, ápolás

Meleg- és naptényigényes, közepes víz- és tápanyagigényű.

Felhasználás

Jó kiültetési anyag, ha nem lenne ilyen kellemetlen illatú, kitűnő vágott virág is lehetne.

Tagetes patula: kisvirágú (alacsony) bűdöske, bársonyvirág

Jellemzés

15-30 cm magas, sárga fészkés virágai lehetnek citromsárgák, narancssárgák, piros-lók, cimosak. Májustól a fagyokig bőségesen virágzik. Levelei szeldeltek, kissé kellemetlen illatúak, szik alatti szárrésze barnáspiros.

Termesztés

Februárban és márciusban vetik magját üvegházba, majd tűzdelik, cserepezik. Áprilisban szabad földbe vetve később virágzik.

Igény, ápolás

Meleg- és naptényigényes, közepes víz- és tápanyagigényű.

Felhasználás

Kedvelt kiültetési anyag virágágyakba, kőedényekbe, balkonládákba, sírokra.

Verbena hybtida: Kerti vasfű, tarka verbéna

Jellemzés

Minden színben előforduló, kissé illatos, gyakran szemfoltos (a virág belseje világos színű, eltér a külső résztől) virágait félgömb alakú virágzatban hozza júniustól a fagyokig. A növény növekedése lehet felfelé törő vagy szétterülő, a talajt jól takarja 25-30 cm magas elágazó, bokrosodó hajtásaival. Érdes, szőrös leveleinek széle csipkés.

Termesztés

Magját februárban és márciusban üvegházba, vagy áprilisban szabad földbe vetik.

Igény, ápolás

Naptényigényes, közepes víz- és tápanyagigényes.

Felhasználás

Virágágyakba, kőedényekbe ültethető, jól tűri a városi szennyezett levegőt.

Verbena rigida: lila vasfű, lila verbéna

Jellemzés

40-50 cm-es villásan elágazó hatásai jól takarják a talajt, hazájában évelő növény. Halvány- vagy sötétlila virágzatait a hajtásvégeken hozza júniustól a fagyokig. Keresztben átellenesen álló sötétzöld levelei durván szőrözöttek, keskenyek, merev szélűek, fogazottak.

Termesztés

Lassú fejlődése miatt december végén és januárban vetik, majd tűzdelik, cserepezik.

Igény, ápolás

Naptény- és melegigényes, de jó szárazságtűrő, nem érzékeny a tavaszi és őszi fagyokra.

Felhasználás

Kiültethető virágágyakba, kőedényekbe.

Palántaként forgalmazott kétnyáriak:

Bellis perennis: százszorszép (új neve: Bellis perennis var. hortensis)

Jellemzés

Az évelő vad fajból nemesítették. Mindössze 15-20 cm-es tölevélrózsás növény. Hosszabb-rövidebb kocsányon egyesével hozza virágait, áprilisban és májusban (esetleg már ősszel is) virágzik. Apró fészkes virágai este összecsukódnak, fehérek, rózsaszínűek, pirosak, közepük sárga (kivéve a telt virágzatokat).

Termesztés

Júniusban és júliusban vetik magját, ősszel kiültetik állandó helyére.

Igény, ápolás

Napténykedvelő, de félárnyékban is nyílik, egyéb igénye közepes.

Felhasználás

Virágágyak kiültetésére, szegélyezésére, kőedények beültetésére használható.

Viola wittrockiana: árvácska

Jellemzés

15-20 cm magas kétnyári növény, sokszínű, változatos virágait bőven hozza márciustól májusig, gyakran már ősszel

virágoztatják. Nagy, egyoldalra néző virágain a sarkantyú rövid és vastag.

A virágok gyakran tarkák, rajzolatuk lehet szemfoltos vagy szegélyezett.

Termesztés

Magját júliusban vetik hidegágyba, árnyékolással védik a magvetést a kiszáradástól. Ősszel nevelőágyba vagy végleges helyére ültetik.

Igény, ápolás

Naptény- és tápanyagigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Sírok, virágágyak szegélyezésére, beültetésére és kőedényekbe, balkonládákba való.

2. Egy- és kétnyári vágott virágok

Vágott virágnak a hosszú, erős szárú, nagy dekoratív virágú, esetleg illatos növények a legalkalmasabbak, amelyek levágva tartósan díszítenek. Csokorlazítónak a laza, elágazó hajtásrendszerű, kis virágú növények a megfelelők. Az egynyári vágott virágokat általában úgy szaporítják, mint a palántaként forgalmazott egynyáriakat, tehát tél végén üvegházban történő magvetéssel vagy dugványozással. A gyorsan fejlődő fajokot lehet szabadföldi ágyakba is vetni, így kisebb anyagi befektetéssel lehet termeszteni, de természetesen csak későbbi időpontra.

A virágok szedése bimbósan vagy teljes nyílásban történik, fontos az azonnali vízfelszívátás. Az egynyáriakat többnyire csokrosan árusítják főleg július és szeptember között, olcsóságuk miatt keresettek, a virágok vázatartóssága 4-7 nap. Lehetnek csokorlazítók és szálas virágok is.

A kétnyári dísnövények kedveltségének oka az, hogy korábban virágoznak az egynyáriaknál. Az ősszel nevelőágyba ültetett palántákról szedik a virágokat a virágzás kezdetén. Viszonylag hamar levirágoznak, április és június között kaphatók.

Vágott virágnak alkalmas egynyáriak:

Amberboa moschata: pézsmaszegfű, pézsmabúzavirág, illatos búzavirág (syn. Centaurea moschata)

Jellemzés

30-70 cm magas növény, erősen bokrosodik. Sárga, fehér, lilásrózsaszín, rojtos, elegáns, illatos virágzata júniusban és júliusban nyílik.

Termesztés

Magról helybevetéssel szaporítható ősszel vagy tavasszal (március-április), tenyészideje (magvetéstől virágzásig eltelt idő) 10-12 hét.

Igény, ápolás

Fénykedvelő, közepes vízigényű, de később jó szárazságtűrő.

Felhasználás

15-20 szálas csokrokba kötve értékesítik, anyák napjára hajtható is.

Antirrhinum majus: tátika, oroszlánszáj

Jellemzés

Kék kivételével minden színben nyílnak virágfürtjei, a kétajkú virágok megnyomva szétnyílnak. Bokrosodó, alacsony fajtái kiültetésre alkalmasak. A vágásra alkalmas fajták szárhosszúsága legalább 70 cm, a csúcshajtás az oldalhajtásoknál erősebb és előbb nyílik. Szakaszosan virágzik, az első a legtömegesebb júniusban és júliusban, másodvirágzása nyár végén és ősz elején már gyérebb. Védett fekvésben áttelel (mert évelő), akkor már májusban virágzik, de könnyen kifagy.

Termesztés

Termesztése előnevelt palánták kiültetésével vagy szabad földbe vetett magokkal történik. Kiültetésre januárban és februárban vetik, április közepén kiültetik. A palánták csúcsát visszacsípi, hogy elősegítsék a bokrosodást. Üvegházban természetve már májustól kapható. A virágszár június végétől szedhető az alsó virágok nyílásakor. Egy tőről 3-4 szál nyerhető, csomósan értékesítik.

Igény, ápolás

Napfénykedvelő, meleg- és tápanyagigényes, közepes vízigényű. Nagyon érzékeny a rozsdabetegsége. Szárazkötészeti felhasználásra elvirágzás után a természetes szárait vágjuk le, és csomózva, függesztve szárítsuk! Natúr színben, esetleg festve kerül forgalomba.

Felhasználás

Tavaszi, nyári csokrokba, virágtálakba tehetjük, természetes szárát szárazkötészetben használhatjuk fel.

Calendula officinalis: kerti körömvirág

Jellemzés

30-70 cm magas növény, sárga, narancssárga fészkes virágai júniustól a fagyokig virágoznak, a telt virágúak az értékesebbek.

Termesztés

Márciusi magvetésből palántázva a virágszárak rövidek lesznek, ezért jobb a helybevetés április közepén vagy ősszel, üvegházban hajthatató is. Elszórt köröm alakú magjával gyomosít. Szakaszos magvetéssel egész tenyészidőben lesz értékesíthető vágott virág. A még nem teljesen kinyílt virágokat kell levágni.

Igény, ápolás

Fényigényes, de félárnyékban is megél, jó szárazságtűrő, a lisztharmat gyakran károsítja, hidegtűrő. Csomókba kötve, sötét helyen lógatva virágos hajtása kiszárítható.

Felhasználás

Nyári vágott virág, kiültethető virágágyakba, gyógy- és fűszernövény is.

Callistephus chinensis: kerti őszirózsa (syn. Aster chinensis)

Jellemzés

Méteres, erős szárain minden színben és változatos formában (margaréta, tűszirmú, tollas) nyílnak nyár végén fészkes virágai. A jó fajták fő- és mellékhajtásai egy magasságban, egyszerre hozzák virágaikat. A virágzata a szárra merőlegesen áll, tömött, közepe nem „üres”.

Termesztés

Tenyészideje 4-4,5 hónap, áprilisban ültetik ki ágyásokba. Március végétől helybe is vethető szakaszosan, hogy széthúzzák a virágzási időt. Augusztustól szeptember végéig szedhető, egy tőről 6-8 virág szedhető (kézzel törve) teljes nyílásban, húszasával csomózzák, vízzel felszívattják.

Igény, ápolás

Napfénykedvelő, közepes vízigényű, sok tápanyagot igényel.

Felhasználás

A kisebb virágokat csomósan, a nagyobb fajtákat szálasan értékesítik vágott virágnak.

Centaurea cyanus: kék búzavirág

Jellemzése

A búza gyomnövényből nemesített virágok kék, rózsaszín, lila, fehér színekben is megtalálhatók. A 60-90 cm magas tövek június közepétől július közepéig virágoznak, magérés után elpusztulnak.

Termesztés

Állandó helyre vethető ősszel vagy tavasszal (március-április), tenyészideje 10-12 hét, csokrokba kötve értékesítik.

Igény, ápolás

A vad fajnál igényesebb, de tűrőképessége jó.

Felhasználás

Olcsó, nyári vágott virág.

Cosmos bipinnatus: pillangóvirág

Jellemzés

80-1150 cm magas, laza bokrot fejlesztő faj, kétszeresen szárnyalt, szálás levelekkel. A fészkes virágok fehér, piros, rózsaszínűek, júliusban és augusztusban nyílnak.

Termesztés

Áprilisban állandó helyre vethető növény, magjai tűszerűek.

Igény, ápolás

Napfény- és melegigényes, közepesen víz- és tápanyagigényes növény.

Felhasználás

Könnyed hatású, virágos hajtása jó csokorlazító lehet nyári, vegyes csokrokban, kiültethető sövénypótlónak, szoliternek.

Delphinium ajacis: egynyári szarkaláb (új neve: Consolida ambigua, syn. Delphinium consolida)

Jellemzés

A mezei növényből nemesített szarkaláb 50-120 cm magas, telt virágai kék, lila, rózsaszín, fehér színekben nyílnak fajtától függően május végétől július elejéig. Magérés után elpusztul.

Termesztés

Magja ősszel vagy kora tavasszal vethető állandó helyére. A virágokat tövestől szedik, a gyökérvégeket visszavágják, csomókba kötve árusítják.

Igény, ápolás

A vad fajnál igényesebb, de jó a tűrőképessége. Szárazkötészeti felhasználásra a felső virágok kinyílásakor kell levágni, és hirtelen, melegen meg kell szárítani. Ha lassan szárítják, akkor tovább nyílik.

Felhasználás

Vegyes nyári csokrokban színe és méretei miatt a háttérét képviseli. A nagyobb növényeket szálanként értékesítik.

Dianthus caryophyllus 'Chabaud': egynyári szegfű, sabó szegfű, margitszegfű

Jellemzés

40-60 cm magas, kék kivételével minden színben nyíló, illatos virágaiért termesztik. A Martin és a Provanszi fajták rojtos szélűek, a Nizzai fajták szirma sima szélű. Keskeny, szalag alakú levelei szürkészöldek. Folyamatos növekedésű és folyamatosan virágzó júniustól októberig.

Termesztés

Magvetése januárban üvegházba, márciustól fűtetlen fóliában történik, április közepétől kiültethető, a tavaszi fagyokra nem érzékeny. Az ágyások szélén dróttal szegélyezik, hogy a tövek ne boruljanak ki az útra. A virágokat teljes nyílásában szedik (kézzel törik a nódusnál), nem túl mélyen, hogy az új hajtások fejlődése zavartalan legyen. Egy tőről 6-10 virág szedhető le, általában nem bimbózzák le.

Igény, ápolás

Fényigényes, tápanyagigényes, többször kisebb vízadagokkal kell öntözni, mert sekélyen gyökeresedik.

Felhasználás

Csokrosan árusítják tízesével vagy húszasával, kevés nyári zöldet is tehetnek hozzá.

Gypsophila elegans: fátylvirág

Jellemzés

Fehér, néha rózsaszín apró virágai 30-60 cm-es laza, elágazó száron fejlődnek. Június második felétől július végéig virágzik. Jól bokrosodik, nagy virágtömeget ad.

Termesztés

Rövid tenyészidejű (10-12 hét), szakaszosan vetik április elejétől, esetleg már ősszel. Tövestől szedik, csokrosan értékesítik. Nem kiszárítható, mint évelő rokona.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Csokorlazításra használják a virágkötészetben.

Helianthus annuus: dísznapraforgó

Jellemzés

100-120 cm magas, szára merev, érdes. A dekoratív fajták ('Sungold', 'Globosus Fistulosus') fészekvirágzata csupa nyelves virágokból áll, virágátmérője 20-25 cm. Az élénksárga mellett piros, bársonyos bordó és barna fajtái is vannak, júliusban és augusztusban virágzik.

Termesztés

Április végétől szakaszosan helybevetéssel szaporítják, tenyészideje 70-130 nap fajtától függően.

Ápolás, kezelés

Fényigényes, tápanyagigényes, melegkedvelő, az öntözést meghálálja.

Felhasználás

Tartós vágott virág, méreténél fogva elsősorban padlóvázában mutat jól. Virágágyakba háttérnövénynek, gyepfelületbe szoliternek ültethető. Ipari növény is – magjából olajat sajtolnak, megpörköelve ehető csemege (szotyola).

Lathyrus odoratus: illatos lednek

Jellemzés

1-2 méteres növéssű, kacsokkal kapaszkodó kúszó növény. Szegletes szárú, a virágokat a levelek hónaljából hozza. Illatos, pillangós virágai pasztellszínekben nyílnak (sárgát kivéve) júniustól július közepéig (4-6 hétig). A virágok hosszú kocsányon 6-7 virágból álló, kis fürtöt alkotnak.

Termesztés

Magját kora tavasszal (márciusban) állandó helyére vetik támaszték mellé (kerítés, rács), 10-15 cm-re egyelik. Szakaszos vetéssel elnyújtható a virágzási ideje, a tenyészidő 10-14 hét fajtától függően. Anyák napi hajtatáshoz januárban vetik magját üvegházban.

Igény, ápolás

Fényigényes, az öntözést meghálálja, de tűri a szárazságot, a forró nyári meleget azonban nem bírja, a lisztharmat gyakran károsítja.

Felhasználás

Nyár eleji vágott virág, hajtattják is, kerítésre futtatható kúszó növény.

Matthiola incana: kerti viola

Jellemzés

Főként fehér illatos, telt virágú fajtái kedveltek, de krémsárga, rózsaszín, piros színben is előfordul. Vágásra a magasabb, 60-80 cm szárhosszúságú fajták alkalmasak. Fagyűrő, egynyáriként vagy kétnyáriként is termeszthető félcserje, hosszúkás levelei molyhosak, karógyökerű.

Termesztés

Sokféle palánta-előnevelési módja, szabadföldi és növényházi hajtatása lehetővé teszi, hogy kora tavasztól őszig kapható legyen. Korai virágoztatása növényházban történik, a magokat január végén és február elején vetik, tűzdelik, áprilisban kiültetik. Szabad földbe magja áprilistól szakaszosan vethető, ez esetben júniustól virágzik. A virágot nem vágják, hanem tövestől kihúzzák a földből, és megtisztítva a gyökereket, azzal együtt csomózzák és értékesítik.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Húsvétra, anyák napjára, ballagásra hajtattják, későbbi időpontra szálas vágott virágot szolgáltat.

Pennisetum villosum: ezüstös tollborzfü

Jellemzés

40-60 cm magas, laza bokros növekedésű fűféle. Keskeny, hosszú, gyéren szőrözött levelei világoszöldek, széthajlók. A kalásza tömött, ezüstfehér vagy sárgásfehér, 5-10 cm hosszú, a füzérek hosszú serteszőrök találhatók. Kiültetés után a növekedési ideje hosszú, csak július végére, augusztusra fejleszti ki virágzatát, a fagyokig díszít.

Termesztés

A januári vagy februári magvetésből származó, csomósan (4-5 db) tűzdelt palántákat cserépben nevelik elő kiültetésre.

Igény, ápolás

Napfény- és melegigényes, rendszeres öntözést igényel.

Felhasználás

Csokorlazító, évelők közé és szoliternek ültethető ki.

Pennisetum rueppelii: rózsás tollborzfü (új neve: P. setaceum, syn. P. rueppelianum)

Jellemzés

60-80 cm magas, terebélyes bokrot fejleszt. Virágszárai mereven felfelé állnak, de kalásza ívesen hajló, rózsaszín, barna színű. A virágzata 15-20 cm-es, a serteszőrök rövidebbek.

Termesztés

A januári vagy februári magvetésből származó, csomósan (4-5 db) tűzdelt palántákat cserépben nevelik elő kiültetésre.

Igény, ápolás

Napfény- és melegigényes, rendszeres öntözést igényel, az esővíznek jobban ellenáll.

Felhasználás

Csokorlazító, évelők közé és szoliternek ültethető ki.

Rudbeckia hirta: kúpvirág, borzas kúpvirág

Jellemzés

40-100 cm magas, tövétől ágas, bokrosodó, durván szőrös szárú és levelű növény. A hajtások végén fejlődnek

fészekvirágzatai. A vacok kúp alakú, a csöves virágok barnák, feketék. A virágzat szélén 1-2 sorban meddő, nyelves virágai sárgák, esetleg barnáspiros színezetűek. Tartósan virágzik, júniustól a fagyokig.

Termesztés

Márciusban és áprilisban vetik fólia alá, akár tűzdelés nélkül is nevelhető, nyílt állapotban vágják.

Igény, ápolás

Fényigényes, szárazságtűrő, csak kiültetés után és szárazságban kell öntözni.

Felhasználás

Vegyes nyári csokrokban élénk színével szépen mutat. Virágágyakban színfoltképzésre, évelők pótlására ültetik.

Zinnia elegans: pompás rézvirág, legényrózsa, törökonty

Jellemzés

30-80 cm magas, villásan elágazó, merev szárú, karógyökerű növény. A levelek ülők, keresztben átellenesek, mirigyszőrösök, durva tapintásúak. A fészekvirágzat a szár végén fejlődik, több sor nyelves virágból áll. Színe fehér, sárga, piros és ezek árnyalatai, júniustól a fagyokig virágzik.

Termesztés

Magvetéssel március végén cserépbe, májusban helybevetéssel szaporítják, az átültetést nem szereti (karógyökere miatt).

Igény, ápolás

Napfény- és melegkedvelő, vízigényes.

Felhasználás

Tartós vágott virág, virágágyakba színfoltnak ültetik.

Kétnyári vágott virágok

Campanula medium: bögrevirág, csupros harangvirág

Jellemzés

50-90 cm magas, tövétől ágas, széles piramis alakú bokrot fejlesztő növény. A hajtások végén, laza fürtben hozza május végétől július elejéig lecsüngő, öblös harangjait kék, lila, rózsaszín, fehér színekben. A telt virágú fajtáknál a harang alak eltűnik.

Termesztés

Magról július végén és augusztus elején vetik, ősszel ágyásokba ültetik.

Igény, ápolás

Napfényigényes, közepes vízigényű, az esővíz árt a finom szirmoknak.

Felhasználás

Méretei miatt a háttérét képviselő vágott virág.

Cheiranthus cheirii: sárgaviola (új neve: Erysimum cheiri)

Jellemzés

50-80 cm magas áprilisban és májusban virágzó kétnyári, de sokszor évelő növény. Szimpla vagy telt virágai tiszta sárga színűek vagy kissé piros, bordó színezetűek, illatosak.

Termesztés

Magját május végén és június elején vetik, szeptemberben nevelőágyba ültetik.

Igény, ápolás

Napfényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Szálasan értékesítik, korai virágzása miatt népszerű. Virágágyi kiültetésre is használható.

Dianthus barbatus: török szegfű, szakállas szegfű

Jellemzés

30-60 cm magas, 1-2 virágszárat fejlesztő évelő, de kétnyáriként termesztett növény. Fehér, piros, rózsaszín, bordó, gyakran tarka, illatos virágzatai májusban, júniusban nyílnak. A kis virágokból összetett, nagyméretű virágzatán a csésze- és murvalevelek szakállasan állnak.

Termesztés

A májusi és júniusi magvetésből származó palántákat ősszel vagy május elején ültetik ki végleges helyére. Vágott virágnak akkor kell szedni, amikor a virágok fele már kinyílt.

Igény, ápolás

Napfényigényes, közepesen tápanyag- és vízigényes.

Felhasználás

Szálasan vagy csokrosan értékesítik, virágágyakba is kiültethető.

Dianthus caryophyllus 'Grenadin': kétnyári szegfű, grenadin szegfű

Jellemzés

40-60 cm magas, elágazó szárán 3-4 egyforma nagy illatos virág nyílik júniusban, az egynyári szegfű előtt, kék kivételével minden színben és árnyalatban. Jól bokrosodó kétnyári, esetleg évelő növény.

Termesztés

Magját júniusban vetik hidegágyba, dugványozással augusztus elején szaporítják. Szeptember elején ültetik ki ágyásokba, egyszer visszatörlik, hogy bokrosodjon. Kézzel törik nádusznál, egy fő kb. 10 szál vágott virágot szolgáltat.

Igény, ápolás

Napfénykedvelő, tápanyagigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Tízes csokrokba kötve árusítják.

Digitalis purpurea: piros gyűszűvirág

Jellemzés

50-150 cm magas, lazán elágazó tőlevélrózsás növény. A fehér, rózsaszín, piros színű egyoldalra néző füzérvirágzata május végén, júniusban virágzik, a virágok könnyen leperegnek. A virágok torokrajzolata feltűnő, többnyire pöttyös.

Termesztés

A májusi és júniusi magvetésből származó palántákat ősszel ültetik ki végleges helyükre, tavaszra nagy bokrot fejlesztenek. A virágszárat levágás után azonnal fel kell szívatni vízzel.

Igény, ápolás

Napos és félárnyékos helyet, sok vizet igényel.

Felhasználás

Hosszú szárú vágott virág, kiültethető csoportokban, háttér elé, évelők pótlására és gyógynövény is.

Myosotis alpestris: havasi nefelejcs (új neve: M. sylvatica – erdei nefelejcs)

Jellemzés

20-40 cm-es szára villásan elágazó, levelei molyhosak. Áprilisban és májusban 3-4 hétig hozza apró virágokból álló, tömött virágfürtjeit égszínkék, néha fehér vagy rózsaszín színekben.

Termesztés

Magját július végén vetik, ősszel nevelőágyba, tavasszal végleges helyére ültetik.

Igény, ápolás

Napos, félárnyékos helyet kedvel, vízigényes. Fagyokra nem érzékeny, de a száraz tél és a nagy hőingadozás károsítja.

Felhasználás

Csokrokban vagy cserepesen árusítják, anyák napjára különösen kedvelik. Sírokra, virágágyakba ültethető vegyesen egyéb tavaszi növényekkel (pl. tulipán).

3. Szárazkötészeti egy- és kétnyári növények

Az egy- és kétnyári növények közül több faj kiszárítva megtartja színét és formáját, így alkalmas szárazkötészeti felhasználásra. A levágott virágos vagy terméses hajtásokat általában csomókba kötve, szellős helyen fejjel lefelé lógatva szárítják ki, majd száraz helyen dobozokba, fóliába csomagolva (hogy ne porosodjon) tárolják felhasználásig. Termesztésük megegyezik az egyéb felhasználású növényekével.

Amaranthus paniculatus: róka farkok, díszparéj

Jellemzés

100-150 cm-es magas növény, 25-30 cm-es felálló, vérvörös virágzatot fejleszt július és szeptember között. Közeli rokona az Amaranthus caudatus – bókoló amaránt („pulykatakony”) 80-100 cm magas, liláspiros csupasz szárú növény. Hosszan lehajló, elágazó, élénk bíborvörös virágzata van.

Termesztés

Márciusban üvegházba, vagy állandó helyére, fészekbe vetik áprilisban, magját elszórva gyomosít. Teljes nyílásban kell leszedni.

Igény, ápolás

Napfényigényes, melegkedvelő, kiültetés után öntözést igényel, később szárazságtűrő. A leveleket eltávolítva hirtelen kell megszáritani, mert tovább nyílik, és beérve megbarnul! Vázába állítva és függesztve is szárítható.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben, szoliternek vagy csoportosan kiültetve élénk háttért ad.

Briza maxima: nagy rezgőfű

Jellemzés

40-50 cm magasra növő egy nyári fűfélé. Sűrű bokraiból emelkednek ki a virágzatok májusban és júniusban. A kecses, lapított szív alakú füzérkéek csüngenek, amelyek érett állapotban fényesen csillogók.

Termesztés

Magját ősszel vagy tavasszal vetik szabad fölbe gyommentes talajba.

Igény, ápolás

Napos, félárnyékos helyet, tápdús földet igényel, csak szárazságban kell öntözni. Virágzáskor azonnal szedni kell, különben megszáradva, túlértesen lepotyog. Csomózva, fejjel lefelé lógatva vagy vázába állítva hűvös, sötét helyen szárítják. Óvatosan kell csomagolni, mert törékeny.

Felhasználás

Szárazkötészeti csokrok lazító anyaga.

Carthamus tinctorius: pórsáfrány, sáfrányos szeklice

Jellemzés

70-80 cm-es növény, élénk narancssárga, júliusban és augusztusban nyíló virágai kemény fészekpikkelyekkel

rendelkeznek. Levelei szűrő csúcsban végződnek.

Termesztés

Magját márciusban és áprilisban vetik szabad földbe.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Teljes virágzásban szedve csomózzák, függesztve szárítják száraz, hűvös helyen.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben szépen mutat élénk színével, szirmai leves színezésre alkalmas, gyógynövény is.

Celosia plumosa: tollas kakastaréj, tollas celózia (hivatalos neve: Celosia argentea var. plumosa)

Jellemzés

30-70 cm magas, tollas füzérvirágzata feltűnő élénkvörös, bordó, esetleg sárga. Olykor a lombja is sötétbordó, karógyökerű. Júniustól szeptemberig virágzik.

Termesztés

Apró magját februárban és márciusban vetik, tűzdelik, majd cserepezik.

Igény, ápolás

Mélyrétegű, tápanyagban gazdag talajt igényel, napfény- és melegigényes, közepes vízigényű. Szárításra a teljes beszíneződött virágot vágjuk le, majd egyesével vagy kis csomókban, levelezve, felkötve szárítsuk.

Felhasználás

Virágágyakban, kőedényekbe ültetve szépen díszít, vágottan csokrokban, szárazkötészetben használhatjuk.

Celosia cristata: kakastaréj, tarajos celózia (hivatalos neve: Celosia argentea var. cristata)

Jellemzés

20-70 cm magas. elszalagosodott hullámos virágzata miatt kapta nevét. Színe élénkvörös, bordó vagy sárga, lombozata is lehet színes, karógyökerű. Júniustól szeptemberig virágzik.

Termesztés

Magját februárban és márciusban vetik, tűzdelik, majd cserepezik.

Igény, ápolás

Mélyrétegű, tápanyagban gazdag talajt igényel, napfény- és melegigényes, közepes vízigényű. Szárításra a teljes beszíneződött virágot vágjuk le, majd egyesével vagy kis csomókban, levelezve, felkötve szárítsuk.

Felhasználás

Virágzata megszáritva használható, kiültethető virágágyakba, kőedényekbe.

Cucurbita pepo: dísztök

Jellemzés

Elfekvő szárú, támasztékra futtatható kúszónövény, kacsokkal kapaszkodik. Virágai tölcséresek, sárga színűek, de a díszítő értékét nem a virága, hanem a júliustól érő termése adja. A változatos színű, formájú kobaktermések legtöbbször tojás vagy körte formájúak, és sárga, piros, fehér, zöld alapon mintázottak, felületük sima vagy dudoros lehet. Rokonfaja a Cucurbita maxima – turbántök piros „turbánt” visel.

Termesztés

Cserépben előnevelhető, de április végétől helybe is vethető.

Igény, ápolás

Meleg, tápanyag és vízigényes növény.

Felhasználás

Kiszárított termése szárazkötészetben használható, táldíszekben szépen mutatnak a változatos és színes termések.

Gomphrena globosa: gombvirág, bíborka, kerti golyófüzeny

Jellemzés

30-60 cm magas, tövétől ágas, puha szőrű növény. Kissé kúpos gömb virágzata fehér, bíbor vagy narancssárga (ez a rokonfaja a Gomphrena haageana) színű, amely kiszáritva is megtartja színét és formáját, júliustól szeptemberig virágzik.

Termesztés

Magvetése áprilisban fólia alá, kiültetése ágyásokba tűzdelés nélkül május második felében történik.

Igény, ápolás

Napfényigényes, melegkedvelő, szárazságtűrő. Augusztustól a teljesen nyílásban lévő töveket kell kiszedni, a leveleket le kell szedni és csomókba kötve függesztve szárítani. Lehet csak a virágfejeket vékony rétegben szárítani. A helytelenül szárított fehér gombvirág szürkésdrapp lesz, és könnyen szétesik.

Felhasználás

Csokrokban, tűzött kompozíciókban használható fel, vagy a virágfejekkel görög koszorúkat lehet letűzni.

Helichrysum bracteatum var. monstrosum: szalmarózsa, kerti szalmavirág

Jellemzés

60-150 cm magasra növő, gyéren elágazó szárán fejlődnek pikkelyszerű, fénylő szirmokkal ellátott fészkes virágai, július végétől a fagyokig, kék kivételével minden színben.

Termesztés

Magját márciusban fólia alá vetik, tűzdelés nélkül április végén kiültethető. Áprilisban szabad földbe is vethető.

Igény, ápolás

Napfény- és melegigényes, közepes vízigényű. Félig nyílt állapotban kell szedni! A virágfejeket rácsos ládában meleg levegőn gyorsan meg kell szárítani, mert különben túlnyílnak. Szárral együtt szedve le kell levelezni, és sötét, száraz helyen kell felfüggeszteni. Nedves levegőn könnyen penészedik, a rosszul szárított virágok barnás színűek lesznek.

Felhasználás

A virágfejeket főként koszorúalap-letűzésre használjuk, a törékeny szárral óvatosan kell dolgozni.

Helipterum roseum: napsugárka, rózsagyopár (új neve: Acroclinium roseum)

Jellemzés

30-60 cm-es, rózsaszín és fehér, sárga közepű, fészkes virágú finom kis növény, júniusban és júliusban virágzik.

Termesztés

Április elején fólia alá vagy április végén helybe vethető.

Igény, ápolás

Napfény- és melegigényes, csak szárazságban kell öntözni. A virágok nyílásakor azonnal le kell szedni, mert a túlrett virág szárításkor megbarnul. Biztonságosabb még bimbósan levágni, és felfüggesztve sötét helyen megszáritani.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben kedves színfoltot ad.

Lagurus ovatus: tollkalász, nyuszifarok

Jellemzés

40-50 cm magas, bokrosodó fűféle. Júniusban és augusztusban nyílik 2-3 cm-es, pelyhes, könnyed virágzata.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják ősszel vagy tavasszal, csoportosan tűzdelik és kiültetik, vagy állandó helyére vetik.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Kifejlett állapotban vágják le, még a teljesérés előtt, csomózva, sötét helyen lógtatva szárítják. Az egyik legjobban festhető szárazvirág, igen sokféle színben hozzák forgalomba.

Felhasználás

Natúr színekben és festve használjuk szárazkötészetben csokorlazítónak.

Limonium sinuatum: egynyári sóvirág, kerti sóvirág

Jellemzés

Tőlevélrózsát alkotó levelei közül emelkedik ki a 60-70 cm magas lapos, bordás virág szár. Ezen nyílnak fehér, rózsaszín, kék, lila színű virágai július és szeptember között. A sárga sóvirág (Limonium bonduellii) alacsonyabb, vékonyabb szárú, a csésze citromsárga szegélyű.

Termesztés

Magját márciusban és áprilisban vetik, az előnevelt palántákat májusban ültetik ki ágyásokba.

Igény, ápolás

Napfény- és melegkedvelő, más tekintetben nagyon igénytelen, szikes (magas sótartalmú) területen is megél. Virágait a szíromlevelek kifejlődésekor kell levágni, ekkor a legszínesebbek. Sötét, száraz helyen, fejjel lefelé függesztve szárítják, nehezen szárad, viszont könnyen penészedik. Száradás után a virág könnyen lepereg, ezért felhasználás előtt hagyjuk 1-2 órát nedves újságpapírba csomagolva állni, a száruk meglágyulnak és könnyebben feldolgozhatók.

Felhasználás

Szárazkötészetben gyakran használatos, színes virágzata miatt kedvelt.

Molucella laevis: kagylóvirág, csészetölcsér

Jellemzés

60-100 cm magas, az ötös örvökben álló virágok csészelevele nyitott kagyló alakú, sárgászöld, benne a virág jelentéktelen. Júliustól szeptemberig virágzik.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják március elején.

Igény, ápolás

Napfényigényes, közepes vízigényű. Amikor a száron a felső kagylók is kifejlődnek, a növényt tövestül felszedik és függesztve szárítják. Leveleit a csomózás előtt leszedik. Hirtelen kell szárítani, akkor kevésbé peregnek le a kagylók. Lehet napon is szárítani, mert akkor világos színűre szárad, mintha fehérítve lenne. Glicerines oldattal felszívatra igen tartós lesz. A levágott szárat 1:1 arányú glicerines oldatba állítják 10-12 órára, utána szárítják. Óvatosan kell csomagolni és szállítani, mert a kagylók könnyen törnek vagy lehullanak.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben magas szárával együtt használjuk.

Nigella damascena: borzaskata

Jellemzés

50-60 cm magas, termése felfúvódott tojás alakú tüssző, amely félérésben lilásbarna csíkos. Nagyon dekoratívak a termést körülvevő sallangos fellevelek és az égszínké (ritkán fehér, rózsaszín) virágai is, amelyek június és augusztus között nyílnak.

Termesztés

Áprilisban és májusban helybe vetik, a sűrű kelést ritkítják.

Igény, ápolás

Nem igényes növény, de száraz időben az öntözést meghálálja, napos, félárnyékos helyet kedveli. Termését akkor szedik, amikor már nem növekedik és beszínesedett, vagyis a magtokokon lévő csíkok lehullottak. Az egész növényt egyszerre vágják le, csomózzák, majd fejjel lefelé lógatva sötét helyen szárítják. A kiszáritott növény nagyon törékeny.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben natúr színben vagy különböző színekre festve (pl. karácsonykor aranyra) gyakran használt növény.

Papaver somniferum: kerti mák

Jellemzés

70-100 cm magas, gyéren elágazó, tövenként csak néhány virágot hozó, karógyökerű növény. A kerek szirmú, egyszerű virágú, 4 szíromlevelű, sokporzós fajtákon kívül rojtos szirmú, telt fajtái is vannak. A fehér, rózsaszín, piros, lilás színű virágok júniusban, mindössze 2 hétig nyílnak. Szára és levele durván szőrös, száraz toktermésében sok apró mag fejlődik.

Termesztés Ősszel, a fagyok előtt vagy kora tavasszal vetik sekélyen szabad földbe, a tavaszi kelés után a sorokat egyelik. Rövid tenyészidejű.

Igény, ápolás

Napténykedvelő, közepes vízigényű. Az érő mákot szedik, amikor a gubó zöld színe halványan barnulni kezd, ugyanakkor a szára még teljesen zöld. Szedés után a szárat csomókba kötve szellős helyen állítva szárítják. Párás helyen könnyen megpenészedik. Száradás után a leveleket eltávolítják és a fej nagysága szerint osztályozzák, a szárat egyforma hosszúra vágják, a magokat kirázzák belőle.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben toktermése feltűnő dísz ad, termése ehető. Drog alapanyagaként szolgál alkaloidákat tartalmaz, ezért gyógynövényként is fontos.

vágott virágokból (esetleg lazító vágott zölddel, kellékekkel) készülnek.

A tűzött kompozíciók felhasználási lehetőségei

A vágott virágokból készült **vázadíszek és virágtálak**

- jól alkalmazhatók kirakatokban,
- magán- és középületi helyiségekben asztalok dekorációjánál,
- elhelyezhetők bútorokra lakásdísz céljából,
- emelheti egy-egy ünnepi alkalom (esküvő, születésnap, karácsony) hangulatát,
- alkalmi dekorációk (színpaddíszítésnél, konferenciák alkalmával).

A virágkosár

- szép, kedves ajándék lehet névnapra, születésnapra, jubileumra (pl. házassági évforduló),
- esküvőkön az örömszülők köszöntésére is elterjedt,
- színházi bemutatókon, ünnepségeken az esemény ünnepélyességét fokozza,
- húsvétkor kedvelt, gyakran készített virágdísz,
- nagyméretű kosarak bemutatására különösen alkalmasak fajtabemutatókon.

Tűzött kompozíciók készítése

1. A virágtartó kiválasztása

A virágtartó arra való, hogy a virág természetes helyét, a földet és a vizet helyettesítse. Legalább olyan magasnak kell lennie, hogy a növény vízellátását biztosítani tudja.

A virágtartó kiválasztásának szempontjai

- A tartóedényeket mindig az igényeknek, környezetnek és alkalomnak megfelelően válasszuk ki! A virágtartók alárendelt szerepűek a bennük elhelyezett élő anyaghoz képest.
- Legfontosabb, hogy megteremtsük a virágtartó és a benne elhelyezett virágok, növényi részek összhangját!

A virágtartók színe, formája, mérete meghatározó szerepet játszik abban, hogy milyen színű, formájú, méretű virág kerüljön bele. Különösen a vázadíszeknél fontos ez, ahol a virágtartó fontos szerepet játszik a kompozíció kialakításában, a virágtál ún. testetlen formát képvisel, többnyire eltakarjuk, szerepe alárendeltebb, mint a vázáé.

Vázák és virágtálak

Anyaguk lehet kerámia, üveg, porcelán, fém, műanyag. Színük legtöbbször semleges, nem feltűnő, barna, fehér, fekete, átlátszó. Formája változatos, fontos, hogy a stabilitás érzetét keltse (pl. a felfelé nagyon szélesedők kevésbé alkalmasak)!

Nem állíthatók fel szigorú szabályok arra vonatkozólag, hogy milyen virágtartóba milyen virág illik, ezt jó ízléssel és érzékkel kell eldöntenünk.

- Az uralkodó jellegű, arisztokratikus virágokhoz finom kidolgozású, nemesebb anyagú üveg, porcelán, fémedények illenek.
- Az orchideákat könnyű, kecses formájú üveg- vagy porcelánvázába tegyük.
- A finom hatású virágokat (frézia, ciklámen, illatos lednek) is vékony falú, kecses üvegvázákba helyezzük el.
- A liliomokat a stabilitás elérésére testes üvegvázába kell tennünk, mert a virágok a hosszú szár végén súlyt képeznek.
- A nemes rózsát, szegfűt bő szájú, de karcsú kerámia- vagy porcelánvázába tegyük.
- Az egynyári, évelő virágok tarka csokrait bő szájú, egyszerű kerámia- vagy cserépvázába (népi kerámiák) helyezzük el.
- A fűfélék fekete kerámiavázában mutatnak legszebben.
- A hosszú szárú, nagy virágok elhelyezésére (pl. napraforgó, kardvirág) a durva felületű, magas kerámiavázák vagy padlóvázák a legmegfelelőbbek.

17. LECKE

A TŰZÖTT KOMPOZÍCIÓK ÉS A NÖVÉNY-ÖSSZEÜLTETÉSEK

I. Tűzött kompozíciók:

- vázadíszek
- tűzött virágtálak
- virágkosarak vágott virágból

II. Növény-összeültetések:

- tartós vagy alkalmi összeültetések virágtálba
- florárium
- alkalmi összeültetések virágkosarakba

Tűzött kompozíciók

A tűzött kompozíciók valamilyen virágtartóban (váza, virágtál, virágkosár), rögzítőanyag segítségével (tűzőhab),

Kosár

Általában dekoratívabb, mint a virágtál. A kosarak anyaga lehet fűzfavessző, háncs, nád, gyékény.

- Az anyagokat lehetőleg természetüknek megfelelő színekben használjuk fel, kerüljük az élénk színekkel való festést! Legmegfelelőbbek a szalmasárga vagy halványbarna színre lakkozott vagy a fehérített kosarak.
- Formájuk feleljen meg a bennük elhelyezett növényeknek, azokkal legyenek formai- és színharmóniában, legyenek stabil állásúak!
- A kosár füle legyen arányos, a készítmény összeállításánál vegyük figyelembe!
- A széles szájú kosarakhoz mindig a bőség fogalma társult, ezért kosarakban mindig sok virágot helyezünk el, de ez ne keltse a zsúfoltság benyomását!

2. A rögzítőanyag elhelyezése

A virágszárak megtartására valamilyen rögzítőanyagot helyezünk el a virágtálba, ez ma már szinte mindig tűzőhab, régebben mohagolyót használtak.

- Vázadiszeknél is szabhatunk a váza szájába tűzőhabot, de egyéb módszereket is választhatunk: a váza száját lefedhetjük hálóval, a vázába laza gombolyaggá gyúrt fémhálót tehetünk, vagy a vázát kitölthetjük gyöngykavicssal, üveggolyóval. Ez főleg üvegvázákat esetén használatos, mert dekoratív látványt eredményez.
- Vázadiszeknél ügyeljünk arra, hogy a virágszárak lehetőleg a váza aljáig leérjenek, nehogy a csökkenő vízszint miatt a szár egy idő után ne jusson vízhez.
- A kosarakat ki kell bélelni fóliával, vagy egy megfelelő méretű edényt helyezünk el benne, hogy a víz ne tudjon kifolyni, és ezzel a környezetét szennyezni!
- A tűzőhabot megfelelő méretre szabjuk úgy, hogy 2-3 cm-re a tartó széle fölé emelkedjen, ugyanis csak így tudunk oldalra, és lentől fölfelé is virágot betűzni.
- Fontos, hogy használat előtt a tűzőhab jól átnedvesedjen, a közepén ne maradjanak száraz területek, mert ez a virág tartósságát csökkentheti! Ügyeljén a szakszerű előkészítésre!
- A tűzőhab szorosan illeszkedjen a virágtálba, vagy oázis szék és fix, szigetelőszalag, esetleg drót segítségével stabilan rögzítsük!
- A kompozíció könnyebb kialakíthatósága érdekében a tűzőhab széleit lekerekítjük, ezzel megkönnyítjük a hab eltakarását.
- Ha sok virágot kívánunk a tálban elhelyezni, a tűzőhabot hálóval vegyük körbe, nehogy szétessen!

3. A kompozíció összeállítása

- Célszerű kb. azonos ideig díszítő növényanyagot felhasználni.
- A virágokat a betűzési részig fel kell tisztítani, a leveleket, tüskéket el kell távolítani!
- Az előkészített, vízzel jól felszívott virágszárakon éles késsel készítsünk új ferde metszlapot, hogy könnyebben tudjuk a rögzítőanyagba szúrní! A vastagabb szárat két oldalról, ék alakban vágjuk vissza, ezzel megakadályozzuk, hogy a virág a betűzés folyamán a kívánt irányból elmozduljon.
- Lényeges, hogy a szárat egy erőteljesebb mozdulattal 2-5 cm mélyre tűzzük bele a tűzőhabba! Többször ne szúrjunk, ugyanoda, mert a tűzőhab nem rugalmas, helyén ottmarad a lyuk. Az a szár, amelyik nem érintkezik szorosan a tűzőhabbal, nem képes tökéletesen felszívni a számára megfelelő mennyiségű vizet.
- Ügyeljén arra, hogy a virágszárak ne keresztezzék egymást a rögzítőanyagban!
- A kényesebb virágokat (pl. orchidea) fiolába állítva helyezhetjük el a tartóban.
- Először a fő motívumot alakítjuk ki a hangsúlyos növényekből, majd a lazító, térkitöltő anyagokat helyezzük el. Egyes stílusoknál lehet az alappal, lazító anyaggal kezdeni az összeállítást.

- Többféle színű virág elhelyezésével a színharmóniára, kontraszthatásokra is ügyelni kell!
- A rögzítőanyagokat el kell takarni készítményekben, pl. levelekkel, mohával, gyöngykavicssal!
- A tál feltölthető vízzel vagy akár tartósító oldattal, pótlásáról is gondoskodjunk!
- Ha a készítmény jellege megkívánja, kiegészítőként tehetünk díszítőanyagokat is a virágtálba, pl. gyertyát, szalagot.

A tűzőtt kompozíciók fajtái

- Ha asztal közepére, körkörös módon készítnék összeállítást, ügyeljünk rá, hogy az minden oldalról érvényesüljön! Választhatjuk a szabályos kör formát, de készíthetünk nyújtottabb, ovális formát is.
- A háttér elé készülő frontális készítményeknél fontos a súlypont hangsúlyozása. Arra is ügyelni kell, hogy a súlypont a készítmény alsó harmadában legyen, hogy a stabilitást biztosítsa!
- Bár a kompozíció hátoldala nem lesz látható a szemlélő számára, mégis néhány szál virággal, lazító anyaggal el kell dolgozni! A frontális készítményeknél kedvelt a háromszög formájú elrendezés.
- A körkörös készítmény legtöbbször szimmetrikus elrendezésű is, míg a frontális többnyire aszimmetrikus szokott lenni, de ez egyáltalán nem követelmény.
- Attól függően, hogy készítményünk hol kerül elhelyezésre, lehet vízszintes és függőleges elrendezést választani. Az asztalra helyezett virágtálak ne legyenek magasak (pl. elnökségi asztal egy ünnepségen vagy étkező asztal), hogy ne zavarják az asztalnál ülőket a beszélgetésben, át lehessen látni fölötté, a vízszintes elrendezés alkalmasabb erre a célra. Ha asztal sarkára, vagy valamilyen háttér elé kerül összeállításunk, választhatjuk a magasabb, függőleges elrendezést.
- A tűzőtt virágtálak, vázadiszek többféle stílusban készülhetnek.

Növény-összeültetések

A tálbeültetés néhány szempontból előnyösebb, mint a növények egyedi elhelyezése.

A modern lakáskultúra igényli a lakás virágokkal való díszítését. A cserepes virágok egyedi elhelyezésénél sokkal hatásosabb a cserepes virágokkal beültetett virágtál, mert

- kisebb helyet foglal el a lakótérből,
- ehhez képest nagyobb zöldfelületet ad,
- A virágtálban levő növények egymás szépségét fokozva dekoratívabb látványt nyújtanak.

Tálbeültetések

Tartós összeállítás készítésénél a növényanyag kiválasztásakor a formai és színbeli összhang mellett elsősorban a biológiai igények (igénytörvény) egyeztetése az elsődleges.

1. A növényanyag kiválasztása

Tartós összeültetéseket többféle növényből készíthetünk.

Közel azonos hőmérséklet-, fény-, vízigényű növények közül választhatunk ki egy magasabbra növő fő növényt, a tál szélére lecsüngő hajtású növények kerüljenek! Közéjük, átmenetet képezve kerüljenek a terebélyesedő formájú, térkitöltő növények! Ha a tál háttér elé kerül, akkor a legmagasabb növény kerüljön leghátulra, ez elé a kisebbeket ültessük. A körbejárható tálakban középre kerüljön a legmagasabb növény, és egyenletesen körbe helyezzük el a kisebbeket. Ilyen célokra főleg a cserepes levéldísznövények felelnek meg. Legyen közöttük egyszínű, tarka és színes levelű is, a levélformák is mutassanak változatosságot, ne legyen egyhangú a kompozíció!

Fő növénynek ajánlott növények: lantlevelű fikusz (Ficus lyrata), fönix pálma (Phoenix canariensis), törzsos jukka (Yucca elephantipes).

Lecsüngő, ámpolna növények: pletyka (Tradescantia albiflora), futó filodendron (Philodendron scandens), zebrapletka (Zebrina pendula).

Térkitöltőnek alkalmas növények: csíkos csokrosinda (Chlorophytum comosum 'Variegatum') – indája miatt a

tál szélére is kerülhet, szobapáfrány (*Nephrolepis exaltata*), királybegónia (*Begonia rex-cultorum*), kisebb dracéna fajok (*Dracaena deremensis*).

Az összeállítások készülhetnek azonos csoportba tartozó növényekből is, pl. broméliákból, páfrányokból, kaktuszokból és egyéb pozsgás növényekből.

Virágzó dísnövényekből főleg alkalmi összeállításokat készíthetünk, hiszen a virágok elnyílásával a kompozíció díszértéke megszűnik.

Felhasználható növények: pl. azálea (*Rhododendron* sp.), ciklámen (*Cyclamen persicum*), fokföldi ibolya (*Saintpaulia ionantha*), gloxinia (*Sinningia hybrida*), hajtatott hagymások, mikulásvirág (*Euphorbia pulcherrima*), papucsvirág (*Calceolaria herbeohybrida*).

Ilyenkor a felhasznált növényanyag szín- és formai tulajdonságait kell kombinálni!

2. A virágtál kiválasztása, előkészítése

A tálbeültetéshez alkalmas virágtál jellemzői

- A legmegfelelőbb a mázas kerámia vagy porcelán anyagú edények, de lehet faládákba, eternit-, műkö- és üvegedényekbe is ültetni. Mivel ezek fala nem porózus, a vízelvezetésre vigyázni kell! Jó megoldás lehet, a vízelvezetővel (lyukkal) ellátott cserépedényeket díszes (rendszerint mázas, lyuk nélküli) tálba helyezzük.
- A virágtálak mélysége, amelybe a növényeket ültetjük, olyan legyen, hogy a növények földlabdája kényelmesen elférjen, és a növény a továbbiakban is növekedni tudjon!
- Mérete feleljen meg a növények méretének!
- Legyen stabil, súlypontja az edény alsó részében legyen!
- Színe ne legyen rikító, szerepe alárendelt! Az okkersárgától az aranyvörösön át a barnáig, szürkészöldig minden szín megfelelő.
- A tál felülete lehet sima vagy érdes, de ne legyen fényes!
- Formájuk lehet szabályos kör, négyszög, hatszög alakú, de lehet szabálytalan is.

3. Az ültetési közeg

Használhatunk laza szerkezetű, tápdús földkeveréket, egységföldeket, amely megfelel a növény igényeinek: A laza föld jól szellőzik, még túlöntözés esetén sem savanyodik meg, nem tömődik össze.

4. A beültetés menete

- Beültetés előtt a növényeket (ha száraz a földjük) beöntözzük, majd kiütjük a cserépből, megtisztítjuk a felső talajrétegtől.
- A tál aljára vízáteresztő (drén) réteget teszünk, egy kis földréteggel terítjük be,
- erre helyezzük el a földlabdás növényeket a kívánt összeállításnak megfelelően,
- majd földdel töltjük fel a tálát úgy, hogy azt a földlabdák közé tömörítjük,
- végül beöntözzük.
- A növényeken kívül –dekorációs elemként- fölhasználhatunk érdekes formájú ágakat, szép formájú köveket, gyöngykavicsot, párnás mohát. Ezeket a segédanyagokat főleg olyan összeállításoknál alkalmazzuk, amelyek tájjellegű képet adnak (vegetatív stílus esetén). A helytelenül alkalmazott segédanyag azonban könnyen giccsessé teheti a virágtálat!

A florárium

- A virágok üvegedényben (üvegballon, akvárium) fejlődnek.
- Az üvegballonok zárt, párás körülményeket biztosítanak a növények számára, ezért főleg ilyen igényű növényeket ültessünk bele, pl. páfrányokat, trópusi növényeket!
- Az üvegedény alját tőzeges földdel töltjük fel, és a kis földlabdás növényeket hosszú pálcával vagy csipesszel helyezzük el benne!

- A vízelvezetés a drénréteg (alul kavicsréteg) ellenére sem megoldott, a pára egy része visszacsapódik az üveg falán, és lefolyik a talajra. Ezért az itt elhelyezett növényeket csak ritkán szabad öntözni!
- A sófelhalmozódás miatt a növények egy idő után nem fejlődnek megfelelően.
- Csak a lassan növvő fajokat, mert különben a növény hamar kinő az üvegből.

Virágkosarak cserepes növényekből

A virágkosarakban elhelyezett növény-összeállítások mindig csak alkalmi díszek lehetnek (pl. húsvétkor, Valentin napon), mert a kosár vízhatlan szigetelését nehéz megoldani. A növények kezelése körülményes és szennyezheti a környezetet. Az összeállítást szét kell szedni, a földlabdákat beáztatni, újra összeállítani.

Készülhetnek levéldísnövényekből is, de gyakrabban virágos növények összeállításánál fordulnak elő.

Ugyanazokat a szabályokat kell szem előtt tartani, mint a tálbeültetéseknél, de van néhány másféle sajátosság is a kosárbeültetéseknél:

- A fóliával kibélelt kosárba a növényeket cserépből kiütve, földlabdásan vagy cseréppel együtt is elhelyezhetjük.
- Közüket lazán nedves mohával töltjük ki, ez óvja a növényeket a kiszáradástól (3-4 napig). A tetejére is moha kerülhet, imitálva a zöld fűfelületet. Olyan, mintha a növény ebből nőtt volna ki.
- A beültetett kosarakat általában egyoldalásra készítjük el, háttér elé. A kosár peremén kibukó csüngő növények hangsúlyozzák a kosár „bőség” jellegét.
- A kosarakat virágos növények esetén szalaggal, egyéb díszítőanyaggal (tüll, zsinór) kiegészíthetjük.
- Húsvéti kosaraknál a hajtatott hagymás növények, tavaszi virágok közé tehetünk húsvéti díszeket, barkát is.

18. LECKE

VÁGÁSRA ALKALMAS ÉVELŐ DÍSNÖVÉNYEK

Az évelő vágott virágok tavasztól őszig fordulnak elő a virágkötészetben, változatosságuk, olcsóságuk miatt keresettek. Vázában általában 5-10 napig díszítenek.

Évelő dísnövényeknek nevezzük azokat a több évig élő lágy szárú növényeket, amelyek a nyugalmi időszakot kitartó szerveik - lehetnek föld feletti és földbeli – segítségével vészeli át.

Tőosztással, magvetéssel, dugványozással vagy természetes szaporító képletekkel (hagyma, hagymagumó, inda, sarj) szaporíthatóak. A vágásra szánt növények palántáit általában 120 cm széles szabadföldi ágyásokba ültetik, a virágok szedése innen történik a virágzás kezdetén, hogy minél frissebben jussanak el a vevőkhöz. A virágok szedésére a reggeli órák a legalkalmasabbak, a növénytől függően bimbós vagy kinyílt állapotban. A leszedett növényeket kötegelik, vízzel felszívják, majd a piacra szállítják.

Évelő vágott virágok

Achillea millefolium: közönséges cickafark

Jellemzés

Sok helyen gyomnövényként viselkedik, 40-60 cm magas, hosszúkás levelei kétszeresen szárnyaltak, finoman szeldeltek. Nyáron fehér vagy színes (piros, rózsaszín) virágzatokat hoz.

Termesztés

Szaporítható tavasszal vagy ősszel tőosztással.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Teljes virágzásban szedhető, fejjel lefelé lógatva szárítható.

Felhasználás

Nyári vegyes és száraz csokrokba köthető, évelő virágágyakba ültethető és gyógynövény is.

Aconitum sp.: sisakvirág

Jellemzés

Neve nagyon találó, mert a 100-120 cm-es virágzárán fejlődő kék, lila (ritkán fehér, rózsaszín) virágai sisakra emlékeztetnek, júliusban és augusztusban nyílnak. Fajtól, fajtától függő a virág színe, mérete, több fajt is termesztnek a nemzetségtől.

Termesztés

Magvetéssel, tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Napos vagy félárnyékos helyet kedvel, közepes vízigényű. Teljes virágzásban szedve, óvatosan szárítva megtartja szép, élénk színét.

Felhasználás

Évelőági kiültetés mellett vágott, esetleg szárazvirágnak is termesztik.

Aster fajok: ászter, csillagőszirózsa

Jellemzés

Nyáron és ősszel nyílnak fajtól függően, 50-150 cm közötti méretűek. Egy száron sok kis fészkes virágzatot nevelnek, színük lilásrózsaszín, kékeslila, esetleg fehér is lehet, a belső részük sárga.

Aster amellus – csillagőszirózsa, nyári csillagvirág: 50-70 cm magas, érdes, pelyhes levelű, szárú faj. Augusztusi és szeptemberi virágzásával díszít sokféle színben.

Aster ericoides – hangaőszirózsa: 100-120 cm magas, laza hajtásrendszerű, szálas, lándzsás levelű növény. Sok apró fehér, esetleg kék, rózsaszín virágot hoz októberben.

Aster novae-angliae – mirigyes őszirózsa: 100-150 cm magas, molyhos levelei lándzsásak, szárölelőek. Virágai kékeslila, rózsaszínű, piros vagy fehér színűek, szeptemberben és októberben nyílnak.

Aster novi-belgii – kopasz őszirózsa: 80-120 cm magas, szeptemberben és októberben virágzó növény kék, lila, rózsaszín, fehér virágokkal. A levelek lándzsásak, kopaszak, kissé szárölelőek.

Termesztés

Késő ősszel magvetéssel, tavasszal dugványozással vagy tőosztással szaporítható.

Igény, ápolás

Napra ültessük, szárazságban öntözzük őket.

Felhasználás

Évelőágyba ültethető és csokorlazítóként is használható fajok.

Astilbe arendsii: kerti tollbuga

Jellemzés

Dús virágbugája piros, rózsaszín, fehér színekben található meg július és szeptember között. 60-100 cm magas, összetett levelei zöldek vagy színesek.

Termesztés

Őszi tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Félárnyékot kedvelő, víz- és páraigényes növény.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre és vágott virágnak javasolható.

Campanula persicifolia: Baracklevelű harangvirág

Jellemzés

80-100 cm magas, levelei az őszibarackéra emlékeztetnek, széles lándzsás alakúak. Virágzárán több kis harang alakú virág fejlődik májusban, kék, lila, rózsaszín, fehér színekben.

Termesztés

Magvetéssel és tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Napos, félárnyékos helyet kedvel, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőági kiültetés mellett vágott virágnak is termesztik.

Chrysanthemum coccineum: színes margaréta, rózsaszínű margitvirág (új neve: Tanacetum coccineum)

Jellemzés

Fészkes virágzata piros vagy rózsaszín, június és augusztus között nyílik. 30-60 cm magas, erősen tagolt levelű faj.

Termesztés

Ősszel magvetéssel és tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű, párat kedvelő növény.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre vagy vágott virágnak javasolt.

Chrysanthemum x hortorum: kerti krizantém

(új neve: Dendranthema x grandiflora)

Jellemzés

Fajtától függően 30-120 cm magas, ősszel (októberben és novemberben) virágzó évelő, levelei karéjosak. A virágformák és a virágszín (kék kivételével) rendkívül változatosak, fészkes virágzatát bőven hozza.

Termesztés

Tőosztással és dugványozással szaporítják, növényházban is termesztik. Ha lebimbózzák a felesleges bimbókat, akkor nagyobb virágok fejlődnek.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőágyba, kertekbe, sírkiültetésre és vágásra sokat termesztenek belőle. Halottak napjára jellemző tartós vágott és cserepes dísznövény.

Chrysanthemum maximum: kerti margitvirág, pompás margaréta

(új neve: Leucanthemum margaritae)

Jellemzés

Tartós, fehér, nagy fészekvirágzatai nyáron nyílnak, július és augusztus között 60-100 cm-es virágszáron: Húsos, hosszúkás tőlevelei áttelelnek.

A Chrysanthemum leucanthemum – (új neve: Leucanthemum vulgare) réti margitvirág, kis margaréta áprilisban virágzik, a virág méretei kisebbek a nyári margarétához képest.

Termesztés

Magvetéssel vagy tőosztással szaporítják, az első virágzása a legimpozánsabb, 3 év után a virágok kisebbek lesznek, akkor érdemes leváltani a töveket.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű, a fekete levéltetű gyakran megtámadja.

Felhasználás

Csokrosan vagy szálasan értékesítik, vázában egy hétig is tartós.

Convallaria majalis: gyöngyvirág

Jellemzés

Apró, kellemesen illatos harangocskái rövid száron fejlődnek májusban, csokorba kötve árusítják. Levelei csavarodva fejlődnek ki a rizómából, kisimulva elliptikus formájúak, szintén felhasználhatók a kötészetben.

Termesztés

Rizóma feldarabolással szaporítják, növényházban hajtatják is.

Igény, ápolás

Árnyékos helyen vadon is él, gyűjthető.

Felhasználás

Árnyéki gyeppótlónak gyakran ültetik kertekbe. Mérgező és gyógynövény egyben, szívre ható anyagokat tartalmaz. Kis csokrokba kötve (saját leveleivel körbevéve) sokat értékesítenek belőle anyák napján és a környező időszakban.

Coreopsis grandiflora: menyecskeszem, nagyfészkű szépecske

Jellemzés

A nyári hónapokban (június és augusztus között) bőségesen virágzik, hosszú kocsányú, élénksárga fészkes virágai vannak. 30-60 cm magas, levele 3-5 osztatú, fényeszöld.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, karógyökere miatt nem szokták tőosztani.

Ápolás, kezelés

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőágyi kiültetésre vagy vágott virágként vegyes nyári csokrokba használható.

Dahlia x hybrida: dália

(új neve: Dahlia x hortensis)

Jellemzés

Júliustól a fagyokig bőségesen virágzik, kék kivételével minden színben. Sokféle virágformája van: egyszerű, kaktusz, félkaktusz, pompon, labda stb. Húsos gyökérgumói, szárnyalt levelei vannak, 100-130 cm-es szára üreges, felső része tömött.

Termesztés

Dugványozással, tőosztással szaporítják, fontos, hogy a gyökérgumóhoz mindig tartozzon szárrész rüggyel. Télen fagymentes helyen kell tárolni a felszedett gumóit, mert fagyérzékeny. Magvetéssel csak az egyszerű virágúakat szokás szaporítani.

Igény, ápolás

Fagyérzékeny, igényes növény, ültessük napra, öntözzük rendszeresen.

Felhasználás

Vágott virágnak a hosszú szárú, nagyobb virágú, dekoratív fajták alkalmasabbak. Évelőágyi kiültetésre is használható.

Delphinium x cultorum: évelő szarkaláb

Jellemzés

A virágszár 120-150 cm is lehet, a levelei tenyeresen tagoltak. Virágai különböző kék, lila árnyalatúak, esetleg fehérek vagy rózsaszínűek, lehetnek szimplák vagy teltek. A virágok alulról felfelé folyamatosan nyílnak májusban és júniusban, majd ősszel ismételten virágoznak, ha a virágszárat visszavágtuk, de ez már kisebb virágokat eredményez.

Termesztés

Magvetéssel vagy tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

A virágok hamar (5 nap) alatt elnyílnak, az alsó bimbó nyílásakor szedik vágott virágnak, szálasan értékesítik. Szárítva megtartja színét, de nagyon törékeny. Terméses szára is kiszárad.

Felhasználás

Évelőágyi kiültetésre és vágott virágnak is kiváló, virága és terméses szára a szárazkötészetben használható.

Dianthus plumarius: tollas szegfű

Jellemzés

Hamvaszöld, 20-30 cm magas, párnát alkotó, bokrosodó növény. Májusban és júniusban nyílnak rózsaszínű vagy fehér, gyakran rojtos, sokszirmú virágai, amelyek kellemesen illatosak.

Termesztés

Magvetéssel, tőosztással vagy dugványozással szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, szárazságtűrő.

Felhasználás

Csokrokban árusítják, kiültetésre is termesztik.

Echinacea purpurea: Lángvörös kasvirág

Jellemzés

Nagy, kúpos fészkes virágzata lilásrózsaszín, belül feketésbarna színű, július és szeptember között nyílik. 50-100 cm magas, lándzsás, szőrös levélzetű faj.

Termesztés

Tavaszi magvetéssel és tőosztással szaporítható.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Szárazkötészeti felhasználáshoz szíromhullás után kell szedni a virágzatokat, és állítva kell szárítani.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre, vágott virágnak és gyógynövényként használhatjuk, szárazkötészetben is felhasználható.

Eremurus hybridus: korbácsliliom

Jellemzés

120-160 cm magas virágszárán májusban és júniusban sok apró virágból álló virágzatán alulról felfelé sorban nyílnak sárga virágai. Hagymás növény, levelei hosszúak és keskenyek.

Termesztés

Sarjhagymáival szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Magas virágzati szárát akkor szedjük le, amikor a termések megértek, kinyíltak. Ekkor már száraz, így nem is szükséges külön szárítani. Egyesével csomagolva tároljuk, mert különben a termések összeakadnak, töredeznek.

Felhasználás

A nagyméretű, dekoratív virágzata jó vágott virágnak, terméses szára pedig a szárazkötészetben használható, szoliternek is ültetik.

Erigeron speciosus: pompás küllőrojt

Jellemzés

Fészkés virágzatai lilásrózsaszín vagy liláskék színűek, egész nyáron nyílnak. 50-80 cm magas, lándzsás levelű növény.

Termesztés

Tőosztással vagy dugványozással szokták szaporítani.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre vagy vágott virágnak használható.

Gaillardia aristata: évelő kokárdavirág

Jellemzés

Fészkés virágai kívül sárga, közepen piros színűek, belül barnák. Középmagas évelő, levelei és szára molyhos. Nyár elejétől folyamatosan virágzik a fagyokig.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, elszórt magjai is kikelnek.

Igény, ápolás

Fényigényes, szárazságtűrő. Teljes virágzásban kell szedni szárításra, mert a későn szedett, szúrós gömbtermések szétesnek.

Felhasználás

Vegyes nyári csokrokban, esetleg szárazkötészetben szépen mutat, évelőágyakban tartósan díszít.

Galanthus nivalis: kikeleti hóvirág

Jellemzés

A tavasz első virágai közé tartozik. Fehér, bókoló virágai 10-15 cm-es rövid száron fejlődnek keskeny levelekkel

körülvéve, amelyek a virághagymából bújnak elő. A belső lepelleveleken zöld keresztcsík látható.

A Galanthus elweisii – ázsiai hóvirág: szára, virága nagyobb, levele szélesebb, de vadon nem fordul elő. A belső lepelleveleken a zöld csíkon kívül a torokrészen is zöld színeződés látható.

Termesztés

Természetből is gyűjthető, hagymákról szaporítva termesztik, cserepesen hajtatják is.

Igény, ápolás

Árnyéki növény, üde erdei talajt kedvel.

Felhasználás

Virágait kis csokrokban borostyánlevéllel körbevéve árusítják, nőnap tájékán (februárban és márciusban) nagyon kedvelt.

Gladiolus X cultorum: Kardvirág

(új neve: Gladiolus x gandavensis)

Jellemzés

Virágai hosszú, egy oldalra néző fürtben nyílnak, kék kivételével minden színben. Levelei kard alakúak, innen a neve. Hagymagumót nevelő növény.

Termesztés

A télen fagymentesen tárolt hagymagumókat áprillistól ültetik ki szakaszosan, így nyár közepétől őszig kapható a piacon. Korai virágoztatással (üvegházban) már korábban is (ballagásra) kapható.

Igény, ápolás

Fagyérzékeny, tápanyag- és vízigényes. Az alsó virág nyílásakor szedik.

Felhasználás

Csak vágott virágnak termesztik, szálasan értékesítik.

Hemerocallis sp.: sásliliomok

Jellemzés

A sárga különböző árnyalataiban megtalálható, nyáron virágzó dísnövények. Különböző hibridjeik szintén kedveltek. Hemerocallis flava (új neve: Hemerocallis lilio-asphodelus) – sárga sásliliom: 50-80 cm magas, terjedő tövű, levelei sásszerűek, szélesek. Júniusban és júliusban hozza citromsárga, illatos virágait, egy száron többet is. Hemerocallis fulva – lángszínű sásliliom: 80-120 cm magas, gyöktörzsos, levelei keskenyek. Júliusban nyíló narancssárga virágai nem illatosak, de bőven virágzik, egy száron több virág található.

Termesztés

Nyár végi tőosztással szokták szaporítani őket.

Igény, ápolás

Napos vagy félárnyékos helyet igényelnek, közepes vízigényűek.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre és vágott virágnak javasolhatók.

Heuchera sanguinea: tűzeső

Jellemzés

Kerekded levelei tölevélrózsát alkotnak, ebből emelkedik ki május és július között a 30-50 cm-es virágzat. Az apró virágok pirosak vagy rózsaszínűek, ritkán fehérek.

Termesztés

Magvetéssel, illetve a fajtákat tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Árnyékkedvelő, szárazságtűrő növény, de akár napos helyen is megél.

Felhasználás

Sziklakerti kiültetésre, a virágkötészetben csokorlazítóként használjuk fel.

Hyacinthus orientalis: kerti jácint

Jellemzés

Tőkocsányon nyíló 25-30 cm-es tömött fűtvirágzata kellemesen illatos. Szinte minden színben megtalálható, a kerti fajták főleg kék, lila, rózsaszín és fehér színűek. Virágzási ideje április és május, utána visszahúzódik a hagymába, és csak tavasszal hajt ki újra.

Termesztés

Sarjhagymáiról ősszel szaporítják, 3-4 évenként célszerű felszedni, és szétültetni a hagymákat, mert a virágok egyre apróbbak lesznek.

Igény, ápolás

Napos, félárnyékos helyen is megél.

Felhasználás

Kiültetésre és vágott virágnak használható, a többől kitört virágszárakat csokorba kötve árusítják. Tél végén hajtadják is cserepes vagy vágott virágnak.

Iris barbata: kerti nőszirom

(új neve: Iris germanica)

Jellemzés

Májusban és júniusban fejlődnek virágai, a külső lepellegelek kihajlók, a belsők összehajlók. Az eredetileg kék, lila színű virágok már minden színben előfordulnak. Széles, lapos levelű, gyöktörzsos, 40-100 cm magas évelő.

Termesztés

Tőosztással, rizóma feldarabolással szaporítják.

Igény, ápolás

Napfénykedvelő, szárazságtűrő, de az öntözést meghálálja.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre és vágott virágnak termesztik.

Lavandula angustifolia: levendula

(syn. L. officinalis)

Jellemzés

Középmagas, örökzöld félcserje keskeny, ezüstös levelekkel, amelyek illóolajat tartalmaznak. Arasznyi virágzatban nyáron hozza illatos virágait kék, lila színben.

Termesztés

Dugványozással szaporítják nyár végén, vagy magvetéssel októberben.

Igény, ápolás

Igénytelen, szárazságtűrő növény. Száraz, hűvös helyen állítva vagy függesztve szárítsuk.

Felhasználás

A virágokat csokorba kötve, esetleg kiszáritva hozzák forgalomba, mint illatos dísz. A kozmetikaipar, a gyógyászat

számára is termesztik.

Lupinus polyphyllus: erdei csillagfűt

Jellemzés

Ujjasan összetett levelei vannak, virágai tömött fűtvirágzatban fejlődnek május és július között mindenféle színben, alulról fölfelé nyílnak.

Termesztés

Magvetéssel tavasszal, dugványozással a nyár elején szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőági kiültetésre és vágott virágnak alkalmas.

Lilium sp.: liliom

Jellemzés

A szabadföldi liliomok nyáron nyílnak, vágásra a hosszú szárú fajták alkalmasak. Színük fehér, sárga, piros árnyalata, gyakran pöttyözöttség díszíti, némelyek kellemesen illatosak. Egy virág hamar elnyílik, de a virágfűtön több virág található.

A Lilium candidum virágai tejfehérek és erősen illatosak. A Lilium regale virágai belül fehérek, kívül rózsaszínűek. A Lilium tigrinum piros lepellegelein fekete pöttyözöttség látható.

Termesztés

Hagymás növények, a húsos hagymalevelek leválaszthatók, szétültethetők.

Igény, ápolás

Bimbósan szedik és szállítják. Virágpora szennyezheti a környezetet, ezért ki kell csípni.

Felhasználás

Kedvelt vágott virágok, amelyek nyáron szabadföldi termesztésből, egyéb időszakokban termesztő-berendezésekből kerülnek a piacra.

Narcissus sp.: nárcisz fajok

Jellemzés

A kora tavasz kedvelt virágai, szabadban áprilisban és májusban nyílnak, hajtással már december végétől kaphatók. Fehér és sárga virágaik változatosak, szimplák vagy teltek, egyoldalra néző, 30-40 cm-es száron fejlődnek. A pártacsó fajtól függően rövidebb vagy hosszabb.

A Narcissus x incomparabilis – pompás nárcisz: hibrid faj, fehér vagy sárga színű virágokkal. A belső lepellegelek nagysága kb. a külsők fele. A Narcissus poeticus – illatos nárcisz: külső lepellegelei fehérek, a belső kellemes illatú lepelcső rövid, narancspiros színű. A Narcissus pseudonarcissus – trombitanárcisz: nagy virágai sárgák, néha fehérek, a belső lepellegelek hosszú csővé nőttek össze.

Termesztés

Sarjhagymákkal szaporítják őket, amelyeket ősszel kell elültetni. A hagymákat 2-3 évenként érdemes felszedni és szétültetni virágzás után.

Igény, ápolás

Kinyíltan szedik, nyálkájuk miatt speciális kezelést igényelnek.

Felhasználás

Kiültetve kertekben és vágásra használható, csokrokban árusítják.

Paeonia lactiflora: pünkösdi róza, illatos peónia

Jellemzés

60-120 cm magas, bokrosodó, fényes, tagolt levelű növény, a levelek vége hegyes. A fehér, rózsaszín, liláspiros virágok teltek, május végén és június elején nyílnak, kellemesen illatosak.

Paeonia officinalis – kerti bazsarózsa: a 60-80 cm magas, bokrosodó növény levelei matt felületűek, a levelek vége tompán karéjos. A virágok rózsaszín, bordó, fehér színben nyílnak májusban, alig illatosak.

Termesztés

Tőosztással szaporítják őket.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű növények. A virágokat bimbósan kell szedni, az 5-6 napig díszítő virágok szirma hamar lehullik.

Felhasználás

Leveles hajtása vágott zöldként is használható, évelőágyakban is gyakran ültetik, de főleg vágott virágként kedvelt.

Physostegia virginiana: virginiai füzérajak

Jellemzés

40-120 cm magas, hosszúkas, lándzsás, fűrészes szélű levelű növény. Felálló virágzatán július és szeptember között sok kis virág fejlődik főleg fehér, ritkábban rózsaszín, liláskék színekben.

Termesztés

Tavasszal magvetéssel, tőosztással vagy dugványozással szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőágyi kiültetésre vagy vágott virágnak alkalmazható.

Sedum spectabile: pompás varjúháj

(syn. Hylotelephium spectabile)

Jellemzés

30-40 cm magas, megvastagodott gyökérzetű faj, amelynek viaszos felületű, tojásdad levelei vannak. Szeptemberben hozza rózsaszín, tenyéryi nagyságú virágzatát.

Termesztés

Tőosztással vagy dugványozással szokták szaporítani.

Igény, ápolás

Fényigényes, szárazságtűrő, de az öntözést meghálálja.

Felhasználás

Sziklakerti kiültetésre vagy vágott virágként használhatjuk fel.

Scabiosa caucasica: kaukázusi ördög szem

Jellemzés

A vajszínű vagy liláskék vad fajból már minden színben előforduló növényt nemesítettek, amely egész nyáron (július és szeptember között) virágzik. 60-80 cm magas, kecses virágszárán a levelek szórtan helyezkednek el.

Termesztés

Magvetéssel, tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű.

Felhasználás

Évelőágyi kiültetés mellett felhasználható vágott virágnak is nyári csokrokba.

Solidago hybrida: aranyvessző

Jellemzés

Aranysárga apró virágai kihajló virágzatot alkotnak, amelyek 120-150 cm-es hosszú száron találhatók. Nyár végén, ősszel (augusztus, szeptember) virágzik.

Termesztés

Tőosztással szaporítják, de elszóródott magjai is kikelnek, gyomosítanak.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. A szép, aranysárga virággal elővigyázatosan kell bánni, mert ha túl korán szedjük le, megbarnul, ha pedig túl későn, akkor széthullik. Ezért a nyílás első napján vágjuk le, és állítva gyorsan szárítsuk!

Felhasználás

Kiültetésre és vágott virágnak, vegyes csokrokba használják élénk színe miatt. Kiszárítva szárazkötészetben is előfordul.

Tulipa hybrida: tulipán

Jellemzés

Vágásra a magasabb (60-80 cm-es) fajták alkalmasak, áprilisban és májusban nyílik szabad földbe ültetve. Kedvelt virágszínei a piros és a sárga, de rózsaszín, fehér, lila is lehet, különlegesek a csíkos, szegélyezett, hullámos szélű, telt fajták.

Termesztés

Hagymáját ősszel ültetik el, a tavaszi virágzás után felszedik, nyáron szellős helyen tárolják.

Igény, ápolás

Fényigényes, folyamatos vízellátást igényel. Bimbósan szedik, hűvös helyen tárolják, mert melegben elnyílik.

Felhasználás

Hajtatásból már karácsonytól kapható vágottan vagy cserepesen, szabad földben áprilisban és májusban nyílik fajtától függően. Kiültetésekben is szépen díszít más tavaszi növényekkel együtt.

Viola odorata: ibolya

Jellemzés

Vadon is megtalálható, 5-10 cm-es apró kék vagy lila virágú kis növény, egyes fajtái kellemesen illatosak. Lombja általában áttelel.

Termesztés

Virágzás után legyökeresedő ostorindákat fejleszt, ezekkel vagy megvetéssel szaporítják.

Igény, ápolás

Árnyékkedvelő növény, de napon is szépen díszít, igénytelen.

Felhasználás

Csokrosan árusítják márciusban, hajtatásból még korábban, árnyéki gyeppótlónak is kiváló.

Szárazkötészetben felhasználható évelők

Achillea filipendulina: sárga cickafark, páfránylevelű cickafark

Jellemzés

Tenyérnyi nagyságú fészekvirágzata 100-150 cm hosszú száron fejlődik júniusban és júliusban. Levelei erősen szeldelték, kellemetlen illatúak, allergiát okozhatnak.

Termesztés

Tavasszal vagy ősszel tőosztással szaporítják, de magvetéssel is lehet, 4-5 évenként fel kell újítani az állományt.

Igény, ápolás

Fényigényes, közepes vízigényű. Szárításhoz teljes nyílásban kell szedni, csokrokba kötve fejfelé lefelé lógatva szokták szárítani. A későn szedett virágzatok megbarnulnak.

Felhasználás

Főleg szárazkötészetben használják fel, de a friss virág is köthető nyári csokrokba, virágágyak foltjaiban kiültethető.

Echinops ritro: sötétkék szamárlenyer

(új neve: Echinops bannaticus)

Jellemzés

A kék gömbvirágzatból nyár végén szürkéskék, szúrós gömbtermés fejlődik. 100-120 cm magas, szúrós levélfűzővel.

Termesztés

Magvetéssel, tőosztással szaporítják. Védett növény, ezért virágkötészeti célra csak termesztett növényt szabad felhasználni.

Igény , ápolás

Igénytelen, szárazságtűrő növény. Gömbvirágzatait színes állapotban, nyílás előtt szedjük, és szárral együtt, lelevelezve hirtelen szárítsuk. A lassan szárított vagy a nyílottabb virággömböcske szétesik, használhatatlan lesz.

Felhasználás

Szárazkötészetben, esetleg kiültetésre alkalmazhatjuk.

Gypsophila paniculata: évelő fátyolvirág, buglyos fátyolvirág

Jellemzés

Erősen elágazó, méteres szárain júniustól augusztusig számtalan apró, fehér, ritkán rózsaszínű virág fejlődik. Karógyökerű növény, levele keskeny, hamvas.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, esetleg dugványozzák, mert karógyökere miatt nem könnyű a tőosztása.

Igény, ápolás

Igénytelen, szárazságtűrő növény. Teljes virágzásban vagy az apró termések megjelenésekor szedjük, és lehetőleg hirtelen szárítsuk!

Felhasználás

Csokorkötészetben pótolhatatlan csokorlazító, szárazon is sokáig díszít, bár szára igen törékeny.

Liatris spicata: díszcsorba

Jellemzés

Szára 60-100 cm-re nő meg, levelei lándzsásak, sűrűn állnak. Hosszú, hengeres virágzata lilásrózsaszín vagy fehér színű, az apró fészkes virágok felülről lefelé nyílnak június és október között.

Termesztés

Gumós gyöktörzsének szétosztásával szaporítják.

Igény, ápolás

Virágát teljes virágzásban (amikor a kétharmada kinyílt) vágjuk le és szárítsuk meg!

Felhasználása

Szárazkötészetben felfelé törő, színes virágzata miatt használjuk.

Limonium tataricum: évelő sóvirág, statice, tatár sóvirág

(új neve: Goniolimon tataricum)

Jellemzés

A sűrűn elágazó szárain nyáron a fehér, apró, csillagszerű virágai nagy tömegben borítják be a tövet. 30-40 cm magas, tölevélrózsás évelő.

Termesztés

Tavaszi magvetéssel szaporítják.

Igény, ápolás

Szíkes talajon is megél. Teljes virágzásban szedjük, és száraz, sötét, levegős helyen szárítsuk, így hófehér marad. Jól festhető.

Felhasználás

Szárazkötészetben lazítóként használjuk.

Lunaria sp.: holdviola, júdáspénz

Jellemzés

Kétnyári növényként is termeszthető évelő növény. Az ezüstös színű „pénzek” nagyon dekoratívak, ezek tulajdonképpen a becőtermések hártvás, fényes válaszfalai, amely kerek (Lunaria annua) vagy tojásdad (Lunaria rediviva) alakú. A 60-100 cm-es növényen fejlődő sötétlila virágok sokáig díszítenek április és június között.

Termesztés

Áprilisban és májusban vetik magját, ritkítani kell, hogy szép, nagy ágas növények fejlődhessenek.

Igény, ápolás

Árnyékos, félárnyékos helyet kedvel, közepes vízigényű. Termését tövestől felszedik, csomóba kötve száraz helyen tárolják. Lehet vázába állítva is szárítani. Óvatosan kell a becőterméseket szétnyitni, hogy a magvak leszedésével a hártvás válaszfalak ne sérüljenek.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben lazító szerepet tölt be.

Physalis alkekengi: zsidócseresznye, lampionvirág

Jellemzés

50-80 cm magas, kúszó gyöktörzsű évelő, jelentéktelen virágaiból szeptemberre egy száron több narancsvörös, lampionra hasonlító, felfűjt bogyótermés fejlődik.

Physalis franchetti – japán lampionvirág: nemesített faj, nagyobb, élénkebb színű termése van.

Termesztés

Magvetéssel, tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Félárnyékos, nedves talajú helyet kedvel, a bogyók teljes érésekor szedjük, szárítjuk. A leszedett, „lampionokkal” teli szárat vázába állítva, sötét helyen szárítsuk! Télen a bogyótermés összezsugorodik, a színes csészelevél kissé

kifakul.

Felhasználás

Szárazkötészetben élénk színe, érdekes formája miatt szívesen használják.

Typha sp.: gyékény fajok

Jellemzés

A vörösbarna, hengeres buzogánytermések méretei fajtól függőek.

A Typha angustifolia – keskenylevelű gyékény csak kb. 1-1,5 cm vastag, míg a Typha latifolia – széleslevelű gyékény vastagabb, 3 cm is lehet. A hosszuk is változó (5-15 cm). A Typha minima – apró gyékény buzogánya csak 5-8 cm hosszú, világosbarna színű.

Termesztés

Inkább gyűjtik, mint termesztik.

Igény, ápolás

Mocsaras, nedves területek növényi. Az érés kezdetén szedjük, amikor már van színe, így később nem hullik szét. Hajlakkal befűjva vagy vízüvegbe mártva a széthullás megelőzhető.

Felhasználás

Szárazkötészeti készítményekben előszeretettel használják ezeket.

19. LECKE

KEGYELETI VIRÁGKÖTÉSZET

A virág valóban a bölcsőtől a **sírig** elkíséri az embert. A szeretet és az emberek életét megszépítő virágok a szomorúságot, a bánatot, a **kegyeletet** is kifejezik. Szeretteink halála, a végső búcsú mindig megrázó, fájdalmas és visszafordíthatatlan. Ha kegyeletünket valami széppel kívánjuk leróni, virágot választunk. Az élő virág törekénysége és mulandósága a viszonylag rövid emberi létet jelképezi, a koszorú kerek alakja pedig az élet végtelenségét fejezi ki. Az örökzöldek zöld színe a remény szimbóluma, az elhunyt emlékét hozzátartozói és barátai tovább őrzik.

A kegyeleti költészet sok virágkötőnek ad megélhetést a temetők melletti virágárusító helyeken, és a városi virágüzletekben is gyakran rendelnek ilyen jellegű készítményeket. Egy felmérés szerint a kegyeleti költészetre költenek legtöbbször a vevők. Ez igaznak tűnhet, ha meggondoljuk, hogy névnap, születésnap, karácsony mindenkinek csak egyszer van egy évben, és esküvőre sem járunk olyan gyakran, viszont haláleset több is történhet egy évben, és halottak napján több rokonnak, régi ismerősnek viszünk virágot a sírjára. Nem elhanyagolható tehát ez a témakör sem, bár sok virágkötő nem szeret koszorút kötni. Igaz, a fenyők szűnnek, a gyanta ragadós, a drótok összepiszkítják vagy megszúrják a kezünket, és sajnáljuk a szép hosszú szárú virágok szárait rövidre levágni. Otthoni gyakorlásra nem nagyon alkalmas a koszorúkötés, de kisebb urnakoszorúkat, sírdíszeket azért elkészíthetünk önállóan is.

Története

Az **ősi népek** halotti, kultikus szokásai között gyakori volt a különböző áldozatok bemutatása az isteneknek, hogy az elhunytat a holtak világában kegyesen fogadják, így virágáldozatot is mutattak be. A gyászolók lombokkal, ágakkal, virágfüzérékkel díszített kocsin kísérték a halottat a sírig. A babérból, fűzfából, olajfából, pálmaágból készült füzéreket, tehát a koszorúk őseit megtalálták az **egyiptomi** fáraósírok feltárásakor.

A **görögök** rendkívüli módon tisztelték a fákat, virágokat, amelyeket a sírok mellé ültettek. A koszorúk a kegyelet kifejezői is voltak, a görög koszorú elnevezés levelekkel, virágokkal letűzött koszorút jelent. Gyakran használjuk a római koszorú megnevezést is, mert ugyan a görögök készítették el először, de a rómaiak is átvették ezt a típust.

A **kereszténység** kialakulása óta elterjedt, hogy Krisztus, Szűz Mária és a szentek szobrait virágokkal díszítik, és a halottakat virágokkal búcsúztatják.

Különböző temetési szokások

Ahogy a különböző népek **temetési szokásai** rendkívüli eltérést mutatnak a vallási, az éghajlati viszonyok, a kialakult

hagyományok tisztelete szerint, úgy a halottbúcsúztatás szertartásakor használatos virágok és virágkészítmények is jelentősen eltérnek Európa különböző vidékein.

- A **mediterrán országokban** a koszorú alapját babér, bukszus, mirtusz, olajfahajtásokból készítik, vagy a téli mimóza (*Acacia dealbata*) sárga virágos, leveles hajtásaiból. Díszítésre pálmaleveleket, sok és színes virágot használnak fel.
- A **német, svájci területeken** a tömör szalma- vagy mohaalapra tűzött élő vagy tartósított levelekkel, hajtásokkal készített koszorú az elterjedt. Vágott virágokból vagy termésekből összeállított vegetatív díszítést tesznek rá.
- Északon, a **skandináv országokban** az ott legegyszerűbben elérhető és rendkívül nagy fajgazdaságban lévő honos örökzöldeket, elsősorban fenyőféléket és ezek tobozait használják, kevés élővirággal. Alapként mohával vagy izlandi zuzmóval fedett tömör koszorúalap szolgál.
- Nálunk, hasonlóan a **többi mérsékeltövi országokhoz**, jelentősen eltér a tél és a nyár virágkínálata. Télen kissé szűkösebb és drágább a virágkínálat, nyáron pedig tobzódhatunk a szebbnél szebb egynyári és évelő vágott virágokban. A fenyők és örökzöld lomblevelű hajtások télen-nyáron rendelkezésünkre állnak. A lombhullatók lombjait nyári koszorúhoz használhatjuk.

A kegyeleti kötetészet növényanyaga

A kegyeleti kötetészetben nagyon sokféle **növényanyagot** használhatunk fel. A kegyeleti készítmények alapját nálunk főleg az örökzöld növények (fenyők és lomblevelű örökzöldek) képezik, amelyek az élet folyamatosságának szimbólumai.

- Leggyakrabban a lucfenyő, jegenyefenyő, ezüstoffenyő, duglászfenyő, tiszafa, hamisciprus, tuja, puszpáng **hajtásait** használjuk fel koszorúkötés céljára. A babér, babérmeggy borostyán **leveleivel** koszorúalapokat lehet letűzni. Az örökzöldeket a következő – 20. leckében tanuljuk.
- Nyári koszorúkhöz lombhullatók, a tölgy lombozata és a gyöngyvirág levelei is felhasználhatók.
- A **virágok** közül leggyakrabban felhasználtak a szegfű, rózsza, gerbera, krizantém, kála, kardvirág, dália, de tulajdonképpen minden szép vágott virág alkalmas kegyeleti díszekhez. A krizantém virághoz a „temetővirág” elnevezés társult, főleg halottak napján kerül belőle sok a temetői sírok díszítésére vágott virágként vagy kiültetve. Virágfejekkel (pl. szalmarózsa, gombvirág, büdöske, margaréta) koszorúalapokat tűzhetünk le.
- A **temetések** közül pl. a makk, máktok száraz terméseit, a hóbogyó, fagyal, madárbirs, tűztövis színes bogyóit, a fenyők tobozait szintén koszorúk, egyéb kegyeleti díszek anyagaként használjuk.

A kegyeleti díszeket forma, technika és felhasználás szerint csoportosíthatjuk.

A leggyakrabban előforduló kegyeleti készítmények:

I.	Koszorúk	
II.	Sírcsokrok	- kötött sírcsokor- tűzött sírcsokor
III.	Egyéb kegyeleti díszek	- részvétcsokrok- urnadíszek- koporsódíszek, sírpárnák- ravatalozó- és templomdíszítések- sírdíszek

I. Koszorúk

A koszorú ősi kötészeti forma. Első megjelenése a kör alakban összekapcsolt virágokból és gallyakból font virágfüzér. Szimbolikus jelentése – ezt kör alakja fejezi ki – az, hogy az élet sohasem ér véget.

A koszorúk jelenlegi formái és készítésének módjai hosszú fejlődési folyamat eredményeként alakultak ki. A kezdeti füzért felváltotta az előre elkészített alapra felkötözött levelekből és virágokból összeállított koszorú. A koszorúkötés vidékenként, sőt egy-egy városban virágüzletenként is nagy változatosságot mutat, az „ahány ház, annyi szokás” elve alapján, ezért a sokféle koszorú megismerése nagy odafigyelést követel.

A koszorúkat többféleképpen is csoportosíthatjuk:

1. Felhasználás szerint:	- gyászkoszorúk (temetési koszorúk)- kegyeleti koszorúk: ▪ mindszerenti koszorúk▪ megemlékezési koszorúk- díszkoszorúk
2. Koszorúalap szerint:	- vázas koszorúk- tömör alapú koszorúk
3. Technikai szerint:	- kötött – körbekötött koszorúk- kiágazott koszorúk- tűzött: - körben letűzött koszorúk- súlypontos díszítésű koszorúk- ragasztott koszorúk- vegyes technikájú koszorúk

A koszorúk csoportosítása felhasználás szerint

Gyászkoszorúk

Temetésre készülnek, általában nagyobb méretű, főleg drótvázra kötött koszorúk, amelyeket a közeli hozzátartozók, barátok, munkatársak helyeznek el a ravatalhoz és a felhantolt sír lábához.

Kegyeleti koszorúk

A mindszerenti koszorúk: november elején mindenszerentekkor (november 1.) és halottak napján (november 2.) a temetőkben a síroknál, kolumbáriumoknál, közös megemlékező helyeken gyertyát, mécsest gyűjtünk. Elhelyezzük a megemlékezés virágait, a többnyire moha- vagy tűzőhabalapra készített urnakoszorút.

A megemlékezési koszorúk: személyes emlénapokon (az elhunyt születésnapja, névnapja, halálának évfordulója, házastársaknál a házasságkötés évfordulója, anyák napja alkalmából) vágott virágból alkalmi csokrot készítettünk, vagy különféle technikával készített kisebb koszorúkat helyezünk el. Társadalmi ünnepek alkalmával leggyakrabban nemzeti színű szalaggal átkötött, babérral letűzött koszorúkkal találkozhatunk.

Díszkoszorúk

Valamilyen ünnepi alkalom (majális, szüret, advent) díszei, többnyire színesek, vidám hangulatúak, az ember és a természet szoros egységét fejezi ki.

A koszorúk csoportosítása koszorúalap szerint

Vázaz (vagy abroncsos) koszorúk

Alapja lehet szabályos körben hajtva mogyoró- és tűzfavessző, de gyakoribb a 24-es drótból készített drótváz. Az alsó abroncs néhány cm-rel nagyobb átmérőjű a felsőnél. A zöld alap mindig a felső abroncsra kerül, az alsó a

koszorú stabilitását – ezen áll a koszorú –biztosítja, igazán gondos készítésénél azt is illik takarni. Fontos segédanyaga ennek az alapnak a stábedli (merevítő bot). A drótalapot az alapzöld felrakása előtt meg kell erősíteni sábedlivel, hogy elbírja a rákötendő zöldet, a befűzendő virágokat, ezáltal a készítmény stabilitása is jobb.

Tömör alapú koszorúk

Emlékezzünk csak vissza a 7. leckében megtanult koszorúalapokra! A tűzött, tömör vagy római koszorú alapját rozsszalmából, egyéb növényi rostokból készítik, erre egy réteg moha kerül, ez a mohaalap. A műanyagalap hungarocellból készül, rátűzéses és ragasztásos technikákhoz jól felhasználható száraz virágoknál. Az összedrótozott tobozkoszorú is felhasználható kegyeleti koszorú készítésére, de a díszítést nehéz rátűzni. Ha mohagolyót vagy tűzőhabot erősítünk a díszítés helyére, az nagyban megkönnyíti a munkát.

A tűzőhab alapú koszorúval könnyű dolgozni, mert többnyire nem kell a növényeket drótozni, anélkül is könnyen az alapba szúrhatók a felhasznált anyagok. Ha nedves tűzőhabot használunk, az élő növényanyagot előtte megfelelően készítsük elő, tisztítsuk fel, a szárvégeket vágjuk hegyesre! Vigyázzunk, hogy minden szárvég a tűzőhabba érjen! A beletűzött virágokat frissen tartja, ezért tartósabb díszítést érhetünk el vele.

A koszorúk csoportosítása technika szerint

Kötött koszorúk

A vázas koszorúalap takarására különféle minőségű, díszítőértékű alapanyagot használhatunk fel. Ha egyszerre többfajta örökzöldet használunk, az eltérő színű, formájú, felületű zöldek szépen díszítenek együtt.

A körbekötött koszorú készítésénél az anyagokat egyenletes kis csokrokba rendezzük össze (ez a pislikészítés), majd ezeket a drótalaphoz fogjuk, mintha az alap is egy szárat képviselne, ezt a műveletet folyamatos dróttal rögzítjük. A kis csokrok kialakításánál ügyelni kell a folyamatosságra, hogy a koszorú vázát körkörösén, egyenletesen fedje be, így alakítva ki a szabályos koszorú formáját.

Balról jobbra haladva köthetjük fel a kiválasztott alapanyagot. Ezt a műveletet addig folytatjuk, amíg körbe nem érünk. A feldrótozott, megfelelően előkészített vágott virágot általában utólag tűzzük be a koszorútestbe. Ritkán a koszorútestet együtt kötjük a virággal. Ez egyszerűbbnek tűnik, de nagyobb gyakorlatot igényel a szép, egyenletes forma kialakítása.

A díszítés súlypontjába lehet helyezni a koszorúszalagot. Szélessége 20-25 cm, hossza változó. A szalag színe leggyakrabban fehér, máskor fekete, lila, szürke, és rajta a felirat arany- vagy ezüstszínű.

A halottnak címzett utolsó üzenetként gyakran írnak ilyen szövegeket:

pl.: „Fájó szívvel búcsúzunk”, „Utolsó üdvözléttel”, „Emléked szívünkben örökön él”, „Soha nem múló fájdalommal”, „A szeretet soha nem múlik el”.

A **kiágazott** koszorú (más elnevezéssel körbekötött csokorrészes) testét és a csokorrészt mindig elkülönítve dolgozzuk ki.

Ahol több koszorú-megrendelés várható (pl. temető környéki pavilonokban, üzletekben), ott a zöld alapot előre is el lehet készíteni, és a megrendelés beérkezésekor behúzni a friss virágot.

A virágdísz részére támasztékot készítünk az alapra ún. stábedli bottal (ez gyalogakác vagy mogyoró ujjnyi vastagságú vesszője), amelyet keresztbe fektetve vagy ívesen állítva erősítünk az alapra. Ezekre a botokra kötjük a szép fenyőhajtásvégeket.

A **fekvő** koszorúnál az alapra keresztben fektetett 2 stábedlibot szolgáltat stabil alapot a ráhelyezendő zöld számára. A csillag alakba körben rákötött fenyőhajtásvégekből elkészítjük az alapot, közepét domborúra képezzük ki tömőanyagokból vagy tűzőhabot, illetve mohagolyót erősítünk rá. A feldrótozott virágokat szabályosan, körkörösén tűzzük az alapba.

Ez a kegyeleti készítmény ilyen díszítéssel tulajdonképpen elvesztette koszorú formáját, hiszen a belső része tömött, hiányzik a karikaforma.

Az álló koszorúknál a stábedlit többféleképpen erősíthetjük az alapra. Lehet vízszintesen fektetni az alap kb. 1/3 részénél, dróttal sűrűn körbetekerjük, hogy kitömhessük az így nyert részt tömőanyaggal – mohával, fenyőhulladékkal. Ebben a részbe szúrjuk bele a kiágazásra szánt fenyőket és a kiágazásba a virágokat.

Másik módszer szerint a stábedlibotot ívesen az alap fölé hajlítjuk, dróttal az alaphoz erősítjük, 2-3 helyen kisebb botokkal megerősítjük. Erre a stabil alapra dolgozzuk rá a szép fenyőhajtásvégeket legyező alakban. Hogy a koszorú felülete szép domború legyen, és a virágok könnyen elhelyezhetőek legyenek, tömőpislikből, fenyőhulladékból, mohából vagy tűzőhabból alakítjuk ki a díszítés helyét. A virágokat rövid szárra vágjuk, vágott zölddel vagy mahóniával körbefogva vastag dróttal megerősítjük, és az alapba húzzuk. A díszítés hátoldalán az alapot fenyőpislikkel körbekötjük (hátuljázás).

Kötött koszorút készíthetünk **tömör koszorúalapra** is. A koszorútest egy tetszőleges pontján lerögzítjük a folyamatos (tekercsben lévő) drótot, majd erről a pontról kiindulva egy helyen egymás mellé helyezzük a kiválasztott növényi részeket, alsó 1/3 részüknél ráhajlítást teszünk a dróttal. Ezt követően fordítunk a koszorú alapján, hogy a másik oldalát is ki tudjuk dolgozni, így haladunk tovább, amíg körbe nem érünk a kiindulási ponthoz.

Tűzött koszorúk

A kiválasztott tömör koszorúalapot megfelelően előkészítjük, hogy a letűzés könnyebben elvégezhető legyen, tartósabb maradjon. A mohaalapot benedvesítjük, hogy üde zöld színét visszanyerje, és a rátűzött dísz tartósabb legyen. A szárazvirágokhoz száraz tűzőhab- vagy hungarocell alapot lehet használni.

A koszorú alapját borító növényt 8-10 cm hosszúságú kis csomócskákba kötve tűzdeljük, V alakú huzalból készült dróttal (haklival) rögzítjük. A letűzés során körkörösén dolgozva, egyenletesen elhelyezve az alapot borító növényt, teljesen befedve készítjük el a koszorút.

A megnevezett alapanyagokat a római koszorú alapjára is tűzhetjük. Ennek a koszorúnak a jellegzetességét az adja, hogy főképp levélből, virágfejekből, egyéb növényi részekből – ami jó ízléssel elfogadható - termésekből, tobozpikkelyekből tűzhetjük, gombostűvel egyenként rögzítve. Letűzéskor nagyon fontos a fedés (ne látszódjon a gombostűk feje sem), a formára és színösszeállításra vonatkozó törvények megtartása.

A letűzött alapokra további díszítéseket is elhelyezhetünk, amelyek súlypontot képeznek.

Lehet fej-, láb- és oldaldíszítéseket készíteni.

A díszítőanyagok lehetnek élővirágok, száraz termések, tobozok, ízékes művirágok, szalagok, zsinórok. Minden alapanyagot feldrótozunk, és az alapba szúrjuk az összeállításnak megfelelően. A díszítés kövesse a koszorú alakját. A csokorrész megformálása könnyebb, ha a koszorútestre rögzített nedves tűzőhabba, esetleg mohagolyóba dolgozunk.

Ragasztott koszorúk

Száraz tűzőhab (esetleg hungarocell) alapot használhatunk a téli időszakban, a kegyeleti ünnepek alkalmával készített koszorúkhöz, száraz virágokhoz és esztétikus selyemvirágokhoz is. A selyemvirágokból csak azokat válasszuk, amelyek legjobban hasonlítanak a természeteshez!

Folyékony ragasztóval vagy ragasztópisztollyal dolgozzunk, ezzel a módszerrel az apró virágok, termések jól rögzíthetők az alapon. Ha élővirágot szeretnénk az alapra ragasztani, akkor csak folyékony, hideg ragasztót használjunk, mert a ragasztópisztoly gélje forró, és roncsolja a növényeket!

Vegyes technikával készült koszorúk

A koszorúkötésnél mindig azt a technikát válasszuk, amelyik a legjobban megfelelő a készítmény jellegének, felhasználásának! Így könnyen előfordulhat, hogy egy koszorú készítésénél többféle módszert alkalmazunk: pl. az alapot ragasztjuk apró termésekkel, míg a díszítést rátűzzük az alapra, vagy a levelekkel letűzött alapra ragasztjuk a díszítést.

A koszorúkötés törvényszerűségei

A koszorúkötés sem nélkülözi azokat a formai és szintörvényeket, amelyek alapján virágkötészeti munkáink készülnek.

A formai törvények közül talán legfontosabb az arányosság.

1. A körbekötött és görög koszorúknál a koszorútest és koszorúnyílás helyes aránya a következő:
 - laza, sötét, virágos koszorúknál 1:1
 - tömör, világos, virágos vagy más alapanyagú koszorúknál 1:1,6
 - tömör, sötét, virág- vagy levélkoszorúknál 1:1,3
2. A csokorrész takarásának aránya az alapon egy csokorrész esetében 1/3 rész. Ha az alapon több csokorrészt helyezünk el, így fő-, mellék- és ellenpontot alakítunk ki, az összes szintén 1/3 része lehet az alapnak.
3. A csokorrész magasságának és az alap magasságának aránya a következő: a csokorrész magassága másfélszerese lehet a koszorúalap magasságának. Az arányosság mellett a szimmetriának, mint formai törvénynek, rendkívül nagy a jelentősége. A koszorúalap bármely technikával is készült, legtöbbször szimmetrikus alkotás. A hagyományos temetési koszorúknál az alap lekötése és a virágok letűzése mutat szimmetriát, a virágokat egy tengelytől vagy ponttól szabályos rendben, méretben helyezzük el. A koszorúra helyezett díszítés lehet aszimmetrikus, jól hangsúlyozott súlyponttal. A szintörvények is sajátos módon érvényesülnek a kegyeleti kötészetben. A temetési, megemlékezési díszítéseknel nagyon átgondoltan és választékosan kell bánni a színekkel, hisz ezek az alkalmak sok-sok tapintatott igényelnek.

A temetésre, kegyeletre kiválasztott virágok színeinek vannak hagyományai:

- ✓ Fehér virágot, amely a tisztaság, ártatlanság jelképe, gyermeknek, fiatalon elhunyt lánynak, fiúnak vagy távolabbi hozzátartozónak adható, mivel semleges színnek számít.
- ✓ A piros színű virág (a szeretet, szerelem jelképe) a közeli hozzátartozónak (férj, feleség, kedves, szülő, barát) adható.
- ✓ A rózsaszín a fiatal nő színe.
- ✓ A lila az idősebb nő színe.
- ✓ A kék színű virágot férfinak szokás kegyeleti díszbe kötni.
- ✓ Az elhunyt kedvenc virágaiból is készíthetünk koszorút, sírcsokrot.
- ✓ A sokszínű, tarka virág az élet diadalát jelképezi a halál felett, ezért gyakran rendelnek ilyen készítményeket is.
- ✓ A bedolgozott virágok számával utalhatunk az elhunyt életkorára is.

II. Sírcsokor

Megemlékezéseken, a kegyelet kifejezésére a távolabbi hozzátartozók, rokonok, barátok sírcsokorral is méltóan kifejezhetik részvétüket. A sírcsokorral való tiszteletadás személyesebb jellegűnek hat.

Az összeállítás módja szerint kötött és tűzött sírcsokor létezik. Formára azonos kinézetűek, az arányosság döntő fontosságú. A csokor megkötésének helye a súlypontban van. Ez azt jelenti, hogy a megkötés helyétől számítva a csokor felső része 2/3, alsó része pedig 1/3 részaránnyal rendelkezzen.

Kötött sírcsokor

Sok temető melletti virágosnál gyakran a régi drótozásos technikával készítik a sírcsokrot.

- Megfelelő nagyságú, szép formájú, többnyire örökzöld ágakból állítják össze a csokor arányos alapformáját, ezt összedrótózzák úgy, hogy az ágak ne mozduljanak el.
- Ezután töltőanyagnak felhasználható csomókkal készítik a sírcsokor domború formáját. Ezeket szabályosan, sorban, nagyon stabilan rögzítve dolgozzák rá az alapra.
- A feldrótózott virágokat a kívánt alakzatokban, összetételekben a csomók közé húzzák, és sorban, folyamatosan mindet rögzítik.
- A virágok közé felfűzött zöldeket, mahóniát is lehet tenni.

- A csokor alsó 1/3 részét is hasonló kivitelezéssel kell elkészíteni, de ide nem kerül virág.
- A szalagot a kétirányú forma találkozásához teszik.

A csokor elkészítése az egyik legbalesetveszélyesebb kötészeti munka. A drótokkal könnyen kézsérülés, szúrt seb keletkezhet.

A másik sírcsokor kötési mód az, amikor a fenyőt és a zöldeket egyáltalán nem drótozzuk meg, a virágszárakat is csak, ha gyengék, törékenyek. Ez kézben kötött csokorforma, a spirális szárelrendezésen alapul. A munkát az örökzöld ágakkal kezdjük, az alapformát kialakítva, ezután a kisebb ágakat, kiegészítő zöldeket és virágokat folyamatosan, vegyesen rakjuk a csokorba. A csokor fő részének megkötése után, a kisebb, hátsó farokrészt készítjük el. A sírcsokorszalag a két csokorrész találkozási pontjára kerül.

Tűzött sírcsokor

Az újabb technikai anyagok felhasználásával terjedőben van a tűzött sírcsokrok készítése. A vízzel felszívott nyeles sírcsokortartóba először a nagyobb ágakat tűzzük be. Az ágak letisztítása, megvágása hasonlóan történik a többi tűzött készítményhez. A nehezebb ágakat drótozzuk meg és rögzítjük a csokortartó hálójába, így biztos, hogy nem fog kicsúszni.

Az elkészült alap elegánsabb, ha többféle örökzöldet és kiegészítő zöldet használunk. A virágokat drótozás nélkül szúrhatjuk az alapba, lehetőleg egy adott színtónuson belül.

III. Egyéb kegyeleti díszek

Részvétcsokor

Azok az ismerősök, barátok, akik nem tudnak jelen lenni a temetésen, az együttérzés kifejezésére részvétcsokrot küldenek. Ez egy kerek vagy frontális dekoratív kézicsokor, amely később vázába kerül. Színei legyenek visszafogottak, ha lehetőségünk van, vegyük figyelembe, hogy a megajándékozott mely virágfajtákat kedveli! A csokorhoz kötött örökzöldek és díszítő zöldek, kevés fehér, fekete vagy lila szalag adják meg a részvétcsokor jellegét.

Urnadíszek

Hamvasztásos temetések alkalmával készülnek. A dísz nem nyomhatja el az urnát, ezért az aprólékosan kidolgozott szép, fimon munkák elhelyezése javasolt.

Az urna ravatal sivársága urnadísszel, körgirlanddal oldható fel. Ezeket a hordozható üvegfalú urnatartóhoz és közvetlenül a felravatalozott urnához egyaránt készíthetjük. Készíthetünk tűzött kompozíciókat is, amelyekbe belekomponáljuk az urnát.

Koporsócsokor, koporsódísz

A hagyomány szerint a közvetlen hozzátartozók a sírgödörbe eresztett koporsóra egy-egy szál virágot dobnak, ami lehet az elhunyt kedves virága, de egyéb virág is. Ezt a búcsúzási formát jeleníti meg a koporsócsokor vagy koporsódísz.

A koporsócsokor lehet kézben, asztalon összeállított egyoldalú csokor, amelyen a virágokat majdnem teljes hosszúságukban saját szárukkal, kevés zölddel kötjük össze. A szárakat ellenirányból letűzött zöldekkel gondosan eldolgozzuk, a koporsóra színéhez illő selyemszalaggal rögzítjük.

Lefelé omló szimmetrikus koporsódísz is készíthetünk a koporsó hátfelőli részénél, vagy örökzöldhajtásokból és virágokból kötött girlanddal vesszük körbe a koporsót.

Koporsódíszként formakötészeti munkákat is készíthetünk, pl. négyzet, szív, kereszt formájú sírpárnát, nedves tűzőhabba tűzve a virágfejeket.

A ravatalozó helyiség és a templom díszítése

Egyre inkább virágkötői feladattá válik a ravatalozóhelyiség és a templom belső terének díszítése, a búcsúzás szomorú hangulatának illő megjelenítése.

Egyaránt szóba jöhet drapériák használata, és a kandeláberek virágokkal történő díszítése is. Többnyire a

szimmetrikus elrendezés jellemző. Az összhatás legyen visszafogott! A munkák lehetnek tűzöttek, amelyek igazodnak a feldíszítendő formához, vagy kötött füzérek, amelyek ráfonódnak a kandeláberre. Előfordulhat, hogy a halottat a templomban ravatalozzák fel. Ekkor a koporsó két oldalát szimmetrikus készítménnyel díszíthetjük, mellé helyezzük el a hozzátartozók koszorúit, virágait.

Sírdíszek

A hozzátartozók a síremlékekre, sírokra szívesen tesznek virágokat. A virágdíszek formája és mérete alkalmazkodjon a sír alakjához, kialakításához, legyen a sír szerves része! Ne tartalmazzon olyan anyagot, amely károsíthatja a sírkő felületét (rozsdás drót, festett virágok). Főleg télen célszerű ilyen díszeket készíteni, amikor a beültetett egynyári virágok már elpusztultak, és ott marad az üres hely. Tartós vágott virágokból és zöldekből, örökzöldekből készüljön! Lehet szárazvirágokból, termésekből, sőt ízléses selyemvirágokból is készíteni, dekorációs kellékeket csak visszafogottan használjunk! A hagyományos sírcsokorformán kívül készülhet lapos, ovális forma, és álló szimmetrikus vagy aszimmetrikus tűzött kompozíció erre a célra.

Örökzöldek

Az örökzöld növények télen is megtartják lombzatukat, ezért nélkülözhetetlenek a téli időszakban, pl. a karácsonyi kötészetben. Az örökzöld hajtások az örök életet szimbolizálják, ezért a kegyeleti kötészetben is a leggyakrabban használt növényanyag. Hajtásain kívül a színes terméseket vagy a fenyők tobozait is előszeretettel használják fel a virágkötők.

Fenyők

A fenyőhajtásokat, tobozokat nagy mennyiségben használja fel a virágkötészet. Téli időszakban nélkülözhetetlenek, mert ilyenkor a természetben kevés az élő, zöld növény, tartósságuk miatt is kedveltek.

Felhasználásuk

Koszorúkötésnél, sírcsokor készítésénél nagy mennyiséget használunk fel ezekből, egyes fajok csokorlazítónak is ajánlíthatók. A karácsonyi díszekben a hajtások az alapot, a háttérter képviselik, a tobozok díszítő hatásúak.

Termesztésük

A tűlevelű fenyőket magvetéssel szaporítják, a kerti fajtákat az alapfajra oltják, a pikkelylevelűek fő szaporítási módja a félfás dugványozás. Nálunk honos fenyő fajok: luc-, jegenye-, vörös-, erdei- és feketefenyők. Az erdészeti vállalatok a fenyőhajtásokat 5-10 kg-os bálákban hozzák forgalomba, a nem honos fajok növényanyaga a kiültetett dísnövényekről származik. Akkor érdemes leszedni, amikor a fiatal hajtások már megértek, mert a nyári időszakban szedett fenyők azévi hajtáscsúcsa hamar lankad. Hűvös, kissé nyirkos levegőjű, de száraz pincében sokáig tárolhatók. A tobozok a talajon hamar elveszítik szép barna színüket, bepiszkolódnak, ezért jobb a fáról begyűjteni, és meleg helyes kinyílasztani a zárt tobozokat. Zsákokban, dobozokban árusítják, így is tárolandók száraz helyen. A tömegesen előfordulókat súlyra, a különlegesebbeket pedig darabonként értékesítik. Vannak olyan fenyők, amelyek toboza éréskor szétesik, ezért nem használhatók a virágkötészetben, pl. a jegenyefenyő toboza. Más fajok, pl. a Cedrus atlantica – atlanti vagy atlasz cédrus hordó alakú toboza felnyílás előtt begyűjtve tartós marad.

Abies alba: jegenyefenyő

Jellemzés

Őshonos faj, nem szúrós, lapos tűlevelei rászáradnak a vesszőre. A levélfonákon két ezüstös csík látható, a légzőnyílások sora. Toboza éréskor szétesik. A hozzá hasonló, betelepített *Abies nordmanniana* – kaukázusi jegenyefenyő (normann fenyő) tűlevelei kissé merevebbek, a száron félkörösen helyezkednek el. Magyarországon kevés van ebből, a „normann fenyő”-ként árusított fenyő valójában közönséges jegenyefenyő.

Felhasználás

Hajtásai sokáig tartósak, ezért kegyeleti és karácsonyi díszekben kedvelt fenyő, parkokban szép szoliter fa.

Chamaecyparis lawsoniana: oregoni hamisciprus

Jellemzés

Pikkelylevelű fenyő, a hajtás fonákján ezüstös x rajzolat látható, a hajtásvég bókol, a tobozkái gömb formájúak.

Felhasználás

Kegyeleti, adventi, karácsonyi díszekben kedvelt, tartós, könnyed hatású fenyőféle. Parkokba többnyire egyesével ültetik, sövénynek is megfelelő.

Juniperusok: boróka fajok

Jellemzés

20. LECKE

FÁS SZÁRÚ DÍSNÖVÉNYEK

A csoportok a következők lesznek:

I. Örökzöldek

1. Fenyők
2. Lomblevelű örökzöldek

II. Lombhullató díszfák és díszcserjék

1. Fás szárukért használt növények
2. Lombzatukért használt fák, cserjék
3. Virágukért használt fák, cserjék
4. Termésükért használt fák, cserjék

Többé-kevésbé szúrósak, tű- és pikkelylevelük is van, színük fajtától függően változik (zöld, sárgászöld, kékeszöld). A termős példányokon fejlődő hamvaskék tobozbogyókkal együtt gyűjthető.

Juniperus chinensis – a kínai boróka kétlaki, a felső ágakon pikkelylevelek, az alsó részeken szúrós tűlevelek fejlődnek.

Juniperus communis – közönséges boróka vadon is előfordul, főleg tűleveleket találunk oszlopos növésű példányain.

Juniperus virginiana – a virginiai boróka fénytelen kékeszöld pikkelylevelei mellett sok szúrós tűlevelet is fejleszt.

Juniperus sabina – a nehézszagú boróka mérgező növény, hajtásai megdörzsölve jellegzetes, erős illatúak. Pikkelylevelei sötétzöldek, tűlevelei apróak.

Felhasználás

Kegyeleti, adventi, karácsonyi díszekben kisebb mennyiségben használják ezeket. Parkokba gyakran ültetik, az elterülő fajták rézsűkre, sziklakertbe valók.

Larix decidua: vörösfenyő

Jellemzés

Őshonos, lombhullató fenyő, puha világoszöld tűlevelei a fiatal hajtásokon egyesével, az idősebb részeken rövidhajtásokon 30-40-es csoportokban fejlődnek. Az apró, hengeres tobozok sokáig a fán maradnak.

Felhasználás

Tobozait használja fel a virágkötészet, gyakran a csupasz szárral együtt. Kisebb méretű karácsonyi készítményekben vagy koszorúban pótolhatatlan. Parkfának is szép kiültetve.

Picea abies: lucfenyő

Jellemzés

Őshonos, erdőt alkotó fafaj. Hajtása illatos, gyantás. Az egyesével álló szúrós tűlevelei fénylő sötétzöldek. Csüngő, barna tobozai hengeresek, szivar alakúak.

Felhasználás

Szúrós tűlevelei melegben gyorsan lehullanak, hidegben viszont hetekig tartósak. A legnagyobb mennyiségben használt fenyő a koszorúkötészetben, a hagyományos karácsonyfa. Hosszúkás szivartoboza is használható. Parkokba inkább fajtáit ültetik.

Picea pungens: szürke lucfenyő, szúrós luc

Jellemzés

Tűlevelei hosszabbak és szúrósabbak, színe szürkészöld. Inkább oltott fajtáit: a *'Glauca'*-t és *'Koster'*-t használjuk, amelyek színe ezüstszürke, ezért nevezik ezüstfenyőnek. Toboza szintén hosszúkás szivartoboz.

Felhasználás

Tartósabb, ezért extra koszorúhoz, karácsonyi díszekhez javasolhatók. Szoliternek ültetik parkokba, házikertekbe.

Pinus nigra: feketefenyő

Jellemzés

Kettesével álló merev tűlevelei hosszúak (10-15 cm), törzse sötét színű. Közepes-nagy fénylő sárgásbarna rózsatobozai a második évben érnek.

Felhasználás

Inkább csak nagy rózsatobozait használja fel a virágkötészet nagy mennyiségben súlypontképző és díszítő hatása miatt. Parkokba szoliternek vagy kisebb csoportokban ültetik.

Pinus silvestris: erdei fenyő

Jellemzés

Kettesével álló merev tűlevelei kb. 5 cm-esek, törzse sárgásbarna színű (ezért hívják „répafenyő”-nek is).

A *Pinus mugo* – törpefenyő kettős tűlevelei kb. ugyanekkorák, de a fa termete és tobozai kisebbek.

Felhasználás

Kis rózsatobozait használja fel a virágkötészet. Parkokba szoliternek, vagy kisebb csoportokban ültetik.

Pinus strobus: selyemfenyő

Jellemzés

5-10 cm hosszú, ötösével álló, puha tűlevelei elegáns hatásúak. Nagyméretű (10-15 cm hosszú) hasító tobozai kissé meggörbültek, gyantásak.

A *Pinus wallichiana* (syn. *Pinus griffithii*) – a himalájai selyemfenyő ötös tűlevelei hosszabbak (10-20 cm), toboza nagyobb (15-25 cm hosszú).

Felhasználás

Csokorlazítónak, kegyeleti, karácsonyi díszekben használjuk hajtásait és tobozait. Parkokban szép szoliter fák.

Pseudotsuga mensiesii: douglas (duglász) fenyő

Jellemzés

Puha, vékony, egyesével álló tűlevelei, illatos (citromillatú) hajtásai vannak. Hosszúkás tobozából kilógnak a mag háromkarójú pikkelylevelei.

Felhasználás

Tartóssága miatt kedvelt fenyő a karácsonyi kötészetben, toboza is felhasználható. Parkokba szoliterként vagy kis csoportokban ritkábban ültetik.

Taxus baccata: tiszafa

Jellemzés

Sötétzöld, puha, széles, lapos tűlevelei kétsorosan, fésűsen állnak, a levélfonáka világosabb. Kétlaki, a termős példányokon fejlődő magjait piros (néha sárga) húsos magköpeny veszi körül, egyedül ez a része nem mérgező.

Felhasználás

Kegyeleti és karácsonyi díszekben egyaránt használhatjuk, természetből nem gyűjthető, mert védett növény. Parkokba szoliternek csoportosan vagy sövénynek ültetik.

Thuja occidentalis: nyugati tuja

Jellemzés

Pikkelylevelű fenyő, a hajtásai lapítottak, általában vízszintesen állnak, színe sötétzöld, fonákja világosabb, a tobozókák aprók, rügyszerűek.

Felhasználás

Kegyeleti, adventi, karácsonyi díszekben kedvelt tartós fenyő, könnyed hatású. Parkokba, kertekbe gyakran ültetik sövénynek, szoliternek.

Thuja orientalis: keleti tuja, életfa

(új neve: *Platycladus orientalis*, syn. *Biota orientalis*)

Jellemzés

Pikkelylevelű fenyő, ágai legyezőszerűen kiszélesedők. A hajtásai rendszerint függőlegesen állnak, ezért színe és fonákja nem különbözik, tobozkái kinyílt tulipánra emlékeztetnek, csúcsukon visszagömbülő szarvacskával, fiatalon kéesszürkék, éretten barnák.

Felhasználás

Kegyeleti, adventi, karácsonyi díszekben kedvelt. Parkokba, kertekbe gyakran ültetik sövénynek, szoliternek.

Lomblevelű örökzöldek

A fenyőkhöz hasonlóan, a lomblevelű örökzöldek hajtásait, színes terméseit is nagy mennyiségben használja fel a virágkötészet. Téli időszakban ezek is nélkülözhetetlenek, zöld színükkel az életet viszik be a belső terekbe.

Felhasználásuk

A fenyőkhöz hasonló – koszorúkötésnél, sírcsokorkészítésnél használatosak elsősorban. A karácsonyi díszekben kisebb jelentőségűek, de jól kiegészíthetők velük a készítmények. A színes termések őszi kompozíciókban (vázadísz, virágtál), mindszerinti koszorúkban díszítenek.

Termesztésük

A lomblevelű örökzöldeket főleg dugványozással szaporítják, néhányat magvetéssel is. Fiatal korban fagyérzékenyek, ezért télen tövüket takarják. Nyáron meghálálják az öntözést, a lombozatukat is öntözni kell páraigényük miatt. A lomblevelűek (kivéve a borostyánt) nem őshonosak, legtöbbjük mediterrán vidékekről származik, kiegyenlített klímát, többségük félárnyékos helyet igényel.

Buxus sempervirens: puszpáng, bukszus

Jellemzés

Sűrűn ágas cserje, néha kis fa, vesszői szögletesek. Fényes, sötétzöld, apró, kerekded vagy tojásdad levelei alul világosabbak. Virágai aprók, áprilisban és májusban nyílnak, jelentéktelenek, de illatosak.

Felhasználás

Legnagyobb mennyiségben koszorúalap lekötésére, sírcsokorhoz használják, de csokorlazítóként is felhasználható. Gyakran ültetik sövénynek parkokba, házikertekbe, jól bírja a metszést.

Euonymus fortunei: kúszó kecskerágó, repkénykecskerágó

Jellemzés

Talajon kúszó vagy légygökerekkel kapaszkodó örökzöld cserje. Elliptikus vagy tojásdad levelei zöldek vagy tarkák. Virágot és termést ritkán hoz.

Felhasználás

Levágott hajtásai csokrokban, tálakban szépen mutatnak. Cserepes növénynek is termesztik, talajtakarásra vagy házfalak befuttatására is ültetik.

Euonymus japonicus: japán kecskerágó

Jellemzés

Vesszői zöldek, keresztben átellenes levelei zöld vagy tarka színűek, bőrneműek. Virágai jelentéktelenek, termést ritkán hoz.

Felhasználás

Levágva kevésbé tartós, cserepes növénynek is termesztik. Díszcserjének védett fekvésbe ültetik csoportosan vagy egyesével.

Hedera helix: borostyán

Jellemzés

Árnyékos helyen a talajon kúszó vagy fákra, falra légygökerei segítségével felfutó hajtásain 3-5 karéjú zöld vagy tarka levelek fejlődnek. Világosabb helyen termőhajtást fejleszt, amelyen a levelek tagolatlanok, tojásdad alakúak. Őszi sárga gömbvirágzatából szürkésfekete bogyótermések fejlődnek, amelyek tavaszra érnek meg.

Felhasználás

Sokoldalúan lehet felhasználni: koszorúalap letűzésre leveleit, mindszerinti koszorúkban természetes hajtását használhatjuk, leomló hajtásait csokrokban, tűzött kompozíciókban alkalmazhatjuk. Fák alatt talajtakarásra, házfalak befuttatására ültetik leggyakrabban.

Ilex aquifolium: magyal

Jellemzés

Fényes sötétzöld, esetleg sárgásfehér szélű, bőrszerű, nagyon szúrós levelei különleges hatásúak. Kétflaki, a termős példányokon apró, fehér, illatos virágok és piros bogyók fejlődnek.

Felhasználás

Jól felhasználható adventi, karácsonyi díszekbe, pl. kopogtatónak. Melegben hamar megbarnul a levele, termése sem tartós, ha nem jut vízhez.

Laurocerasus officinalis: babérmeggy

(új neve: Prunus laurocerasus)

Jellemzés

Bőrnemű, nagy levelei fajtától függően keskenyebb vagy szélesebb elliptikus formájúak. Májusban felálló fehér virágzatot, ősszel fekete bogyóterméseket hoz. Mérgező növény.

Felhasználás

Leveleivel koszorúalap tűzhető le, nagy edénybe ültetve hűvös helyiségek dísze lehet. Parkokba szoliterként és csoportosan ültetik, sövénynek is nevelhető.

Mahonia aquifolium: mahónia

Jellemzés

Páratlanul szárnyalt, 5-11 levélkéből álló összetett leveleinek széle szúrós. A fényes zöld levelek napon megpirosodhatnak. Sárga, illatos virágzata áprilisban nyílik, kékesfekete termései nyárra kifejlődnek.

Felhasználás

Nagy mennyiségben termesztik virágkötészeti felhasználásra, főleg koszorúk, sírcsokrok lazító- és tömőanyaga. Karácsonyi díszekhez kevésbé tartós. Parkokba is ültethető díszítőértéke miatt.

Pyracantha coccinea: tűztövis

Jellemzés

Szúrós ágtöviseket fejlesztő, apró levelű, fehér virágú cserje. Fő díszítőértéke a narancssárga (esetleg citromsárga) bogyója, amelyet ősszel tömegesen hoz.

Felhasználás

Terméses ágait őszi díszekbe (mindszerinti koszorú, asztaldísz, vázadísz) használhatjuk fel. Nagy tömegű színes termései, szúrós ágrendszere miatt gyakran ültetik egyesével vagy sövénynek.

Lombhullató dísfák és díszcserjék

A lombhullató dísfák és cserjék ősszel lehullatják lombozatukat, és csak téli nyugalom után, tavasszal hajtanak ki újra.

Felhasználásuk

Szinte minden részüket felhasználhatjuk a virágkötészetben: csupasz vesszőit, leveles hajtásait, virágait és terméseit.

- ✓ A csupasz, hajlékony vesszőkből jó koszorúalapot készíthetünk, kévecsökrokhöz is vesszőkötegeket használhatunk, az érdekes formájú, játékos ágak pedig a készítmények karakterét adják meg. A vastagabb törzsek formára fűrészelve képezhetik a készítmények alapjait. Mutatósak a vízhortta, kéregtelen, kifehéredett törzsdarabok, gyökerek, amelyek alapként használhatók karácsonyi vagy szárazkötészeti munkákban. A színes vagy csavarodott vessző csokrok alapjai lehet.
- ✓ Lombozatuk az örökzöldekhez képest hamar lankad, elszárad, ezért ezeket kisebb mértékben, rövidebb időszakban használhatjuk fel. A szép őszi lombszínű fajok hajtásai, más fajok színes termései szépen mutatnak vázában, őszi kompozíciókban.
- ✓ A virágzó hajtásokkal tavasztól nyár végéig díszíthetjük vázáinkat, a belőlük készült csokrokkal örömet szerezhetünk ismerőseinknek.
- ✓ Kiszárítható termések, préselt levelek a szárazkötészetben kerülnek felhasználásra.

Termesztésük

A sokféle növény szaporítása is különböző. A fákat főleg magvetéssel szaporítják, a fajtákat a fajtaazonosság érdekében pedig oltják vagy szemzik. A cserjéket is lehet magvetéssel szaporítani, de inkább a vegetatív szaporításmódok – dugványozás, bujtás, oltás, szemzés, sarj, tőosztás – jellemzők. A faiskolában a cserjéket 2-3, a fákat pedig 4-6 év alatt nevelik ki.

Szárukért használt növények

Amorpha fruticosa: gyalogakác

Jellemzés

Későn kihajtó, páratlanul szárnyalt levélzetű cserje. Nyári virágzata liláskék, nem különösebben dekoratív. Hajlékony, ceruza vastagságú vesszői világosbarnák.

Felhasználás

Vesszőit használja a virágkötészet koszorúalapokhoz támasztóbotnak (stábedli). Parkokba igénytelensége, gyors növekedése miatt ültetik.

Betula pendula: nyírfa, bibircses nyír

(syn. Betula verrucosa)

Jellemzés

Fehér kérge gyűrűsen lehámló, a törzs alsó részén repedezett. Hajtásai lecsüngők, levelei rombusz alakúak, ősszel sárgára színeződnek. Porzós barkái kora tavasszal nyílnak.

Felhasználás

Törzsét korongokká fűrészelve karácsonyi díszek alapja lehet, hajlékony vesszőiből koszorúalap készíthető. Gyakran ültetik parkokba érdekes formája miatt, különösen fenyők mellett szép.

Cornus alba: fehér som

Jellemzés

Hajtásai, vesszői vörösek, a fajtáké sárga is lehet. Keresztben átellenes levelei tojásdadok. Sárgásfehér virágai májusban nyílnak, termése is fehér.

Felhasználás

Nyugalmi időszakban szedett lombtalan vesszői koszorúalapokhoz, térdekorációkhoz használatosak. Parkokba egyesével vagy csoportosan ültetik.

Corylus avellana 'Contorta': csavart mogoró

Jellemzés

Az őshonos közönséges mogoró különleges fajtája, amelynek ágai, vesszői érdekes, szabálytalan alakban csavarodnak. A levelek kerekdedek, fogazottak, egyes fajtáinál lehetnek színesek. Porzós barkavirágzata februárban nyílik, de már ősszel megjelennek az ágakon, a termős virág apró, rügyszerű. Az ehető termést kupacslevél védi.

Felhasználás

A lombtalan állapotban szedett részek tartósak, barkavirágzatukkal együtt szépen mutatnak csokrokban, vázadíszként. Díszítőértékéért ültetik parkokba, ehető termését az édesipar használja fel.

Cytisus scoparius: seprőzanót

(syn. Sarothamus scoparius)

Jellemzés

Alacsony cserje, levéltelen zöld hajtásai, szögletes vesszői érdekes hatásúak, hajlítva megtartják formájukat. Tavasszal nyíló sárga pillangós virágai vannak, mint a *Cytisus praecox* – korai zanót rokon fajnak.

Felhasználás

A csupasz vesszőket csokorlazításra, készítmények alapjául használhatjuk. Parkokba ritkán ültetik.

Salix alba: fehér fűz

Jellemzés

A vízpartokon növvő terebélyes koronájú fa, vékony vesszői fénylő vöröses- és zöldessárgák, kergét lehántva fehér színű. Lándzsás leveleinek fonákja ezüstös, sárga porzós barkái lombfakadás után jelennek meg.

Felhasználás

A hajlékony vesszőkből kötik a legtöbb kosarat, de jól használható koszorúalapok készítésére is. Vízpartokra hangulata miatt ültetik, főleg csüngő fajtáját (szomorúfűz).

Salix matsudana 'Tortuosa': Csavarfűz, mandzsufűz

Jellemzés

A fa vagy cserje növekedésű növény zöld kérge alatt fehér vesszői játékos vonalvezetésűek, egyes részen dugóhúzószerűen csavarodottak. Levelei hosszúkásak.

Felhasználás

Lehántott kérgű, fehér vesszői nagyon dekoratívak, szárazkötészetben, vázadíszekben, csokrokban használatosak. Parkokba ritkán ültetik.

Lombozatukért használt növények

Fraxinus ornus: virágos kóris, mannakóris

Jellemzés

A kistermetű fa levelei páratlanul szárnyaltak. Virágai fehér színűek, májusban díszítenek, szárnyas lependéktermését

a szél terjeszti.

Felhasználás

Lombozatát nyári koszorúkhhoz használhatjuk. Parkokba díszítőértékéért, utcasorfának tűrőképessége miatt ültetik.

Parthenocissus tricuspidata: háromkaréjú vadszőlő

Jellemzés

A kacsokkal kapaszkodó cserje fénylő sötétzöld, háromkaréjú levelei ősszel szép vörösre színeződnek, termése fekete bogyó.

A *Parthenocissus quincuefolia* – ötlevélkéjű vadszőlőnek hasonlóan szép vörösre színeződő, ötösével álló levelei vannak, igénytelenebb növény.

Felhasználás

Őszi hangulatú készítményekben használhatjuk fel színes lombozatát, terméseit, hajlékony vesszőit. Déli házfalakra futtatva nagy díszítőértékű.

Quercus cerris: csertölgy

Jellemzés

Bőrnemű, fényes sötétzöld levelei karéjosak, sokáig a fán maradnak. A makk termését szőrös-bozontos kupacslevél fedi.

Egyéb tölgy fajok, pl. a *Quercus robur* – kocsányos tölgy vagy a *Quercus petraea* – kocsánytalan tölgy lombozata is felhasználható a virágkötészetben.

Felhasználás

A leveles hajtásokat erdőben gyűjteni is lehet, nyári, őszi koszorúalapok lekötésére használhatjuk. Parkokba szoliternek ültetik, magas sövénné is nevelhető.

Quercus rubra: vöröstölgy

Jellemzés

Nagyméretű, fényeszöld, hegyes, karéjos levelei ősszel szép vörösre színeződnek, makktermése lapított.

Felhasználás

Őszi hangulatú készítményekben használható, préselve szárazkötészeti célra alkalmas. Városterüése, nagy díszítőértéke miatt parkokba szívesen ültetik szoliternek.

Virágukért felhasznált növények

Amygdalus triloba 'Multiplex': babarózsa

(új neve: Prunus triloba 'Multiplex')

Jellemzés

Kis fa vagy cserje, vékony sötétbarna vesszőin levelei kissé háromkaréjúak, szélük fogazott. Rózsaszín, sokszirmú telt virágai lombfakadás előtt (áprilisban) nyílnak.

Felhasználás

Levágott virágzó vesszői tavaszi, húsvéti díszekben szépen mutatnak. Tél végén a levágott vesszőket hajtattják is. Parkokban szép szoliter növény.

Buddleia davidii: nyári orgona

Jellemzés

A keresztben átellenesen álló lándzsás levelek fonákja ezüstös, mint félcserje gyakran visszafagy. Július és szeptember

között lila, kék, rózsaszín, fehér virágzatokat fejleszt a hajtásvégeken.

Felhasználás

Szép virágzatát nyári készítményekbe tehetjük. Parkokban szép szoliter növény.

Cerasus serrulata: japán díszcseresznye, japáncseresznye

(új neve: Prunus serrulata)

Jellemzés

Lombfakadás előtt nyíló fa vagy cserje. A szimpla vagy telt virágok fajtától függően fehérek vagy rózsaszínűek.

Felhasználás

A levágott virágzó vesszőről hamar lehullanak a virágszirmok, de tavaszi díszekben szépen mutatnak. Parkokban szép szoliter fa.

Chaenomeles speciosa: japánbirs, skarlátvörös díszbirs

Jellemzés

Hegyes ágtevisekkel borított ágain lombfakadás előtt rózsaszín (néha fehér) virágok nyílnak. Ősszel éró illatos, sárga almatermései ehető, bár kissé fanyar ízűek.

Felhasználás

Tavaszi készítményekben ajánlhatók levágott virágzó ágai, amelyek néhány napig díszítenek. Parkokban szoliternek vagy sövénynek ültetik.

Forsythia intermedia: aranyvessző, aranycserje (helytelenül aranyeső)

Jellemzés

Világosbarna vesszői paraszemölcsösek (kidudorodó barna foltosak), levelei hosszúkásak, fogazottak. Sárga virágai kettesével vagy négyesével nyílnak lombfakadás előtt (márciusban és áprilisban) az egyéves vesszőkön.

Felhasználás

A tavaszi, húsvéti díszekben élénk színe miatt használjuk fel. Gyakran ültetik sövénynek, szép szoliter növény parkokban.

Rosa sp.: rózsza

Jellemzés

Fényes, összetett levelei 3-5 levélkéből állnak, szára többé-kevésbé tüskés. A hajtások végén fejlődő virágok sokszirmúak, kék kivételével minden színben nyílnak, többségük kellemesen illatos.

Felhasználás

A kerti nemes rózsák számtalan fajtája nemcsak a kertek dísze, hanem jó vágott virág is. Vágott virágnak a hosszú száron egy virágot fejlesztő teahibrid fajták a legmegfelelőbbek.

Salix caprea: kecskefűz

Jellemzés

Nedves területeken növv kétlaki cserje vagy kis fa. Levelei széles elliptikusak, fonákja fehéren molyhos. Tojás alakú, molyhos barkája (hím virágai) márciusban és áprilisban virágzik, húsvéti díszekben különösen kedvelt. Termős barkái vékonyabbak, kevésbé tetszetősek.

Felhasználás

Levágott barkás vesszője húsvéti díszek elengedhetetlen növényi díszítőanyaga. Parkokba inkább csak magas törzsre oltott csüngő fajtáját ültetik.

Spirea vanhouttei: gyöngyvessző

Jellemzés

A hófehér virágok kis félgömb virágzatban az ívesen hajló vesszők oldalán fejlődnek májusban. Gyorsan növekszik, sűrűn elágazik, kis levelei változatosan karéjosak.

Felhasználás

A szirmok hamar lehullanak, de alkalmi dekorációkhoz (pl. ballagáskor) olcsó alapanyagot szolgáltat. Gyakran ültetik szoliternek vagy sövénynek.

Syringa vulgaris: orgona

Jellemzés

Kertekben és elvadultan sok helyen megtalálható gyorsan terjedő cserje. Levelei szabályos szív alakúak, illatos virágait április végén, május elején felálló virágzatban hozza. Színük lila, rózsaszín, fehér, a szimpla fajták mellett találunk telt virágúakat is.

A *Syringa chinensis* – kínai orgona levelei tojásdadok, illatos virágzata selymes fényű.

Felhasználás

Olcsó vázadís, anyák napján, majálisokon különösen kedvelt vágott virág, hajtatni is szokták karácsonytól. Sövénynek, szoliter növénynek gyakran ültetik.

Tamarix tetrandra: korai tamariska, keleti tamariska

Jellemzés

Apró, pikkelyszerű levelei sűrűn fedik a hajtásokat. Rózsaszín virágait lombfakadás előtt hozza.

A *Tamarix gallica* – nyári (vagy gall, francia) tamariska: nyáron hoz rózsaszín virágokat, inkább lombozata miatt használjuk a virágkötészetben.

Felhasználás

Zöld hajtásos állapotban csokorlazítónak, virágzó állapotban vágott virágként, nyugalmi időszakban vörösesbarna vesszőiért használhatjuk. Szoliternek vagy sövénynek gyakran ültetik.

Viburnum opulus 'Roseum': labdarózsa

Jellemzés

Az alapfaj (kányabangita) virágzatában a belső virágok aprók és kétivarúak, a szélén lévőké pedig jóval nagyobbak és meddő. A labdarózsa fehér virágzatában valamennyi virág meddő, ezért nagyobb és gömb formájú a virágzat, ezáltal dekoratívabb.

Felhasználás

A levágott virágzó hajtások a csokorkötészetben, vázadíszként, olcsó dekorációs anyagként használhatók fel. Parkokba egyesével vagy csoportosan ültetik.

Termésükért felhasznált növények

Alnus glutinosa: mézgás éger

Jellemzés

A fa levelei kicsipett csúcsúak, rügyei enyvesek, ragadásak. Apró, tobozokra emlékeztető, sokáig a fán maradó termései vannak.

Felhasználás

Terméseit felhasználhatjuk szárazkötészetben, a karácsonyi kötészetben finom kötészeti munkákhoz. Díszfaként vízpartra ültetik.

Catalpa bignonioides: szivarfa

Jellemzés

Alacsony, gömbölyded koronájú fa, nagy levelei szív alakúak, virágai fehérek, nyáron nyílnak. Hosszú, keskeny, barna toktermése szivarra emlékeztető.

Felhasználás

Termése szárazkötészetben használható. Érdemes ültetni utcasorfának, szoliternek.

Cotoneaster horizontalis: madárbirs

Jellemzés

Alacsony, elterülő hajtásrendszerű cserje, apró, kerekded levelekkel. Májusi, júniusi virágzásából apró piros almácskák tömege fejlődik, amelyek sokáig a vesszőkön maradnak.

Felhasználás

Levágva kevésbé tartós, de őszi koszorúkhoz, virágtálakhoz jól felhasználható.

Cotinus coggygia: cserszömörce

Jellemzés

Ősszel narancssárgától lángvörösre színeződő lombozata és a végálló, laza virágzatából fejlődő termése díszít. Az apró terméseken maradó hosszú, tollszerű szőrök sárga, vörös, lila színűek.

Felhasználás

Őszi kompozíciókban jól felhasználható színes lombozata, természetes hajtása. Öntözetlen területekre, déli lejtőkre ültetik.

Euonymus europaeus: csíkos kecskerágó

Jellemzés

Jellegtelen levelei, virágai vannak, fő díszítőértéke a termése. A hosszú kocsányon csüngő, négyélű, papsapkára emlékeztető termése kívül rózsaszínű, belül láthatóvá válnak a narancsszínű magok.

Felhasználás

Őszi vázadísznek használhatjuk egyéb természetes ágakkal együtt. Parkokba csoportosan ültetik.

Gleditsia triacanthos: krisztustövis, tövises lepényfa

Jellemzés

Törzsén és ágain 5-10 cm-es elágazó, hegyes ágtövisek találhatók, levelei kétszeresen szárnyaltak. Hosszú, lapos hüvelytermése barna színű, érdekesen csavarodott.

Felhasználás

Termése a szárazkötészetben felhasználható, vesszőiből húsvéti töviskoszorú hajlítható. Szép nagy fává nevelhető, de sövénynek is gyakran ültetik.

Koelreuteria paniculata: Bugás csörgőfa

Jellemzés

Kistermetű fa, levelei összetettek, változóan karéjosak, virágzata sárga. Hólyagosan felfújtt termése szárazon zörög (innen ered a neve), benne fekete mag található, sokáig a fán marad.

Felhasználás

Szárazkötészetben felhasználható a termése. Parkokba és utcasorfának gyakran ültetik.

Ligustrum vulgare: fagyal

Jellemzés

Terjedő tövű cserje. Illatos, fehér virágzatát nyáron hozza a hajtásvégeken, levelei hosszúkásak. Termése fekete bogycó, amely mérgező. A *Ligustrum ovalifolium* – ovális levelű fagyal levelei széles elliptikusak.

Felhasználás

Terméses hajtásai őszi készítményekben használhatóak fel, koszorúban, vázadíszekben, virágtálakban. Leginkább nyírott sövénynek ültetik.

Rosa canina: vadrózsa

Jellemzés

Horgas tüskéjű vesszőin összetett levelek találhatók. Szimpla virágszirmaik világos rózsaszínűek, hamar lehullanak. Piros, hosszúkás csipkebogyótermése van, a magokat a serleg alakú, húsos vacok veszi körül.

A *R. rugosa* – japán vadrózsa sokkal sűrűbben tüskés hajtású, virágai sötét rózsaszínűek, termése lapított gömb alakú.

Felhasználás

A terméses ágak szépen mutatnak vázában, virágtálban, kisebb mindszehti koszorúban. A nemes rózsa alanyaként használják leginkább, szűrés sövény nevelhető belőle.

Symphoricarpos albus: hóbogycó

(syn. Symphoricarpos rivularis)

Jellemzés

Alacsony, terjedő tövű cserje kerekded levelekkel. Apró, jelentéktelen virágaiból gömb alakú fehér bogycótermések fejlődnek, amelyek a vesszők csúcsán csomókban állnak, sokáig díszítenek.

A *Symphoricarpos orbiculatus* – piros bogycóslonc bogycói apróbbak, liláspiros színűek.

Felhasználás

A terméses ágak szépen mutatnak vázában, virágtálban, kisebb mindszehti koszorúban. Parkokba csoportosan vagy sövénynek ültetik.

21. LECKE

ESKÜVŐI VIRÁGKÖTÉSZET

Az élet egyik legbensőségeesebb eseménye a **házasságkötés**. Az esemény főszereplője természetesen az ifjú pár, de ahhoz, hogy még emlékezetesebbé, szebbé tegyük az esküvő napját, a környezetet is díszítenünk kell. Egy virágkötő talán leggazdagabb elképzeléseit valósíthatja meg az esemény kapcsán.

A menyasszony fején dísló koszorú régi keletű dísz. A rómaiaknál Vénusz volt a szerelem istennője, homlokán **mirtuszkoszorút** viselt. A mirtuszkoszorú formája később sokat változott, ebből fejlődött ki a **diadém**.

A középkorban általános volt a **rozmarinkoszorú**. A rozmaring sötétzöld színe, illata jelképezte a menyasszony ártatlanságát, örök hűségét. A vőlegényi csokorban, a kalapok és a vőfélybotok csokrain is rozmaring, levendula, kakukkfű illatozott. Az emberek a helyi népviseletben esküdtek, így általában a **fejkoszorú**, a szép ruhadíszítés volt az esküvői dekoráció.

A **menyasszonyi csokor** nem is olyan régi keletű. Először az elmúlt század közepén írták le, hogy a menyasszony csokrot tart a kezében. A nagyvárosokban az öltözködési szokások megváltozása miatt az esküvői ruha fehér lett, és egyre kevesebben esküdtek sötét ruhában vagy népviseletben. Ez megváltoztatta a csokorformákat is, a csokrok főleg fehér vagy halványszínű szegfűből, kálából, rózsából, orchideából, liliomból készültek.

A főbb kötészehti munkák megjelenése az esküvőn:

I.	Menyasszonyi csokor	
II.	Egyéb esküvői díszek:	
		- a menyasszony fejdísze, ruhadísze
		- a vőlegény díszei:
		- kitűző
		- nyakkendődísz
		- örömszüilők szüilőköszohtő díszei
		- koszorúslány(ok) díszei
		- járművek díszítése

- környezet, belső terek díszítése

Mindegyik esküvői virágkötészeti munkánál az **összhangot** helyezzük előtérbe! A menyasszonyi csokor, a kitűzők, a hajdíszek, ruhadíszek, autódíszek, templom, házasságkötő terem feldíszítése és az asztaldekorációk lehetőleg **egy stílusban, azonos viráganyaggal**, hasonló színharmóniában készüljenek!

Az elképzelések egyeztetése érdekében jó, ha a virágkötőt közösen keresi fel a menyasszony és a vőlegény. Így közösen tudják megbeszélni, milyen elképzeléseik vannak a menyasszonyi csokor, és a különböző helyek díszítésére készülő készítményekre vonatkozóan.

A virágkötő ismerje meg, és vegye figyelembe:

- a menyasszony és a vőlegény megjelenését, magasságát, alkatát
- hajszínét, frizuráját
- életkorát
- a menyasszony és a vőlegény ruhájának stílusát, anyagát, színét, szabását
- az esküvő módját (templomi, anyakönyvvezetői), időtartamát
- a menyasszony kedvenc virágát, virágszínét
- az anyagi lehetőségeket
- az évszakot, a piacon kapható virágokat

I. Menyasszonyi csokor

A legfontosabb menyasszonyi dísz a menyasszonyi csokor. A fejlődés, a formák változása során többféle csoportosítás is kialakult. Ahogyan az a nyugat-európai kötetben megjelent, a hazai virágkötészet is ennek megfelelően vette át a megnevezéseket.

Csoportosítások

Hol viseli a menyasszony: - kézicsokrok:

kerek kézi,

biedermeier,

struktúra,

glamelie,

csepp formájú

- karon hordott csokrok:

íves, menyasszonyi kosár, gömb

Alak szerint:

- *kör* alakú csokrok: kerek kézi, biedermeier, struktúra, glamelie

- *háromszög* alakú csokrok: csepp formájú, háromszög csokrok, vonalas-grafikus

- *négyszög* alakú csokrok: paralel, vegetatív csokrok

Stílus szerint:

- dekoratív (az összes hagyományos csokor)

- vonalas-grafikus

- vegetatív

- paralel

Technika szerint:

- kötött menyasszonyi csokrok

- tűzött menyasszonyi csokrok

- tűzött menyasszonyi csokrok

- ragasztott menyasszonyi csokrok

A menyasszonyi csokrok főbb típusai

Kerek kézi menyasszony csokor

Készülhet egy- vagy többféle virágból lazító zölddel és virággal, a színeket és formákat harmonikusan alkalmazva. Ha többféle virágból kötjük, legyenek különböző fajtájúak, kisebb-nagyobb méretűek, a legnagyobb legyen a hangsúlyos, uralkodó virág a csokorban. A dekoratív csokor formája kerek, oldalról nézve félgömb vagy kissé kúp alakú, a virágokat lazán, lépcsőzetesen helyezzük el. A csokor lezárására levelekből készült gallért teszünk, szalaggal díszítjük, amennyiben a menyasszonyi ruha túll felhasználásával készül, akkor túll mandzsettát is helyezünk a csokor alá. Fiatalos, rövid ruhához illik legjobban, de szinte mindenkinek ajánlható, kivéve a nagyon molett menyasszonyokat.

Biedermeier csokor

Elkészítése igen munkaigényes. A virágok nem jutnak vízhez, ezért nagyon jól felszívott és tartós viráganyaggal dolgozzunk! A zárt, tömör csokrot vágott zöldből és esetleg túllból készült gallér zárja le. Ez a csokorforma a nagyon romantikus ruhához illik, molett menyasszonynak nem ajánlható! Vágott zölddel fellazított, lazábban kötött formáját is gyakran készítik.

Struktúra csokor

A virágok ebben is a formának alárendeltek, önállóan nem érvényesülnek. A színfoltok és a térbeli mozgatás határozza meg a csokor jellegét. A különleges csokor jelleget a csokorból kifutó szálak, ágak adják. Minden levelet drótozni kell! Gyakran használunk dekorációs kellékeket is. Egyenes vonalú, modern ruhához illik ez a csokorforma.

Glamelie

A kerek, dekoratív csokrok különleges változata. A kardvirág (Gladiolus cultorum) virágaiból összeállított kamélia (Camellia) virágra hasonlító csokor az angolszász csokorkötészet kedvelt formája. Más virágokból is készíthető, a

szirmaira szétszedett virágokat újra összeállítjuk egy nagy virággá. Igen aprólékos munka, készítése fűzőtt technikával oldható meg.

Csepp formájú (angol) csokor

Nagyon népszerű, illik a romantikus ruhához, ezért is kéri olyan sokan. Az alsó végétől felfelé szélesedik, majd felül szép körívet ír le, Súlypontja a csokor szélesebb részébe van. Felső része egy szépen kidolgozott, legfeljebb 10-12 cm magas kerek csokor. A súlypontba a nagyobb, nehezebb virágokat, míg a csokor külső részeire vékonyabb, kisebb fejű virágokat, a könnyebb alkotóelemeket tesszük! Hasonlóképpen a zöldeket is: a nagy felületűeket a csokor közepéhez közel, míg a finomabb szálás zöldeket a csokor külső részére. Szalaggal díszíthető ez típus is. A szalaghasználatnál a szélesebb szalagokat hosszabbra, a keskenyebbeket rövidebbre vágjuk le! Minden menyasszonynak ajánlható, kortól és testalkattól függetlenül – a kismamákat is előnyösen takarja.

Karon hordott íves menyasszonyi csokor

Angolszász eredetűek, ismert a félhold alakú, német csokor elnevezés is. Egy kúp alakú, lazán lépcsőzetes csokorból indulunk ki, amelyet azután ívesen kivezetünk két oldalra. Az egyik ilyen oldalirányú kivezetés hosszabb, mint a másik. Aprólékos kézműves munka, lágy, íves vonalú csokor. Formája kifli vagy félhold alakú, ívesen lehajló. Régebben vessző segítségével alakították ki a megfelelő formát, ma már inkább a drótozott virágszár hajlításával érik el ezt a hatást. Egy íves formájú alapra ragaszthatók is a megfelelően előkészített virágok és levelek. Hagyományos hosszú, fehér menyasszonyi ruhához illik leginkább.

Kiskosaras menyasszonyi dísz

Az angol és amerikai kötetsetből származó forma. A csokor egy karra akasztható kis kosárkában van, többnyire tűzőtt technikával elkészítve.

Virággömb

Angol eredetű formakötészeti dísz, inkább koszorúslányok díszeként fordul elő. A virágfejekkel letűzőtt, szalaggal díszített gömb karra akasztható. Hosszú, laza szabású, jó esésű anyagból készült ruhához illik legjobban.

Háromszög alakú csokor

Szerkezetének fő jellemzői a középső, súlypontos részből felfelé, jobbra és balra irányuló vonalak. A súlypontot nagyobb méretű és erősebb színű virágokból készítjük. A csokor kifejezőerejét fokozza, ha a virágok különböző alakúak vagy harmonizáló színűek. Különleges jelleget adhatunk a csokornak a szomszédos színek harmóniájával vagy a világos-sötét színek ellentétével. Egyenes szabású, modern ruhához illik leginkább.

Modern vonalú csokrok

Főleg uralkodó karakterű virágokból készülnek az új keletű stílusokban kötve, pl. vonalas-grafikus stílusban, egy hangsúlyozott középpontból kiinduló vonalrendszerek alkotják. A csokor stabilitását különböző levelekből készített levélmandzsettával oldjuk meg. A fő mozgásvonalak igazodjanak a menyasszony ruhájának vonalaihoz. Szalagot ne használjunk ehhez a csokortípushoz! Modern, egyszerű vonalú ruha viselőjének ajánlott.

A menyasszonyi csokor készítésének technikái

A menyasszonyi csokor készítésénél többféle módszert alkalmazunk. Mindegyikkel szemben elvárás, hogy:

- A csokor legyen könnyű és hordozható!

- Magassága ne legyen 10-15 cm-nél nagyobb, ne takarja el a menyasszonyt!
- A hátoldalán ne dolgozzuk ki 10 cm-nél hosszabbra, mert akkor nem lehet jól tartani!
- Kövesse, és ne haladja túl a menyasszony alakjának vonalait!
- A csokor fogórésze legyen megfelelő nagyságú!
- Tartós legyen (az esküvő időtartamára)!
- A drótozás ne látszódjon, és a drótvégek ne szúrjanak!
- Ne sértse fel a menyasszony kezét (pl. tűske)!
- Ne szennyezze be a menyasszony ruháját (pl. a liliomok portokja)!
- A növényanyag ne legyen kellemetlen illatú (pl. büdöske)!
-

Felhasználható növényanyag

A menyasszonyi csokor elkészítése precíz, aprólékos munkavégzést igényel, az alkalomhoz illően megfelelő gonddal, időt áldozva készüljön el! Ezért a növényanyagot is hasonló gondossággal válasszuk ki!

- ✓ Menyasszonyi csokor kötésére leggyakrabban az *arisztokratikus* és nemes formájú virágok a legmegfelelőbbek. A különleges formájú, extra virágok: orchidea, flamingóvirág, papagájvirág, liliom mellett a hagyományosabb szegfűt, rózsát, gerberát, kálát is használják a menyasszonyicsokor-kötészetben.
- ✓ *Kis csokrokhoz* apró virágú növényeket válasszunk, pl. gyöngyvirágot, fréziát, jácintot, margarétát, miniszegfűt.
- ✓ Lazításra is használható a gyöngyvirág, fátyolvirág, frézia, inkaliliom
- ✓ Néhány típusnál a virágfürtöt *virágokra szedik szét*, majd egyenként drótozva, újra összeállítják. Erre a célra használhatók a frézia, jácint, kardvirág, inkaliliom virágai.
- ✓ *Lazító zöldként* leggyakrabban fátýolasparáguszt, páfrányleveleket (pl. szobapáfrány) használunk, de igen széles a felhasználható növényanyag választéka a levéldísznövények között is.
- ✓ Hosszan leomló *indákat* nyerhetünk az ámpolnanövények (pl. borostyán) hajtásaiból.

Kötött menyasszonyi csokrok

A saját szárával kötött technika a kisebb, kerek csokroknál alkalmazható. A virágokat egyszerűen spirálisan fogjuk össze. Csak vízzel jól felszívott, friss virágokat, zöldeket használjuk, amelyek víz nélkül is tartósak maradnak az esküvő

időtartamára! A kész csokor szárát egyenesre vágjuk vissza, a készélesség alatt 1-2 cm maradjon!

A legtöbb csokornál saját szárával, de megdrótozva tesszük a csokorba a virágokat. Így egy kicsit jobban alakítható a csokorforma, és nem kell attól félni, hogy a virágok idő előtt meglankadnak, deformálódnak, és ezáltal a csokor formája, szépsége megváltozik. Zöldre festett drótot használjunk, a drótozással nem szabad a csokor esztétikai értékét rontani!

Kerek és hosszúkás csokroknál egyaránt használhatjuk az ún. vegyes technikát, amikor az erősebb szárú virágokat eredeti szárukkal, a vékonyabbakat pedig feldrótozva használjuk, így a csokor vastagságát tudjuk szabályozni. Gyakran elég csak azon a részén megdrótozni a virágot, ahol hajlítani szeretnénk. Könnyen előfordulhat, hogy a száak a fonnyadás közben összeesnek, és ez a csokor fellazulásához, széteséséhez vezethet. Kényes virágokat (pl. orchideát) egyesével tegyük fiolába, és azt megdrótozva tekerjük be takarószalaggal!

Fűzött menyasszonyi csokrok

A biedermeier csokrok és a mai modern csokrok egy részénél könnyebbség, hogy nem saját szárukon, hanem előre drótra felfűzött növényanyaggal dolgozunk.

A felhasználásra kerülő részeket a megfelelő vastagságú drótra fűzzük fel, a száak a megkötés helyéig érnek, innentől lefelé drótszáak biztosítják a csokor szárát. A technika alkalmazásánál gondolatban előre el kell képzelnünk minden egyes alkotóelemet a csokorban, hogy a megfelelő helyen, méretben tudjuk levágni a száarakat!

A száak eltávolítására két okból van szükség. Egyrészt a száak megfelelően felszívott virágok fejéből visszavonják a nedvességet, viszont ha nincs szár, nem távozik el olyan hamar a nedvesség a vágott virágokból, zöldekből. Másrészt a sok szár helyett a drótszáak sokkal kecsesebb, vékonyabb szárat kölcsönöznek a csokornak, ezáltal fizikailag sokkal könnyebb erő kifejtésre van szüksége a menyasszonynak, kényelmesebb tartania huzamosabb időn át, bár a drótok súlya sem csekély. A drótszáakat teljes hosszúságukban összekötjük, majd takarószalaggal bevonjuk, végül erre a ragadós felületre selyemszalagot viszünk fel, hogy a menyasszony ne piszkolja össze a ruháját.

Célszerű olyan növényeket összeválogatni, amelyek keveset párologtatnak. Az ilyen típusú csokrok min. 5-6 órán át, de felülről vízzel permetezve, akár több napig is életképesek maradnak.

Tűzött menyasszonyi csokrok

Tűzőhab csokortartóba készült. A csokortartót állványra rögzítve egyszerűbbnek tűnik a munka, mint az előzőknél. A mikrofonra emlékeztető tartóban tűzőhab van, melyet a munka kezdetén vízzel felszívunk, s ebbe tűzzük a feldrótozott vagy saját szárán lévő virágokat. A vastagabb növényi részeket megdrótozva szúrjuk át a tűzőhabon, és a drót végét visszahajtva, visszaszúrva tudjuk biztosítani a lefelé hajló növények stabilitását. Ezek a csokrok tartósabbak, esetleg a habot időnként meg kell locsolni, így gondoskodunk a nedvesség utánpótlásáról is. Nem minden csokorforma készítésére alkalmas, inkább csak a kisebb kerek és csepp formájú csokrokhoz való.

Ragasztott menyasszonyi csokrok

Különleges, egyedi csokrok technikai kivitelezésére ad lehetőséget. Ez a hideg ragasztó biztosítja az élő virágok, növényi részek számára a rugalmasságot, megbízhatóan összefogja az alkotóelemeket. Az ilyen módon összeállított csokor teljesen egyedi formák kialakítását teszi lehetővé a virágkötő számára.

II. Egyéb esküvői díszek

Az esküvőnek nem a menyasszonyi csokor az egyetlen dísze. Ezen kívül a menyasszony, de a vőlegény és a

hozzátartozók is díszíthetők virággal, ami fokozza az ünnepélyességet.

Kiegészítő díszek

A menyasszonynak fejdísz, ruhadísz, a vőlegénynek pedig kítűző, nyakkendődísz készülhet.

Készítésük gondos anyagválasztást igényel, ezzel sokáig mutatós díszeket kaphatunk. Ezek általában egy adott alapra jól felszívott virágokból ragasztásos technikával előállított díszek. Élő virágokhoz csak hideg ragasztót használjunk, selyemvirágokhoz a ragasztópisztoly is használható.

Ezek az önálló kis kompozíciók színben, stílusban, arányaikban legyenek a csokor folytatásai! A csokorral, mint dísszel egyik kiegészítő sem vetekedhet! Ilyen jellegű díszeket csak olyankor készítsünk, ha biztosan illik a ruha anyagához, stílusához!

A vőlegény kítűzője mindig a menyasszonyi csokor anyagából készüljön, hiszen eredete szerint a menyasszony csokrából esett ki, amelyet a vőlegény felvett, és a gomblyukába tűzött. Készítésénél nagyon megkönnyíti dolgunkat a Gala-clips használata.

A félreértéseket elkerülendő, a többi vendég (vőfély, tanúk, közeli hozzátartozók) kítűzője más virágokból készüljön! Technikailag kifogástalanok, jól rögzíthetők és könnyűek legyenek!

Szülőköszöntő csokor

Új keletű, kedves fordulata az esküvőnek a szülőköszöntő csokrok átadása. Két teljesen egyforma – színvilágában esetleg a megajándékozottak kedvenc színeit tartalmazó – különleges szépségű és megjelenésű csokrot illik átadni. Helyenként csokor helyett nagy, gazdagon díszített kosárral köszöntik a szülőket.

A koszorúslány díszei

Nagy, díszes esküvőkön az ifjú párt koszorúslányok kísérik. A lányok ruhája sok esetben színes (halványkék, rózsaszín). A leggyakrabban viselt díszek: csokor, hajdísz, ruhadísz, kosárka, virággömb. A díszek minden esetben kisebbek a menyasszony által viselteknél, a csokor pár szál virágból is készülhet, legszebbek az apró virágokból kötött kis, kerek csokrok.

Járművek díszítése

Hazánkban az autódíszek divatja mostanában van éledőben, terjed a lovas hintók díszítése is A hintók karfáit, a kocsi elejét, hátulját szokták díszíteni.

Az autón a díszítés elhelyezhető a gépkocsi elején, a hátulján, a tetején, a motorház tetején.

A kisebb összeállítások kerüljenek a gépkocsivezető elé vagy közelébe, a nagyobbak a megjelölt helyekre! Bármelyik megoldást is választjuk a dísz nem zavarhatja a biztonságos vezetést, figyelembe kell vennie, hogy az a városi forgalomban is részt vesz!

A legegyszerűbb megoldás, ha az öntapadó, vákuumos *autódísztartókat (Autocorso)* használjuk, ezekben a tartókban nedves tűzőhabbal dolgozunk. A vákuummal rögzített tartók használat után sérülésmentesen levehető. Drótot ne használjunk, mert tönkretelheti a kocsi fényezését!

Készülhet *lapos, frontális elrendezésű* dísz, oldalra három irányban nyúlnak ki a díszítés, a szélvédő felé csak eldolgozás

szükséges. Lehet *több kisebb dísz*t készíteni, és általában szimmetrikusan elhelyezni. A V alakban elkészített *virágfüzér* anyagfelhasználása kövesse a többi díszét, ügyeljünk a színek ritmusára is!

Az autó- és kocsidíszeket ugyanabban a stílusban készítsük el, mint ahogy a menyasszonyi csokor készült, mert itt is kapcsolatot kell teremteni a készítmények között!

Környezet, belső terek díszítése

Az esküvői szertatásokat (egyházi, polgári) ünnepi étkezések is kiegészítik. Az ünnepet, a hangulatot nagymértékben befolyásolja a kialakított környezet.

A fő hely a fiatal pár előtt van, ide helyezzük a legszebb készítményt! A többi virágdísz egyenletesen elosztva, ritmusosan helyezzük el a hosszú asztalokon! A készítményeket egy-egy hosszú indával, színes szalaggal is összeköthetjük. Egyetlen vendég se érezze azt, hogy neki nem jutott a díszítésből, de a virágdíszek ne uralják az asztalt, hagyjunk helyet a leveles- és pecsenyéstálnak!

A házasságkötő terem asztalát is díszíthetjük, erre leginkább egy nagyon szépen összeállított virágtál felel meg. A stílust és a virágokat a menyasszonyi csokorhoz igazítsuk, ezzel is jelezve az ifjú pár iránti tiszteletünket.

A kapu- és ajtódíszítések színes, vidám hangulatot árasztó díszek. Az évszaknak megfelelő levelekből, virágokból készülnek. Lehetnek hosszú *virágfüzérek*, amelyek az ajtókeretet körbefutják, vagy készülhetnek kis *vendégváró koszorúk*, sok színes szalaggal díszítve.

Templomdíszítés

A vallási szertartások igen eltérőek lehetnek, ezt tiszteletben kell tartani! A templomoknak egyedi hangulatuk van, ez meghatározza a virágdíszek stílusát is. Más díszítést követel egy aranyozott díszekkel zsúfolt barokk templomban zajló esküvő, mint egy román stílusúban, amely alig díszített. Díszítést ott kell adni, ahol a házasulandó pár elvonul, és ahol a szertartás zajlik!

Az *oltárt*, ami önmagában is díszes, egyszerűen díszítsük egy frontális, lefelé és oldalra leomló kompozícióval, a csokorral harmonizáló virágokból elkészítve!

Általában a *padsorok főbejárat felőli részét* díszítjük szimmetrikusan, mindkét oldalra kis virágdíszeket helyezünk el. A *bejárat*i *ajtót*, a *szőnyegek szegélyét* is lehet ritmikusan elkészített füzérrel díszíteni. A római korból eredő virágsziromhinta mintájára az útvonalat kijelölhetjük a padlóra helyezett virágdísszel. Ez költséges és fáradságos munka, ezért ritkán találkozhatunk már ilyen díszítéssel.

22. LECKE

LEVÉLDÍSZNÖVÉNYEK

A levéldísznövények fő díszítőértéke a színes, tarka vagy érdekes formájú levélzet. Viráguk jelentéktelen vagy nem is virágoznak nálunk.

A levéldísznövények felhasználási lehetőségei

- Elhelyezhető virágállványokra, bútorokra mint **lakásdíszek**.
- A hosszú hajtású ámpolnánövények fali kosarakban, csüngő kaspókban mutatnak legszebben.
- A nagyméretű **szoliter növények** fadézsákban, nagyméretű virágtartóba ültetve szépen díszítenek tág terekben (aulák, szállodák, irodák előcsarnokai, várótermek).
- Az azonos igényű növényekből tartós **összeültetéseket** lehet készíteni, amelyek dekoratív díszai a belső tereknek.
- A cserepes felhasználás mellett sok levéldísznövény alkalmas **vágott zöldként** való felhasználásra. Azok a fajok és fajták alkalmasak, amelyek lombozata levágva is tartósan díszít.
- Néhány növény tavasztól őszig **kihelyezhető a kertbe**, erkélyre, teraszra, de télire fagymentes helyre (télikert, veranda, lépcsőház) kell bemenekíteni. Vannak fajok, amelyek téli takarás mellett védett helyen is áttelelhetnek.

A cserepes levéldísznövényeknek eltérő **igényeik és tűrőképességük** alapján lehet megfelelő helyet találni, ahol fejlődésük biztosított és díszítő hatásuk érvényesülhet.

- A **melegkedvelő levéldísznövények** a legkedveltebb szobanövények, mert jól viselik a lakás és a meleg belső terek körülményeit. Hőigényük 18 és 30 °C között van, melegházban termesztik őket. Többségük bőséges öntözést, világos, de tűző naptól védett helyet igényel. A tápanyagok közül főleg nitrogénből igényelnek sokat a megfelelő növekedésükhöz.
- A **hidegtűrő levéldísznövények** termesztésük során nem igényelnek magas hőmérsékletet, mérsékelt- vagy hidegházban nevelik őket. A fajok egy része melegigényes ugyan, de bizonyos időszakban (többnyire télen) elviselik, sőt igénylik az alacsonyabb hőmérsékletet. Fejlődésük lelassul, kevesebbet asszimilálnak, de a pihenőidő után újból intenzíven fejlődnek tovább úgy, mint eredeti termőhelyükön megszokták. A téli pihenőidő idején az öntözésüket is mérsékelni kell!

A levéldísznövények **szaporítása** többféle módon lehetséges.

A **magvetés** azoknál a fajoknál fordul elő, ahol a növények magvetéssel is fajtaazonosak maradnak, és beszerezhető a mag (többnyire importból). Ott célszerű még ezt a módot választani, ahol a dugványozáshoz fenntartott anyatelep túl nagy helyet foglalna el. **Spórákkal** a páfrányokat szokás szaporítani.

Az ivartalan szaporításmódok gyakrabban fordulnak elő:

- A **dugványozás** során egy leválasztott vegetatív növényi részt gyökereztetünk meg, el lehet hajtásdugvány, fejdugvány, szárdugvány, levéldugvány. A fejdugványból hamarabb kapunk szebb növényt, mint a szárdugványokból.
- A csupasz **törzs feldarabolásából** is szaporítóanyag nyerhető.
- A bujtás és az oltás-szemzés levéldísznövényeknél nem használatos (esetleg a fás szárú cserepes növényeknél), de a **természetes szaporítóképleteket** (a tő mellett vagy az indák végén fejlődő sarjakat, rizómát) felhasználhatjuk szaporításra.
- A **tőosztás** csak a nagyobb tövek szétszaporítására szolgál, ezzel az eljárással nem kapunk nagy mennyiségű utódot.
- A **merisztéma szaporítás** viszont nagyüzemi méretekben ad fajtaazonos, egészséges, nagy mennyiségű növényeket, ezért egyre gyakrabban szaporítják így a növényeket.

Az alábbi csoportosításban ismertetjük a levéldísznövényeket:

1. Lakásdíszek
2. Ámpolnanövények
3. Vágott zöldek

Mivel a vizsgatételekben a melegkedvelő és hidegtűrő növények külön szerepelnek, így mi is külön csoportosítjuk őket.

Ezek után ismerkedjünk meg a legfontosabb levéldísznövényekkel!

1. Lakásdíszek

Melegkedvelő levéldísznövények

A legjobb lakásdíszek, mert igényeiknek megfelelő a lakóhelyiségek hőmérséklete. A nagyméretűek szoliterek, a

kisebbek tálbeültetésekben, kaspókban díszítenek.

Aglaonema modestum: rákvirág

Jellemzés

Sötétzöld, hosszúkás, tojásdad, kihegyezett levélhegyű növény. Rövid torzsavirágzatát zöldesfehér fellevél veszi körül, termése piros bogyó.

Aglaonema terubii (syn. *Aglaonema commutatum* ‘Treubii’) – foltos rákvirág: keskeny, kihegyezett levelei sárgászölddel tarkázottak. Torzsavirágzata és szürkésfehér fellevele nem feltűnő. Kissé magasabbra növvő, kecsesebb az *Aglaonema modestum*nál.

Termesztés

Fej- és szárdugványozással szaporítják, még vízben is könnyen meggyökeresedik. A felkopaszodott növény visszavágható, hamar kihajt és bokrosodik.

Igény, ápolás

Meleg- és páraigényes, közepesen víz- és fényigényes, de jól tűri a mostohább hőmérsékleti és fényviszonyokat, még a dohányfüstöt is. „B” típusú földben termesztik.

Felhasználás

Jó szobanövény, tűrőképessége miatt füstös belső terek díszítésére is kedvelik, akváriumba is ültethető.

Begonia rex-cultorum: királybegónia

Jellemzés

Terebélyes, elfekvő húsos szárú növény. Levelei részaránytalanok, változatos színűek és rajzolatúak, levélnyele szőrös. Egyivarú halványrózsaszín virágai nem feltűnőek.

A *Begonia masoniana* – vaskereszt begónia: a részaránytalan, kihegyezett karéjú levelek smaragdzöldek, az erek környékén pedig barnáspiros rajzolat látható. A levélfelület rücskös, erősen szőrös, mint a húsos levélnyél. Rizómája zömök, fehéreszöld virágai jelentéktelenek.

A *Begonia boweri* ‘Tiger’ – tigrisbegónia: kisméretű, tarka levelei díszítenek, méretei miatt floráriumokban ideális.

Termesztés

Levéldugványozással szaporítják, a feldarabolt levelek a nagyobb levélek találkozásánál hoznak gyökereket.

Igény, ápolás

Meleg-, víz és páraigényes, közepes fényigényű, az „A” típusú talajt kedveli. Levelét ne permetezzük, mert berohad!

Felhasználás

Igényes szobadísz, alkalmi cserepes dekoráció.

Codiaeum variegatum: csodacserje, kroton

Jellemzés

Örökzöld, több méterre is megnövő tejnedves cserje, levelei változatos alakúak és színűek (zöld, sárga, rózsaszín, piros, bordó). Apró, fehér, egyivarú virágai jelentéktelenek, laza fürtben nyílnak.

Termesztés

4-5 leveles fejdugványokkal, esetleg 1-2 leveles szárdugványokkal vagy merisztémával szaporítják.

Igény, ápolás

Nagyon igényes és kényes, csak napfényen színeződnek intenzíven a levelei, a huzatot nem bírja. „B” típusú földben nevelik, egyenletes, bő vízellátást igényel. A nem megfelelő környezeti tényezőkre levélhullással válaszol. Tejnedve allergiát okozhat.

Felhasználás

Nagyméretű szoliter növénné nevelhető. Változatos színű, formájú levele extra kőszeti alapanyag.

Cordyline terminalis: bunkóliliom

(syn. Cordyline fruticosa)

Jellemzés

Fásodó szárú, idővel magas vékony törzset nevelő növény, a szár csúcsán csomóban álló, széles, lándzsa alakú levelei zöldek, a fajtái rózsaszínű, bordó szélűek is lehetnek.

Termesztés

Leginkább fejdugványozással szaporítják, esetleg törzsfeldarabolással vagy merisztémával.

Igény, ápolás

Meleg-, víz- és páraigényes, közepes vagy alacsony fényigényű, „B” típusú földkevekékben termesztik.

Felhasználás

Szoliter méretű szobanövényként használható.

Cyperus alternifolius: vízipálma

Jellemzés

Egyszikű fűféle (nem pálma), a törékeny, nádusz nélküli szár végén keskeny levélkoszorú található, erőteljes növekedésű. Széllel porzódik, a virágzat jelentéktelen.

A *Cyperus gracilis* – törpe vízipálma kisebb termetű, levelei szélesebbek.

Termesztés

Magvetéssel vagy a levélüstök dugványozásával szaporítják, a nagyobb töveket tőosztással is lehet.

Igény, ápolás

Meleg-, fény- és nagyon vízigényes növények, „C” típusú talajt kedvelnek. Ügyeljünk arra, hogy a cserép alatti tálban mindig legyen víz.

Felhasználás

Szobanövényként használják, akváriumba is ültethetők, leveles száruk csokorba köthető.

Dieffenbachia exotica: buzogányvirág

Jellemzés

Tövétől elágazó, bokros növésű, tarka levelű mérgező növény. Torzsavirágzatát sárgászöld fellelél veszi körül.

A *Dieffenbachia picta* (syn. Dieffenbachia maculata) – erős növésű, vastag szárán a nagy, világos pöttyös, széles tojásdad levelek nagyon dekoratívak. Gyakran felkopaszodik (az alsó levelek lehullanak).

Termesztés

Régebben fej- és szárdugványozással szaporították, akár vízben is könnyen meggyökeresedik. Ma már inkább merisztémával szaporítják, a felkopaszodott szárat légbujtással és törzsfeldarabolással szokás szaporítani.

Igény, ápolás

Meleg-, víz- és páraigényes, közepesen fényigényes, „B” típusú talajt igényel. A száraz meleget és a hőingadozást nem tűri.

Felhasználás

Kedvelt, lakásban jól tartható szobanövény.

Dracaena deremensis: dracéna, sárkányfa

Jellemzés

Idővel vastag törzset nevelő növény. Levelei szárölelőek, sima szélűek, körkörösén helyezkedik el, levélüstököt képeznek, idősebb korban kissé lehajló, zöld színűek, fajtái csíkozottak. A ‘Warneckii’ fajta levélszélein két vékony fehér csík látható, a ‘Bausei’ fajta levelén pedig széles fehér csíkok, a ‘Compacta’ sötétzöld levelű, tövétől sűrűn leveles.

A *Dracaena fragrans* – szélesebb, lefelé hajló levélzetű növény. ‘Massangeana’ fajta levele közepén sárga csíkozott.

A *Dracaena marginata* – keskeny levelei széle piros (‘Bicolor’), illetve piros és sárga (‘Tricolor’) színű. Törzse vékony.

Termesztés

Fejdugványozással, törzsfeldarabolással szaporítják.

Igény, ápolás

Meleg-, víz- és páraigényes, közepesen fényigényes, „B” típusú talajt kedvelő fajok. A túlöntözést nem bírják, egyébként nagy tűrőképességűek.

Felhasználás

Jó szobanövények, a törzsos példányok szoliter növények.

Ficus benjamina: csüngő ágú fikusz

Jellemzés

Bonsai hatású kis fa vagy cserje, nagyon divatos növény. Lecsüngő hajtásain kihégyezett végű, közepes méretű levelek találhatók, amelyek fényes sötétzöldek vagy tarkák.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják, ha fácskának nevelik, több dugványt ültetnek egy cserépbe, és a törzseket összecsavarják a jobb tartás érdekében.

Igény, ápolás

Fényigényes, de a tűző napot nem szereti, egyenletes meleget, közepes vízmennyiséget, „B” típusú földet igényel. Télen mérsékeltebben öntözzük!

Felhasználás

Szoliter méretű szobanövény nevelhető belőle.

Ficus elastica: szobafikusz

Jellemzés

Több méteres növénné megnövő fás szárú, légyökereket fejlesztő, tejnedves növény. Fényes, örökzöld levelei elliptikusak, kialakuláskor piros buroklevél fedi őket. Leginkább a szélesebb levelű ‘Decora’ fajtáját termesztik. A ‘Robusta’ ízközei rövidek, így zömökebb, dúsabb levélzetű a növény, a ‘De la Rouge’ levélfonáka vörösesbarna, a ‘Belga plant’ és a ‘Schrijveriana’ fajták pedig tarka levelűek.

Ficus lyrata – lantlevelű fikusz: nagy, bőrszerű, lant alakú levelein az erek hangsúlyozottak. A növény is nagyméretű.

Termesztés

Fejdugványozással és merisztémával szaporítják.

Igény, ápolás

Melegigényes, közepesen víz- és fényigényes, a huzatra érzékeny, ‘B’ típusú földben nevelhető.

Felhasználás

Kedvelt szoliter szobanövény, jól viseli a lakás körülményeit.

Monstera delciosa: „könnyező pálma”, szobafilodendron

Jellemzés

Egyik neve sem helyes, mert nem pálmaféle, és nem a Philodendron nemzetségébe tartozik. Megfásodó szárú trópusi lánnövény, léggyökeret fejleszt. Nagy, szív alakú levelei lyuggatottak. Torzsavirágzatát jelentéktelen fellevél veszi körül. Termését őshazájában fogyasztják.

Termesztés

Nagyüzemekben magvetéssel szaporítják, mert az anyanövények nagy helyet foglalnának el. Fej- és szárdugványozással is szaporítható.

Igény, ápolás

Meleg-, víz és fényigényes, de nagy tűrőképességű, „B” típusú földet kedvel.

Felhasználás

Kedvelt, nagyméretű szobanövény, levelei modern csokrok alapjaként jól használhatók.

Peperomia obtusifolia: borsarc, törpebors

Jellemzés

Húsos, visszás tojásdad, fényes levelei sötétzöldek vagy tarkák (‘Variegata’), virágzata kis torzsavirágzat.

A *Peperomia caperata* levelei hullámos felületűek, a *Peperomia argyreia* zöldesszürke leveleiben ezüstös csíkozás látható, és érdekessége, hogy a liláspiros levélnyel a levélfonákból indul. Kistermetűek maradnak, jól bokrosodnak.

Termesztés

Az első fajt hajtásdugványozással, a többit levéldugványozással szaporítják.

Igény, ápolás

Meleg, párás, félárnyékos helyet, mérsékelt öntözést és „B” típusú földet igényelnek, de nagy a tűrőképességük.

Felhasználás

Szobanövénynek, alkalmi dekorációnak javasolhatók.

Pilea cadierei: ezüstös pilea, üvegcsalán

Jellemzés

Jól bokrosodó kis cserje, átellenes levelekkel, amelyek hólyagos felületűek és ezüstös foltok tarkítják. Virágai jelentéktelenek.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítható.

Igény, ápolás

Meleg, párás, félárnyékos helyet, közepes öntözést és „B” típusú földet igényel. Tűző napon és alacsony hőmérsékleten kifakul a levele.

Felhasználás

Szép szobadísz, alkalmi dekoráció, jó növény-összeültetési anyag.

Sansevieria trifasciata: anyósnyelv

Jellemzés

Lapos, lándzsás, húsos levelei zöldek vagy a szélén sárgán csíkozottak (‘Laurentii’). A hosszú levelű alapfajon kívül vannak rövid levelű fajtái is (pl. ‘Hahnii’). Sekélyen a föld alatt rizómával terjed, apró virágai fehérek, hosszú száron fűrtben nyílnak.

Termesztés

Sarjakról vagy levéldugványozással szaporítják. A ‘Laurenti’ fajta csak sarjakról tartja meg fajtaazonosságát.

Igény, ápolás

Melegigényes, közepes fény- és vízigényes. Rendkívül nagy a tűrőképessége, elviseli az alacsony hőmérsékletet is, de a pangó vizet nem bírja.

Felhasználás

Tűrőképessége, érdekes levélzete miatt kedvelt szobanövény.

Schefflera arboricola: kislevelű sugárarália

Jellemzés

Örökzöld levelű, hosszú hajtásokat nevelő cserje, a zöld vagy sárgástarka hosszúkás elliptikus, változó számú (6-10) levelek tenyeresen összetettek, a levélnyel hosszú. Nálunk nem virágzik, virágai élénkpirosak.

A *Schefflera actinophylla* – nagylevelű sugárarália nagyobb termetű és levélzetű örökzöld cserje, összetett levelei kevesebb levélkéből állnak, hosszú levélnyele barnás színű. Hőigénye kisebb, és főleg magvetéssel szaporítják.

Termesztés

Dugványozással szaporítják, merisztéma szaporítása is előfordul. A felfelé törő törzset karózzák, és időnként visszavágják.

Igény, ápolás

Egyenletes meleget és vízellátást igényel. Meleggházi, de a magas hőmérsékleten nagyon megnyúlik, hűvös helyen pedig lehullatja leveleit. Világos, de tűző naptól védett helyet, „B” típusú földet kedvel.

Felhasználás

A nagytermetűek szoliternek, a kisebb termetűek cserepes dekorációnak használhatók.

Yucca elephantipes: jukka, elefántláb, óriás pálmaliliom

Jellemzés

A magról kelt növények töve idősebb korban megvastagodik, elefántlábra emlékeztet. Vastag törzsén 1-4 levélüstököt fejleszt, a kard alakú levelek széle fogazott (nem úgy, mint a Dracaenaké).

Termesztés

Fejdugványozással és törzsfeldarabolással szaporítják. A külföldről érkező csupasz törzsdarabokat becserépezik, a legfelső rügyek kihajtanak és hajtást nevelnek.

Igény, ápolás

Közepes fény- és vízigényes, melegkedvelő, „B” típusú földbe ültessük.

Felhasználás

Kedvelt szoliter növény, oldalára epifita növény erősíthető (arboflor).

Broméliák

Jellemzés

A broméliák trópusi területek fán élő vagy talajlakó növényei. A levelek tölcsért alkotnak, ebben gyűjtik össze az esővizet, finom szőrzetükkel a harmatot is hasznosítják. Levélálsznövényként tartjuk számon őket, de akkor a legszebbek, amikor virágoznak. A virágok rövid életűek, de a színes fellevelek hónapokig mutatósak, extra vágott virágot szolgáltatnak. A virágzatuk a tölcsérből kiemelkedik, vagy a belső, ún. „szívlevelek” színesednek meg. Virágzás után a tölcsér elpusztul, de a növény sarjakkal tovább él.

Termesztés

Szaporításuk magvetéssel vagy sarjakkal történik, a nevelés 2-3 évig tart. A virágzás időzíthető acetilén-gázzal, amelyet vízben elnyelve, a tölcsérbe vezetnek, így leggyakrabban karácsonyra virágoztatják őket, mert akkor a

legkeresettebbek.

Igény, ápolás

Általában jól bírják a meleg, száraz lakáskörülményeket is, az öntözővizet a tölcsérbe kell adagolni.

Felhasználás

A fán élők törzsos növényekre ültetve (arboflor) vagy fatörzskészítményekben hasznosíthatók legjobban, de cserepesként is tarthatók.

Legismertebb fajok

Aechmea fasciata – lándzsarózsa: epifita növény bőrszerű, fogazott levelekkel és rózsaszínű virágzattal.

Ananas comosus – ananász: sárga csíkozású levélzete és ehető termése díszít.

Cryptanthus acaulis – ékszerbromélia, levélcsillag: termete miatt floráriumokba való, változatosan csíkozottak a levelei.

Tillandsia cyanea – bíborkék szakállbromélia: keskeny levélzetéből emelkedik ki lapított kalászvirágzata.

Vriesea splendens – pikkelyvirág: keresztben csíkos levéltölcsérében lapított kalászvirágzat fejlődik.

Páfrányok

Jellemzés

Meleg- és mérsékeltvázi levéldísznövényekként termesztjük különféle fajait. A páfrányok a harasztok törzsébe tartoznak, a hazánkban termesztett cserepes páfrányok trópusi erdők aljnövényzetét alkotják. Levélfonáukon található spóratartók, benne spórákkal, amelyekből először előtelep fejlődik. A rajtuk lévő ivarszervekben lezajlik az ivaros szaporodás, a zigótából fejlődik ki az általunk ismert dísznövény.

Termesztés

Szaporításuk hagyományosan spóravetéssel történik 1-1,5 év alatt, de egyre több páfrányt termesztenek merisztéma szaporítással. Néhány faj töosztással és sarjakkal is szaporítható.

Igény, ápolás

Kevés fénnel is beérik, de sok vizet és párát, savanyú kémhatású talajt igényelnek. Hőmérsékletigényük változó: többségük melegigényes, de vannak hidegtűrő fajok.

Felhasználás

Páraigényük miatt nem ideális szobanövények, inkább a párásabb konyhát, fürdőszobát kedveli, nagyobb floráriumban, télikertben szépen díszítenek. Sok faj levelei alkalmasak vágott zöldnek.

Legismertebb fajok

Adiantum tenerum – vénushajpáfrány: könnyed, légies hatású lombozata apró, széles, rombusz alakú, karéjos levelekből áll, melegigényes növény.

Asplenium nidus – fészekpáfrány: epifita faj, hosszú, kissé hullámos felületű levelei „fészket” alkotnak, melegigényes növény.

Cyrtanium falcatum – sarlós babérpáfrány: páratlanul szárnyalt levelű páfrány, a spórák a levélfonákon kis csomókban fejlődnek, hűvös helyen is tartható.

Nephrolepis exaltata – szeldelt szobapáfrány: finom tapintású, ívesen hajló összetett levelei vannak, csokorlazítóként vagy ámpolnanövénynek is használható, mérsékeltvázi növény.

Nephrolepis cordifolia – lépcsős szobapáfrány: keskenyebb, merevebb tartású levelei vannak, ezért főleg vágott zöldnek termesztik.

Platynerium bifurcatum (syn. *Platynerium alcorne*) – szarvasagancspáfrány: melegigényes epifita növény, levelei szarvasagancsra emlékeztetnek.

Pteris cretica – szalagpáfrány: összetett levelei keskenyek, szalagszerűek, mérsékeltvázi növény.

A hidegtűrő levéldísznövények

Azért fontosak, mert közülük hűvösebb lakásokba is találhatunk megfelelő növényeket.

Araucaria excelsa: szobafenyő

(új neve: *Araucaria heterophylla*)

Jellemzés

Hazájában nagytermetű örökzöld fa, nálunk is megnő néhány m-re, szép piramis alakú koronát nevel. Szúrós törzsén az oldalágak örvösen helyezkednek el. A fiatalon vízszintes ágak idősebb korban súlyuk miatt kissé lehajlanak. Levelei sűrűn állnak a hajtásokon, sötétzöldek.

Termesztés

Nálunk nem szaporítják, kis magoncokat vagy gyökeres fejdugványokat importálnak és nevelnek fel.

Igény, ápolás

Világos, de tűző naptól védett helyett, párás klímát és egyenletes öntözést igényel. Nyáron mérsékelt meleget, télen hidegházi körülményeket kedvel. „A” típusú földkeverékben termesztik. Meleg, száraz levegőben lehullajtja leveleit, ágait. A nagy meleg és a túlöntözés hatására a hajtások lecsüngenek.

Felhasználás

Méretei miatt szoliter növénynek alkalmazzák belső terekben.

Aspidistra elatior: kukoricalevél

Jellemzés

Nyeles, széles, lándzsás sötétzöld tőlevelei, kúszó gyöktörzse van. Barnászörös virágai ritkán láthatók.

Termesztés

Rizóma-feldarabolással szaporítják, a 2-3 leveles rizómadarabokat mérsékeltházban nevelik.

Igény, ápolás

Közepes víz-, fény- és tápanyagigényű, „C” típusú földet igényel. Nagy tűrőképességű növény, nyáron szabadba is kihelyezhető árnyékos helyre, hideg, sötét szobában is tartható.

Felhasználás

Igénytelen szobanövény, levelei vágott zöldet szolgáltatnak.

Fatshedera lizei: borostyánarália

Jellemzés

A *Fatsia japonica* és a *Hedera helix* hibridje, tulajdonságait a szülőktől örökölte. Fényes, tenyeresen karéjos levelei közepes méretűek, ép szélűek, támaszték mellett kúszik.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják, többet ültetnek egy cserépbe, csak gyéren ágazik el.

Igény, ápolás

Hűvös helyen tartsuk, közepes fény- és vízviszonyokat, „B” típusú földet igényel.

Felhasználás

Mohakaró mellett vagy rácsra felfuttatva tartható, hűvösebb helyiségek növénye.

Fatsia japonica: szobaarália

(syn. *Aralia sieboldii*)

Jellemzés

Hazájában gyéren elágazó, magas cserje, nálunk nagy, dézsás növénné nevelhető. Tenyeresen karéjos levelei fogazott szélűek, fényes zöldek vagy fehéres sárga tarkázottságúak (‘Variegata’). A nagyobb példányok ősszel virágoznak is.

Termesztés

Magvetéssel vagy fejdugványozással szaporítják.

Igény, ápolás

Hidegtűrése igen jó, néha nálunk is áttelel védett fekvésben. Világos helyet, közepes víz- és páráviszonyokat és „B” típusú földet igényel.

Felhasználás

Nagyméretű szobanövény hűvösebb lakásban.

Pálmák

Jellemzés

A pálmák a trópusi és a mediterrán vidékek jellegzetes növényei. Egyszikű növények, mélyre hatoló gyökérzetűek, a levelek az el nem ágazó pálmatorzs végén találhatók. A törzset a lehullott levelek maradványai alkotják. A leveleik tenyeresen vagy szárnyaltan összetettek, az első levelek még tagolatlanok.

Termesztés

Szaporításuk megvetéssel történik, a gyér növekedésű fajoknál egy cserépbe több magoncot ültetnek, nevelési idejük 2-3 év.

Igény, ápolás

Nyáron kedvelik a magas hőmérsékletet, kihelyezhető teraszra, a kertbe, de télen hidegházban kell átteleltetni, mert nálunk nem télállóak. Sok vizet, párá, egy részük sok fényt igényel, másik részük a félárnyékos helyet kedveli. A légszárazság a levélvég beszáradását okozza. Kötött, meszes, „C” típusú földkeverékben nevelhetők.

Felhasználás

Nagyméretű belső terekben, aulákban, szállodák előcsarnokaiban szépen díszítenek, mint szoliter növények. A virágkötészet szívesen használja leveleit csokrokba. Haszonnövények is, kókusztejet, palmaolajat, datolyagyümölcsöt szolgáltatnak.

Legismertebb fajok

Areca cathecu – bételpálma: szárnyalt levélzetű, magasra növő pálmaféle.

Chamaedorea elegans – mexikói hegyipálma: kecsesen szárnyalt levelei és szép alakja miatt szívesen tartják lakásban, kétlaki növény.

Chamaerops humilis – törpe legyezőpálma, lószőrpálma: legyező formájú levelei a törzsön sűrű csoportokba rendeződnek, idős korban is rövid törzsű, bokrosan elágazó faj. Egyetlen mediterrán eredetű termesztett fajunk.

Cocos nucifera – kókuszpálma: gyér lombozatú, szárnyalt levelei a barna színű rostos, kemény magból bújnak elő. A termése kedvelt gyümölcs.

Howea forsteriana – kenciapálma: felfelé törekvő növekedésű, oldalirányban kevés helyet foglal el, gyér lombozatú.

Phoenix canariensis – főnixpálma: páratlanul szárnyalt, merev tapintású levelei vannak, edzett növény.

Trachicarpus fortunei (syn. *Trachicarpus excelsus*) – magas törzsű legyezőpálma, kenderpálma: már fiatalon törzset nevel, levelei tenyeresen tagoltak. Kétlaki faj, gyakran virágzik és termést is hozhat, védett fekvésben áttelel.

Kaktuszok, pozsgások

Jellemzés

A kaktuszok különleges, változatos alakjukkal, többé-kevésbé szúrós levéltöviseikkel és virágaikkal díszítenek. Igen nagy alakgazdagság jellemzi őket: hengerek, oszlopszerűek, gömb alakúak, lapos szártagúak stb. Van közöttük 1-2 cm átmérőjű gömböcske, és 10-15 m magas, több mázsás példány is. Fontosabb nemzetségek: *Mamillaria* – gömbkaktusz, *Opuntia* – medvetalp kaktusz, *Echinocactus* – sünkaktusz, *Aporocactus* – korbácskaktusz.

A pozsgás növények levélzete alkalmazkodott a száraz viszonyokhoz, ezért kemény, viaszos felületűek. Fontosabb fajok: *Agave americana*- agavé, *Aloe arborescens* – aloé, *Echeveria derenbergii* – amerikai kövirózsa, *Haworthia sp.* – sávosság.

Termesztés

Ivarosan magvetéssel, ivartalanul sarjakról, oltással, dugványozással szaporíthatók.

Igény, ápolás

Testük a víz tárolására rendezkedett be, ezért alig kell öntözni őket. Nagyon fényigényesek, rossz fényviszonyok mellett deformálódnak. Hőmérsékletigényük nyáron magas, télen hűvös helyet (12 °C) igényelnek.

Felhasználás

Igényeik miatt nem jó szobanövények, vegetatív jellegű tálbeültetésekre alkalmasak.

2. Ámpolnanövények

Az ámpolnanövények közös jellemzője, hogy hosszú, lecsüngő hajtást nevelnek, amely alkalmassá teszik őket arra, hogy fali kosarakban, kaspókban díszítsék a falfelületeket, térelválasztó rácsokat. Bútorok szélére is helyezhetők, mint lakásdíszek, hogy lehajló zöld felületük érvényesülhessen.

Szinte mindegyiket hajtásdugványozással szaporítják, egy cserépbe több dugványt tesznek, hogy dúsabbak legyenek. Általában 3-5 dugvány kerül egy cserépbe, de a pletykafajok vékony hajtásdugványaiból akár 15-20 db-ot is tesznek egy cserépbe, nagyság szerint csoportosítva a dugványokat, hogy kiadja a szép ámpolnaformát. A szaporítást csak ott emeljük ki, ahol eltér az általános szaporítástól.

A felhasználást is csak azoknál a növényeknél érdemes feltüntetni, amelyeknek egyéb felhasználási lehetőségei vannak. Igényeik szempontjából több eltérést mutatnak, ezért ezeket külön tárgyaljuk.

Melegkedvelők

Chlorophytum comosum: zöldike, csokrosinda

Jellemzés

Tőlevélrózsás növény, hosszúkás levelei zöldek vagy féhéren csíkosak (‘Variegata’ – csíkos csokrosinda). Ostorindáin fehér virágok és kis sarj növénykék fejlődnek. Vastag gyökereiben vizet tárol.

Termesztés

A kis sarj növénykék (adventív növény) leválasztásával szaporítják.

Igény, ápolás

Meleg- és fényigényes, közepesen víz- és tápanyagigényes, nagy tűrőképességű, a talajjal szemben nem válogatós.

Epipremnum aureum: szobafutóka

(syn. *Scindapsus aureus*)

Jellemzés

Légygyökerekkel kapaszkodó növény, csüngő hajtásai gyorsan fejlődnek. Szára bordázott, levélnyele rövid. Levelei hosszúkás szív alakúak, a fényviszonyoktól és fajtától függően többé-kevésbé tarkázottak. Az időskori levelek sokkal nagyobbak, karéjosak.

Igény, ápolás

Meleg-, víz- és páraigényes, közepes fényigényű, nagy tűrőképességű növény, „B” típusú talajt kedvel.

Ficus pumila: kúszó fikusz, ámpolnafikusz

Jellemzés

Kapaszkodógyökerekkel kúszó növény, csüngő hajtásain apró zöld vagy tarka levelek fejlődnek.

Igény, ápolás

Egyenletes vízellátás, meleget, világos (de tűző napról védett) helyet, „B” típusú földet igényel.

Hedera canariensis: kanári borostyán

Jellemzés

Hazájában a Kanári-szigeteken erőteljes növekedésű, örökzöld kúszócserje. A *Hedera helix*-nél nagyobb, a ‘Gloria di Marengo’ fajtájának levelei 3-5 karéjúak, szélükön sárgásfehérek, a közepükön halványzöld foltosak.

Igény, ápolás

Igényesebb faj, több meleget és fényt kíván, mint a közönséges borostyán.

Felhasználás

Cserepesen ámpolnanövényként vagy karóra futtatva, levágva indáit csokrokban, tűzött kompozíciókban használjuk.

Philodendron scandens: futó filodendron

Jellemzés

Trópusi liánnövény, sötétzöld, szív alakú levelekkel, légygökökkel kapaszkodik.

Igény, ápolás

Melegigényes, közepes fény- és vízviszonyokkal is beéri, „B” típusú földbe ültetik.

Syngonium podophyllum: nyíllevél

Jellemzés

Légygökökkel kapaszkodva kúszó, támaszték hiányában csüngő növény. Vékony hajtásain kezdetben nyíl alakú, későbbiekben tagolt, összetett levelek fejlődnek. A levél színe, tarkázottsága fajtától és a fényviszonyoktól függ.

Igény, ápolás

Párás, meleg, félárnyékos helyet, bő vízellátást, „B” típusú földet igényel, de jó tűrőképessége miatt más viszonyok közt is szépen fejlődik.

Tradescantia albiflora: pletyka

(új neve: T. fluminensis)

Jellemzés

Lédús, lecsüngő hajtásain szárölelő zöld vagy tarkázott levelek fejlődnek. Apró, fehér virágai jelentéktelenek.

Igény, ápolás

Gyorsan terjed meleg, nedves helyen, fényigénye alacsony, nagy tűrőképességű faj, talajjal szemben nem válogatós.

Zebrina pendula: zebrapletyka

(új neve: Tradescantia zebrina)

Jellemzés

Ezüstös csíkozású, liláspiros levélfonákú, csüngő hajtású növény. Apró virágai rózsaszínűek.

Igény, ápolás

Meleg-, víz és fényigényes növény, „B” típusú földbe ültessük.

Hidegtűrő

Cissus rhombifolia: hármalevelű kúszóka

(syn. Rhoicissus rhomboidea)

Jellemzés

A hajtásai és levelei fiatalon ezüstösek, később vörösbarnán szőrösek. A levelek hosszú levélnyelűek, hármasan összetettek, a levélkék rumbusz alakúak, a középső szélesebb. Az ‘Ellen Danica’ fajta levelei mélyen karéjosak.

A *Cissus antarctica* – kenguruszőlő: Ausztráliából származó, vékony, fás szárát nevelő kúszónövény. Levelei fényes sötétzöldek, durván fogazottak, levélnyele barnán molyhos.

Igény, ápolás

Mérsékeltvázi, közepes víz-, fény- és tápanyagigényű, páraigényes, a száraz levegőt nem bírja. „C” típusú talajban nevelik. Télén alacsonyabb hőmérséklettel is beéri, hűvösben kevesebbet öntözzük.

Hedera helix: borostyán

Jellemzés

Kúszó, légygökeres fás szárain változatosan karéjos levelek fejlődnek. A cserepes fajták levelei érdekesen tagoltak, esetleg tarkázottak, hajtásai meddők, nem virágoznak és nem hoznak termést.

Igény, ápolás

Hűvös, párás, árnyékos helyet, „B” típusú földet igényel.

Felhasználás

Cserepesen ámpolnanövényként vagy karóra futtatva, levágva indáit csokrokban, tűzött kompozíciókban használjuk. Hűvös szobában, árnyékos teraszon balkonládába is ültethető.

A fontosabb levéldísnövények mellett sok különleges és kisebb mennyiségben termesztett dísnövénnyel is találkozhatunk. Elterjedésüknek főleg igényük szab határt: meleg-, víz- és páraigényesek, mert trópusi származásúak. Szépségük azonban hasznossá teszi őket, levelük gyakran vágott zöldként is kedvelt. Mivel nem olyan fontosak, csak felsoroljuk őket, a képek alapján növényismereti szinten tanulmányozhatjuk őket.

Calathea sp. – zebralevél

Caladium sp. – tarkalevél

Cycas revoluta – cikáspálma

Coleus hybridus – virágcsalán, díszcsalán

Fittonia verschffeltii – hálóslevél

Hypoestes phyllostachya – szeplős-arc, pettyes levél

Marantha sp. – nyílgyökér

Nolina recurvata (syn. Beaucarnea recurvata) – buzogányfa

Pandanus veitchii – csavarpálma

3. Vágott zöldek

A vágott zöldek fontos kiegészítői a virágkötészeti kompozícióknak, lazítják a csokrokat, színük (többnyire zöld) kiegészíti a színes virágok színhatását.

Asparagus densiflorus: kárisfű

(syn. Asparagus sprengeri)

Jellemzés

Hosszú hajtást nevelő félcserje: lecsüngő hajtásain lapos, levélszerű szárak találhatóak, levelei tűskévé módosultak. Fehér virágai, piros bogyótermései, víztároló gumói vannak.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják.

Igény, ápolás

Közepesen víz- és fényigényes, bírja a kiszáradást, télen hűvös helyen (10-12 °C) átteleltethető, egyébként melegigényes. Meszes, kötött, „C” típusú talajt igényel. Száraz, meleg helyiségben télen lehullajtja fillokládiumait.

Felhasználás

Ámpolnanövényként és csokorlazító vágott zöldként használjuk. Nyáron szabadba is kihelyezhető félárnyékos helyre.

Asparagus setaceus: fátyolaszparágusz

(syn. Asparagus plumosus)

Jellemzés

Gyöktörzsos, csavarodva kúszó, levélszerű szára (fillokládiuma) finom tapintású. Levelei tűskévé módosultak, apró fehér, illatos virágaiból lilásfekete bogyótermés fejlődik, amelyben 1-3 mag található.

Az *Asparagus falcatus* – fillokládiumai 5-8 cm-esek, sarlószerűen görbültek, a növény méretei is nagyobbak.

Az *Asparagus umbellatus* – sötétzöld, hosszú fillokládiumai sűrűn helyezkednek el a száron.

Termesztés

A legnagyobb mennyiségben termesztett vágott zöld, a ‘Nanus’ fajta a legjobb, mert csak kb. 60 cm-re nő meg. Télen kevesebb a hozama, akkor ára megközelíti az olcsóbb vágott virágokét. Magvetéssel szaporítják, cserepekbe vagy a növényház talajába ültetik. Többől kell szedni, és ügyelni kell arra, hogy maradjon asszimilációs felület. Ötvenesével kötegelik, osztályozása hosszúság alapján történik, a 60 cm fölöttiek az első osztályúak.

Igény, ápolás

Meleg-, víz-, pára- és tápanyagigényes, árnyékedvelő növény, savanyú kémhatású, tőzeges földkeveréket („A” típusút) igényel, alulról kell öntözni, hogy finom hajtásain ne maradjon vízcsepp. A meleg, száraz levegőn lehullanak fillokládiumai.

Felhasználás

Leginkább csokorlazító vágott zöldként használják, de ámpolnanövényként is nevelhetik megfelelő klímájú belső térben.

Eucalyptus sp.: eukaliptusz

Jellemzés

Ausztráliában honos örökzöld fák vagy cserjék, amelyek lombozata levágva sokáig tartós. A virágkötészetben használatosak, levele kékeszöld színű, kerekded vagy elliptikus formájú, levélválluknál kissé átfedik egymást, az idősebb levelek pedig lándzsásak. Fényképe a LXIV. táblán található.

Termesztésük

Nálunk nem termesztik, csak importálják.

Igény, ápolás

Hűvös, párás helyen sokáig tárolhatók.

Felhasználás

Jó, tartós vágott zöldek.

Rumohra adiantiformis: rumóra, bőrpáfrány

Jellemzés

Fényes, bőrszerű, finoman szárnyalt összetett levelei tartósak.

Termesztés

Mikroszaporítással vagy spóravetéssel szaporítják, főleg importból kerül a virágkereskedelembé. Fényképe a LXIV. táblán található.

Igény, ápolás

Hűvös, párás helyen sokáig tárolhatók.

Felhasználás

Növényházi cserepes növény, amelyet vágott zöldként kisebb csokrokhoz lazítónak használhatunk.

Egyéb fajok (máshol kerülnek ismertetésre):

Aspidistra elatior: kukoricalevél

Codiaeum variegatum: krotón

Chamaerops humilis: törpe legyezőpálma

Hedera helix: borostyán

Monstera deliciosa: könnyezőpálma

Nephrolepis exaltata: szobapáfrány

Nephrolepis cordifolia: szobapáfrány

Phoenix canariensis: fönixpálma

23. LECKE

AZ ÉV ÜNNEPEINEK VIRÁGDÍSZEI

Az élet minden mozzanatával kapcsolatban kifejezhetjük virággal legbensőbb érzelmeinket, örömünket, bánatunkat. Az **ünnepek**, az egyéb **személyes és társadalmi események**, a **virágos rendezvények** csak akkor lesznek igazán sikeresek egy virágüzlet számára, ha azokat számon tartja, felkészül rá és üzletének virágválasztéka is tükrözi mindezt. Az ünnepek egy része meghatározott napokhoz kötött, így megfelelően elő lehet készülni rájuk. Az ünnepi díszek jellemzői című rész virágkötészeti témakör, ezért ebben a leckében ismertetjük. A legfontosabb ünnepeken forgalmazott virágokról viszont a „B” tételsorban található egy kérdés, ezért ennek a tételnek a vázlata ott található a következő, a 24. leckében, amely a cserepes és vágott virágokat tárgyalja. Az ajándékdíszítések is azért kerültek az ünnepi díszekhez, mert egy tételben szerepelnek a vizsgán. A legfontosabb virágos ünnepek naptári sorrendben:

Január 1.	Újév
Február 14.	Valentin nap
Március 8.	Nőnap
Március 15.	Nemzeti ünnep
Március 22. és április 25. között	Húsvét (változó időpontú)
Május első vasárnapja	Anyák napja
Május közepe	Ballagás a középiskolákban
Június első szombatja	Pedagógusnap
Június közepe	Ballagás az általános iskolákban
Augusztus 20.	Nemzeti ünnep
Október 23.	Nemzeti ünnep
November 2.	Halottak napja
November vége	Advent (változó időpontú)
December 24-26.	Karácsony

Kiemelt ünnepek virágkötészeti szempontból a karácsony és a húsvét. A pontos dátumokhoz kötött ünnepeken kívül számon kell tartani egyéb, inkább évszakhoz kötött alkalmakat, (pl. majálisok, aratási, szüreti mulatságok), illetve az egyházi ünnepeket (pl. pünkösd) is, amelyek virágdíszítése a virágkötők feladata. Ugyanilyen fontosak a virágüzletek számára bizonyos **női névnapok**:

Január 18.	Piroska
Január 21.	Ágnes
Február 16.	Julianna, Júlia
Február 19.	Zsuzsanna
Március 10.	Ildikó
Április 18.	Andrea

Május 4.	Mónika
Június 10.	Margit
Július 26.	Anna, Anikó
Augusztus 5.	Krisztina
Augusztus 12.	Klára
Augusztus 18.	Ilona
Szeptember 8. és 12.	Mária
Október 15.	Teréz
November 13.	Szilvia
November 19.	Erzsébet
November 25.	Katalin

Ezek a leggyakrabban női nevek, tehát ezekre az időpontokra több virágot kell beszerezni a várható nagyobb forgalomra számítva. A Mária, Erzsébet, Katalin, Zsuzsanna, Anna, Éva, Ilona, Julianna, Júlia, Margit, Teréz, Ágnes nevek régóta gyakoriak a női nevek között, de egyre több lányt keresztelnek Andrea, Mónika, Krisztina, Szilvia, Gabriella nevekre. Ezért ezeket a névnapokat is be kell jegyeznie egy virágüzletesnek a naptárába. Nézzük tehát, hogy a fontosabb virágos ünnepeken milyen készítménytípusok, növényanyagok a jellemzők.

1. Valentin nap (február 14.)

Valentin (magyarul Bálint) napján február 14-én ünneplik világszerte, és úgy tartják számon, mint a *szerelmes üzenetek küldésének* lehetőségét. Eredete a messzi ókorba nyúlik vissza, és nem teljesen tisztázott, hogy miért vált ünneppé.

Szent Valentin kettő is volt. Az egyik római püspök volt a **III.** században, aki összeveszett Valerian római császárral, és ezért mártírhálált halt. A másik Claudius császár idejében élt keresztény papként, akit arra kért a császár, hogy hagyja el keresztény hitét, térjen vissza a római istenekhez. Mivel erre nem volt hajlandó, átadta a bíróságnak. Amint a bíró meghallotta, hogy Valentin képes imájával csodát tenni, megkérte, hogy vak lányának adja vissza a szeme világát. A csoda megtörtént, s ezért a bíró hálája jeléül egész családjával keresztény hitre tért. Ezt meghallva a császár megkínóztatta és lefejeztette Valentint 270. február 14-én. Mielőtt kivégezték volna, üzenetet küldött a lánynak, aminek a végén ez állt: **A Te Valentinod**.

A nagyon népszerű Valentin nap egész Európában elterjedt, Németországban 1947-től vált virágos ünneppé, **Magyarországon 1990 óta** rendeznek ez alkalomból virágkötészeti kiállítást és vásárt. A lakosság körében hamar népszerűvé vált Bálint napja, ami már a farsang, a tavaszvárás idejére esik. Ez alkalomból **virágcsokrot, apró ajándékot** küldenek egymásnak az emberek, hangsúlyozottan nem az ajándék értékén van a lényeg, hanem a gesztuson. Aláírásként stílusosabb a **„Te Valentinod”**, így a megajándékozottnak kell kitalálnia, ki a feladó. Az ajándék elmaradhatatlan kelléke a **kis, piros szívdísz**, a csokrok viráganyaga, díszítőanyagai is legyenek élénkpiros színhatásúak, kifejezve ezzel az ünnep lényegét! A tél végi virágok közül ajánlható a piros rózsa, szegfű, gerbera, flamingóvirág, hajtattott tulipán, jácint, nárcisz, a cserepes növények közül a mikulásvirág, ciklámen, primula, begónia, fokföldi ibolya, azálea.

2. Nőnap (március 8.)

Bár lassú hanyatlás érezhető az ünnep kapcsán, de még mindig jelentős tényező kereskedelmi szempontból. 1910 óta tartjuk számon, mint a nők iránti tisztelet kedves gesztusa. Főleg a tavasz hírnökei, a hóvirág, ibolya jelennek

meg csokrocskák formájában, de nagy mennyiségben értékesítik feldíszítve erre az időpontra a hajtatott hagymás növényeket (pl. tulipán, jácint, nárcisz, sáfrány) és egyéb alkalmi cserepes dísznövényeket (pl. azálea, ciklámen, papucsvirág, kankalin). A hagyományos vágott virágok (pl. frézia, gerbera, rózsza, szegfű) értékesítése is számottevő, főleg 1-2 szálás csokrok formájában, mivel egy férfinak számos nőismerőse van, akit meg szeretne ajándékozni virággal: édesanyja, felesége, barátnője, lánya, anyósa, kolléganője, főnökneje stb.

3. Húsvét

A húsvét a kereszténység egyik legnagyobb ünnepe, Jézus Krisztus feltámadásának évfordulója, de minden nép ünnepli ekkortájt a beköszöntő tavaszt is. Időpontja március 22. és április 25. közé esik. Napja a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltét követő vasárnap és hétfő. Utána 50 nappal van pünkösd. Magyar neve a 40 napos böjt befejezésével kapcsolatos, csak ennek letelte után szabad húst fogyasztani a hívőknek.

Már a korai kereszténység idején, a III. században megünnepelték, de egységes időpontja csak a VIII. században vált általánossá. Előzményei visszanyúlnak az ókorba, tartalma az élet, a természet újjászületésével kapcsolatos.

A húsvétal, a tavaszköszöntés ünnepével kapcsolatban sok népszokás is kialakult. A felszentelt ételek (sonka, bárány, tojás), a nekik tulajdonított mágikus hatás alapján, igen sokáig alakították a népszokásokat a termékenység-varázslásokkal kapcsolatban. A tojás, a belőle kikelő élet miatt a megújulás, a termékenység szimbóluma. Festése, különböző módon való díszítése, ágakra aggatása elterjedt hagyomány.

A húsvéti ajándékozás (komakosarak küldése, keresztgyerek megajándékozása) vidékenként eltérő szokás, a húsvét hétfő a felszabadult öröm ünnepe is egyben, mulatságokkal egybekötve. Néhol a fiatalság közös játéka a párválasztás legfontosabb momentumai közé tartoznak. A lányok vízzel történő megöntözése mára már jelképes kölnívizzel történő locsolássá szelídült. A feltámadás megjelenítése, előtte passiójátékok színesítették az ünnep programját.

Az ünnepkörhöz tartozó jelképes növények a közel-keleti kereszténységnél a pálmaág, pálmalevél, nálunk a kecskefűz (Salix caprea) porzós virágú, barkás vesszője. Ezt virágvasárnap (húsvét előtti vasárnap) szentelik meg, és ezek díszítik a körmenetet.

Virágai is a tavaszhoz kötődnek: a rügyező és lombfakadás előtt virágzó fák, cserjék (pl. aranyvessző, babarózsa, díszcseresznye), a hagymás (pl. tulipán, jácint, nárcisz, sáfrány) és egyéb, tavasszal virágzó lágy szárú növények (kankalin, ibolya), amelyek a természet tavaszi pompájának tanújelei.

Hangulati elemként festett és hímes tojásokat, műálatokat: nyuszt, csibét tehetünk a készítményekbe.

Leggyakoribb készítmények

Húsvéti asztaldísz

Összeállítható virágtálban is, de inkább kosárban szokás vágott virágokból tűzve vagy cserepes növényekből beültetve elkészíteni a tavaszt jelképező viráganyagból. Többnyire asztalra, bútorokra, háttér elé elhelyezve gyönyörködhetünk benne.

Húsvéti vázadíz

Könnyen elkészíthető, néhány levágott rügyező, virágzó ágat helyezünk el a vázában, esetleg pár szál vágott virággal kiegészítve, és festett, díszített hímes tojásokat aggatunk rá.

Húsvéti koszorú

A fészket imitáló, vesszőből készült koszorú formát kitölthetjük a húsvéti ünnepkör díszével és virágaival. Az alap készülhet krisztustövisből (Gleditsia triacanthos) vagy egyéb csupasz, illetve rügyező hajlékony vesszőkből.

Húsvéti falidísz

Gyékénylapra, kosár vagy tojásformára tűzzük a kiválasztott tavaszi növényanyagok, és a falon helyezzük el. Ez a dísz inkább ízléses selyemvirágokból készüljön, mert az élő virágok gondozása nehézkes!

Templomdíszítés

Húsvétkor a templomokat főként fehér virágokkal szokás díszíteni, pl. fehér liliommal, nőszirommal, jácinttal.

Hagyományosan erre az időpontra hajtatják a fehér hortenziát, amellyel az oltárt és a szentek szobrai díszítik.

4. Anyák napja (május első vasárnapja)

Az ünnep a tengerentúlon, a nyugat- virginiai Crafftonban született, 1906-ban. Magyarországon 1928 óta az anyák előtti tisztelgés ünnepe. A hagyományos nagy hortenzia ajándékkosarakat felváltják a különféle, leginkább dekoratív ajándékcsookrok. A gazdag virágválasztékból az ajándékozott kedvenc virágait válasszuk, kiegészítőként szalagot, üdvözlőkártyát tehetünk mellé. Az üvegházi növények mellett már kapható ekkor többféle szabadföldi virág is: gyöngyvirág, jácint, szegfű, orgona, nárcisz, nefelejcs, tulipán.

5. Ballagás, pedagógusnap

Az iskolához kötődő virágos ünnepeink iskolatípustól függően május közepe és június közepe közé tehető. A pedagógusnap hivatalosan június első szombatja, de a tanárok, tanítók virágokkal köszöntése a tanév végéig történik.

Különféle stílusban kötött ajándék- és köszöntő csokrok dominálnak.

A ballagási csokrok frontálisan kötöttek, hogy karra fektethetők legyenek. Az üvegházi drágább virágok mellett (pl. hajtatott kardvirág, viola) megjelennek az olcsóbb, nagy tömegben virító kerti virágok is (pl. nőszirom, pünkösdi rózsza, szarkaláb). A csokrok fontos kiegészítője a ballagási szalag, amelyen egy-egy kedves idézet a későbbiek során is emlékeztet a nagy eseményre, mivel a szalagot általában elteszik emlékke.

A termeket, a táblát, a ballagás útvonalát virágokkal szokás feldíszíteni, főleg az ebben az időszakban fellelhető olcsóbb és hozzáférhetőbb növényanyagból (gyöngyvessző, nőszirom, orgona, pünkösdi rózsza, egyéb virágzó cserjék).

A diákok néhány szál virágból összeállított köszöntő csokrot adnak át tanáraiknak megköszönve egész éves fáradozásait.

6. Nemzeti ünnepek

Ezeknek az alkalmaknak is kialakult a hagyományos virágdíszítése.

Március 15-én nemzeti színű szalaggal díszített babérkoszorúkat helyeznek el az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyein.

Augusztus 20-án, amely Szent István, de ugyanakkor az aratás, az új kenyér ünnepe is, búzakaralásokból font, nemzeti színű szalaggal átkötött koszorúkat készítenek.

Október 23-án, a köztársaság napján is virágokkal emlékeznek meg a mártírokról.

7. Halottak napja (november 2.)

Mindenszentek (vagy Mindszent) november 1-jén és a Halottak napja november 2-án voltaképpen egy ünnep. A halottünnepeket a túlvilági életbe vetett hit és reménység hatja át, sőt a keresztény lelkekben a testi feltámadás boldog tudata is él – ott a temetőkapukon a felirat: Feltámadunk.

A halottakról szóló megemlékezést Cluny bencés szerzetesei terjesztették el a X. században, ám gyökerei a kelta pogány szokásokhoz nyúlnak vissza. A kelta kalendárium november 1-jén a Samain ünnep megülésével zárta és kezdete az új évet. A kelták úgy tartották, hogy Samainkor érvényüket veszti a természeti törvények. Az ünnep előestéjén megszűnik az idő, leomlik a válaszfal az élők és holtak között, az elhunyt hősök és nagy elődök szellemei elhagyják sírjaikat, és szabadon kószálnak az élők között. Az angolszász országokban ez a nap (október 31.) ma is kísérteties és boszorkányos tréfák ünnepe (angolul Halloween).

Általános szokás szerint ilyenkor rendbe hozzák a sírokat, a temetőket elborítják a krizantémból készült csokrok, sírcsookrok, a kis mindszenti koszorúk, amelyeket a sírhant lábához helyeznek el, vagy a kolumbáriumoknál az urnafalra akasztanak fel a látogatók.

Az este közeledtével gyertyákkal, mécsesekkel kivilágítják a temetőket, hogy „az örök világosság fényesedjék az elhunytak lelkének”. Idegenben elhunyt, ismeretlen földben nyugvók emlékének a temetőkereszt közelében vagy

otthon gyűjtanak gyertyát.

8. Karácsony (december 24-26., előtte 4 hét advent)

A karácsonyi díszek készítése hálás költészeti feladat, mert számtalan lehetőség kínálkozik a hangulatnak, a mondanivalónak a költészet eszközeivel való megelevenítésére.

A karácsony Európában a téli napforduló idejére esik. Ilyenkor a természet nyugalomban van, jellemző a hó, a fagy okozta mozdulatlanság, az elmúlás hangulata. Ezt a hangulatot jól vissza tudjuk adni lombtalan, zuzmós ágakkal. A télben is megőrzik az élet jeleit az örökzöld növények, fenyők, színes termések, tobozok. Ezeket a növényeket háttér- és alapképzésre használhatjuk fel.

Ezzel állítjuk szembe a karácsony vidám ünnepét jelképező élénk színű virágokat, ipari segéd- és díszítőanyagokat (gyertya, szalag, gömbdís), amelyek a kompozíció súlypontját erősítik meg. Kedvelt színek hagyományosan a piros, sárga, zöld, arany, ezüst, de évente változó trendek alakítják ki az éppen divatos színhatásokat. A hideg színek (pl. lila, fehér gyertya) inkább ünnepélyes, mint vidám hangulatúak. A gyertya lángja, fénye, melege az élet szimbóluma.

A karácsony, a téli napforduló megünneplése az emberiség történetében a távoli ókorba nyúlik vissza. Az ókori népek vallásos szokásaiban valamilyen formában megtalálható az életbe, és annak megújulásába vetett hit ünnepe.

A karácsonyt, *Jézus születésének* ünnepét a római mitológia ünnepeiből vezethetjük le. December 25-e a Napisten születésnapja (a téli napforduló után már hosszabbodnak a nappalok), s mivel az ókori keresztény vallás szerint. Jézus az isteni fényforrás, az örök Nap, ezért teszik születésnapját erre az időpontra, hiszen pontos születési dátuma ismeretlen. A karácsonyt Jézus születése napjaként a IV. századtól kezdik ünnepelni, ez az ünnepnap gyorsan elfogadottá vált.

A karácsony a XVII. századtól, a protestáns vallás terjedésétől vált egyben *családi ünneppé* is. Az ajándékozás szokása is átalakult, főleg a szülők ajándékozták meg gyermekeiket. Ettől az időtől származtatható az a gyermeki hiedelem is, hogy az ajándékozó valamilyen földöntúli lény (angyal). Német területen terjedt el Szent Miklós ajándékozóként való megszemélyesítése, amelynek egyenes folytatása nálunk a *Mikulás, Télapó* (december 6.).

A karácsony számos *népszokás* forrása is lett, amely változó formában ugyan, de ma is tovább él, és valami módon kapcsolódik az ünnep szimbolikájához (pl. betlehemezés, Luca napi kotyolás, aprószenteki korbácsolás).

A *karácsonyfa állításának* az ókorban is voltak előzményei, a belső díszítésekhez használt, sokszor ajándékokat hordozó fák, ágak. A karácsonyra állított örökzöld fenyő a XVII. században terjedt el a német protestáns területeken (Elzász). Ezt már a karácsony jellegzetes díszével (gyertya, papírdíszek, sütemények, gyümölcsök) díszítették. Az örökzöld fenyő utal az örökké diadalmas életre, a díszítések is az örömet, az életet szimbolizálják. A karácsonyfák díszítése koronként, területenként változott, a divat ma is befolyásolja.

A *karácsonyi asztal* is a kultikus népszokások megtestesítője. Egyes (főleg szláv) területeken a túlvilági lények, a megholtak karácsony éjszakai látogatásának fogadására is díszítettek asztalt. Kultikus jelentőségű ételeket (ostya, alma), tárgyakat, anyagokat (szalma, magvak, pénzdarabok) helyeztek el. A karácsonyi asztal ma a családi ünnep jelentős tényezője, mellette gyűlik össze a család.

A karácsonyi ünnepkör díszei

Adventi koszorú

Advent a várakozás ideje, a karácsonyt megelőző *4 hétig tart*, általában november utolsó hétvégéje már advent első vasárnapja. A keresztény vallásban az üdvözítő megszületésének várását jelenti, de mindenki számára a szeretet ünnepének, az ajándékvárásnak az ideje. Az adventi koszorú jellegzetes formakötészeti alkotás, körbekötött és letűzött változata is ismert, egy ponton felfüggesztve vagy asztalra helyezett formában található.

Mivel a dísznek 4 hétig kell megmaradnia, csak olyan örökzöldet használhatunk, amelyek ezt bírják, pl. jegenyefenyő, duglászfenyő, tuja. A lucfenyő nem alkalmas erre a célra, mert hamar lehullanak tűlevelei.

A szalmából kötött koszorú a Nap melegét hozza el télen (jelképesen), a mohaalap nedvesen tartja a fenyőt,

meghitt zöld színe üdítően hat. A tűzőhabalapba könnyen beleszúrhatjuk az előkészített növényanyagot, a száraz alapokhoz (szalma vagy tobozpikkely) ~~csak száraz díszeket használhatunk.~~

Az adventi koszorúra 4 gyertya kerül. Eredetileg *3 lila és 1 rózsaszín gyertya* díszíti: a lila szín a bűnbánatot, a rózsaszín a bűnbocsánatot jelképezi. Ma már inkább *4 egyszínű* (piros, rózsaszín, sárga, fehér) gyertyát helyezünk el rá. A 4 gyertya a 4 hetet jelképezi, minden vasárnap eggyel több gyertyát kell meggyújtani! Nem szabad engedni, hogy teljesen leégjen, hiszen akkor következő vasárnap nem lesz mit meggyújtanunk.

A gyertyák ne legyenek aránytalanul magasak a koszorúhoz képest, de számítsunk rá, hogy 4 vasárnapi meggyújtást meg kell érniük! Lehetőleg legyenek egyforma nagyságúak a gyertyák, elhelyezésük történhet szimmetrikusan vagy súlypontosan.

A gyertyák köré tobozokból, termésekből, szárazvirágokból, dekorációs kellékekből (szalag, gömbdís) készítsünk dísz, ügyelve, hogy ne legyen a gyertyaláng közelében, nehogy tüzet okozzon! Erre a felfüggesztésüknél is vigyázni kell!

A koszorún kívül egyéb adventi dísz is lehet készíteni, pl. virágtálban összeállítani vagy fatalpra erősíteni. A 4 gyertya itt is kötelező, de a karácsonyi díszekkel ellentétben – amelyeket csillogó, tobzódó díszítések jellemeznek – az adventi díszekre az egyszerű megoldások, visszafogott színek, természetes anyagok a jellemzők. A nedves tűzőhabba készített díszek biztosan eltartanak karácsonyig, ha a vizet időnként pótoljuk.

Ajtódíszek (kopogtató, ajtóív)

Ezeket a díszeket a *bejárati ajtóra, vendégvárónak* teszik ki. A felfüggesztett, szemből látható koszorút olyan anyagból kell készíteni, amelyik a természet viszontagságaival szemben ellenálló, hiszen egy hónapig is kinn lehet a szabadban.

Hagyományosan magyalhajtásból (*Ilex aquifolium*) készül, szalaggal, tobozzal díszítve, egy ponton felfüggesztve. Az *ajtóíveket* 2-3 ponton függesztjük fel az ajtó fölé. Készülhetnek vessző (esetleg vastagabb zsinór) vagy tűzőhabalapra, erre dolgozzuk föl a fenyőhajtásokat, díszítőelemeket.

Karácsonyi asztaldíszek (aranzsmanok)

A karácsonyi megterített ünnepi asztal díszei, de elkészíthetjük korábban is, lakásdíszként bútorokra, asztal közepére vagy háttér elé helyezve. A dekoratív összeállítás leggyakrabban virágtálba, virágkosárba nedves tűzőhabba készül. Készítése úgy történik, mint egy tűzött virágtálé, de a növényanyaga más.

Az alapot, a háttérrel a telet jelképező fenyőkből, száraz termésekből, tobozokból képezzük ki, a súlypontba a vidám karácsonyt jelképező színes gyertyák, szalagok, karácsonyi díszek kerüljenek!

Könnyen elkészíthető és hangulatos az almába szurkált karácsonyi növényanyagból összeállított dísz, amelyet a teríték mellé tehetünk.

A karácsonyi asztaldísz készítésének menete

- ✓ Válasszunk ki egy kerámia (vagy egyéb anyagú) tálat, amelybe a díszet készíteni szeretnénk.
- ✓ Áztassunk be tűzőhabot, és vágjuk a megfelelő méretre, vagy töltsé ki teljesen a tálat, és a pereme 2-3 cm-rel magasabb legyen a tál szélénél, vagy pedig oázistüske és –fix segítségével rögzítsük a tálban. A tűzőhab széleit kerekítsük le, így könnyebb vele a munkánk.
- ✓ Készítsük elő a növényi anyagokat és kellékeket! A fenyőhajtások alját tisztítsuk fel néhány cm-re, és ferdén vágjuk vissza, hogy könnyebben beleszúrhassuk a tűzőhabba.

A gyertyát a *7. leckében* megtanult módon készítsük elő, a többféle módszer közül válasszuk a legmegfelelőbbet. A masnit is drótra fűzzük fel, szintén a *7. leckéből* tudjuk, hogyan kell előkészíteni.

A tobozokat, száraz terméseket, virágokat, díszítőanyagokat is drótozzuk fel, viszont ha ragasztópisztollyal dolgozunk, akkor erre nem lesz szükség.

- ✓ Az összeállítást az alap elkészítésével kezdjük. Legjobb tartós fenyőt, akár többfélét is (jegenyefenyő, duglászfenyő, tuja, boróka) használni, de a közvetlenül karácsony előtt lucfenyőből készített dísz is bírja az

ünnepeket. Kiegészítőnek lombrelevelű örökzöldeket (magyal, mahónia, borostyán) is használhatunk.

Ha díszünk asztal közepére készül, akkor a fenyőhajtásokat vízszintesen, körkörösén haladva szúrjuk az alapba. A háttér elé készülő asztaldíszekbe hátulra nagyobb fenyőhajtásokat, előre kisebbeket teszünk, középen helyet hagyva a díszítőanyagoknak.

- ✓ Következik a gyertya elhelyezése, beszúrása az alapba. A gyertyák száma tetszőleges az asztaldíszekben, de mindig függőlegesen kerüljenek a kompozícióba! Közelükben ne legyen könnyen gyulladó díszítőanyag!

Ha egy gyertyát használunk, az mindig a középpontba kerüljön, ha kettőt, akkor a középpont a két gyertya között legyen. Ha három vagy több gyertyát teszünk a készítménybe, akkor azok együtt képezzék a súlypontot, csoportosítsuk őket egy helyre. Zavaró a készítményben, ha a gyertyák itt-ott szétszórva kerülnek elhelyezésre.

- ✓ Legvégül az egyéb díszítőanyagokat szúrjuk vagy ragasztjuk az alapba. A masni is súlypontképző, ezért az is a gyertya mellé kerüljön. A kellékek legyenek színharmonióban a gyertyával, növényanyaggal. Természetesen tartós vágott virágok is kerülhetnek a készítménybe, de nem szokás ezekbe a díszekbe élő virágot tenni.
- ✓ Ne felejtjük a tűzőhabot időnként újra megnedvesíteni, ha azt szeretnénk, hogy karácsonyi díszünk sokáig tartsanak.

A *karácsonyfát jelképező, azt helyettesítő* készítmények kúp alakú tűzőhabba vagy kúposan elkészített mohaoszlopba készülnek. A feldrótozott kis díszeket, fenyőhajtásokat sűrűn, egyenletesen tűzzük az alapba. A tetején gyakran egy gyertya zárja le.

Karácsonyi gömbfa

Az élet fáját szimbolizálja. A cserépben gipsszel rögzített farúd tetejére tűzőhabgömböt erősítünk, s ebbe szurkáljuk a kiválasztott anyagokat. A kompozíció formája kövesse a tűzőhab alakját, a fenyők közé tűzzünk terméseket, karácsonyi díszeket, lefelé lógó szalagdíszeket is. Akkor lesz arányos, ha a törzs hossza kétszerese a gömb átmérőjének.

Gyertyatartók

A szükséges formában meghajlított, kialakított drótvázat mohával és fenyőhajtásvégekkel tűzünk le. Erre az alapra helyezzük el a kifűrt gyertyákat, amelyeket rászúrunk a drótra, szalaggal díszítünk. Alsó részét fenyővel, tobozokkal, karácsonyi díszekkel egészíthetjük ki.

Falidíszek

Fakéregalapra, koszorúalapra, mint egy keretre helyezzük el a díszeket a karácsonyi anyagokból elkészítve. A gyertya helyett más dekorációs anyagot javasunk, mert nehéz a függőleges elhelyezésük, ebből adódóan lefolyhat a viasz, és környezetében kárt tehet. Olyan nagyobb falfelületek díszítésére használhatjuk, amelyekre jó a rálátás, és környezetük igényli a súlypontképzést.

Függő díszek

A függő díszek felfüggesztve használhatók lakásdíszként, karácsonyfa díszeként. Színes szalaggal bevont drótvázra, nagyobb tobozra készíthetünk kisebb virágdíszítéseket. Gömb alakú oázisba tűzhetünk szalmarózsát, apró virágokat, tobozokat, fenyőhajtásvégeket.

Újévi díszek

A karácsonyi ünnepkör díszelt kiegészíthetjük a gazdagság, a szerencsekívánat szimbólumaival.

Ezek: gomba, malac, patkó, szerencsepénz, négylevelű lóhere. Ez utóbbit helyettesíthetjük az Oxalis nevű növényvel (gumós, fagyérzékeny évelő), amelyet emiatt szoktak erre az időpontra termesztani

Szilveszter idején már kaphatók hajtatott hagymás növények (tulipán, jácint), ezekkel is kiegészíthetjük a készítményünket, s ezzel már előremutatunk a tavasz felé.

9. Ajándékdíszítés

Virágboltjaink több ismert okból adódóan bővítik a kereskedelmi tevékenységeiket, már a portálon is megjelenik a *virág-ajándék* felirat.

Az ajándékozás meglepetés és örömszerzés. A *szeretet jeleként* szokás egymást megajándékozni. Az ajándéknak nem az értéke vagy a nagysága mérvadó, hanem a figyelmesség, hogy adják.

Az ajándékozás számos, nagyon *személyes esemény* (születésnap, névnap, házassági évforduló) vagy *ünnep* (karácsony, húsvét) alkalmából történik, de lehet, hogy egyszerűen csak szeretetünket kívánjuk kifejezni barátunknak, ismerősünknek. Az ajándékozás varázsát, a pillanat szépségét az ajándékhoz illő díszítéssel fokozhatjuk.

Az ajándékdíszítés szabályai

- ✓ A legfontosabb érték maga az ajándék, így mindenféle díszítésnek összhangban kell ezzel lennie!
- ✓ A díszítési mód kiválasztásánál az ajándék jellege, mérete, formája, színe és az alkalom a meghatározó. A leggyakrabban csomagolt ajándéktárgyak a dobozok (bonbon, könyv), üvegek, ékszerek, kozmetikai tárgyak stb.
- ✓ A díszítés az ajándékon a látható felület kb. 1/3-nál ne legyen nagyobb, s ne terjedjen túl az ajándék körvonalán! Törekedjünk arra, hogy a díszítés megbontása nélkül kivehető legyen az ajándék!

Az ajándékdíszítés menete

- ✓ Az ajándék *becsomagolására* különféle díszcsomagoló anyagokat használunk. Az átlátszó celofánba, kristályfóliába csomagolt díszítést úgy kell elkészíteni, hogy a rajta lévő felirat látható legyen, ne takarjuk el díszekkel! A díszcsomagolók különféle színűek, általában csak egyik oldaluk festett, lehetnek átlátszóak és mintások is.
- ✓ A csomagoló- és díszítőanyagok kiválasztása aszerint történik, hogy harmonikus vagy kontrasztos összeállítást szeretnénk. A harmonikus díszítés egy szín árnyalatait, pasztellszíneket, az azonos felületű díszcsomagolókat tartalmazza. A kontrasztos csomagolást az ellentétes, komplementer színek használatával, az anyagok különbözőségével (rusztikus, matt-fényes, olcsó-drága stb.) tudjuk érzékeltetni.
- ✓ A csomagolásnál figyeljünk, arra, hogy a csomagolóanyag feszesen rásimuljon az ajándékra, ha kell, ragasztó segítségével rögzítsük, a végeken kiálló részeket pedig dolgozzuk el!
- ✓ A papír átfedése semleges helyre, ne a díszítendő felületre kerüljön, ne zavarja a díszítés többi elemét! Üvegek esetében, különösen, ha átlátszó a papír, az átfedés ne essen az üveg elejére, a címke feliratára!
- ✓ A *szalagdíszeknek* anyagukban, színükben, szélességükben arányosan, harmonikusan kell illeszkedniük az ajándékdíszítéshez! A szalagdíszítést különféleképpen helyezhetjük el az ajándékon, az ajándék formájától, méretétől függően.
- ✓ Fokozhatjuk a hatást, ha a papíron és a szalagdíszítésen kívül az alkalomhoz illő *virágokból* (élő-, száraz-, selyemvirágokból), termésekből készítünk díszítést.
- ✓ A virágdíszítés ne legyen túlméretezett, hivalkodó vagy túl cifra, esetleg jóval értékesebb az ajándék tartalmánál!
- ✓ A virágdísz jól rögzítsük az ajándékon! Ezt celluxszal, folyékony ragasztóval tehetjük meg legegyszerűbben, a drótozást csak akkor válasszuk, ha teljesen el tudjuk takarni.
- ✓ Oasis Mini Deco (kis félgömb alakú tűzőhab, öntapadó műanyag alátéttel) is használható, a rögzítőanyagokat természetesen el kell takarni!
- ✓ *Több ajándéktárgy* (piperecikkek, pohárkészlet, játékok stb.) esetén a becsomagolandó darabokat cellux segítségével rögzítsük egymáshoz, hogy ne mozdulhassanak el, és a virágkötő fantáziájára van bízva, hogy a csomagolást és a díszítést milyen módon oldja meg!

24. LECKE

NÖVÉNYHÁZI VIRÁGOS DÍSZNÖVÉNYEK

A növényeket két csoportban tanuljuk:

1. Cserepes virágzó dísznövények
2. Vágott virágok

Természetesen több olyan növény is akad közöttük, amelyet mindkét célra termesztenek, de csak az egyik helyen (amelyik a jellemzőbb) kerülnek ismertetésre.

Nézzük, melyek a legfontosabb virágzó cserepes növényeinek!

Cserepes virágzó dísznövények

A cserepes virágzó dísznövények alkalmi ajándékdísznek kedveltek, színükkal, esetleg illatukkal kedves színfoltjai virágos ünnepeinknek. Többségük ma már szinte egész évben kapható, más fajok szezonális jellegűek, bizonyos időszakhoz vagy ünnephez kötődnek. Virágzásuk 1-2 héttől akár hónapokig tarthat, de elvirágzásuk után elvesztik díszítőértéküket. Néhányuk pihentetés újra virágoztatható, de általában nem érdemes. Egy részüket magvetéssel, más csoportjukat vegetatív úton (főleg dugványozással) szaporítják. Fontos ismerni igényeiket, mert mind a virágüzletben, mind pedig otthon kezelve, nem lesz tartós a virágzásuk, ha nem megfelelően tartottuk növényeinket.

Anthurium hortulanum: kis flamingóvirág

(syn. Anthurium scherzerianum)

Jellemzés

Torzsavirágzata hosszú, narancspiros és csavarodott. Fellevele elliptikus, főként piros, de az újabb fajták egyéb színűek is lehetnek. Levele hosszúkas, kihegyezett. Napszak iránt közömbös, több hónapig virágzik.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják melegházban, de tőosztással és merisztémával is szaporítható, nevelési ideje kb. 1 év.

Igény, ápolás

Melegigényes, egyenletes vízellátást, sok párat igényel, tűző naptól védett, világos helyen tartsuk. Savanyú

kémhatású, tőzeges földkeverékbe ültessük.

Felhasználás

Bármikor virágoztatható cserepes növény, több évig tartható lakásban, vágott virágnak is megfelel.

Begonia elatior: virágzó begónia

(syn. Begonia hiemalis)

Jellemzés

Szimpla vagy telt egyivarú virágai fehérek, sárgák, pirosak vagy ezek árnyalatai. Aszimmetrikus, húsos kerekded levelei halvány sötétzöld vagy barnás bordó színűek. Rövidnappalos növény, a 4-6 heti virágzás után visszahúzódik.

Termesztés

Hajtás- és levéldugványozással szaporítják, rövidnappalos kezeléssel bármikor virágoztatható.

Igény, ápolás

Melegházi növény, víz- és páraigényes, közepes fényigényű. Alulról öntözzük, savanyú kénhatású talajt igényel.

Felhasználás

Szinte egész évben kapható, ősszel és tavasszal a legkeresettebb ajándék és alkalmi dekorációs növény. Nem érdemes újra virágoztatni.

Begonia tuberhybrida: gumós begónia

Jellemzés

Nagyméretű, gyakran telt virágai piros, rózsaszín, fehér, sárga színűek, hosszú kocsányon bókolók. Részaránytalan, húsos levelei aszimmetrikusak, gumós növény.

Termesztés

Magvetéssel, dugványozással vagy gumójának feldarabolásával szaporítják.

Igény, ápolás

Árnyékkedvelő, sok meleget, bőséges öntözést, savanyú földet igényel.

Felhasználás

Alkalmi cserepes dísz, de kiültethető nyáron árnyékos helyre, erkélyládába is.

Bougenvillea glabra: murvafürt

Jellemzés

Nem virágai, hanem szép színes (piros, rózsaszín, lila, narancs) fellevelei díszítenek. Futónövény, hosszú indákat, hajtásokat fejleszt.

Termesztés

Dugványozással nehezen szaporítható, jobb eredményt ad a bujtás. Támbereendezést igényel (hajlított drótot vagy bambuszrácsot), a fejlődő hajtásokat erre tekerjük fel.

Igény, ápolás

Nagyon fényigényes. Télen hűvösebb helyiségben tartsuk (10-15 °C), nyáron bőségesen, télen csak keveset öntözzük. Enyhén savanyú földkeverékbe ültessük.

Felhasználás

Mediterrán származását figyelembe véve nyáron szabadban, erkélyen tarthatjuk, mint cserepes növényt.

Calceolaria herbeohybrida: papucsvirág

Jellemzés

A nagy tojásdad, molyhos levelek fölött fejleszti virágait. Felfúj, papucsszerű virágai sárga, rózsaszín, bordó színűek.

gyakran fekete pontokkal. Virágzás után elpusztul, mert egynyári növény. Hosszúnappalos növény, kb. két hónapig, de egyes fajtái egész nyáron virágoznak.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, az apró hibrid magokat nyáron vetik „A” típusú földbe, csak üveglappal takarják. Télen hidegházban tartják a palántákat, virágzáskor 16 °C-ot igényel. A szállítást rosszul tűri, könnyen törnek a hajtásai.

Igény, ápolás

Mérsékeltházi növény, világos helyet, bőséges öntözést és párárt igényel. Melegben megnyílik, a pangó vizet nem kedveli, alulról öntözzük.

Felhasználás

Élénk és érdekes virágával szép dekorációs növény, olcsó alkalmi cserepes a tavaszi időszakban. Virágágyi kiültetésre, erkélyládák beültetésére is alkalmasak törpe fajtái.

Clivia miniata: narancsliliom, klívia, pompás kafferliliom

Jellemzés

Sötétzöld, szalagszerű levelei két sorba rendeződve állnak, a gyöktörzsből fejlődnek. A cserepes fajták levelei szélesek, rövidek, a narancsvörös tölcséres virágok rövid száron fejlődnek. A vágásra alkalmas fajták levelei keskenyek, hosszúak, a hosszú szárú virágzatban 10-20 narancssárga vagy rózsaszín virág található.

Termesztés

Magvetéssel 4 év alatt lehet virágzó példányt nevelni, a nagyobb tövek szétoszthatók.

Igény, ápolás

Télen világos, nyáron félárnyékos helyet kedvel. Nem szereti a bolygatást, „C” típusú földet igényel. Pihentetéskor kissé szárazon kell tartani a növényeket.

Felhasználás

Hosszú életű, többször virágoztatható cserepes növény vagy tartós vágott virág.

Cyclamen persicum: ciklámen

Jellemzés

Virágai lilásrózsaszínűek, pirosak, fehérek, a lombzat fölött nyílnak. A virágszirom visszatűrtek, épek vagy rojtosak. Lapított formájú gumója van, a szív vagy vese alakú levelek ezüstös rajzolatúak.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, nevelési ideje 1-1,5 év, a mini fajtáké rövidebb.

Igény, ápolás

Mérsékeltházi, közepes fény- és vízigényű. Lombfölddel dúsított, enyhén savanyú földkeverékbe ültessük.

Felhasználás

Szinte egész évben kapható, de főként őstől tavaszig keresett cserepes növény. A hosszabb szárú fajták vágott virágnak is elfogadhatók.

Erica carnea: erika

Jellemzés

Elterülő, párnát alkotó törpecserje. Levelei tűszerűek, a hajtásokon örvökben hozza. Virágai a hajtásvégeken rendszerint egy oldalra hajolva jelennek meg rózsaszín, piros, fehér színekben, virágzása a téli és kora tavaszi időszakra esik. Szabadban is áttelel, hidegtűrő növény.

Erica gracilis – Alacsony, sűrű hajtású félcserje. Apró virágai a száron sűrűn helyezkednek el augusztus és október között. Színei: fehér, piros és a rózsaszín számos árnyalata.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják, savanyú talajba ültetik.

Igény, ápolás

Nyáron sok vizet, napos, hűvös helyet, télen 4-6 °C-ot, közepes vízmennyiséget kíván.

Felhasználás

Sírok, teraszok, balkonládák őszi díszítésére és hűvösebb helyiségek alkalmi dekorációjára használják.

Euphorbia pulcherrima: mikulásvirág, karácsonyi csillag

Jellemzés

Nagyméretű piros, néha rózsaszín, fehér felleveleivel hónapokig díszít. Virágai aprók, jelentéktelenek. Tejnedves cserje, nagyméretű levelei karéjosak, hangsúlyos levélerezettel. Rövidnappalos növény.

Termesztés

December elejére (Mikulásra), karácsonyra időztik termesztését. Nyáron hajtásdugványozással szaporítják, cserépben vagy tőzegpogácsában gyökereztetik, mert érzékeny a gyökere. Szeptemberben sötétítéssel indukálják a virágzást. Kisebb mennyiségben Valentin napra is termesztik.

Igény, ápolás

Melegházi, egyenletes, bő öntözést kíván, csak nyáron kell árnyékolni. „A” típusú földkeverékben vagy tiszta tőzegben termesztik, ezért rendszeres tápoldatozást igényel. A nem megfelelő környezetre levélhullással válaszol.

Felhasználás

Élénk színű fellevele, tartós virágzása miatt kedvelt cserepes növény, vágott virágnak is elfogadható.

Fuchsia hybrida: fukszia

Jellemzés

Fás szárú növény, kis fa vagy cserje. Virágai sokszínűek, a kék, fehér, rózsaszín, piros, lila árnyalataiban. A négycimpájú csésze, a szíromlevelek gyakran más színűek, a bibe hosszan kilóg, a porzók is díszítenek, egész nyáron virágzik.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják márciusban, az átteleltetett anyanövényekről szedett dugványok hamar gyökeresednek, „B” típusú földkeverékbe ültessük. Májusban értékesítik az egynyáriakkal együtt.

Igény, ápolás

Nálunk elfagyyna, ezért télen fagymentes helyen kell teleltetni. Tűző naptól védjük, közepes vízmennyiséget igényel.

Felhasználás

Nyáron szabadba kihelyezhető cserje, kis fa vagy lecsüngő hajtású cserepes dísnövény, balkonládába is ültethető.

Hibiscus rosa-sinensis: rózsamályva

Jellemzés

Kis fa vagy cserje, fényes sötétzöld, nagyméretű levelekkel. Egy- vagy többszínű virágai kék kivételével akár egész nyáron nyílnak. A virágok rövid életűek ugyan, de bőven hozza virágait. Hosszú termőlevelei kiemelkednek a virágokból.

Termesztés

A tavaszi visszavágáskor, illetve nyár végén szedett, még nem fásodott hajtásokról, dugványozással szaporítják.

Igény, ápolás

Fényigényes, tavasztól őszig bőven öntözzük. A telet (november és január között) hűvösebb helyen töltsé, kevesebb öntözés mellett. Ha meleg szobában marad, tovább virágzik ugyan, de gyenge hajtásokat hoz, és kevesebbet virágzik a következő évben. Hőmérséklet-ingadozás és a huzat a bimbók lehullását eredményezi.

Felhasználás

Nagyméretű szoliternek vagy hosszú életű cserepes virágzó növénynek használhatjuk.

Hippeastrum hybridum: amarillisz

(új neve: Hippeastrum hortorum)

Jellemzés

Nagyméretű hagymáiból 40-50 cm-es száron nagy, tölcséres virágok nyílnak. Színük piros, rózsaszín, fehér, kettesével-négyesével fejlődnek. A nagyobb hagymák két virágszárat is fejlesztenek.

Termesztés

Magvetéssel, sarjhagymákkal, hagymalevelekkel szaporítják, hagymanevelése 3 évig tart. Szeptemberben visszahúzódatják a hagymákat, becserpezve – úgy, hogy a hagyma felső része kilátszódjon – hűvös tárolóban tartják virágoztatásig.

Igény, ápolás

Az aktív szakaszban hő- és vízigényes, a nyugalmi szakaszban hő- és vízigénye csökken (10-12 °C). Fényigényes, nyáron a szabadban érzi jól magát.

Felhasználás

Karácsonyra vagy későbbi időpontokra hajtatják, cserepesen vagy vágott virágként forgalmazzák.

Hydrangea macrophylla: hortenzia

Jellemzés

Lombhullató cserje, durván fogazott levelei nagyméretűek. Nagy, meddő virágzata gömb alakú. A virágzati fellevelek nagyok, szíromszerűek, fehér, rózsaszín, kék, lila színűek. Szabadba júniusban és júliusban virágzik, a cserepes fajták március és május között.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják tavasszal, egész nyáron szabadban nevelik, télen fagymentes helyen tartják. Következő évben még továbbnevelik, télen lehet megkezdeni a hajtatását, amely kb. 100 napig tart. A virág színe a talaj kémhatásától is függ, a rózsaszín fajtákat timsós kezeléssel kékre lehet változtatni.

Igény, ápolás

Félárnyékos, hűvös és levegős helyet kedvel, lágyított vízzel kell öntözni. Szabadba való kiültetése árnyékos, szélvédett helyre történjen savanyú talajba, tövét télire takarjuk be.

Felhasználás

Húsvétra szokták hajtatni, különösen a fehér fajtákat. Levágott virágzata vágott virágnak és szárazkötészeti célra is alkalmas.

Impatiens walleriana: nebáncsvirág, vízifukszia

Jellemzés

Üvegházakban az új-guineai hibrideket ('New Guinea') termesztik. A virágok színe a fehérén kívül a lazacrózsaszíntól a piroson át a kékeslilláig változik, akár egy virágon belül is lehet többféle árnyalatú. Bőven hozza sarkantyús virágait ez az egynyáriként termesztett évelő növény. Levelei zöld, piros, bronzos vagy tarka színűek.

Termesztés

A cserepes fajtákat hajtásdugványozással szaporítják, a kiültetési fajokat magvetéssel szokás. Visszacspik, hogy

bokrosodjon.

Igény, ápolás

A cserepes növény félárnyékos, párás, meleg helyet kedvel, a nyárom kiültetett növényt árnyékos helyre tegyük. Egyenletes, bőséges öntözést kíván, de a túlöntözést kerüljük.

Felhasználás

Szinte egész évben kapható alkalmi cserepes virágzó, balkonládába, virágágyba is kiültethető.

Klanchoe blossfeldiana: korallvirág

Jellemzés

Virágzatát narancspiros, rózsaszín, sárga, kis ernyővirágzatban hozza. Levelei fényesek, húsosak, csipkézett szélűek. Rövidnappalos növény.

Termesztés

Magvetéssel, hajtás- és levéldugványozással szaporítható. Időzített termesztéssel bármikor virágoztatható.

Igény, ápolás

Fény- és melegigényes, mérsékelt öntözést kíván, „B” típusú földbe ültessük.

Felhasználás

Egész évben kapható, különösen tavasszal kedvelt cserepes virágzó növény, nyáron balkonládába is ültethető.

Nerium oleander: leánder

Jellemzés

Örökzöld levelű mediterrán cserje, hosszúkás, fényes levelei, tejnedves hajtásai mérgezőek. Rózsaszín, fehér, sárga, piros szimpla vagy telt virágait bőven hozza a hajtások végén egész nyáron.

Termesztés

Tavaszi hajtásdugványozással szaporítják, visszavágva bokrosítják. A tavaszi kiültetés előtt vissza kell vágni a felmagasodás elkerülésére.

Igény, ápolás

Meleg, napos helyre való, nyáron bőséges öntözés szükséges. Télen fagymentes, világos helyen kell telettetni. A tetvek gyakran megtámadják, ez ellen rendszeres védekezés szükséges.

Felhasználás

Nyáron szabadba kihelyezhető, dézsás szoliter növény.

Pelargonium hortorum: álló muskátli, kerti muskátli

(syn. Pelargonium zonale)

Jellemzés

Piros, rózsaszín, fehér virágai egész nyáron nyílnak. Levelei kerekdedek, csipkés szélűek, molyhosak, jellegzetes illatúak. A felálló lágy szár alsó része fásodik.

Termesztés

Hajtásdugványozással vagy hibrid magok vetésével szaporítják, „C” típusú földbe ültetik. A dugványokat fertőtlenített késsel ősztól tavaszig folyamatosan szedik, gyökeresedés után visszavágják, hogy bokrosodjon.

Igény, ápolás

Nyáron a nagy meleget, tűző napot is bírja, virágzáskor bővebben öntözzük. Télen fagymentes helyen kell telettetni.

Felhasználás

Virágágyakba, balkonládák beültetésére használják nagy mennyiségben.

Pelargonium peltatum: futó muskátli

Jellemzés

Piros, rózsaszín, fehér szimpla vagy telt virágait laza virágzatban egész nyáron hozza. Levelei fényesek, ötkaréjúak, hajtásai csüngnek.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják, egy cserépbe több dugványt ültetnek, vagy visszavágják, hogy elágazzon.

Igény, ápolás

Nyáron kiegyenlített klímát, félárnyékot, párás helyet kedvel. Télen világos helyen, szobahőmérsékleten kell tartani!

Felhasználás

Lecsüngő hajtásai miatt jó balkonnövény.

Pelargonium domesticum: angol muskátli

(syn. Pelargonium grandiflorum)

Jellemzés

Évente csak egyszer virágzik, főleg májusban rózsaszín és fehér színben. A virágokon bársonyos, fekete folt a jellegzetes ismertetőjegye. Karéjos, nagy levelei szélesen fogazottak.

Termesztés

Augusztusban hajtásdugványozással szaporítják, „B” típusú földbe ültetik, átteleltetés után tavasszal értékesítik.

Igény, ápolás

Világos vagy félárnyékos meleg helyet kedvel, nyáron bőven öntözzük, télen mérsékelten.

Felhasználás

Tavasszal virágzó cserepes dísnövény.

Primula polyantha: kankalin

Jellemzés

Hibrid faj, óriási színgazdagság, tömeges virágzókéesség jellemzi. Tőlevélrózsát alkotó levelei közül tavasszal emelkednek ki a rövid kocsányokon fejlődő színes virágai, gyakran sárga torokkal. A szabadföldiek márciusban és áprilisban, a növényházak már februárban virágoznak.

A *Primula obconica* – szobai kankalin: Hajtásait mirigyszőrök borítják, amely allergiát okozhat, a levelek hullámosak, ép szélűek. Pasztellszínű virágzata 8-10 virágból áll, a kb. 20 cm magas virágszáron örvökben helyezkedik el.

A *Primula malacoides* – emeletes kankalin: Hosszú levélnyelű, ovális levelű évelő növény. Virágzata az akár 40 cm-es száron 3-4 örvben helyezkedik el többnyire a rózsaszín különböző árnyalataiban.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják májusban és júniusban (apró magja van), a „B” típusú földbe becserepezett növénykéket télen hidegházban tartják.

Igény, ápolás

Hidegtűrő növény, melegben hamar elnyílik. Félárnyékos helyet, virágzáskor sok vizet igényel. Elvirágzás után kiültethető kertbe.

Felhasználás

Nőnapra, Valentin napra és húsvétra igen keresett, olcsó, cserepes virágzó növény. Tavaszi kiültetésre virágágyakba, kőedényekbe is felhasználható.

Rhododendron simsii: azálea

Jellemzés

Rózsaszín, piros, narancs, fehér, szimpla vagy telt virágú, örökzöld levelű díszcserje. A dús virágzat szinte elborítja az egész tövet. Kis koronás fácska is nevelhető belőle.

Termesztés

Hajtásdugványozással szaporítják, nálunk csak virágoztatása történik.

Igény, ápolás

Virágzásakor sok vizet, tűző naptól védett, mérsékelten meleg helyet igényel. Kiültetése csak savanyú, tőzege talajon lesz eredményes, mészmentes vízzel kell egyenletesen öntözni.

Felhasználás

Alkalmi cserepes virágzóként kerül az üzletekbe októbertől tavaszig, kellő gondoskodással évekig tartható.

Saintpaulia ionantha: fokföldi ibolya, afrikai ibolya

Jellemzés

Lila, kék, rózsaszín, fehér szimpla vagy telt virágai hetekig díszítenek, egy évben többször is virágzik. Tőlevélrózsában álló húsos levelei molyhosak. Nevét megtalálójáról kapta, a magyar neve helyesebben afrikai ibolya lenne.

Termesztés

Levél-dugványozással vagy aprómagvetéssel szaporítják. Az anyanövényekről szedett leveleket kis levélnyelűvel eldugványozzák, amikor megjelennek a kis sarjnövények, szétosztják, és „B” típusú földbe becserepezik őket.

Igény, ápolás

Melegigényes, tűző naptól védett világos helyet kedvel. Egyenletes, bő öntözést kíván, de a pangó vizet nem bírja. Levelére ne kerüljön víz, mert berohad, a hideg öntözővíztől pedig foltos lesz a levele.

Felhasználás

Egész évben kapható, kedvelt, alkalmi cserepes virágzó növény, évekig tartható.

Schlumbergera truncata: karácsonyi kaktusz

(syn. Zygocactus truncatus)

Jellemzés

Rövidnappalos epifita növény, de cserépben tartják. Lapos szártagjainak csúcsán jelennek meg a lilásrózsaszín, piros virágok decemberben.

Rhypsallidopsis gaertneri (új neve: Hatiora gaertneri) – húsvéti kaktusz: skarlátvörös virágai a szártagok végén, tavasszal nyílnak.

Termesztés

Levágott szártagjai fonnyasztás után könnyen gyökeresednek laza, homokos földkeverékben.

Igény, ápolás

Meleg, világos, de tűző naptól védett helyet igényel. Virágzáskor több vizet igényel, egyébként mérsékelten öntözzük. Virágindukciójához szárazságot és 15 °C körüli hőmérsékletet igényel.

Felhasználás

Karácsonyra és húsvétra virágoztatott cserepes növény.

Senecio cruentus: cinerária

(új neve: Pericallis cruenta)

Jellemzés

Nagy, molyhos levelei tőlevélrózsában állnak, a virágzatok a hajtásvégeken fejlődnek. Az apró fészkes virágok minden színben előfordulnak, gyakori a többszínű virág is. Egyényári növény, a 6-8 hétig tartó virágzás után elpusztul.

Termesztés

Az apró, hibrid magokat a nyári hónapokban vetik szakaszosan. A mérsékelt házban tűzdelte palántákat „B” típusú földbe becserépezik.

Igény, ápolás

A virágzaskor sok vizet igényel, langyos vízzel öntözzük. Nem magas a hőigénye, melegben megnyúlik, hamar elnyílik. Világos, napos helyre tegyük.

Felhasználás

A kora tavasz kedvelt, olcsó cserepes virága, alkalmi dekorációra, kiültetésre is alkalmas.

Sinningia hybrida: gloxínia, csuporka

(új neve: Sinningia speciosa)

Jellemzés

Nagy virágai tölcseresek, a levelek hónaljából fejlődnek, színük piros, bordó, rózsaszín, fehér, bársonyos felületű, molyhos levelei tőlevélrózsában állnak, bordázottak, törékenyek, a szárgumójából fejlődnek. Hosszúnappalos lévén nyáron virágzik.

Termesztés

Aprómagvetéssel szaporítják december és február között, „A” típusú földbe cserepezik az áttűzdelt palántákat. Lehet levélugványozással és gumójáról is szaporítani.

Igény, ápolás

Világos vagy félárnyékos, párás helyet kedvel, nem szereti a huzatos helyet, a hőingadozást, mert melegigényes. Langyos, lágy vízzel öntözzük, a levelekre ne kerüljön víz. Virágzás után hagyjuk visszahúzódni a gumójába.

Felhasználás

Tavaszi, nyári időszak cserepes virágzó növénye.

Spathiphyllum hybridum: vitorlavirág

Jellemzés

Hosszú nyelű, hosszúkás levelei hegyes végűek, torzsavirágzatát, mint az árbocot egy vitorla, fehér fellelél veszi körül, amely később megzöldül. A virágzása kb. 6 hétig tart.

A *Spathiphyllum wallisii* – alacsonyabb, virágzata is kisebb.

Termesztés

Merisztéma szaporítással, tőosztással szaporítják.

Igény, ápolás

Rossz fényviszonyok mellett is szépen fejlődik és virágzik, alacsony fényigényű. Melegigényes, jó vízellátást, „A” típusú földet kíván.

Felhasználás

Leveleivel is díszít, virágzaskor szépsége csak fokozódik.

Hajtatott cserepes dísnövények

Jellemzés

A hajtatott cserepes dísnövények legtöbbször hagymás, gumós vagy rizómás évelő növények, pl. *Galanthus nivalis*, *Hyacinthus orientalis*, *Narcissus* sp., *Tulipa hybrida*, *Convallaria majalis*, *Oxalis* deppei (4 levelű lóherére emlékeztető

megjelenése miatt hajtatják szilveszterre ezt a rózsaszín kis virágú, fagyérzékeny évelőt).

Termesztés

A hajtatásához az előnevelt, hőkezelt hagymákat, hagymagumókat, rizómadarabokat cserepekbe ültetik, a hajtatás megkezdéséig vermelőben tartják. A nyugalmi idő megszakítását fizikai (hőkezelés) vagy kémiai eljárásokkal végzik, a növényházba kihelyezett növények számára a környezeti tényezőket optimálisan biztosítják. A korai hajtatáshoz kb. 4 hét, a későbbi hajtatáshoz már 3 hét elegendő.

Ápolás, kezelés

A hajtatott virágzó növényeket tartsuk alacsony hőmérsékleten, mert melegben hamar elvirágoznak.

Felhasználás

Már karácsonytól kaphatók, egészen a szabadföldi megjelenési idejükig keresett virágok. Tavaszi, húsvéti összeültetésekhez különösen kedveltek.

Növényházi vágott virágok

A növényházi vágott virágok kereskedelme adja a virágüzleti forgalom nagy részét. Vannak közöttük egész évben folyamatosan kapható és szezonális jellegű növények. A virágkötészeti kompozíciók nagy része ezekből készül.

A fajtaazonosság érdekében legtöbbször vegetatív módon szaporítják ezeket a virágokat. Legtöbbjüket bimbósan szedik, hogy minél frissebben kerüljenek a vevőkhöz. Vázatartósságuk különböző: némelyek csak kb. 1 hétig, a tartósabbak akár 3-4 hétig is díszítenek megfelelő kezelés mellett. Fontos tehát, hogy igényeiknek megfelelő kezelés kapjanak.

Alstoemeria ligtu: inkallilium

Jellemzés

El nem ágazó, lándzsás alakú levelekkel borított hajtásai végén hozza szinte minden színben (kivétel a kék) előforduló, gyakran fekete csíkozottságú virágait. Egy száron több szabálytalan tölcserő alkotó virág van, amelyek egymás után nyílnak, vaskos gyökértörzséből nagy számban fejlődnek gyökerek, amelyek középső részükön hosszabb-rövidebb víztároló gumóvá vastagodnak.

Termesztés

A fajták többsége steril, ezért kizárólag vegetatív úton, a már fejlődésnek indult gyökertörzs osztásával szaporítják. Mérsékelt házban termesztik, egy tenyészedőszakban kétszer is virágzik. A virágot akkor kell szedni, ha az első virág színe megmutatkozik, ilyen állapotban lehet jól szállítani, a fejletlen bimbók nem nyílnak ki.

Igény, ápolás

2-10 °C között tárolva két hétig tartós, a levelek könnyen törődnek.

Felhasználás

Tartós vágott virág, főleg a tél végi, tavaszi időszakban és ősszel kapható.

Anemone sp.: szellőrózsa

Jellemzés

Fényes szirmai fehér, kék, lila, rózsaszín árnyalatokban fordul elő, a virágszár nem hosszú.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják.

Igény, ápolás

A virágokat álló helyzetben tároljuk, mert ha hosszabb ideig elfektetve tartjuk, akkor a száruk meggörbülnek. Hideg helyen, 2 °C-on tárolva lassíthatjuk a száruk megnyúlását, kb. 1 hétig tarthatók el.

Felhasználás

A tavaszt idéző virág alkalmi csokrok kedves dísze lehet, cserepesen is előfordul.

Anthurium cultorum: nagy flamingóvirág

(syn. Anthurium. andreanum)

Jellemzés

Főleg piros, néha rózsaszín, fehér szív alakú, fényes felleveleivel díszít. Torzsavirágzata sárgás színű, virágszára 60-80 cm. Levélnyele hosszú, levéllemeze nagy, széles, szív alakú.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, sarjakat is hoz. Már a 2 éves tövek is virágoznak, de csak 4-5 éves kortól hozza a nagyméretű virágokat.

Igény, ápolás

Érzékeny a hidegre, 15 °C felett tároljuk. A hidegkár jele a kékre színeződés és a rövidebb élettartam. Az ütdés okozta foltok megfeketednek.

Felhasználás

Egész évben kapható tartós, extra vágott virág, leveleit is vágják levélzöldnek.

Chrysanthemum hortorum: krizantém

Júj neve: Dendrantéma grandiflora, syn. Chrysanthemum indicum)

Jellemzés

Változatos virágaik kék kivételével minden színben nyílnak változatos virágmérettel és formában. Levelei jellegzetes illatúak, szára fásodó, szabad földben is tartható rövidhappalos évelő növény. Vágott virágnak ősszel a nagy virágú fajták, tavasszal a kis virágú, csokros fajták a keresettek. Cserepesként az alacsony növéű, kis virágú, csokros, színes fajták alkalmasak.

Matricaria sp. – kis virágú krizantém: Rokonfaj, hosszú száron sok apró virággal.

Termesztés

Merisztéma szaporított anyatövekről szedett dugványokkal szaporítják, az ágyásokba ültetett növények fölé több hálóemeletet feszítenek ki a száruk megtartására. A felesleges bimbókat el kell távolítani: általában csak a főbimbót hagyják meg, kivéve a csokros fajtákat. Akkor szedik, amikor a virágok már elérték megfelelő méretüket, de a belső virágok még zártak.

Ha cserepesnek termesztik, a gyökeres dugványokat becserepezik, többször visszacsípi, hogy sok hajtást fejlesszen, a felesleges bimbókat eltávolítják. A virágzás kezdetén értékesítik.

Igény, ápolás

A vágott virág szárazon, fektetve, felszívátás nélkül hűtve több hétig tárolható. Optimális tárolási hőmérséklete 8-10 °C, vázában 14-20 napig is eltartható.

Felhasználás

Vágása és cserepesként termesztik halottak napjára és tavasszal.

Dianthus caryophyllus var. semperflorens: növényházi szegfű

Jellemzés

Kék kivételével minden színben nyílnak kisebb-nagyobb virágai. A virágszirmokat az összenőtt csészelevelé tartja össze. Levelei keskenyek, végül kihegyesedő, az erős szárcsomón párosával fejlődnek.

Termesztés

Egész évben termesztik, merisztéma szaporított anyanövényekről szedett dugványokkal szaporítják. Az ágyásokba

ültetett növények fölé több hálóemeletet feszítenek ki a száruk megtartására. Egyszer vagy kétszer visszatörik, hogy hajtást kapjanak, a felesleges bimbókat és oldalhajtásokat eltávolítják. Színesbimbós állapotban szedik, télen kissé nyíltabban. Virágméret és szárhosszúság alapján osztályozzák, húszasával kötegelik. Cserepesnek az alacsony szárú, kis virágú fajtákat termesztik.

Igény, ápolás

Optimális tárolási hőmérséklete 4-8 °C, vázatartóssága 10-14 nap. Felszívátás nélkül, hűtve hetekig tárolható. Érzékeny az etiléngázra, elnyílása ilyenkor felgyorsul.

Felhasználás

Egész évben kapható, kedvelt vágott virág, esetleg cserepes növény.

Eustoma grandiflora: lizike, liziantusz, préritárnics

(syn. Lisianthus russelianus)

Jellemzés

Rózsaszín, fehér, kék vagy többszínű virágai a kecses, vékony szárazon fejlődnek, a bimbóban a szirmok csavarodottak.

Termesztés

Magvetéssel szaporítják, mint az egynyári növényeket.

Igény, ápolás

Érzékeny a hőingadozásra, amely páralecsapódást is okozhat, és ebben az esetben a szürkepenész is megtámadhatja. Optimális tárolási hőmérséklete 8-10 °C.

Felhasználás

Könnyedsége, elegáns hatása miatt kedvelt vágott virág, esetleg cserepes növény.

Freesia refracta: Frézia, csipkevirág

(új neve: Freesia hybrida)

Jellemzés

Illatos virágfürtjei paszellszínekben (lila, sárga, rózsaszín, fehér) nyílnak, a virágfürt oldalra elhajlik. Hagymagumós növény.

Termesztés

Magvetéssel és hagymagumóival szaporítják. A kiültetés után felhúzható az első hálóemelet, a többit később, a száruk növekedésével egyidejűleg lehet felhelyezni. A virágokat az első virág nyílásakor vágjuk az oldalelágazásig, az oldalhajtásból még egy II. osztályú virág nyerhető.

Igény, ápolás

Érzékeny a kiszáradásra, ezért tartsuk mindig vízben, tároljuk 2-5 °C-on, 5-7 napig tartható el vázában.

Felhasználás

Könnyed, elegáns hatású téli, kora tavaszi vágott virág.

Gerbera jamesonii: gerbera, transzváli szászorszép

Jellemzés

Dekoratív fészkes virágai kék kivételével minden színben nyílnak. Hengeres szára üreges, molyhos, karógyökerű, tűlevélrózsás növény. Nagy, tagolt levelei helyett vágott zöldet használnak csokorba kötésénél.

Termesztés

A merisztéma szaporításból származó palántákat konténeresen nevelik és virágoztatják. Ültethető növényasztalra és ágyásokba is. Akkor szedhető, ha két porzókör kinyílt. Gerberatálcába húzva a virágszárakat, vízzel jól felszívatva,

25. LECKE

EGYÉB ALKALMI VIRÁGDÍSZEK

Az év ünnepeire készített és a kiemelt jelentőségű esküvői virágdíszeken kívül egyéb alkalmak is lehetőséget adnak a virágkötők számára, hogy a virágdíszekkel szebbé, hangulatosabbá tegyék magát az alkalmat vagy a környezetet. Néhány szál virág, összerendezett kis kompozíció derűsebbé teszi mindennapjainkat a lakásban és a munkahelyen is.

A mai leckében az asztaldíszítésekről, a díszkoszorúról és a díszítő csomagolásokról tanulunk. Mivel a csokrok díszcsomagolását a csokrok témakörénél megtanultuk, így most csak a cserepes növények csomagolása a tananyag.

I. Asztaldíszek

Az asztaldísznek több feladata van, mint egy egyszerű vázának vagy virágtálnak. Éreztetnie kell az asztalnál ülőkkel az esemény ünnepélyességét, hangulatát! Az asztaldíszek alkalmi összeállítások.

Asztaldíszként felhasználható készítménytípusok

Asztaldíszként leggyakrabban vágott virágokból, tűzött technikával készült kompozíciókat készítünk. A tartóedény lehet virágtál, váza és kosár is. Esetenként kiegészíthetjük a díszítést kerámiakaspóban elhelyezett cserepes levél- és virágos dísznövényekkel. Ha az asztal méretei nem teszik lehetővé a virágtálak és vázadíszek elhelyezését, helyette készíthetünk girland díszeket, a teríték mellé helyezhetünk néhány szál virágból készült kis csokrocskákat, apró virágokból készített szalvétagyűrűket. Néhány alkalomra díszkoszorúkat is készíthetünk, lapos tálban elhelyezve.

A díszek készítésének, elhelyezésének fontos szempontjai

- ✓ A virágdísz hangulatában, növényanyagában *alkalmazkodjon* az alkalomhoz, az asztalnál ülők ízléséhez!
- ✓ A felhasznált virágdísz mennyisége, nagysága *legyen arányos*, ne uralja az asztalt! Vegyük tekintetbe a terítékek (tányér, evőeszköz, poharak, tálalóedények) helyigényét is!
- ✓ Az asztaldísz *ne zavarja* az asztalnál ülőket tevékenységükben (beszélgetés, étkezés)! A hajtások ne érjenek bele az ételekbe, ne legyenek útban, a szúrós virágok ne okozzanak balesetet!
- ✓ Az elhelyezett díszek, virágtálak *ne takarják el* az asztalnál ülőket! Az átlagos szemmagasság 25-45 cm közötti, az asztal lapjától számítva. Ez azt jelenti, hogy a dísz tömött, dús virágú része nem lehet 25 cm-nél magasabb, a könnyed, vékony díszítőelemek azonban lehetnek ennél kissé magasabbak. A vázadíszeket tegyük az asztal sarkára, illetve azokra a helyekre, ahol nem zavarják a szabad kilátást.
- ✓ A virágdísz *ne szennyezze* a környezetet! Különösen a virágtál, váza, kosár aljára kell odafigyelni, hogy vízhatlan legyen, a virágpor, virágszirom ne hulljon a terítőre!
- ✓ A felhasznált virágok *ne legyenek kellemetlen illatúak!* Étkezéseknél a túl erős, bár kellemes illat is zavaró lehet.

I. Alkalom

A legfontosabb asztaldíszítési szempont talán az alkalom, mert ha díszítésünkkel nem tudunk hangulatában, értékrendjében az alkalomhoz igazodni, kényelmetlenül fogjuk magunkat érezni az ünnepi eseményen. Egy jól

megválasztott és elkészített ünnepi díszítés viszont fokozza az esemény ünnepélyességét, kellemes hangulatát.

Igen sok ünnephez, családi és társadalmi eseményhez tartoznak hagyományos vagy újabban kialakult jelképek, szokások. Ezeket a szimbólumokat vagy növényekkel fejezzük ki, vagy ha tárgyak, díszítőkellékként beépíthetjük a készítménybe. Egyre több ünnepi asztalon jelenik meg hazánkban is a gyertya, mint hangulatkeltő elem.

Családi ünnepek (névnap, születésnap)

Jó alkalmat szolgáltatnak asztaldíszek készítésére, lehetőleg az ünnepelt kedvenc virágaiból, és az ő ízlésének megfelelő stílusban készüljön, esetleg annyi szál virágból, ahány éves a megünnepelt.

Gyerekzsúr

Az asztaldísz legyen vidám hangulatot keltő, tarka virágokkal és színes szalagokkal díszített! Kis biedermeier csokrot készítnék belőlük, vagy apró virágokból összefűzött díszkoszorút kötünk, amely a születésnap terítés és a torta kiegészítő dísz lehet. Helyezhetjük egyszerűen az asztalra vagy lapos, kerek porcelánedénybe kevés vízzel, hogy kicsit tartósabb legyen. Annyi gyertyát használunk díszként, ahány éves a kis ünnepelt.

Névadó, keresztelő

Asztalának díszítése legyen szolid, tartózkodó. Könnyed, finom hatású virágokat használunk fel, kevés zölddel! Lányoknak rózsaszín, kisfiúknak világoskék szalagdíszet tegyünk! Lehet a virágdísz is ilyen színű virágokból készíteni, esetleg fehérrel kiegészíteni. Keresztelőn a fehér szín domináljon!

Eljegyzés, esküvő

Asztalain a fehér szín (terítő, étkészlet) dominál, s mivel többnyire az asztal méretei is nagyobbak, sok vendég esetén, a díszítés is lehet gazdagabb. A virágdísz legyen vidám hangulatú, készüljön színes, élénk színű virágokból, de ne foglaljon el sok helyet! Ha az asztal igen hosszú, akkor több virágtálat is elhelyezhetünk. A fiatal pár rendszerint középen ül, ide helyezünk egy nagyobb, szebb készítményt, a többi, kisebb virágtálat egyenletesen, ritmusosan helyezük el az asztalon! Ha a menyasszony csokra vízbe helyezhető, készítsünk oda egy vázát, amibe beleteheti. A hosszú asztalokat gyakran U alakban helyezik el, ilyenkor az asztalok belső részén, ahol nem ülnek vendégek, virággirland lehet a dekoráció. Ezekről már tanultunk az esküvői kötészetnél is!

Házassági évforduló

Asztaldíszre esetleg annyi szál virágból készüljön, ahányadik évfordulót ünneplik! A virágdísz legyen kellemes hangulatot árasztó, teremtsen meg a meghittséget az ünnepen! Ezüstitakodalmón a díszítőkellékek ezüstszerűek, aranylakodalmón pedig az arany szín dominál, mellettük a sárga virágok mutatnak legszebben, zöld kiegészítő növényekkel.

Közös étkezések

Asztalainak díszítését egyszerűbb anyagokkal oldjuk meg. Kis porcelánvázákban elhelyezett néhány szál virág, némi zölddel elegendő, a terítékek mellé helyezett kis díszek is dekoratív hatásúak. A reggeliző asztalra helyezett friss, üde virágdísz meghatározhatja az aznapi hangulatunkat. Vacsorameghívásnál a gyertyás díszek romantikus hangulatot teremtenek.

Halotti torok

Virágdíszre legyen visszafogott, szolid hatású! A semleges fehér vagy a hideg, sötét színeket, árnyalatokat részesítsük

előnybe (lila, kék)!

Az év ünnepei (karácsony, szilveszter, húsvét)

Díszítsuk fel étkezőasztalainkat az ünnep jellegének megfelelő díszekkel!

A karácsonyi asztaldíszek elmaradhatatlan kellékei a fenyők és a gyertyák. A kellékek és díszek legyenek csillogók, a színek harmonizáljanak a terítékkal!

A szilveszteri asztal hangulata vidám, sőt kissé bolondos is lehet. Díszítőkellékként gyakori a szerencsét hozó jelkép használata, a patkó, a gomba, a 4 levelű lóhere.

A húsvéti asztaldíszek a színes, a tavasz megújulását hirdető virágokból készülnek, vidám, könnyed hangulatúak. A hagymás növényeket rügyező, barkás ágakkal és hímes tojással egészítsük ki!

Igyekezzünk utalni az ünnepi jellegére a felhasznált növényanyaggal, kiegészítőkkal, színekkel, amikor elkészítjük a virágdíszeket!

Nemzeti ünnepek

Március 15-én és egyéb nemzeti ünnepeken természetesen a piros-fehér-zöld színekből összeállított díszek készüljenek nemzeti színű szalaggal díszítve!

Augusztus 20-án színes, nyári virágokból összeállított asztaldísz illik, amit bőségesen díszíthetünk gyümölcsökkel, termésekkel és elsősorban búzakalással. A díszítő textíliák nemzeti színűek legyenek vagy magyaros, népies hatásúak!

Hivatalos fogadások

Az asztalok díszítése fejezze ki az esemény fontosságát! Ha mód van rá, virágbőség idején, nem csak kis nemzeti színű zászlócskákkal, hanem a virágok színével is utalhatunk pl. a delegáció nemzeti hovatartozására. Az asztalt gazdagon díszítsük virággal, a főhelyet súlypontosan képezzük ki nagyobb készítményekkel!

2. Az asztal mérete, formája, az asztalnál ülők létszáma

Négyzet vagy kör alakú asztalra a középpontban elhelyezett, körkörös, kerek díszek illenek, *téglalap alakú és ovális asztalokon* a hosszúkás nyújtott, ovális díszek mutatósabbak.

A dísz formáját az ülésrend is befolyásolhatja. Ha az asztal egyik oldalához nem ülnek, helyezhetjük ide a kompozíciót, ilyenkor a beváltabb szimmetrikus kompozíció helyett aszimmetrikus munkákat is készíthetünk.

Hosszú asztalokon a nyújtott formájú dísz vagy több, kisebb dísz az asztal hossz tengelyében, erre szimmetrikusan és ritmusosan, szabályosan helyezzük el! Ha az asztalnál díszvendég, ünnepelt ül (fiatal pár az esküvőn vagy az elnök a hivatalos rendezvényen), akkor a leghangsúlyosabb díszt előtte kell elhelyezni!

Ha kevesen ülnek az asztalnál, több helyünk és lehetőségünk van a díszek elhelyezésére. Tehetjük a dísz középre, a vendégek közé, de a szabadon maradó helyekre is, hogy kitöltsük az üres tereket az asztaldísszel. Sok vendég esetén, hogy ne tűnjön zsúfoltnak az asztal, egy nagyobb virágtál helyett csak a teríték mellé helyezett kis díszeket (pl. szalvétagyűrű virágokból) javasolhatjuk.

3. Az asztalterítő és az étkezéslet

A terítő mintája, anyaga, stílusa meghatározza a virágok megválasztását, színösszetételét.

- Az *egyszínű* terítőhöz bátran készíthetünk több színből álló és mozgalmas vonalvezetésű asztaldísz.

- *Erősen mintás*, többszínű terítőn az egyszínű virágokból készült, nyugodt vonalú kompozíció mutat jól.

- *Magyaros, népművészeti* terítőn a népies virágok (margaréta, kalászosok, rózsá) mutatnak jól.

Az *étkezéslet* (pénzbeni és esztétikai) *értéke* és a kiválasztott virág értékrendben elfoglalt helye legyen összhangban! Legjobb, ha a váza vagy virágtál az étkezéslet része.

- Az *ezüst*, a márkás *porcelán*, az *ólomkristály* jobban igényli az arisztokratikusabb virágokat (orchidea, papagájvirág).

- Az *egyszerűbb* étkezéslethez a gyakrabban előforduló virágok (szegfű, rózsá, tulipán) illenek.

Az étkezéslet stílusa:

- A régies hatású, *antik*, gazdagon díszített étkezésletekhez gazdag, dekoratív stílusú kompozíciók illenek.

- A *modern* étkezésletek mellé a vonalas-grafikus, vegetatív, ikebana hatású díszek valók.

- A *népművészeti* (kalocsai) mintás, cserép és a kőedény teríték mellé az egyszerűbb kerti virágokból készüljenek az asztaldíszek!

4. A környezet stílusa, bútorai, színei, megvilágítása

Bútorzat

Kerülni kell a *környezet és a virágdísz* közti stílustörést, diszharmóniát! Modern környezetbe a modern stílusú (vonalas-grafikus, paralel) készítmények, míg az antik, régi hatású bútorokhoz a dekoratív stílusú összeállítások illenek.

Színek

A színek megválasztásánál a színtörvényeket (színkontraszt, színharmonia, hideg-meleg színek) vegyük figyelembe! Ahogy az események ünnepeltjeinek életkora halad előre, úgy változnak a színösszeállítások is. Névadóra, keresztelőre, gyerekzsúrra, esküvőre világosabb színeket, egy-egy szín harmonikus árnyalatait válasszuk! Később pedig ennek az ellenkezőjével fejezzük ki érzéseinket, erősen kontrasztos, vidám színeket használjunk inkább (kivéve persze a halotti torokat)!

Megvilágítás

A fényviszonyok megváltoztathatják a kompozíciók színhatásait, ezért legjobb a helyszínen elkészíteni az asztaldíszeket, illetve a növényanyag kiválasztásakor vegyük figyelembe a környezet fényviszonyait is!

Nappal, jól megvilágított helyiségben bármilyen színű virággal dolgozhatunk.

A gyengén megvilágított helyen a *fehér*, a *sárga*, a *narancs* és esetleg a *világoskék* színeket részesítsük előnyben! A kiegészítő növények közül is inkább a *világoszöldeket* vagy a *világos mintázatú* levelűeket válasszuk!

A fénycsöves vagy higanygőzlámpás helyiségekben kerüljük a piros és a bordó színeket, az izzólámpás világítás a kék színeket változtathatjuk meg.

A tanultak alapján készítsen otthon is asztaldíszeket! Igyekezzen minél több alkalmat megragadni arra, hogy az

étkezőasztalt hangulatosabbá tegye virágdíszekkel!

II. Díszkoszorú

A díszkoszorúk kialakulása

Ősi kötészeti forma volt a *füzérek készítése*. Az ókorban és a középkorban elterjedt tér-, terem-, épület- és utcadíszként használták. Rajzolatként, díszítőelemként az építészetben is megtaláljuk.

Az összekötött füzér, a koszorú lényege a végesből (az egyes növényi anyagokból) készített végtelen (kör), ami természeténél fogva a folyamatos megújulást, a visszatérést, a reményt, a halhatatlanságot, az örökkévalóságot, a hitet jelképezi. Ugyanakkor a vidámság, az öröm, a felszabadultság kifejezői is lehetnek. Szabályos, szimmetrikus felépítése folytán ünnepélyes, kissé kötött dekoráció.

Ilyen laza füzérekkel ünnepeltek a természethez közelálló népek különböző kultikus alkalmakkor, és számos népszokás, népünnepély elengedhetetlen dísze volt. A füzért olykor összekötötték, a lányok nyakába akasztották ünnepeken, vagy fejdíszként szolgáltak. Így alakultak ki a koszorúk.

A díszkoszorúk felhasználása

A füzérek ma már kevésbé használt díszek, de ünnepekkor, pl. *karácsonykor az ajtó és az ablak fölé helyezve, esküvőn az autó díszítéseként* gyakran előfordulnak.

A zöldségekből készített füzérek (hagyma, fokhagyma, paprika) *a konyha díszei* lehetnek. Rövidebb formáiban *urnadíszként* szolgálhat. Az üzletek kirakatában is elhelyezhető dekorációs céllal.

Készítésük

Legegyszerűbb formájában hosszú, leveles indákat, pl. szőlőt, borostyánt használunk magában, vagy kiegészítjük virágokkal, termésekkel. A füzérben virágokat, leveleket, természetes ágakat lehet szabadon összefonni, vagy egy vékony zsinórra, drótra felfűzni és megkötni. A növények számára már nem tudunk vizet biztosítani, ezért a gírlandok, díszkoszorúk csak alkalmi dekorációk, kivéve, ha örökzöldeket, száraz terméseket használunk. A füzérek munka- és anyagigényes kötészeti munkák, de készítésükhöz felhasználhatók a rövid szárú virágok, és a másra már nem használható, rövid leveles hajtások is.

A díszkoszorúk készítésekor ugyanazok a technikai jellemzők fordulnak elő, mint a kegyeleti koszorúknál, így ezekre nem térünk ki külön. Technikájukat tekintve ismerünk kötött, tűzött, ragasztott és vegyes technikájú díszkoszorúkat, amelyek valamilyen tömör (moha, szalma, tűzőhab, műanyag) vagy vázas (vessző, drót) alapra készülnek. Egyféle típusú koszorú többféle technikával is készülhet, mindig a felhasználási cél és a rendelkezésre álló anyagok határozzák meg, hogy melyiket választjuk.

A leggyakoribb díszkoszorú típusok

Májusi koszorú, májusfa

A megújuló tavaszi természet szimbólumai. Régen faluhelyen szokás volt lányos háznál a májusfa-állítás és a májusi koszorúkötés. A májusi koszorút rendszerint leveles fűz-, nyár- vagy nyírfaágakból készítették, és hosszú, színes szalagokkal díszítették, hosszabb rúdra erősítve függesztették. Majálisok, tavaszi bálók vidám hangulatát tükrözték. Májusfákat állítanak a hamarosan elkészülő házak tetejére is. Ilyenkor drót- vagy favázra tölgy-, bükk-, nyár- vagy télen fenyőhajtásokat kötöznek, és színes szalagokkal díszítik.

A tavaszi virágokból is készíthetünk tarka, vidám hangulatú koszorúkat.

Aratási és szüreti koszorú

Szent István ünnepén és szőlőszüretkor szokás gabonakalászból, szőlővesszőből színes lombbal koszorút kötni, színes szalagokkal díszíteni. Az aratási és szüreti bálók díszeként szolgálnak kiegészítve termésekkel, gyümölcsökkel. Ezek a koszorúk nemcsak a hagyományos kör formában készülhetnek, hanem ettől eltérő alakúra is fonhatják.

Adventi koszorú, kopogtató

A karácsonyi ünnepkör díszei, a Megváltó várásának szimbólumai. Az adventi koszorú karácsony előtt 4 héttel készül, asztaldíszként vagy felfüggesztve használatos lakásdíszként. Hasonló funkciót töltenek be az ajtón elhelyezett kopogtatók is (ezekről bővebben a karácsonyi díszeknél tanultunk).

Győzelmi koszorú

Bizonyos sportversenyeken még ma is nyerhetnek ilyen kitüntetést a győztesek (pl. autó-, kerékpár-, lóversenyek). A nyakba akasztott könnyű, de nagy koszorúkat legtöbbször babérból, vagy hozzá hasonló egyéb örökzöldekből készítik, a szalagdíszén jelölik a verseny adatait.

Művészkoszorú

Az ókorban és a középkorban szokás volt a költőknek és dalénekeseknek koszorút adományozni művészi teljesítményük elismeréseként. Az ilyen fejkoszorúk ezüst, illetve aranyszínűre festett babérból vagy lemezekből kivágott stilizált levelekből készültek, különösebb díszítés nélkül. A koszorút részben fedő selyemszalag tüntette fel a művészi alkotás jellegét.

Fejkoszorú

Szintén régi keletű dísz, a fiatal lányok fontak mezei virágokból maguknak koszorúkat. Ezekből alakultak ki a menyasszony és a koszorúslányok fejdíszei.

Asztali koszorú

Főleg gyerekek ünnepére szokás apró virágokból összefűzött koszorút készíteni, amely a születésnap tortája és teríték kiegészítője lehet. Helyezhető asztalra vagy lapos tábla, hogy a virágok kicsit tovább éljenek.

Fali koszorú

Száraz virágokból, szalagokkal vagy anélkül készült dísz, amely az üres falfelületre vagy szabadon függesztve lakásdíszként kerül elhelyezésre.

III. Cserepes növények csomagolása

A csomagolás fő célja az *áruvédelem*, megvédeni a növényt a szállítás és az időjárás viszontagságaitól. Télen főleg a hidegtől, a szélről, nyáron a nagy meleg okozta kiszáradástól kell féltetni a növényeket. Az áruvédelem mellett jelentős értéknövelő tényező lehet a *díszítés*, ha ízléses a csomagolás, ezzel a termék díszítőértékét növeljük, sőt, ha emblémás csomagolóanyagot használunk, ezzel *reklámozzuk* is üzletünket.

Levéldísznövények

Egy cserepes levéldísznövény önmagában is komoly értékű lehet, ezért nincs szükség feltűnő díszítésre. Szalaggal, zsinórral lehetőleg ne díszítsuk a levéldísznövényeket, vagy csak mértékkel!

A levéldísznövények inkább csak védőcsomagolást igényelnek. A kisebb méretű növényeket húzzuk fólia vagy celofán zacskóba, és csomagoljuk be még selyempapírba! A rétegek száma az évszaktól és a szállítás körülményeitől függ. A nagyobb mérettű növényeket – előzetes összekötözés után – többrétegű papírba csomagoljuk. Jól használható csomagolásnál a műanyag háló (paprikaháló) is, a leveleket lehet vele összefogatni.

Virágzó cserepes dísznövények

Ezek már eltűnnek némi díszítést, de a virág szépségével nem vetekedhet a csomagolás. Könnyű, vékony, a virág színével harmonizáló szalaggal díszíthetjük a virágot, a cserepet pedig körcelofánnal, krepp-papírral vehetjük körbe. Ügyeljünk, hogy ezek méretei arányosak legyenek! A kellékáruházak már készen kínálják a díszes cserépborítókat, csak rá kell húzni a cserépre. A feldíszített cserepes virágot aztán selyempapírba vagy celofánba teljesen becsomagoljuk.

A csokrok díszcsomagolását a 15. leckében tanultuk, ami a csokorkötés tudnivalóit foglalja magába. Kérjük, hogy ezt nézze át újra, mert a vizsgatételekben a cserepes dísznövények és a csokrok csomagolása egy tételhez tartozik. A tematika viszont azt követelte meg, hogy a csokorkötésnél megismerkedjünk a csomagolásukkal is.

26. LECKE

MUNKAVÉDELMI ISMERETEK

1. Munkavédelem célja, feladatai, előírásai

A munkavédelem a szervezett munkavégzésre vonatkozó biztonsági és egészségügyi követelmények, továbbá a munkavédelmi törvény céljának megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere, valamint mindezek végrehajtása.

A munkavédelmi törvény a minden területre kiterjedő általános rendelkezéseken túlmenően tartalmazza

- a munkavédelmi tevékenység fő feladatait,
- a biztonságos munkavégzés személyi és tárgyi követelményeit,
- a munkáltatók és munkavállalók jogait és kötelességeit,
- a munkabalesetekkel kapcsolatos tudnivalókat, valamint
- a munkavédelmi érdekképviselőt és érdekegyeztetés kérdéseit.

Ez a törvény minden állampolgárra nézve kötelező, és megszegése különböző szankciókat von maga után.

Mivel életetről, súlyos károsodásokról van szó, szükség van rá, hogy időnként a hivatalos – és ezért nagyon komolynak tűnő – fogalmakat, meghatározásokat használjuk. Nincs helye a kérdések komolytalan kezelésének sem az elméleti, sem pedig a gyakorlati képzés során!

A legfontosabb fogalmak

A munkavédelem célja a dolgozók testi épségének, egészségének, esetlegesen életének megóvása a munkavégzés során előforduló veszélyekkel, ártalmakkal szemben.

A munkavédelem feladata a munkavégzés során fellépő ártalmak, veszélyek időben történő felismerése, a balesetek elkerülése.

Veszélyforrásnak nevezzük azokat az anyagokat, gépeket, berendezéseket, amelyek a munkavégzés során a dolgozók egészségét, testi épségét, esetleg életét veszélyeztetik.

Veszélyforrások a virágüzletben

A virágüzletben is sok veszély leselkedik az ott dolgozókra, pl. az elektromos berendezések áramütést, a ragasztópisztoly égési sérüléseket, és egy rossz mozdulat akár bokaficamot vagy kéz- és lábtörést okozhat. A drót megsúrhatja kezünket, a késsel, ollóval elvághatjuk ujjunkat.

A munkáltatóra és a munkavállalóra vonatkozó jogok és köteleességek

A munkáltató (üzletvezető) feladata, hogy

- a veszélyforrásokra felhívja a dolgozók figyelmét,
- előírás szerint elvégezze a munkavédelmi oktatásokat,
- ellenőrizze, hogy a dolgozók ismerik és betartják a balesetvédelmi szabályokat,
- meggyőződjön arról, hogy a balesetmentes munkavégzés tárgyi és személyi feltételei adottak-e,
- biztosítsa a védőeszközöket, és meggyőződjön azok rendeltetésszerű használatáról, karbantartásukról,
- a bejelentéseket, észlelt rendellenességeket vizsgálja, értesíti az érintetteket, a munkavégzést leállítja a balesetveszély elhárításáig,
- a munkabalesetek és foglalkoztatási betegségek esetén a törvény szerint járjon el,
- figyelemmel kíséri a dolgozói egészségügyi és szociális helyzetét (a testileg és lelkileg sérült ember jobban ki van téve balesetveszélynek).

A munkavállaló joga, hogy megkövetelje a munkáltatójától

- az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeit, a védőeszközöket,
- a személyi higiénia eszközeinek és anyagainak biztosítását,
- a munkavégzéshez nélkülözhetetlen szociális létesítményeket,
- a törvény által előírt pihenőidőt, fizetett szabadságot,
- a más hibájából keletkezett kára megtérítését.

A munkavállaló megtagadhatja a munkavégzést, amennyiben nem biztosítanak számára védőfelszerelést, vagy nem biztosítottak a balesetmentes munkavégzés feltételei.

A munkavállaló köteles

- a munkaeszközök biztonságos állapotáról meggyőződni a munka megkezdése előtt,
- a munkaeszközöket rendeltetésszerűen használni, rendszeresen karbantartani,
- az előírt védőruhát vagy munkaruhát hordani, nem viselhet viszont veszélyeztető ruhadarabot, kiegészítőket,
- a munkaterületen lévő rendet, tisztaságot megtartani,
- részt venni a munkavédelmi oktatásokon, az ott elhangzottakat betartani,
- a munkahelyi fegyelmet betartani, és másokkal betartatni,
- az előírt orvosi vizsgálatokon részt venni, megbetegedését felettesének jelenteni. Fizikai munkakörben csak

előzetes orvosi vizsgálat alapján szabad munkát végezni!

- a veszélyt jelentő rendellenességet, rosszulletet, sérülést, balesetet azonnal jelenteni felettesének,
- baleset vagy tűz esetén megtenni a szükséges intézkedéseket,
- amennyiben erre beosztása kötelezi, munkavédelmi vizsgát tenni.

Munkavédelmi vizsga csak az olyan dolgozók részére kötelező, akik saját munkájuk végzése közben mások életét, egészségét is veszélyeztethetik, vagy az ő feladatuk a biztonságos és egészséges munkakörülmények megteremtése, ellenőrzése. Foglalkoztatásuk alapfeltétele a vizsga letétele.

Munkavédelmi oktatásban viszont minden dolgozót részesíteni kell!

A munkavédelmi oktatás célja, hogy a dolgozó elsajájtítsa a munkaköréhez szükséges munkavédelmi ismereteket.

A munkavédelmi oktatásokról Jegyzőkönyv készül a Munkavédelmi Oktatási Naplóban, amit a résztvevőknek alá kell írniuk. Ezzel tudomásul vették az előadáson elhangzottakat, és bizonyítékul szolgál, ha valaki ezt letagadná.

A munkavédelmi oktatást mindig munkaidőben kell elvégezni, a munkavállalót erre az időre az átlagkeresete illeti meg.

Munkavédelmi oktatást többször is kell tartani.

Az előzetes munkavédelmi oktatás munkába álláskor mindenki részére kötelező. Akkor is előzetes oktatásról beszélünk, ha valakit új munkakörbe helyeznek át, és ez a tevékenység más munkavédelmi ismereteket követel meg. Ha a dolgozó fél évnél többet hiányzik a munkahelyéről, úgy kell kezelni, mint az új dolgozót.

Az ismétlődő munkavédelmi oktatás minden munkavállalóra nézve kötelező, gyakorisága változó, de minimum évente kötelező. Célja, hogy az ismereteket ébren tartsa, felelevenítse.

Rendkívüli munkavédelmi oktatásról akkor beszélünk, ha a munkavégzés során, a munkaterületén azonnali bejelentésre kötelezett baleset történt, és ez a dolgozók részére tanulsággal szolgálhat. Változatlan munkakör esetén új eszköz, technológiai művelet bevezetésekor.

2. Baleseti források, teendők baleset esetén

Balesetnek nevezzük az emberi szervezetet ért olyan külső hatást, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen (vagy viszonylag rövid idő alatt) következik be, és mérgezést vagy más egészségkárosodást, esetleg halált okoz.

Munkabalesetnek (mondhatjuk munkahelyi balesetnek is, régen ezt üzemi balesetnek hívták) nevezzük azt, amikor a munkavállalót szervezett munkavégzés közben, vagy azzal összefüggésben éri baleset.

Úti balesetnek nevezzük azt, amikor a dolgozót a lakásáról a munkahelyére, illetve munkahelyéről a lakására menet közben ér baleset, de csak abban az esetben, ha a közlekedési jármű a munkáltató saját vagy bérelt járműve. Tehát a tömegközlekedési eszközzel hazautazó vagy hazasétáló dolgozó már nem szenvedhet munkabalesetet. Vitás kérdésekben a Munkaügyi Döntőbizottsághoz kell fordulni vagy az illetékes szakszervezethez.

A balesetek leggyakoribb okai

A baleseteknek sokféle oka lehet.

- ✓ A figyelmeztlenség gyakori munkavégzésből eredő sérülés, pl. elkalandozik a gondolata, miközben a

ragasztópisztollyal dolgozik, és hozzáér a forró gélhez, vagy nem néz a lába elé, miközben a raktárba igyekszik, és elcsúszik a nedves kövön. A fáradt, beteg, lelki problémákkal küszködő vagy szerelmes dolgozókra jellemző a figyelmetlenség.

✓ A *gondatlanság* is lehet baleseti forrás, pl. ha a még forró ragasztópisztolyt olyan helyre teszi, ahol munkatársa véletlenül hozzáérhet.

✓ A *figyelmeztlenség* főleg a fiatalokra jellemző, akik nem veszik komolyan a figyelmeztetéseket, és a „játékból” könnyen lehet baleset.

✓ A *hirtelen meghibásodás*, mint pl. egy rövidzárlat is baleset forrása lehet.

✓ A dolgozó *hirtelen rosszulléte* veszélyezteti mind a saját, mind pedig munkatársa testi épségét, ha pl. ájulása közben fellöki társát.

✓ A védőeszköz *hiánya* vagy nem rendeltetésszerű használata megbosszulja magát, pl. a kesztyű nélküli koszorúkötés esetén a rozsdás drót csúnya szúrt sebet ejthet, és télen megfázhat, ha vattakabát nélkül megy ki a külön épületben található raktárba.

✓ Néha a *szándékosság* is lehet balesetek előidézője, de ez már bűncselekménynek minősül.

Mit tegyünk, ha bekövetkezik a baleset?

Az elsősegélynyújtás állampolgári kötelesség, de csak megfelelő ismeretekkel rendelkező személy tud valóban segítséget nyújtani a sérültnek. Ne felejtjük el, hogy a rosszul megválasztott segítségnyújtással több bajt okozhatunk, mint ha semmit se tennénk. Az elsősegélynyújtás elméleti és gyakorlati ismereteit tanfolyamokon lehet elsajátítani, a vizsgáról tanúsítványt adnak.

Teendők baleset esetén:

- életveszély elhárítása, a sérült biztonságba helyezése
- mentők értesítése (104-es vagy 112-es telefonszámon)
- elsősegélynyújtás
- a munkahelyi vezető (vagy a helyettese) értesítése
- munkabaleseti jegyzőkönyv készítése (a legkisebb balesetet is jelenteni kell)

Ha bekövetkezik a baleset, az első teendők, hogy a bajt ne tetézzük, azaz próbáljuk meg az életveszélyt elhárítani, pl. áramütés esetén áramtalanítani a helyiséget. Maradjunk nyugodtak, kerüljük a pánikot! A súlyos baleset esetén értesítsük a mentőket a 104-es telefonszámon, vagy hívjuk a 112-es általános segélyhívó számot. Amíg a mentő megérkezik vagy kisebb sérülések esetén, kezdjük meg az elsősegélynyújtást. Értesítsük a munkahelyi vezetőt vagy helyettesét, aki *munkabaleseti jegyzőkönyvet* vesz fel.

A munkabaleseti jegyzőkönyvet minden sérültről külön-külön kell felvenni, és az érintettekkel aláíratni, akadályoztatásuk esetén később a hozzátartozója írja alá. A jegyzőkönyvet a kivizsgálás befejezésekor, de legkésőbb 8 napon belül meg kell küldeni az illetékes főhatóságnak és a sérültnek.

A balesetet a *baleseti naplóban* is rögzíteni kell. A súlyos baleseteket a munkáltatónak azonnal be kell jelentenie az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőségnek (OMMF). A balesetek kivizsgálását a legrövidebb

időn belül meg kell kezdeni, hogy a balesetet szenvedett megfelelő ellátásban részesülhessen, és megtehessék a szükséges intézkedéseket egy hasonló baleset bekövetkezése ellen. Külön vizsgálat tárgyát képezi, hogy a munkáltató és a munkavállaló megtett-e mindent a baleset elkerülésére. A kivizsgálás után megállapításra kerül a balesetért felelős személy, akinek egyrészt viselnie kell valamennyi következményt a balesettel kapcsolatban, másrészt gondoskodnia kell a megelőzésről a jövőre nézve.

A munkavállaló munkabaleset esetén *baleseti ellátásban* részesül, ennek feltételeit a társadalombiztosítási törvény tartalmazza. A baleseti táppénz a napi átlagkereset 100%-a, a vétklen munkavállalónak ezen felül kártérítés is jár (elmaradt jövedelem, dologi kár, gyógyellátás költségei miatt). A munkáltató mentesül a kártérítés alól, ha a károsult „vétkes és elháríthatatlan” magatartása okozta a balesetet, és az is előfordulhat, hogy kölcsönös károkozás esetén a kármegosztás is kölcsönös.

Leggyakoribb balesetek a virágüzletben

Vágott sebek

Pl. éles kés okozhatja. Egyenes szélű, mély, általában bő vérzés tapasztalható. A seb környékét fertőtlenítsük, majd steril gézlapos kötéssel lássuk el a sebet! Visszeres (vénás) vérzéskor nyomókötést, hajszáleres (kapilláris) vérzéskor fedőkötést alkalmazunk.

Metszett sebek

Pl. életben, csorba kés okozhatja. Széle szakadozott, mély, általában bő vérzéssel jár együtt, ellátása mint a vágott sebeknél.

Szúrt sebek

Pl. hegyes olló vagy drót vége okozhatja. Mély, vérzéssel legtöbb esetben alig jár, sebfelület kicsi. Mindhárom esetben indokolt a tetanusz injekció!

Ficam (rándulás)

Pl. egy rossz mozdulat (főleg lépcsőn közlekedve) okozhatja. Hidegvizes borogatás, fájdalomcsillapítás, pihentetés, minden esetben orvosi ellátás szükséges.

Törések

Nyílt és zárt lehet, esések okozhatják.

A *nyílt törés* bő vérzéssel jár, a csontvégek a sebből kilátszanak. Vérzés elállítása, a törés felett szorítókötés alkalmazása, orvosi ellátás biztosítása szükséges.

Zárt törésnél deformált végtagok, erős fájdalom jelentkezik, a törés helye feldagad. Fájdalom csillapítása, rögzítés, orvosi ellátás biztosítása elengedhetetlen.

Égési sebek

Pl. ragasztópisztoly, forró fűtőtest, nyílt láng okozhatja. Kis felületen tiszta hidegvízzel hűtsük vagy Pantenol, Irix spray-vel lehet kezelni. Nagy felületen keletkezett égés esetén orvosi ellátás szükséges.

Eszméletvesztés

Pl. súlyos esés, valamilyen betegség okozhatja. A sérültet fektessük hanyatt, a légutakat tisztítsuk meg, szükség esetén adjunk mesterséges légzést, orvosi ellátás szükséges.

Áramütés

Pl. zártatos elektromos berendezés használata okozhatja. Az áramtalanítás után pihentessük a sérültet, eszméletvesztés esetén adjunk mesterséges légzést. Szívmasszázszt csak az végezzen, aki ért hozzá, ezzel inkább várjuk meg az orvost.

A balesetektől meg kell különböztetnünk a munkahelyi ártalmakat.

A *munkahelyi ártalom* tartós behatás esetén, lassan következik be, foglalkozási betegséget eredményez.

Virágboltokban leggyakrabban előforduló foglalkozási betegségek:

- *allergia*: a növények okozhatják, esetleg csomagoló anyagok, por stb.
- *visszér*: a lábak fokozott igénybevétele esetén alakulhat ki
- *felfázás*: tartósan szabadban végzett eladói tevékenység esetén

A virágüzletben az eladásra váró áru, raktározott anyagok áthelyezése egyik helyről a másikra jelentős munkát ad a dolgozóknak, gondoljunk a fenyőbálák cipelésére vagy a súlyos vázák, drótok, nagy dézsás növények mozgatására az üzleten belül.

3. Az anyagmozgatás előírásai

Az *anyagmozgatás* erősen igénybe veszi az emberi szervezetet, a statisztikák szerint a balesetek kb. 40%-át az anyagmozgatással kapcsolatos munkavégzés teszi ki.

Az *anyagmozgatás veszélyforrásai*:

- *Nagy terhelés*: a nők és fiatalok (14-18 évesek) az anyagmozgatás során 20 kg-nál többet nem emelhetnek, a felnőtt férfiak 50 kg-t emelhetnek egyedül. Terhes anyák semmi nehezet nem emelgethetnek. Nagyobb mennyiségű anyagmozgatást egyedül ne végezzünk! 200 kg fölötti tömeg csak géppel mozgatható.
- *Helytelen megfogás és testtartás*: terhelésnek kitett testrész a gerincoszlop, munkavégzéskor arra kell ügyelni, hogy gerincünk egyenes maradjon. Az emelést minden esetben egyenes derék, lábainkkal laza terpeszben állva végezzük el. Soha ne emeljünk nyújtott gerinccel!
- *Az együtt dolgozók nem összehangolt munkája*: biztonságosabb és kíméletesebb, ha az anyagmozgatást egyszerre több (leggyakrabban két) ember végzi, de ha a munkájukat nem hangolják össze, baleset történhet, pl. ráejti egyik dolgozó a másik lábára a súlyos tárgyat.
- *A gyűrű, lánc, fém óraszíj, karperec* balesetveszélyes – könnyen beakadhat. Munka közben viselésük tilos.
- *A hosszú haj* zavaró lehet munka közben, ezért be vagy össze kell kötni, illetve fel kell tűzni, ne lógjon szemünkbe, veszélyeztetve látásunkat.
- *A közlekedő utak eltorlaszolása* gátolja az anyagszállítást. Az utakat mindig szabadon kell tartani, azokon bármit tárolni átmenetileg is tilos!
- *A szállítandó tárgy* legyen könnyen megfogható, ne tudjon szétesni, szétszóródni, a csomagolása ne szakadjon ki.

Az *anyagmozgatás védőfelszerelése*i közé tartozik a munkacipő, csuklószorító, derékfogó, haskötő (sérv megelőzésére), munkakesztyű. Ezek kényelmesebbé teszik a munkát, védik a kezét, biztossá teszik a járást.

4. Elektromos berendezések használatának előírásai

Jelentős veszélyforrások a virágüzletben is az *elektromos berendezések*. A használatukkal kapcsolatban számos előírás kell betartani.

A virágüzletben előforduló elektromos készülékek:

- világítótestek
- hűtőszekrény
- ragasztópisztoly
- tűzhely (rezsó)
- fűtőtest
- légkondicionáló berendezés

Használatuk előírásai

- ✓ A virágüzletben használatos összes elektromos berendezést csak rendeltetésének megfelelően használhatjuk (pl. rezsóval fűteni tilos stb.)!
- ✓ Csak megfelelő érintésvédelemmel ellátott, sérülésmentes állapotban lévő elektromos berendezéssel dolgozzunk!
- ✓ A virágboltban a PPB (por-pára biztos) világító testeket kell használni! Törött, sérült csatlakozókat, dugvillákat használni tilos és életveszélyes!
- ✓ Bármely elektromos készüléken keletkezett sérülés javítását, cseréjét csak szakember végezheti el, aki a munka elvégzésekor szerelési nyilatkozatot ad, ezzel mintegy bizonyítva azt, hogy az elvégzett munka szakszerű, és biztonsággal használható a készülék.
- ✓ Elektromos berendezések üzemeltetési szabályait az első üzembe helyezéskor ismertetni kell a berendezést használó dolgozóval! Minden ilyen berendezés vásárlásakor, gépre szólóan az eladó köteles a számla mellett tanúsító bizonyítványt, valamint műszaki leírást adni! Az üzemeltetés szabályait mindenki köteles betartani!
- ✓ Bármely elektromos árammal működő berendezés tisztítása csak feszültségmentesített állapotban lehetséges. Az üzlet elektromos hálózatát úgy kell elkészíttetni, hogy a hálózat szakaszolható legyen, a nagy teljesítményű berendezések külön kis megszakítóval legyenek biztosítva, életvédelmi relé feltétlenül legyen beépítve!
- ✓ Éjszakára a nem használatos elektromos berendezéseket feltétlenül áramtalanítsuk!
- ✓ Az elektromos berendezéseket használat előtt minden esetben ellenőrizni kell!
- ✓ Az érintésvédelmi ellenőrzést az előírásoknak megfelelően el kell végeztetni!

5. Védőeszközök, védőfelszerelések

A balesetek, munkahelyi ártalmak megelőzését szolgálják a védőeszközök, védőfelszerelések.

A védőeszközöket alapvetően két csoportra oszthatjuk: egyéni és csoportos.

Egyéni védőeszközök, amelyek a dolgozó egészségét, testi épségét védik, hatókörük csak egy emberre terjednek ki (pl. munkakesztyű, vattakabát, gumikesztyű stb.). Az egyéni védőfelszereléseknek nincs kihordási idejük, elhasználódásuk esetén azonnal ki kell cserélni azokat! Az egyéni védőfelszerelést pénzben megváltani, vagy bármely más módon helyettesíteni nem lehet! A munkaruhák (pl. munkaköpeny) is védenek (pl. a szennyeződésektől), de ezeknek kihordási idejük van, ami után újat kell biztosítani. Ha közben elhasználódik, azt a dolgozó csak a saját költségére cserélheti ki.

Csoportos védőeszközöknek nevezzük azokat az eszközöket, amely használata nem egy, hanem több ember védelmét szolgálják (pl. földelt csatlakozó, védőkorlát, védőrács stb.).

Védőeszközöknek számítanak még a védőitalok is, ami -5 °C alatt meleg tea, 25 °C felett 0.1 %-os sóoldat.

Virágüzletben használt védőfelszerelések:

- *munkakesztyű* használata különösen a koszorúkészítésnél, valamint drótozások feladatoknál fontos
- gumikesztyű allergén növények használata esetén indokolt
- *vattakabát (közismert neve pufajka)* szabad területen történő munkavégzés esetén szükséges
- *védőszemüveg* speciális kötészeti tevékenységnél hordható
- *védőmaszk* festékszóró tartós használata esetén szükséges

Az adott munkafeladathoz előírt védőfelszerelések használata mindenkire nézve kötelező!

6. Tűzvédelem

A tűzvédelem együttesen jelenti a tűzkárok megelőzését, a tüzek oltását és a tűz keletkezésének vizsgálatát.

A tűzvédelmi teendők szempontjából a munkahelyek különböző területeit, létesítményeit tűzveszélyességi osztályba kell sorolni. A besorolás alapja az adott területen tárolt, felhasznált anyagok tűzveszélyessége.

Tűzveszélyességi osztályok:

„A” fokozottan tűz- és robbanásveszélyes (benzin)

„B” tűz- és robbanásveszélyes (petróleum)

„C” tűzveszélyes

„D” mérsékelten tűzveszélyes

„E” nem tűzveszélyes

A virágüzlet a C *tűzveszélyességi osztályba tartozik*, az ide vonatkozó szabályokat be kell tartani:

- ✓ A virágboltban csak az ott folytatott folyamatos tevékenységhez szükséges anyagokat szabad tartani!
- ✓ Munka befejeztével áramtalanítani kell!
- ✓ Égő cigarettát, gyufát eldobni tilos!

- ✓ Dohányzóhely kijelölése, táblával megjelölése kötelező!

Mikor keletkezik tűz?

Ha az égés feltételei biztosítottak. Melyek ezek?

- éghető anyag – ilyen a virágüzletben is van (pl. papír, szárazvirág, szalag, textil)
- levegő, pontosabban oxigén
- gyulladási hőmérséklet – ezért veszélyes a fűtőtest közelébe tenni a gyúlékony anyagokat

Ha a három feltétel közül egyet megszüntetünk, akkor a tüzet eloltottuk!

Tűzoltáskor tehát az égés feltételeit jelentő tényezők kiiktatására törekszünk, eltávolítjuk az éghető anyagot, elzárjuk a tüzet a levegőtől vagy lehűtjük a környezetet.

A tűzoltás eszközei

A legfontosabb eszközök az oltó anyagok és a tűzoltó berendezések, készülékek.

A legismertebb tűzoltó anyag a víz (hűt, takar és ütőhatása van). Elektromos tüzek oltására viszont nem használható, mert zárlatot vagy áramütést okoz. Ilyen egyszerű anyag még a homok is, de ezt virágüzletekben nem használják.

A *tűzoltó készülékek* tűzoltó anyagai nem egyformák, a tűz típusaitól függően mást és mást kell használni! Legelterjedtebbek a *poroltók*, ezek a virágüzletben megfelelőek tűzvédelmi szempontból, kis területen égő folyadékok, könyvtárak tüzeinek oltásánál előnyösek, de sokat kell takarítani utánuk.

Az oltóhabok takarással és hűtéssel oltanak (olaj okozta tüzekre jó), az oltógázokkal (pl. CO₂) elsősorban zárt térben oltathatók az elektromos tüzek, de gáz vagy cseppfolyós anyagok égésénél is használhatók, előnyük, hogy nem szennyeznek.

A tűzoltó készülékeket minden esetben jól látható és könnyen hozzáférhető helyen kell tartani! A készülékeket évente ellenőriztetni kell, ezt csak szakember végezheti el!

Használatuk

A tűzoltó készüléket a helyéről leakasztva a tömlőt a tűz felé irányítjuk, a biztosító szegecset kirántjuk, a szelepet megütjük, az oltó pisztolyt szakaszosan működtetjük.

A munkahelyek vezetőinek a helyi feladatokat, osztályba sorolást tartalmazó „Tűzvédelmi Utasítást” kell készíteni. A tűzriadó terv személyre szólóan tartalmazza a tűz esetén felmerülő tennivalókat.

A tüzesetet (eloltott tűz esetén is) jelenteni kell a tűzoltóságnak! Tűz esetén a *jegyzőkönyvet* a tűzoltók készítik. A területi tűzoltóság alkalmanként tűzvédelmi ellenőrzéseket tart.

Teendők tűz esetén:

- tűzoltók értesítése: mi ég, emberi élet veszélyben van-e?
- áramtalanítás
- fokozottan tűz- és robbanásveszélyes anyagok lehetőség szerinti eltávolítása

- oltás megkezdése a tűzoltóság megérkezéséig
- pánik kerülése

27. LECKE

SZÁRAZVIRÁG-KÖTÉSZET

A szárazvirágok ma a virágüzletek mindennapi kínálatához tartoznak. A szárazvirág-kötészeti alkotások előtérbe kerülése jelentős a kötészeti kultúra fejlesztésében, a közízlés formálásban.

A szárított virágok, növények részek használata praktikus, mert a kompozíciókat előre is el lehet készíteni. Tartós alkotások készíthetők ebből az alapanyagból, így a vásárlók is szívesen vásárolják, mert hosszabb időn át megőrzik díszítőértéküket. A különböző technikák – tűzés, ragasztás – megkönnyítik a munkák elkészítését, változatosabb felhasználást tesznek lehetővé.

A szárazvirágok felhasználása a régmúlta vezethető vissza. Az Ókori Rómában összefoglaló elnevezésként az immortalia (halhatatlan – immortális) vált ismertté a szárazvirág-készítményekre, amelyek többnyire fonott koszorúk voltak.

A XVII. századtól elterjedt a virágok szárítása, először illatosítás céljából, melyeket ma „potpourri” -nak nevezünk, s napjainkban ismét rendkívül népszerűek. Illat- és színösszeállításuk miatt kedveltek, többnyire szárított, festett virágok, termések, növények részek alkotják.

1. A szárazvirág-díszek felhasználási területei

A városban lakó ember számára a szárazkötészeti készítmények a természet egy kis darabját is megjelenítik a

lakásban elhelyezve. Színükkel, illatukkal érzékeinknek jelentenek élményt.

Hivatali helyiségekben, ahol a cserepes növények gondozása nem rendszeres, esztétikusabb egy-egy szárazvirág-kompozíció elhelyezése, ami természetesen nem zavarhat az ügyfelekkel történő tárgyalásnál.

Szárazkötészeti készítményekkel, térbeli alkotásokkal, préselt virágokból készített faliképpel, biokollázssal díszíthetjük a kevés természetes fényt kapó szállodák széles lépcsőfordulóit, belső tereit, a hall részeit.

Az üzletek kirakatait mindig az adott évszaknak megfelelő színű, hangulatú szárazvirág-készítményekkel is díszítjük.

Képezheti ajándék tárgyát is különböző megjelenési formában pl.: csokor, kiskosár, falidísz üdvözlőkártya.

2. A szárazkötészetben felhasználható növényanyag

Napjainkban a szárazvirág-kötészet nem is pontos meghatározás, helyesebb a szárazkötészet, hisz ez jelenthet elpusztult gyökeret is (szőlő, akácfa). Legszebbek a vízhortda, kéregtelen, kifehéredett gyökerek. Felhasználhatunk fakérget (platán, nyírfa), mohát, tobozt, (rózsatoboz, szivartoboz, hasított toboz) ágat, termést, levelet, virágot.

A felsorolás azt is jelzi, hogy a szárazkötészet a természetű növények mellett felhasználja mindazon növényi anyagokat, amelyeket nem termesztünk, hanem az évszaknak megfelelően gyűjtünk. Csak a leggyakoribbakat említve:

Termesztettek: borzaskata, egynyári és évelő sóvirág, évelő fátylvirág, gombvirág, holdviola, kagylóvirág, kakastaréj, mák, sárga cickafark, szalmarózsa stb.

Gyűjthetők: fűfélék kalászhai, gyékény, lampionvirág, nád, vasvirág stb.

3. A szárazvirág-kompozíciók megjelenési formái

Minden virágkötészeti módnak megvannak a jellegzetességei, így a szárazkötészeti anyagoknak is. Ebben az esetben olyan anyagokkal dolgozunk, amelyek maradandóak, az elkészült kompozíciók hosszabb ideig díszítő értékűek. Csaknem minden kötészeti munka elkészíthető szárazvirágokból, preparált anyagokból.

Az alkalom, a hely, a kialakult szokások korlátozzák megjelenésüket. Így az esküvői kötészetben nem szokás szárazkompozíciókat, csokrokat készíteni, és nyári időszakban szokatlan szárazvirágokkal díszített sírcsokrokkal megjeleneni egy temetésen.

Szárazvirág csokor

A leggyakoribb szárazvirág-készítmény virágboltjainkban. Mindig legyen készen néhány forma, az üzletben kerüljön jól látható helyre, váljon tetszetőssé a vásárlók számára! A kerek forma a leginkább mutatós, ez lehet egy laza elrendezésű kerek csokor vagy egy zárt struktúraforma. Színük legyen kedves, élénk.

A kötés technikája azonos az élővirágnál megismertekkel, lényeges, hogy a szárazakat itt is spirálban rakjuk, csak így kapunk szép, egyenletes formát. A struktúra stílus esetén az elrendezés történjen foltszerűen, a kialakított foltok közé válasszunk elválasztó, más karakterű növényeket!

A csokor lezárására füveket, nagyobb leveleket tehetünk. A mandzsettát szárított levelekből, díszcsomagoló- vagy színes krepp-papírból készíthetjük. A csokor összekötése itt is a legkeskenyebb részen történjen, szorosan! Díszíthetjük megfelelő szalaggal.

A hosszúkás formára kötött csokorhoz nagyobb levelekből, füvekből képezhetünk alapot, és erre köthetjük rá a

virágokat, majd végül a szalagokat.

Kosárdísz vagy virágtál szárazvirágokból

Kedves ajándék, a lakás több pontján elhelyezhető, tartós és üde, esetleg illatos színfolt. A növényi eredetű anyagokból készült kosarak, tartóedények szoros hangulati rokonságban állnak a szárított virágokkal.

A hagyományos florentin kosarakon kívül a különféle füles és fül nélküli, tálszerű, natúr, lakkozott kosarak is felhasználhatók. A virágtálak közül szinte mindegyik használható szárazvirágok elhelyezésére. A választási lehetőségek korlátlanok, nem kell, hogy drágák legyenek, és víztartónak sem kell lenniük. Tartóedényként választhatunk akár egy érdekes ágdarabot is.

A tűzőhabot vágjuk a tartóedények méretének megfelelően, és rögzítjük (használhatunk hozzá különféle oázis rögzítőket)! Az elkészített forma követi a kosár vagy tál vonalait, amely lehet szimmetrikus vagy aszimmetrikus elrendezésű is, megtartva a többi formai törvényt is. A felhasznált növények saját szárúkkal – ami ferdén visszavágva 1-1,5 cm mélyen tűzünk a tűzőhabba – vagy kis csomókban megdrótozva kerülnek betűzésre.

Koszorúk szárazvirágokból

A szárított növényi részekből, virágokból készült koszorúk funkciója többféle lehet. A tömör alapú koszorút letűzhetjük, ragaszthatjuk pl. szalmarózsza, élő sóvirággal, borzaskata termésével, gombvirággal. A virágok fedjék egy kicsit egymást! Egy-egy kör letűzésekor azonos nagyságú virágfejek kerüljenek letűzésre!

A szárazvirágokból készült koszorúk, - egyik oldala lehet lapos is – készülhetnek vendégváró díszként is, pl. advent idején. Ezek különösen kedvelt készítmények Észak-Európa népeinél.

A koszorú alapja lehet gyűjtött növényi rész is, pl. erdei iszalag ágak, szőlővenyige alap vagy a hagyományos szalmaalap. Évszakonként más és más színhatást érhetünk el a fő motívumkén szereplő virágok, termések felhasználásával. Ezek a koszorúk mint lakásdíszek, asztalra vagy falra, ajtóra kerülhetnek.

Szárazvirágtácskák, -kúpok

Megjelenésükben lehetnek stilizált karácsonyfák, piramisok, gömb formájúak, ligetet alkotó facsoportok. Terrakotta cserépben vagy díszesebb kaspóban rögzítjük a fa törzsét (ágdarabot), leggyakrabban gipsszel kiöntjük. A tartóedény, a fa törzse meghatározza a fa nagyságát. Az ágdarab tetejére rögzítjük a többnyire tűzőhabból kialakított formát. A virágok szárát rövidre vágjuk vissza, hogy az alakzatok kiterjedése, formája ne változzék lényegesen! Alulról felfelé haladunk, tűzött, ragasztott technikát egyaránt alkalmazhatunk, végül kis szalagokkal díszítjük. A virágtartó felszínét a fácska tövéen mohával, gyöngykavicssal takarhatjuk.

Szárazvirággömb

Teremdekorációk, kirakatok, lakások, lépcsőfordulók téli dísze lehet. Alapja különféle nagyságú száraz tűzőhab. Az első művelet a függesztő szalag, zsinór rögzítése, a gömb belsején át dróttal vagy ragasztóval.

A szárazvirágból elkészített csokrocskák betűzése alulról felfelé történik a gömb felületén, megtartva a gömbformát. A nagyobb gömbökhöz szélesebb, a kisebbekhez keskenyebb színes szalagokat használhatunk. Egy adott térben különböző hosszúságú függesztő szalagokkal helyezzük el, jó térkitöltő, játékos összhatást érhetünk el az ilyen díszekkel. Mozart-gömbnek is nevezik a hasonló formájú édesség után.

Falidísz, falikép száraz növényanyagból

Az üresen maradt falfelületeket töltik ki, odairányítják a figyelmet. Hogy formájuk, szépségük érvényesülhessen, saját átmérőjüknel háromszor nagyobb térre van szükségük. Az elhelyezésük a méretektől, a környezettől, a rálátástól függ. Általában kissé a szemmagasság fölé kerülnek, irányultságuk a szemlélődő felé legyen beállítva! Az alapnak alkalmas anyagok választéka nagyon széles körű. Lehet: fa, textil, fém, kerámia, növényi fonatok, egyéb anyagok.

A kiválasztott alapra készítjük el a díszítést a gondosan összeválogatott és tartósított száraz növényanyagból. Rögzítőanyagként legmegfelelőbb a száraz tűzőhab, amelyet természetesen a munka végeztével teljesen el kell takarni! Az előre eltervezett összeállításnak megfelelően tűzzük vagy ragasztjuk a növényanyagot és a kellékeket a kompozícióba. Préselt virágokból is szép összeállítások készíthetők egy előre elkészített képeretre ragasztva.

Az akasztót, a felfüggesztés helyét a dísz tömegének megfelelően kell felszerelni!

Potpourri

Újabban ismét népszerű készítmények, nagyon gazdag illatkombinációkban, fantáziánévvvel kerülnek forgalomba. A francia szó keveréket, egyveleget jelent, az találó is, mert a készítményben több különböző fajtájú, színű és illatú növény található.

Régebben egy edényben sóval összekevert virágszirmokat helyeztek el, amelyek megerjedve erős illatot árasztottak. Ma már inkább szárítással, festéssel és illatanyag adagolásával érik el a megfelelő hatást.

A fűszer- és gyógynövények, magvak illóolajat tartalmaznak, szárítás után is sokáig illatosak maradnak. Sok növény használható erre a célra, pl. akácia, gyöngyvirág, ibolya, levendula, rózsaszirm, szegfű stb. Az illatok felfrissíthető illateszenciák hozzáadásával.

Valamilyen dekoratív kerámiában, üvegedényben elhelyezve kerülnek lakásdíszként felhasználásra.

4. Tartósítási eljárások

Ahhoz, hogy akár a termesztett, akár a természetben gyűjtött anyagok tartósak maradjanak, megtartsák formai, esztétikai szépségüket, esetleg különlegessé tegyük azokat, szárítási, festési, tartósítási előkészítő műveletekre van szükség.

Szárítás

A szárítás során a sejtek víztartalmát távolítjuk el levegővel vagy valamilyen vegyi anyaggal. Ez a legegyszerűbb tartósítási mód.

Természetes szárítás

A leszedett bimbós virágokat és növényi részeket kis csomókba kötve árnyékos, szellős helyen megszáritjuk. A felesleges leveleket eltávolítjuk, a törékeny szárúakat megdrótozhatjuk. Készítsünk kisebb csokrokat, mert a nagyobb, tömörebb csokrok könnyen befüllednek, megpenészednek!

A csomókat befőttes gumival össze, mert ez megakadályozza, hogy a száradás közben elvékonyodó virágszárak kihulljanak a csokorból! A szárítás legfontosabb feltétele a légmozgás biztosítása. A száradó növények nedvességet bocsátanak ki, és amennyiben nincs légmozgás, a pára újból lecsapódik, ez minőségi romlással jár, a növények megbarnulnak, megpenészednek.

A magas hőmérséklet (20-30 °C) meggyorsítja a növények száradását, így jobban megtartják színüket. Ez nyáron könnyen biztosítható a családi házak padlásain, garázsaiban, a lakótelepek folyosóin, erkélyein is. Napon szárítás

csak néhány növény számára megfelelő, a többséget árnyékos helyen kell szárítani!

A virágcsomókat többnyire fejjel lefelé lógatva függesztjük fel (pl. egy rúdra), hogy a szárak egyenesek maradjanak, s a virágfejek ne bókoljanak. A fűféléket nem felfüggesztve szárítjuk, hanem vázába vagy magas falú edénybe tesszük, hogy az egész növény természetes, íves formát nyerjen. Egyes növényeket lehet fektetve is szárítani (pl. levendula).

3-4 heti szárítás után már felhasználhatók a virágok, de továbbra is száraz, szellős, hűvös helyen kell tárolni őket! Lehet felfüggesztve vagy papírba, celofánba csomagolva, dobozba téve, mert így tudjuk biztosítani a pormentességüket. A dobozban a különböző virágokat külön helyezzük el, közéjük tegyünk elválasztóként selyempapírt!

Mesterséges szárítás

Meleg levegő befújásával meggyorsítható a szárítás, így 1-2 nap alatt előállítható a kész szárazvirág. A szárítás meleg kamrában folyik, ahová max. 70 °C-os meleg levegőt fújnak be, a párás levegőt pedig kiszívják. A csomós virágok itt is felfüggesztve találhatók, a kisebb darabos növényi részek pl. a virágfejek és a termések pedig rácsokra kiterítve, laza vékony rétegekben.

Szárítás homokban

Már az egyiptomiak is szárítottak növényeket ezzel a módszerrel. Legalkalmasabb ehhez a 0,2-0,4 nm szemcsenagyságú bányahomok. Nagy fajsúlya miatt olyan edényben végezzük el az eljárást, amely teljes súllyal is könnyen mozgatható, pl. a balkonládák alkalmasak erre. A virágszárakat rövidre vágjuk, a félig megtöltött ládába beleállítjuk fejjel felfelé (némelyeket fejjel lefelé), és a homokot óvatosan utána töltjük úgy, hogy a szárítandó részeket 2-4 mm vastag réteg fedje. Néhány nap alatt kiszáríthatók a virágfejek, utána a homokot óvatosan leöntjük. A gyors beavatkozás, pl. kézzel való kiszedés könnyen a növényi részek sérüléséhez vezet, és a munkánk kárba vész.

Szárítás szilikagéllel

Az erősen higroszkópos szilikagél kék kobaltsóval színezik, a vízfelvételt rózsaszín színváltozással jelzi. Apróra kell törni, majd egy fémdoboz aljára 2 cm-es rétegben szét kell teríteni, erre tesszük egymás mellé a virágokat úgy, hogy ne érjenek össze, majd meghintjük a porral addig, amíg teljesen be nem fedi. Ezután le kell zárni a dobozt, mert különben a szilikagél a levegőből veszi fel a vizet! A virágokból kb. 1 hét alatt kivonja a nedvességet, a folyamatot melegítéssel tovább lehet gyorsítani. A sütőben kiszárított szilikagél újara használható lesz, az így szárított virágok pedig megőrzik eredeti formájukat és színüket.

Szárítás kovakő- és szilikátporban

E két anyag is vízelvonóként használható, de beszerzésük nehézkes. A 0,1-0,2 mm szemcsenagyságú, finom, porszerű anyagba helyezzük a virágokat, és lassan 200 °C-ra hevítjük. A finom szöveti részekkel rendelkező alapanyagok megkínávják ezt az eljárást, mert formájukat és színüket csak így tudják megtartani.

Szárítás bóraxszal

A bórax a szilikagélhez hasonló anyag, de jóval olcsóbb. Alkalmazása hasonló, de hatása nem olyan gyors. A finom szemcséjű homokkal fele-fele arányban keverjük össze! Finom szirmú növényeket, orchideát száríthatunk ezzel.

Préselés

A romantika idején volt kedvelt szokás a lányok emlékkönyvében virágot préselni. A préselés lényege, hogy

többrétegű papír (itatóspapír, újságpapír, könyvlapok) közé rakjuk a növényi részeket, és ezekre nehezéket teszünk. A préselés folyamán a növényeket többször átszellőztetjük, eleinte naponta, később egyre ritkábban. Kb. 2 hét alatt szépen kiszáríthatók, lepréselhetők a növények. A szellőztetés elmulasztása a növények befűlledését, károsodását okozhatja, pl. a szíromlevelek, levelek barnulása, penészedése. Vasalással gyorsabb a szárítás, de a minősége nem olyan jó. Ajánlatos eleve egyszerű és lapos leveleket préselni, a húsos, pozsgás levelek kiszárítása nehézkes.

Tartósítás glicerinnel

A glicerin úgy konzervál, hogy a növények sejtjeiben levő folyadékot helyettesíti, így a szárítmány rugalmas marad, de általában megváltoztatja színét. A glicerinnel kezelt levelek, hajtások zöldesbarna színűek és fénylő felületűek lesznek.

Ezzel az eljárással inkább vastagabb levelű lombos fák, cserjék, örökzöld növények tartósíthatók, pl. babérmeggy, bükk, hortenzia, kagylóvirág, kroton, puszpáng, tölg.

A glicerin víztiszta, szirupszerű folyadék, gyógyszertárakban kapható, vízzel hígítva 1:2, 1:3 arányban használható fel. Az oldatot úgy készítjük, hogy a forrásban lévő vízbe adagoljuk a megfelelő mennyiségű glicerint.

A fás ágak szárait alulról kb. 5 cm hosszan vágjuk be vagy kalapáljuk szét, hogy a glicerin felvételét megkönnyítsük, tegyük vázába, hogy 10-15 cm mélyen legyenek az oldatban, és állítsuk hűvös helyre, növénytől függően 1-2 napra vagy akár 1-2 hétre! Világos helyen a levelek tovább asszimilálnak, így a glicerinfelvétel gyorsabb és jobb lesz.

A kisebb ágakat, leveleket tegyük néhány napra a langyos glicerinoldatba! Utána öblítsük le szappanos vízzel, majd árnyékos helyen, újságpapírra fektetve szárítsuk meg!

5. Virágkezelési eljárások

A szárazvirágok színgazdagsága nem megfelelő, hiszen a tartósítással veszítenek élénkségükből vagy megbarnulnak. Ezért a virágokat, növényi részeket színezzük, fehéritjük, de tartjuk meg mindig a természetes színeket, és maradjunk a jó ízlés határain belül!

Színezés

Legegyszerűbb, de nem a legolcsóbb módja ennek a már megszáradt virágok aeroszolos festékekkel történő beszórása. Ezeknek a festékeknek az a hátránya, hogy fénylenek, és ezáltal természetellenesek. Kaphatók arany, ezüst és más színekben, sőt szintelen lakkok is rendelkezésünkre állnak, amelyek a karácsonyi kötészetben használhatók fel a tobozok festésére.

- Lakkal lefújva a termések megvédhetők a széteséstől (pl. gyékény), és így nem porosodnak annyira. A festendő növényt három oldalról vegyük körbe kartonlappal, mert a festék és a lakk a levegőben nagyon szóródik, és szennyezi a környezetet!

A festékoldatba mártogatás már gazdaságosabb. Az alapfestéket, ami általában anilinszármazék, forró vízben vagy acetilénben oldjuk, a használati utasításban szereplő koncentrációban. Az ételízes- és textilfestékek is használhatók szárazvirágok festésére.

A virágok addig maradnak a festékoldatban, amíg a megfelelő színt el nem érik. Ezután fixáló és mosófürdőbe kell tenni a virágokat, hogy rögzítsük a színt, és a továbbiakban ne fogja meg a kezünket! Ehhez a növényeket meleg, gyengén savas (1-2 kanál ecet/liter) oldatba helyezzük. A pontos receptet minden termelő maga kísérletezi ki, és üzemi titokként kezeli. Mivel az anyag a festés során megpuhul, felfüggesztve gyorsan ismét meg kell szárítani!

A festés megkezdése előtt ki kell kísérltetezni a megfelelő arányokat és festési időket, mert a különböző növények eltérően reagálnak a festési eljárásokra!

Fehérítés

A szárazvirágokat festés előtt gyakran fakítani vagy szinteleníteni kell!

Szintelenítés során a legfelső 1-2 sejtstort el kell roncsolni úgy, hogy csak a sejtek vázalkotó anyaga, a cellulóz maradjon meg! Az ilyen elroncsolt üres sejtekbe hatol be a színezéskor használt színananyag. Fehérítés nélkül a felhasznált színen a sejtek egyéb anyaga átüt, és szennyes, barnás színnel fedett árnyalatok jelennek meg. A fehérítésre használt vegyszerek maró, mérgező anyagok, használatuknál körültekintően kell eljárni, gumikesztyűt és védőköpenyt kell viselni! A túl tömény, erős oldatok szétmarják a növényi részeket, ki kell kísérltetezni a helyes töménységet!

- A legismertebb fehérítőszer a **hypó** (nátrium- hipoklorit), amely háztartási boltokban kapható, ez azonban csak gyenge fehérítő hatású.

- A fodrászok által szőkítésre használt **hidrogén-peroxid** 2%-os oldata már jobb eredményt nyújt. A vékony szálú virágokat egy napid áztatni kell benne, így nem teljesen fehér, hanem halványsárga szín nyerhető.

- A **kéntartalmú vegyszerek** közül a kénsav és a kén-dioxid, a kénessav és sói szintén alkalmasak fehérítésre, de ezt csak biztonságos üzemi körülmények között ajánlatos végezni! A borászatban is ismeretes kénszelet elégetése zárt térben szintén jó fehérítő hatású. A borkén (kálium-piroszulfít) por vagy kristályos alakban kapható, ebből kell pépet készíteni, és azt tovább hígítani. A kénezéssel színrögztített virágok kifakulhatnak, ezek azonban pár csepp salétromsavval savanyított vízbe mártva újra élénk színűek lesznek. Utána gyorsan meg kell szárítani őket!

- A klórmész (kalcium- hipoklorit) erősen maró hatású, fehérítésre 1-2%-os oldata használható, szúrós szaga miatt zárt térben nem szabad ezzel dolgozni. A klórmész szódával (nátrium-hidrogénkarbonáttal) keverve (10 l-hez 200 g klórmész és 50 g szóda szükséges) és felforralva jó fehérítő anyag, 4-5 napra kell belehelyezni a növényeket.

A szintelenítés után alaposan le kell mosni a növényeket tiszta vízben, és gyorsan meg kell szárítani!

Maratás

Ezzel a módszerrel különleges formákat hozhatunk létre. A levelek felső felületét erős szerves savval maratjuk, majd azt mechanikus úton eltávolítva, megkapjuk a levél fátyolos erezetét.

Az erre kiválasztott leveleket helyezzük a következő oldatba:

Tíz liter vízbe tegyünk 9-10 dkg kristályos szódat és 4-5 dkg oltott meszet, forraljuk fel, majd hagyjuk állni, végül szűrjük le. A szűrletet tegyük lassú tűzre, és újra forraljuk fel, helyezzük bele a leveleket. Kb. 1 órán át forraljuk, az elpárolgott vizet pótoljuk. Időnként ellenőrizzük, hogy a lágy részek elválnak-e! Ha igen, hagyjuk kihűlni, a levélvázakat csipesszel egyenként óvatosan szedjük ki, és bő vízzel öblítsük le, majd két itatóspapír között szárítsuk meg! A kész anyagot szárazon tároljuk, papírlapok közé helyezve! (A pontos receptet itt is ki kell kísérltetezni!)

28. LECKE

EGYÉNI ÉS TÁRSAS VÁLLALKOZÁSI FORMÁK

A vállalkozások életünk nélkülözhetetlen szereplői, szinte minden szükségletünk kielégítése érdekében vállalkozásokhoz fordulunk. Ha televíziónk elromlik, tévészerelőhöz fordulunk, hajunkat fodrász, bőrünket kozmetikus ápolja, cipőnket cipész javítja, vagyis szolgáltató vállalkozások állnak rendelkezésünkre.

Lehetetlen felsorolni valamennyi vállalkozási formát. A termékek előállítás, javítása, karbantartása, a kereskedés, a tanácsadás mind nagyobb felkészültséget igényel, szakosodni kell. Ez egyre több vállalkozó számára biztosít újabb lehetőségeket.

A vállalkozás az, ha a gazdasági élet szereplői saját és/vagy idegen tőke felhasználásával, kockázatvállalással (nyereség vagy veszteség), rendszeresen végez haszonszerző tevékenységet.

Az alkotmány elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági vállalkozás szabadságát. Mint minden jog, a vállalkozások is csak törvényi kereteken belül működhetnek. A sokféle vállalkozási forma közül a gazdasági szempontok és a célok figyelembevételével kell kiválasztani a legmegfelelőbbet. A vállalkozások többféle szerepkört töltenek be az egyén, a családok és a társadalom életében.

A vállalkozás alapvető gazdasági szerepei:

- fizetőképes kereslet kielégítése értékesíthető termékekkel, terményekkel és szolgáltatásokkal (ezeket röviden TTSZ-nek nevezik)

- munkaalkalom biztosítása munkavállalóknak

- egyéni jövedelem létrehozása (megélhetés)

- társadalmi jövedelem létrehozása (adók révén)

- szociális és kulturális feladatok segítése (szponzorálás)

A vállalkozásokat többféleképpen csoportosíthatjuk:

- *Tulajdonforma szerint* a vállalatok lehetnek tiszta (állami, önkormányzati, szövetkezeti, magánvállalat), külföldi vagy vegyesvállalatok (amely lehet többségi, fele-fele, kisebbségi).

- *A tevékenységi körük* alapján lehetnek termelő, feldolgozó és szolgáltató jellegűek.

- *Méret alapján* megkülönböztetünk kis-, közepes és nagyvállalkozásokat.

- *A profithoz való viszonyunk alapján* lehetnek nyereségorientált vagy nonprofit szervezetek.

- *Az alkalmazott társasági forma alapján* vannak egyszemélyes vállalkozások és gazdasági társaságok, amelyek lehetnek korlátlan vagy korlátozott felelősségűek, más csoportosítás szerint pedig jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli társaságok.

1. Egyéni vállalkozás

Az egyéni vállalkozás az az üzletszerű gazdasági tevékenység, amelyet természetes személy saját nevében és saját kockázatására folytat.

Nézzük részenként a mondatot!

- *Üzletszerűnek* azt a tevékenységet nevezzük, amelyből anyagi hasznot remélünk

- *Gazdasági tevékenységről* akkor beszélhetünk, ha azt termék vagy szolgáltatás előállítás, forgalmazása érdekében végezzük.

- *A természetes személyek* az emberek.

- A saját nevében és saját kockáztatására történő vállalkozás azt jelenti, hogy az egyéni vállalkozó felel az általa végzett gazdasági tevékenységért, vállalja annak a kockázatát (esetleg csődbe megy) és terheit (adó, tb, vám), és egyedül rendelkezik a nyereség felett is. A vállalkozó köteles személyesen is részt venni a vállalkozásban.

Az egyéni vállalkozás alanyi jog, ha a kérelmező megfelel a törvényi előírásoknak, a hatóságok nem mérlegelik, hogy kiadják-e neki a vállalkozói igazolványt vagy nem.

Egyéni vállalkozó lehet az, aki cselekvőképes nagykorú, állandó lakhellyel rendelkező, és nincs kizárva egyéni vállalkozás gyakorlásából.

Nézzük ezt is részenként!

- cselekvőképes: mindenki, akinek cselekvőképességét törvény nem korlátozza, vagy nem zárja ki. Aki cselekvőképes, maga köthet szerződést, jogi nyilatkozatot tehet. Korlátozottan cselekvőképesek a 14-18 év közöttiek, nem cselekvőképesek jogilag a 14 év alattiak, és akit orvosilag igazoltan annak nyilvánítanak.

- nagykorú: az, aki betöltötte a 18. életévét, illetve 18 év alatti, de (engedéllyel) házasságot kötött

- állandó lakhellyel rendelkezik: az adózás, az ellenőrzések előfeltétele

- nincs kizárva az egyéni vállalkozás gyakorlásából: pl. kizárt az, akit bűncselekmények miatt jogerősen elítéltek, akit a foglalkozásától eltiltottak, akinek vállalkozási igazolványát visszavonták, vagy adó, vám, illetve társadalombiztosítási tartozása van. Aki gazdasági társaságnak korlátlanul felelős tagja (pl. bt.), ezért nem lehet egyéni vállalkozó, mert ott is teljes vagyonával felel (kétszeresen nem felelhet ugyanazzal a vagyonnal).

A vállalkozások tevékenységi köre

Az egyéni vállalkozó bármilyen, a jogszabályok által nem tiltott gazdasági tevékenységet folytathat. Nem folytathat viszont olyan tevékenységet, amelyet az állam, állami szer vagy állami gazdálkodó szervezet tarthat fenn (pl. dohányfeldolgozás, kábítószergyártás és –forgalmazás, fegyvergyártás), vagy amelynek gyakorlását a jogszabályok valamilyen gazdasági társasági formához kötik (pl. bank és biztosítási tevékenység).

Az egyéni vállalkozást bejelentés alapján, egyéni vállalkozói igazolvány birtokában lehet gyakorolni. Egy egyéni vállalkozó csak egy egyéni igazolványt kaphat, de azzal több tevékenységet folytathat, több telephelyet tarthat fenn.

Vállalkozói igazolvány nélkül gyakorolható a mezőgazdasági termelőtevékenység, és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatás. A mezőgazdasági kistermelő és az őstermelő speciális egyéni vállalkozási formák, melyeket az állam különböző adókedvezményekkel, fizetési könnyítésekkel (pl. adó-, tb-csökkentés) támogat.

Az egyéni vállalkozó e tevékenységéből eredő kötelezettségéért korlátlanul, azaz teljes vagyonával felel, személyes vagyonát is végrehajtás alá lehet vonni.

Az egyéni vállalkozó e tevékenységéből eredő kötelezettségéért korlátlanul, azaz teljes vagyonával felel, személyes vagyonát is végrehajtás alá lehet vonni.

Az egyéni vállalkozók gazdasági tevékenységüket azonos feltételrendszer keretében végzik a vállalatokkal, szervezetekkel és a gazdasági társaságokkal, illetve a gazdaság más szereplőivel. A hatályos jogszabályok szerint az egyéni vállalkozó is gazdálkodó szervezetnek minősül, tehát rá is vonatkoznak a jogi előírások.

A vállalkozás megkezdésének feltételei

A vállalkozás indításának ügyintézése megváltozhat, ezért érdemes megérdeklődni a pontos ügymenetet. Régebben pl. a gazdasági kamarák intézték a vállalkozói igazolványok kiadását, és kötelező volt a kamarai tagság – ma már ez nem így van.

- Vállalkozói igazolvány kiváltása: ezt a lakóhely szerint illetékes önkormányzat illetékes szervénél kell igényelni. Ki kell tölteni egy nyomtatványt, és érvényesíteni kell ezt egy 5000 Ft-os (2002-ben) okmánybélyeggel. A személyes adatokon kívül a nyomtatványon meg kell jelölni azokat a tevékenységi köröket, amelyekben a vállalkozó működni kíván. A Szakmai Jegyzékben pl. 014101 számú a koszorú- és virágkötés, 748403 pedig rendezvény-, bemutató-, kiállítás-szervezés. Érdemes minden lehetséges tevékenységre megkérni az engedélyt, mert tevékenységbővülés esetén újabb engedélyeztetés szükséges, és újabb összeget (2000 Ft 2002-ben) kell okmánybélyegben leróni. Ezen kívül meg kell jelölni egy székhelyet, és ha van, egy vagy több telephelyet. A vállalkozói igazolványban feltüntetett adatok megváltozását 15 napon belül be kell jelenteni az igazolványt kiadó szervnek. Az igazolvány kiváltásához szükséges az erkölcsi bizonyítvány is, mert kizáró ok, ha valakit jogerősen elítéltek.

- Hatósági engedélyek beszerzése: olyan tevékenységeknél, ahol az előírás, pl. az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatról (ÁNTSZ), a rendőrségtől, tűzoltóságtól. A szeszesital- és dohányáru-forgalmazóknak a jövedéki törvényben előírt külön engedélyt kell beszerezniük az illetékes minisztériumból. Nemesfémtárgyak kereskedelme esetén a Magyar Nemzeti Bank devizahatósági engedélye szükséges.

- Ha képesítéshez kötött a tevékenység, akkor rendelkezni kell az előírt végzettséggel, az ezeket igazoló okmányokat be kell mutatni az igazolvány igénylésekor. Ennek hiányában csak úgy folytathatja a vállalkozó a tevékenységét, hogy szakképzett családtagot vagy alkalmazottat foglalkoztat.

A fentiek megszegése büntetést, illetve a vállalkozói igazolvány visszavonását eredményezheti.

Az egyéni vállalkozónak tevékenysége során több, a tevékenységeire vonatkozó előírást kell betartania, pl. munkavédelmi, közrendi, környezetvédelmi.

Ha elkészült az igazolvány (kb. 30 nap), akkor átvehető az önkormányzatok ügyfélszolgálatán. Az igazolványt az illetékes APEH-nak is be kell mutatni, és nyilatkozni kell a könyvelési és az adózási formáról. Bejelentési kötelezettség van a társadalombiztosítás felé is. A virágkötők régebben a kézműves kamarához, most pedig az agrárkamarához tartoznak, de már nem kötelező a kamarai tagság.

Az egyéni vállalkozó személyesen köteles részt venni a vállalkozási tevékenységben, ez lehet bármilyen munka, könyvelés, anyagbeszerzés, irányítás. Az egyéni vállalkozó által foglalkoztatott dolgozók számát a törvény nem korlátozza, ennek megfelelően foglalkoztathat alkalmazottat, bedolgozót, segítő családtagot, szakmunkástanulót. A segítő családtag foglalkoztatása előnyös a kedvező családi kötelék és az alacsonyabb tb miatt, de a magánéleti összefonódások hátrányokkal is járhatnak. A szakmunkástanulót foglalkoztató vállalkozó (pl. virágkötő mester) adókedvezményt érvényesíthet (ez 2002-ben 6000 Ft/hó).

Az egyéni vállalkozónak ki kell dolgoznia tevékenysége részletes tervét. Számba kell vennie tárgyi, személyi, anyagi lehetőségeit, és azokat a szervezési problémákat, amelyeket meg kell oldania, hogy vállalkozása zökkenőmentesen működjön.

Gondoskodnia kell:

- hely: hol termel, hol szolgáltat

- **eszközök:** mire van szükség, hol szerezhetők be, hol tárolhatók
- **szükséges munkaerő:** kik, milyen képzettséggel rendelkeznek
- **szállítók:** kik, honnan, fizetési mód, milyen feltételekkel
- **raktár:** áruraktározás módja, helye, kapacitása
- **vevők:** számbavételük, összetételük
- **termelési terv:** adott idő alatt mennyit termel, milyen széles körben forgalmaz
- **vezetés, szervezés:** ki hangolja össze a munkát, ki végzi a beszerzést, értékesítést
- **könyvelés:** ki, hogyan végzi
- **hatékonyság:** veszteség elkerülése, jövedelem növelése
- **egészség, biztonság:** megőrzése, munkafeltételek biztosítása

A vállalkozást az egyéni vállalkozó bármikor megszüntetheti (ha rendezte az APEH és a tb felé a tartozását), és visszaadja az igazolványt. Akkor is megszűnik a vállalkozás, ha az egyéni vállalkozó meghal, vagy elveszti cselekvőképességét, kivéve, ha valaki folytatja helyette a vállalkozást. Az igazolványt a kiadó hatóság a törvényben meghatározott esetekben visszavonhatja, pl. ha

- az igazolvány kiadását kizáró ok merül fel,
- működése a szükséges jogszabályokban előírt követelményeknek nem felel meg, és a hatóság felszólítására a meghatározott határidőn belül nem tett ennek eleget,
- adókötelezettségét 12 hónapig nem teljesíti, illetve a bejelentési, adóbevallási, nyilvántartási kötelezettségének határidőig nem tett eleget,
- saját hibájából egy évig befizetési kötelezettségét meghaladó összegű (saját vagy alkalmazottai) nyugdíjjárulékát, adóhátralékát a felszólítás ellenére sem fizette meg.

Az egyéni vállalkozó dönthet arról, hogy tevékenységét *egyéni cédként* folytatja, melynek feltétele a cégjegyzékbe való bejegyzése. Az egyéni cég nem jogi személy, az egyéni vállalkozó korlátlan felelőssége egyéni cédként is fennáll. A cégnyilvántartásba való bejegyzés, a hivatalos lapban történő megjelenés a vállalkozó számára számos üzleti előnyt nyújthat. Az egyéni cég egyszemélyes kft.-vé vagy egyszemélyes rt.-vé alakulhat át.

A cég a saját cégneve alatt jogokat szerezhet, kötelezettségeket vállalhat, a cégnevet aláírásul használhatja. A cég létrejöttének feltétele, hogy a cégnyilvántartásba bejegyezzék.

2. Gazdasági társaságok

A vállalkozók választhatják a társasági törvényben meghatározott, a társas vállalkozás valamilyen formáját gazdasági tevékenységük folytatásához. A gazdasági társaságokról szóló törvény szabályozza a gazdasági társaságok alapítását, szervezetét, szerveinek működését, a tagok jogait és kötelezségeit, felelősségét és a társaságok esetleges átalakulását is.

A gazdasági társaság tagjai vagyonuk egy részét egyesítik egy közös üzlet érdekében. Közös részesülnek a nyereségből, és közösén viselik a veszteséget is.

A gazdasági társaság jogalany (jogképes), tehát cégneve alatt jogokat és kötelezségeket szerezhet. Ennek megfelelően tulajdont birtokolhat, szerződést köthet, pert indíthat és perelhető stb. Minden társaság köteles elnevezni magát, ez lesz a saját cégneve.

A gazdasági társaságok jellemzői

- az üzletszerű gazdasági tevékenység végzése
- az alapító tagok vagyoni hozzájárulása
- az alapító tagok közös kockázatvállalása
- a saját cégnév alatti jogalanyiség, jogképeség

Gazdasági társaságok alapítása: általában legalább 2 tag (kivéve egyszemélyes kft., rt.)

Alapító tagok lehetnek:

- természetes személyek
- jogi személyek
- jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok

Az alábbi gazdasági társaságok alapíthatók:

- ✓ Jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok:
 - Közkereseti társaság (kkt.)
 - Betéti társaság (bt.)
- ✓ Jogi személyiségű gazdasági társaságok:
 - Közös vállalat (kv.)
 - Korlátolt felelősségű társaság (kft.)
 - Részvénytársaság (rt.)
 - Egyesülés

A jogi személyiség azt jelenti, hogy ezen társaságok tagjaiktól elkülönülten önállóan gazdálkodó szervezetek, saját vagyonnal és jogképeséggel rendelkeznek.

A gazdasági társaság vagyonát a tagok bocsátják rendelkezésre, a nyereségből közösén részesednek, és természetesen a veszteséget is közösén viselik. A gazdasági társaságok alapításkor a tagok pénzbetéteiből és a rendelkezésre bocsátott vagyontárgyakból vagyont képeznek. A vagyoni hozzájárulás (apport) lehet ingó és ingatlan vagyon, szabadalom, szellemi alkotás vagy egy helyiség bérleti joga.

Ha a tevékenység folytatását jogszabály hatósági engedélyhez köti, a tevékenységet csak ennek birtokában lehet végezni. Képesítéshez kötött tevékenységeket csak akkor folytathat a társaság, ha tagjai között van olyan személy, aki rendelkezik a megfelelő szakképesítéssel.

A gazdasági társaság bejegyzéssel, a bejegyzés napján jön létre.

Gazdasági társaság létrehozásának menete

1.
- Alapdokumentum elkészítése: társasági szerződés, alapító okirat vagy alapszabály

A társasági szerződésben meg kell határozni:

-
- a társaság cégnevét és székhelyét
-
- a tagokat, nevük (cégnevük) és lakcímük (székhelyük) feltüntetésével
-
- a társaság tevékenységi körét vagy köreit
-
- a társasági vagyon mértékét, rendelkezésre bocsátásának módját és idejét
2.
- Tb-törzsszám megkérése
3.
- Kötelező számlanyitás valamelyik bankban
4.
- Aláírási címpéldány közjegyzőnél való elkészítése
5.
- Az iratok benyújtása a cégbíróság (a társas vállalkozások felügyeleti szerve) felé.
6.
- Megfelelő szakhatósági engedélyek beszerzése: e nélkül a cégbejegyzés létrejöhet, de munkát nem végezhetnek a vállalkozások!

A gazdasági társaságok megszűnése

A cégjegyzékből történő törléssel, amit a cégbíróság hivatalos lapban közzétesz. A vállalkozás megszűnésekor a cégbíróság felszámolóbiztost jelöl ki, aki általában a cég eddigi vezetője, kivéve a csődeljárást, amelyet nemcsak a tagok kezdeményezhetnek, hanem a hitelezők is.

A megszűnés történhet

-
- jogutó nélkül*, ilyenkor a megszerzett jogok és a fennálló köteleességek nem szállnak át másra. Ennek oka lehet bírósági felszámolás (pl. csőd miatt) vagy a tagok számának lecsökkenése a megengedett alá (pl. bt.-ből nem marad beltág vagy kültág). Ilyenkor végelszámolásra kerül sor, a kötelezettségeikért a tagok felelősek korlátlanul vagy korlátozottan, a társasági formától függően.
-
- jogutódlással*, amikor a jogok és köteleességek átszállnak a jogutód társaságra. A megszűnés oka lehet. pl. átalakulás egy másik társasági formába, szétválás vagy egyesülés.

Az egyes gazdasági társaságok jellemzői

Közkereseti társaság (kkt.)

Egyszerű társasági forma. Ezt a vállalkozási formát általában a kisebb létszámú vagy alaptőkéjű családi vállalkozók választják, mert fontos a kölcsönös bizalom, ennél a formánál mindenki beltág. Tagjai a társasági szerződésben arra vállalnak kötelezettséget, hogy közös gazdasági tevékenységet folytatnak, és az ehhez szükséges vagyont a társaság rendelkezésére bocsátják. A társaság nem jogi személy, tagjai lehetnek természetes és jogi személyek, a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben fennálló követelésekért. Tehát szükség esetén a társaság vagyonán kívül a magánvagyonukkal is kénytelenek helytállni, az egyetemlegesség azt jelenti, hogy a

követelés bármely tagtól behajtható. A tagok személyesen vesznek részt a vállalkozásban, döntéseiket szótöbbséggel hozzák. A társaság képviselőjére egy vagy több tagot jelöl ki a tagság. A nyereség és veszteség a vagyoni hozzájárulás arányában illeti meg a tagokat.

Betéti társaság (bt.)

A bt. kis tőkeigényű üzleteknél, családi vállalkozásoknál kedvelt társasági forma. Társasági szerződéssel a társaság tagjai közös gazdasági tevékenységet vállalnak, a bt.-ben legalább 1 beltagnak és 1 kültagnak kell lennie. A társaság nem jogi személy, tagjai lehetnek természetes és jogi személyek egyaránt. A beltágok felelőssége korlátlan, a kültágok felelőssége csak a bevitt vagyon erejéig terjed. Üzletvezetésre és képviselőre csak a beltág jogosult. A kültágok nem kötelesek személyesen is részt venni a vállalkozás által folytatott tevékenységben, ilyen esetben csendestársnak nevezik őket.

Közös vállalat (kv.)

Tőkeegyesítő, nyereségorientált, jogi személyek által alapított gazdasági társaság, amely a tagok által rendelkezésre bocsátott alaptőkével és egyéb vagyonnal gazdálkodik. Általában azonos szakmában működő szervezetek hozzák létre közös beszerzési, értékesítési tevékenységre. A társasági vagyont meghaladó követelésekért a tagok együttesen kezesként, a vagyoni hozzájárulás arányában felelnek. Irányító szerve az igazgatótanács, amelybe mindegyik tag 1 képviselőt delegál, a szavazati jog a bevitt vagyon arányában illeti meg a tagokat.

Korlátolt felelősségű társaság (kft.)

Az egyik legnépszerűbb nyereségorientált társasági forma, melynek célja a személy és a tőke egyesítése. Olyan gazdasági szervezet, amely előre meghatározott összegű pénzbeni vagy egyéb vagyoni hozzájárulása révén jön létre. A törztőke és a törzsbetétek értékét a társasági törvény szabályozza, alapításkor nem lehet kevesebb az előírtnál (jelenleg 3 millió Ft). A társasági jogi személy, tagjai természetes vagy jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot testesíti meg. A társaság legfőbb szerve a taggyűlés, a tag a társaság kötelezettségeiért az üzletrésze erejéig felel, a nyereséget a törzsbetétek arányában osztják el. A vezetést egy vagy több ügyvezető látja el. Lehet egyszemélyes kft.-t is alapítani és működtetni egy alapító okirat kibocsátásával.

Részvénytársaság (rt.)

Előre meghatározott összegű és névértékű részvényekből álló alaptőkével induló gazdasági társaság. A részvény szabadon adható-vehető. Az rt. jogi személy, tagjai a részvénytulajdonosok (a tagok személye közömbös). Legfőbb szerve a közgyűlés, amelyen a részvényesek vesznek részt, alapszabály: egy részvény-egy szavazat. Az alapító közgyűlésen megállapítják az alapszabályt vagy alapító okiratot, és megválasztják az igazgatóságot, amelynek tagjai közül kerül ki az igazgatók közül megválasztott elnök. A felügyelőbizottság feladata a működés ellenőrzése. A részvényes felelőssége csak a részvények (névérték vagy piaci) értékéig terjed, a nyereséget is ennek arányában osztják fel. Az rt.-nél néhány forgalmat is tisztázni kell, amelyeket gyakran hallunk a rádióban vagy a televízióban.

-
- Részvény:* a tagsági tulajdonosi jogokat megtestesítő értékpapír
-
- Névérték:* a részvényen feltüntetett kibocsátáskori összeg
-
- Alaptőke:* az összes részvény névértékének az összege
-
- Osztalék:* a tiszta nyereségből fizetett részesedés a részvény névértékének %-ában
-
- Árfolyam:* az értékpapír pillanatnyi forgalmi értéke, a tőzsdén kialakuló ára

- Éves hozam: az egy részvényre jutó éves osztalék és a részvény árfolyamának hányadosa

Szövetkezet (szöv.)

A tagok személyes közreműködésével és vagyoni hozzájárulásával létrehozott, demokratikusan működő társas vállalkozási forma, amely más tevékenységet is folytathat. Jogi személyiséggel rendelkezik, tagjai természetes és jogi személyek. A szövetkezet teljes vagyonával igen, a tag saját vagyonával nem felel a tartozásokért. Szövetkezetet minimum 5 tag alapíthat, az alakuló közgyűlésen elfogadják az alapszabályt, megválasztják a tisztségviselőket. A közgyűlés útján ellenőrzi szervezeteinek működését, beszámoltatja a vezetőket. A képviseletet az igazgatóság elnöke (ügyvezető elnök vagy igazgató) vagy egy megbízott tag látja el.

1. Nonprofit szervezetek

Céljuk nem a jövedelemszerzés, hanem valamilyen szociális, egészségügyi, kulturális, sport stb. igény kielégítése, közfeladat ellátása.

Közhasznú társaság (kht.)

Közhasznú tevékenységet rendszeresen végző jogi személy, nyereség és vagyonszerzési cél nélkül. A működésére a kft.-kre vonatkozó jogszabályok érvényesek, de a társaság tevékenységéből származó nyereség nem osztható fel a tagok között.

Egyesület

Önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező szervezet, amely alapszabályában meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljainak elérésére szervezi tagjainak tevékenységét. Jogi személy, a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre, vagyonával önállóan gazdálkodik. A tagok a tagdíj megfizetésén túl nem felelnek saját vagyonukkal az egyesület tartozásáért.

Egyesülés

A tagok saját gazdálkodásuk eredményességének előmozdítására, gazdasági tevékenységük összehangolására, szakmai érdekeik képviselésére alapított jogi személyiséggel rendelkező szervezet. Nem folytat üzletszerű közös gazdasági tevékenységet, főleg közös marketingtevékenységre, közös kutatásra, tervezésre jönnek létre. A működési költségeket a tagok biztosítják, a társaság vagyonát meghaladó tartozásért koflátlanul és egyetemlegesen felelnek.

Alapítvány

Alapító okiratban meghatározott tartós közérdekű célra létrejövő, saját vagyonnal rendelkező jogi személy. Elsősorban gazdasági tevékenység céljára nem alapítható. Az alapító a bírósági nyilvántartásba vétel után az alapítványt nem vonhatja vissza. Az alapítványhoz való csatlakozás feltételeit meghatározza az alapító okiratban.

Közalapítvány

Az országgyűlés, a kormány, az önkormányzat képviselőtestülete hozza létre közfeladat ellátása céljából. A közalapítvány alapító okiratát hivatalos lapban közzé kell tenni. A közalapítványhoz bárki csatlakozhat.

29. LECKE

BELSŐ TEREK TARTÓS NÖVÉNYDÍSZÍTÉSE

Életünk nagy részét a négy fal között, otthonunkban és munkahelyünkön töltjük. Nem mindegy tehát, hogy a belső terek környezete milyen hangulatot áraszt, kellemesen érezzük-e magunkat benne. Közérzetünket befolyásolják a bútorok, a textíliák, a fal, a padlózat színe, mintája – megnyugtатnak, vagy éppen nyugtalanná, feszültté tesznek bennünket.

A cserepes növények és a virágkötészeti kompozíciók a természetet varázsolják a belső terekbe, zöld színük megnyugtат, színes virágaik vidámmá tesznek minket. Az élő növények életet segítő oxigént termelnek, szabályozzák a páratartalmat, ezzel egészségesebbé és elviselhetőbbé teszik a lakó- és munkahelyeket.

A belső tereket két nagy csoportba sorolhatjuk. Az egyik csoport a magánélet színterét, a lakást jelenti, a másik pedig a közélet színterét, amely lehet munkahely, rendezvények (bálok, színházi előadások, kiállítások) helyszíne, idegenforgalmi létesítmény (pályaudvarok, szállodák, éttermek).

Mai leckénkben a belső terek tartós, folyamatosan fenntartott díszítésével foglalkozunk. Először a lakás, majd a középületek tartós díszítésének megismerése a cél. Következő – egyben utolsó virágkötészeti témakörünk pedig a belső terek alkalmi, valamilyen rendezvényre történő díszítése lesz.

A lakások virágdíszítése

A szép és kellemes otthon növények nélkül nem képzelhető el. Cserepes zöldnövényeket és virágokat már a XVII. század óta alkalmaznak szobadíszként. A szobanövény-kultúra főleg a skandináv országokban volt jelentős, ahol az emberek növényeket vittek a házba, hogy a hosszú tél sivárságát enyhítsék velük.

A XIX. században új növények kerültek be Európába: trópusi levéldísznövények, begóniák, orchideák, broméliák, pálmák. Akik megengedhették maguknak, díszíteni kezdték velük a lakásokat, télikerteket. A dísznövények nevelése nagy divat volt, főleg a pálmaházak és egzotikus növénygyűjtemények számíthattak nagy érdeklődésre. A XX. században már az átlagos polgárok számára is hozzáférhetővé vált a szobanövények széles választéka.

Lakásunkat csakis olyan növényekkel díszítsük, amelyek az adott körülmények között is szépen fejlődnek, könnyen és egyszerűen gondozhatók anélkül, hogy a rendszeres takarítást akadályoznák! Életfeltételeikről a lakásban is gondoskodni kell, elsősorban a fényről, a hőmérsékletről, a tápanyagról és a nedvességről.

Ha már adottak lakásunk fényviszonyai, nekünk kell alkalmazkodni ehhez, de ha mi határozhatjuk meg a helyiségek tájolását, érdemes megszívlelni a következőket, mert más a rendeltetése a nappalinak, dolgozó- és hálószobának, a konyhának és fürdőszobának. Legkedvezőbb, ha a különböző rendeltetésű helyek más-más időpontban kapnak napfényt. Tehát az a jó hálószoba, amely keleti fekvésű, és a reggeli órákban süt be a nap, meghatározva egész napi jó hangulatunkat. A konyha, ahol a háziasszony reggel vagy délelőtt és délután munkából hazajövet tartózkodik, keleti vagy nyugati tájolású legyen! Az éléskamra és az egyéb raktárhelyiségek északi tájolással építendőek. A nappalinak a nyugati, délnyugati és délkeleti tájolás a legmegfelelőbb. Dolgozószobának, műteremnek a zavaró fényhatások kiküszöbölése miatt inkább az északi, északnyugati tájolás felel meg.

A lakásban minden helyiségnek a funkciójától és a használat módjától függ, hogy ott a növények szármára milyen környezeti tényezők jönnek létre. Minden helyiségnek sajátos hangulata van, melyet a növények segítségével

hangsúlyozhatunk. A ház építészeti stílusa, a helyiségek jellege határozza meg a növények alkalmazási módjait. Hagyományos stílusú belső térben a növények a berendezés sokoldalú kiegészítői. A szobanövények helyét elsősorban a helyiség fényviszonyainak megfelelően kell megválasztani! A legvilágosabb helyre, az ablak közelébe kell elhelyezni a fényigényes növényeket, a kevesebb fényt kapó helyekre pedig árnyékkedvelő növényeket válasszunk!

Nézzünk egyenként a fontosabb helyiségek jellemzőit és a növények, virágkompozíciók alkalmazási lehetőségeit!

Bejárat, előszoba, hall

Mikor egy házba belépünk, a bejárat és a hall kelti bennünk az első benyomásokat. Hatásosan díszítve otthonosak és vonzóak, ezért megfelelő kialakításuk nagyon fontos. Sajnos, a fényviszonyok itt gyakran mostohák, és a hőmérséklet is ingadozik. Ebben az esetben csak nagyon igénytelen növények jöhetnek szóba. Amennyiben a hall elég nagy ahhoz, hogy bútorokat állítsunk oda, a zöldnövények és a virágkompozíciók sem hiányozhatnak. Még egy mindössze keskeny folyosónyi helyiség is sokféle lehetőséget nyújt arra, hogy növényi díszekkel felkeltsük az arra járók figyelmét.

- ✓ A növényeket úgy helyezzük el, hogy a közlekedők ne súrolják őket, mert azt tartósan egy növény sem viseli el!
- ✓ Ahol nagyon kicsi a tér, jól elhelyezett tükrökkel érhetünk el kedvezőbb hatást. A nagy tükör megkettőzi a növények hatását, és nagyobbnak, világosabbnak tűnteti fel a teret.
- ✓ Rossz világítású helyiségeket legcélszerűbb szárazvirágokkal dekorálni.
- ✓ Ahol kevés hely van, szárazvirágokból készült girlandot függeszthetünk a falakra. A koszorúk is szépek és ünnepélyesek, különösen húsvétkor és karácsonykor.

Lakószoba

A lakószoba az otthon leglátványosabb része, talán mert a legtöbbet itt tartózkodunk. A növények nyugalmas háttérteret teremtenek, és üde színeket adnak. A változatos növényi formák élénkítik és oldottá teszik környezetünket. Egészítsék ki a szoba összképét, de ne uralkodjanak! A növények kiválogatása során vegyük figyelembe a bútortat és a fal színét, a tapéta mintáját is. A növények öntözése, ápolása figyelmes munkát igényel, mert a bútort könnyen beszennyezhetik. Olyan helyet válasszunk számukra, ahol igényeiknek megfelelő fényt kapnak, és könnyen öntözhetők! Az is fontos, hogy ne legyenek útban!

- ✓ Míg az élénk színek és feltűnő mintázatok a növényeket könnyen háttérbe szorítják, az egyszínű falak és a többnyire alacsony, modern bútorok egyszerű vonalai a figyelmet a növényekre és a virágkompozícióra terelik.
- ✓ A sötét színű bútorok között kellemes látványt nyújt egy élénk színű virágokból összeállított virágtál.
- ✓ A lakószobák bútorai többnyire nagyok, így egy-két nagyobb növény jobban mutat, mint sok kicsi.
- ✓ Az asztalokra, polcokra friss vagy szárazvirágok alkalmi csoportjai, illetve kis cserepes növények helyezhetők.
- ✓ A magasan elhelyezett csüngő növények fokozzák az építészeti hatást, és nem foglalnak külön helyet a szobában.
- ✓ A polcok és kandallópárkányok hosszabb távon általában nem kedvezőek a növények számára. A szűkös tér és a fényhiány miatt itt a szárazvirág-összeállítások a legalkalmasabbak.
- ✓ A virág- és növénytálak, valamint a cserepek gyakran kis virágasztalokra helyezik. Ezek az asztalok a szoba

bútorához hasonló anyagból és stílusban készülnek, általában a szoba berendezésének tartozékai. Előnyük, hogy könnyen mozgathatók. Virágasztalon magányosan is elhelyezhető egy-egy dekoratív, nagyobb zöld növény (pl. fikusz, pálma, szobafenyő). Virágtálak cserepes növényekkel vegyesen is, szépen elrendezhetők a virágállványokhoz hasonlóan.

- ✓ Az élő sarok kis helyet vesz el a szoba területéből, mégis igen dekoratív hatást nyújt. A padozatot vízhatlan anyaggal vonjuk be, és szegélyezzük dekoratív kövekkel! Ezután rendezzük el a növényeket különböző formában, ne zsúfoltan, hanem mindig a szoba méretével arányosan!

Hálószo

A ház legintimebb része, az éjszakai nyugodt alvást kell tökéletesen biztosítania. Nem igényel nagy növénydekorációt, de a meghitt, nyugodt hangulat kialakításában szerepe lehet. Túlsúlyolni viszont nem szabad a hálósobát (főleg ha kis légterű helyiségről van szó), mert éjszaka az emberek elől a növények elveszik az oxigént (a légzésükhöz).

- ✓ Egy-két kisebb növényt elhelyezhetünk az üres területekre.
- ✓ Ha a tér korlátozott, a dekorációt girland vagy koszorú formájában függeszthetjük, illetve a növényeket az egyik sarokban elhelyezett állványra állíthatjuk.
- ✓ Számos ember allergiás lehet a hálósobában elhelyezett zöldnövényekre vagy virágokra. Ebben az esetben selyemvirágok is használhatók.

Gyerekszo

Ügyeljünk arra, hogy a növények biztonságosan legyenek elhelyezve, ne eshessenek le, ne okozhassanak balesetet! Hozzáférhető helyen csak a nagyobb gyermekek szobájában legyen cserepes virág, aki már tudja, hogy a virágot és a cserépben lévő földet nem szabad szájba venni, megenni. Az egyszerű növények kezelése hozzászoktatja a gyereket az élővilág megfigyeléséhez, a másokról való gondoskodáshoz.

- ✓ Kevésbé igényes és kistermetű szobanövények ajánlhatók, amelyek ártalmatlanok, tehát nem szúrnak, nem mérgezők.

Étkező

Az étkező középpontja legyen mindig az asztal! Ha asztaldísz készítünk, ügyeljünk arra, hogy a terítéssel harmonizáljon, és ne akadályozza a társalgást az asztalnál! Más kompozíciók a szobában ne vonják el a figyelmet az asztaldíszről!

- ✓ Nagyon szépen mutat néhány virág vízen úszva egy tálban, különösen, ha az étel színéhez hasonló.
- ✓ Különleges alkalmakkor a terítékhez illő vágott virágokat vagy virágzó cserepes növényeket érdemes választani!

Konyha

A konyha berendezései elsősorban gyakorlati célt szolgálnak, és nem kívánnak növénydekorációt. A gyakran változó hőmérséklet és a konyhai gőzök a növények számára nem ideálisak, de vannak olyan növények, amelyek kedvelik a konyha melegét és nedvesebb levegőjét.

- ✓ A szárazvirágok, dísztők, kiszáritott termések, sőt a gyümölcsös, zöldséges kosarak nagyon mutatósak, amennyiben nincsenek útban.

- ✓ Az ámpolnanövényeket úgy helyezzük el, hogy öntözésük ne okozzon nehézséget!
- ✓ Az ablakpárkányokat egyszerűen használhatjuk fűszer- és gyógynövények termesztésére kis cserepekben. Közülük a rendszeresen szedhetőkből legalább 2-3 cserépnýt jó neveli, hogy felváltva lehessen belőlük szedni. Javasolható növények: metélőhagyma, petrezselyem, bazsalikom, díszpaprika, rozmaring.

Fürdőszoba

Ha a helyiség elég világos, a fürdőszoba egész sok növény számára ideális feltételeket kínál, mivel általában meleg, és a levegő nedvességtartalma is magas. A megvilágítást a tejüveg ablakok alig korlátozzák, a tűző napsugarakat világos, szűrt fénnyé szelídítik. Ügyeljünk arra, hogy a növényeket ne érje a szappanos fürdővíz, mert tönkremennek! A páras levegő miatt ritkábban öntözzünk! Számítsunk rá, hogy a párásabb levegő miatt a kórokozók (gombabetegségek) elszaporodhatnak! A fürdőszoba megnyugtató atmoszféráját növénycsoportokkal vagy szoliter növényekkel egészen egyéni módon alakíthatjuk, amennyiben a berendezéshez illő növénytartókat választunk. Jóllehet a fürdőszobákban általában kevés a hely, mégis számos lehetőség adódik növények elhelyezésére.

- ✓ Kedves csendéleteket alakíthatunk ki pl. a szappanok és fogkrémek közé helyezett kis növényekkel.
- ✓ A páfrányok kedvelik a fürdőszoba meleg, páras levegőjét, és a kád vagy a mosdókagyló fölött kialakított kis polcok ideálisak számukra.
- ✓ A kád mögötti falkiszögelés is helyet biztosíthat egy növény számára.

Lépcsők és lépcsőházak

A lépcsőfeljárók éppúgy, mint a lépcsőházak hatásosan díszíthetők növényekkel. Mivel gyakran hűvösek és huzatosak, ide a legnagyobb tűrőképességű növényeket válasszuk! Különösen télen okoz gondot, ha a bejárati ajtó nyitásakor hirtelen lehűl a levegő, és a légáram elviszi a növények körül kialakuló páradúsabb levegőt. Ennek következtében a növények megfáznak, és földlabdájuk hamar kiszárad.

- ✓ A lépcsőfokokat hagyjuk üresen, de a vízszintes pihenőszakaszon egy nagyobb szoliter növény vagy több, kis növényből álló növényegyüttes helyet kaphat.
- ✓ Ha a lépcsőzet központi akna körül vezet, amelyen keresztül némi fény érkezik, az egyébként kihasználatlan térben nagy termetű, feltörő növekedésű vagy kúszónövényt helyezhetünk.
- ✓ A pihenők melletti ablakpárkányon vagy a lépcsőházi üvegtető alatt a növények jól fejlődnek.
- ✓ Növények telettetésre is alkalmasak az ilyen jellegű helyiségek.

Üvegezett verandák és télikertek

Sok örömet okoz a téli virágszegény időben az előszobához vagy a lakószobához közvetlenül kapcsolódó, növényekkel szépen berendezett télikert. Régebben a hagyományos télikert a szobákban leromlott trópusi növények „gyógykezelésére”, feljavítására szolgált. Ma inkább kikapcsolódásra, felüdülésre használjuk. Ezek a helyiségek a növények számára elegendő fényt, szellőzést és páratartalmat, szabad fejlődésükhöz pedig teret biztosítanak. Ha télen óvatosan öntözünk, akár 10 °C hőmérsékletű helyen is sok növényt tarthatunk. A télikerteket nyáron a tűző naptól árnyékolással kell védeni! A családi házak kertjében nyáron szépen díszítő, kényesebb növényeinket a télikertben telettetjük. Igaz, hogy ideiglenesen helyezzük el itt a növényeket, de ízléses, laza elrendezésükről itt se feledkezzünk meg!

Erkély, terasz

A lakás levegővel, napfénnel közvetlenül érintkező része az erkély és a terasz, tavasztól őszig kellemes tartózkodóhely. Az erkélyek díszítése azért is fontos, mert az utcaképet is befolyásolják. A növények számára az erkélyen szinte minden természetes feltétel adott: napfény, levegő, esetleg a csapadék is.

- ✓ Az erkélyládákba főleg egynyári virágok ültethetők, kombinálhatjuk lecsüngő levéldísznövényekkel is.
- ✓ A pozsgás növények, kaktuszok is jó helyet találnak a terasz virágládáiban.
- ✓ Ha nagyobb a terasz, mini sziklakertet is építhetünk egy-egy nagy kő felhasználásával.
- ✓ Hangulatos elemei, az erkélynek a fadézsába, kőedénybe ültetett nagytermetű cserjék, kis fácskák.
- ✓ A beton, panel oldalfalak takarására kúszónövények alkalmasak.

Középületek tartós teremdíszítése

A középületi helyiségek (munkahelyek, irodák, előcsarnokok, aulák, várótermek stb.) folyamatosan fenntartott növényi díszítésére a cserepes dísznövények, közülük is elsősorban a levéldísznövények a legalkalmasabbak. Az egyedi virághelyezésnél dekoratívabb a beültetett virágtálak elhelyezése. A növénydíszítés feleljen meg a helyiség klímájának, olyan növényekből válogassunk, amelyek tartósan elviselik a terem környezeti viszonyait! A termesztett dísznövények között bőséggel találhatunk ilyen növényeket.

A növények kiválasztása

Az élő növényanyag kiválasztásánál alapvető, hogy a növények igényei megfeleljenek a környezet viszonyainak. A helyiség hőmérsékletét (és annak ingadozását), fényviszonyait (mikor és mennyi fényt kap), páratartalmát vizsgáljuk meg elsősorban.

A környezeti tényezőkön kívül figyelembe kell venni:

- a helyiség méreteit, tagoltságát
- rendeltetését, ügyfélforgalmát, a fő közlekedési irányokat
- a berendezést, a függönyt, a textíliák, a bútortat stílusát, színeit
- a fal színét, mintázataát
- dohányoznak-e a helyiségben stb.

Ha ránk bíznak ilyen jellegű munkát, először fel kell mérnünk, hogy a helyiség adottságainak milyen növények felelnek meg! Ne a növényekhez próbáljuk a környezetet megváltoztatni, mert az csak nagy munka és költség árán sikerülhet! Ha nem jól mérjük fel az adottságokat, a növények ápolása nehezebb lesz, a növények nem fejlődnek kellően, sőt el is pusztulhatnak.

Technikai sajátosságok

A technikai megoldásokat is a helyi lehetőségekhez mérten válasszuk ki (öntözés, fűtés, szellőzés, tápoldatozás, megvilágítás)!

- ✓ Földkeverékek helyett bizonyos helyeken (kórházak, éttermek) a fertőzésveszély, higiénia miatt talajpótló

közeget (agyaggranulátumot) és hidrokultúrát célszerű választani.

✓ A fűtőtest sugárzó hőjétől megfelelő távolságba helyezzük el növényeinket! Ha légkondicionáló van a helyiségben, az szárítja a levegőt, és állandó légmozgást eredményez, ide nem tehetünk olyan növényeket, amelyek ezt nem viselik el.

✓ Sötétebb helyiségekben, ha szükséges, mesterséges megvilágítással pótolhatjuk a hiányzó fényt, de a növényeket ne érje közvetlenül a sugárzó fényforrás! Jól megválasztott lámpatestekkel hangulatosabbá is varázsolhatjuk a belső tereket.

✓ Élő növények számára alkalmatlan helyiséget ízléses selyemvirágokból vagy szárazvirágokból készült díszekkel dekorálhatunk.

✓ A díszítés nem zavarhatja az ott élőket vagy dolgozókat tevékenységeikben! A közlekedési utakat szabadon kell hagyni!

✓ Nemcsak elhelyezésükről, hanem gondozásukról és esetleges pótlásukról is gondoskodnunk kell! Óvatosan öntözzünk, hogy a bútorokra ne kerüljön víz!

✓ A beültetés történjen a Növény-összeültetések című témakörben leírtak szerint!

✓ Kiegészítőnek faágakat, szép törzsdarabokat, köveket, mohát, dekorációs kellékeket (pl. kerámiagömb) használhatunk.

A virágrendezés törvényei

✓ Számítsunk rá, hogy a növények nőni fognak, de az arányok nem változhatnak! Ehhez ismernünk kell a növények növekedési ütemét is! A fő növényeket válasszuk ki először, ehhez társítsuk a töltő növényeket, csakúgy, mint a kiegészítő kellékeket. Töltőnek tehetünk olyan virágokat, amelyek elpusztulnak, de addigra helyét kitölti a mellette lévő növekvő növény.

✓ A növényválasztás legyen változatos, de ne zsúfoljuk tele a termet növényekkel, ne teremtsünk őserdőt a középületekben!

✓ A növények elhelyezésénél vezessük a szemet, hátulra kerüljenek a nagyobb, előtérbe a kisebb növények! Kövessük a növényekkel az építészek által megálmodott látványt a téralakításban!

✓ Készülő munkáink egy térben készüljenek azonos stílusban! Legmegfelelőbb a vegetatív stílus, de más stílust is kiválaszthatunk.

✓ Minden növény saját mozgásformájával kerüljön a készítménybe, ne kényszerítsük őket természetellenes növekedési irányba!

✓ A zöld, színes (ezüstös, bordó, sárga), vagy tarka növények színhatása legyen harmóniában a bútorzat, a textíliák, a fal színeivel!

A növények elhelyezési lehetőségei

✓ Az említett szempontok összevetése után lehet eldönteni, hogy hová, milyen növényekből, milyen elrendezésben és mennyiségben szükséges a növényi díszítés.

✓ A sarkokhoz, oszlopok elé felfelé törő, nagyobb, dézsás növényeket, az ablakok elé virágállványokra,

bútorokra cserepes növényeket tehetünk.

✓ A falfelületek dekorálása lecsüngő ámpolnanövényekkel történhet, amelyeket rácsokra futtatva, fali kosarakban, kaspókban helyezünk el.

✓ Tágasabb terek beültetése stabil épített vagy mobil, kerekeken mozgatható nagy tartókban, vályúkban oldható meg.

✓ A nagyméretű, stabil építésű növényágyak, növényablakok, növényvitrinek, ablakkeretek impozáns látványt nyújtanak.

30. LECKE

GAZDÁLKODÁSI ISMERETEK (ÁRAK, ADÓZÁS, KÖLTSÉGEK)

Minden társadalomban alapvető gazdasági kérdés:

- mit termeljenek, szolgáltatassanak a cégek (vállalkozások)
- hogyan állítsák elő a javakat és
- kinek a részére?

A kérdésre adandó válasz társadalmi-gazdasági berendezkedéstől függően többféle lehet. A tervutasításos (szocialista) gazdaságban a kormányzat döntött a termeléssel és elosztással kapcsolatos kérdésekben. A kormány tervezte meg, miből mennyit kell termelni, és abból ki mennyit vehet.

A piacgazdaságban a piaci mechanizmusok döntenek el, hogy mit, hogyan és kinek a részére érdemes termelni az adott társadalomban. Alapja a magántulajdon, valamint az eladás és vásárlás szabadsága. A piacgazdaságban a cégek azokat az árukat termelik, amelyek nagyobb jövedelmet biztosítanak olyan módszerrel, amelyik a legkevesebb költséges, azok részére, akik meg akarják és meg is tudják vásárolni, azaz jövedelemmel rendelkeznek.

Mit (milyen árut) kell tehát gyártani, forgalmazni, szolgáltatni? A fogyasztók mondják meg azáltal, hogy egyes termékből vásárolnak, másokból nem, vagy egyesekből többet, másokból pedig kevesebbet vesznek.

A gazdálkodási ismeretek megértéséhez meg kell ismerkednünk néhány közgazdasági fogalommal: piac, kereslet, kínálat, ár, árrés, árréstömeg, haszonkulcs, jövedelem, nyereség, adó, költség.

A **piac** az a hely, ahol információkat cserélnek, fogyasztási javakat vesznek és adnak el, vagyis a kereslet és kínálat találkozásának, az ár kialakulásának helye. A piac elemei tehát e kereslet, a kínálat és az ár.

A piacgazdaságban a termelőből eladó, a fogyasztóból vásárló lesz. A piacon a vásárlók és az eladók lépnek tehát kapcsolatba egymással, hogy megegyezzenek a termék, termény, szolgáltatás (egyszerűsítve: TTSZ) árában és mennyiségében. „Mindig kettőn áll a vásár!” – mondja a közmondás is. A piacgazdaságban mindennek ára van, a termékeknek (virág, gyümölcs, gépek), a szolgáltatásnak (virágkötészet, hajvágás, kozmetika), de a munkának is.

Az árukárt fizetett pénz képezi az üzleti szervezetek bevételeit, és végső soron ebből a pénzből lesz a bér. A vállalkozók a bevételeikből fizetik alkalmazottaikat, vásárolhatnak anyagot, eszközt stb. A vállalkozónak érdeke, hogy minél nagyobb bevételre, és ezen belül nagyobb jövedelemre (profitra) tegyen szert. Azon a területen vállalkoznak tehát, amelyik nagyobb profitot biztosít, és elhagyják a kisebb jövedelmet hozó területeket. A fogyasztó nyilvánvalóan válogat is a termékek között minőség, ár és más szempontok szerint. Az ugyanolyan minőségű termékek közül az alacsonyabb árú portékát veszi meg. Ez a vállalkozó számára egyúttal jelzés, hogyan kell az árut előállítani. Csak úgy tud a piacon versenyben maradni, nyereséget elérni, ha a leghatékonyabb termelési eljárásokat alkalmazza, költségeit a lehető legalacsonyabb szinten tartja. Az olcsóbb módszer nagyobb profitot eredményez, természetesen minőségromlás nélkül.

Azt, hogy kinek a számára termeljenek, szolgáltatassanak, a piac határozza meg. Annak a részére készül a termék, aki vásárolni tud és akar, akinek van pénze, jövedelme. Megfelelő jövedelemmel pedig eredményesen gazdálkodó vállalkozók és alkalmazottaik rendelkeznek.

A **kereslet** pénzzel alátámasztott, realizálható szükséglet, az az árumennyiség, amelyet a fogyasztók az adott időpontban meg tudnak és meg is akarnak vásárolni. A kereslet csak adott ár mellett meghatározott nagyságú.

A **kínálat** a piacon eladási céllal megjelenő termékek és szolgáltatások összessége, az adott termékből az a mennyiség, amely a termékből piacra kerül.

A piacon az eladók biztosítják a kínálatot, a vevők pedig a keresletet. **Egyensúlyi állapotnak** nevezzük azt a piaci helyzetet, amikor a kereslet pontosan egybeesik a kínálattal. Ilyenkor létrejöhet a termékek, szolgáltatások mindkét fél által optimálisnak tartott cseréje.

Ha nagy a kínálat, és kicsi a kereslet, akkor túlkínálat van. Ha vevőből van több, akkor a kereslet nagyobb. A túlkínálatot mutató termékből nem érdemes még többet gyártani, abból a termékből pedig, ami iránt nagy a kereslet, megéri még többet termelni. A helyzet viszont csak egy adott időszakra igaz, mert ha többet gyártanak egy termékből, előbb-utóbb túlkínálat lesz belőle, és kezdődik a folyamat előlről.

Ugyanakkor az ár is visszahathat a keresletre. Ha alacsonyabb egy termék, pl. virág, alma ára, többet és többen vásárolnak belőle, nő a vásárlóerő, nagyobb mennyiségű áru talál vevőre. Ha nagyon magas az ár, csak a magasabb jövedelműek tudnak vásárolni, csökken a vásárlóerő, kevesebb árura van szükség. A virágüzleti forgalomban nagy jelentősége van a kiemelt névnapoknak, virágos ünnepeknek (Valentin nap, ballagás). Ilyenkor megnő a kereslet a virág iránt, tehát vevőként azt tapasztaljuk, hogy megnövelik a virágok árát. A virágárusok ilyenkor próbálják bepótolni a kereslet ingadozásából adódó kieséseket.

1. Árak

Áru mindaz, ami adásvétel tárgya. Az **ár** az árunak pénzben kifejezett csereértéke, az a pénzmennyiség, amiért az áru megvehető, illetve eladható. Ezt egyrészt az eladók ráfordításai, költségei, másrészt a fogyasztók (vevők) rendelkezésére álló pénzmennyisége és vásárlási szándéka, értékítélete, a termék hasznosságáról alkotott véleménye alakítja ki.

Az ár funkciói:

- az elszámolás eszköze az adásvételi folyamatokban és a nyilvántartási rendszerekben,
- a piacon kialakuló ár méri az egyéni és a vállalatgazdaság, a világpiaci ár pedig a nemzetgazdaság teljesítményét is. Az árak segítségével számítható ki, hogy egyes termékek, gazdaságok mennyire nyereségesek.

- a piacon kialakult ár határozza meg a piaci szereplők jövedelmeit (vállalati és személyes),
- az ár ismeretében a fogyasztó rangsorolja szükségleteinek kielégítési sorrendjét.

Árszerkezet

A vállalkozások működésének célja a minél nagyobb nyereség elérése. A kereskedelmi vállalkozások bevételeinek döntő részét az értékesítés árbevétele adja, ami kiegészülhet pl. az értékesített eszközök ellenértékével, kamatbevételekkel. A vállalkozás eredményesen csak akkor tud működni, ha a termékek eladási árát a beszerzési áraknál magasabban állapítja meg.

Árrés

A termékek nettó eladási és a nettó beszerzési ára közötti különbség.

A beszerzéskor kifizetett áfa visszaigényelhető az adóhatóságtól, ezért a valódi kiadást a termék nettó, áfa nélküli beszerzési ára jelenti.

Az árrés meghatározásakor figyelembe vett tényezők:

- a termék beszerzési ára
- a termék piaci helyzete, milyen eladási ár mellett biztosítja a legnagyobb árbevételt
- a termék forgalmazásának költsége, kockázata
- a vevő mennyit hajlandó fizetni a termékért

A vállalkozás sikerét nagymértékben befolyásolja a helyesen megválasztott árrés. Mindig tekintettel kell lennünk a konkurencia áraitra, mert ha irreálisan magas árrést állapítunk meg, akkor a vásárlókat elriasztjuk. A túl alacsony árrés veszteséget okozhat, esetlegesen tisztességtelen piaci magatartást is feltételezhet. Az egészséges piaci verseny tisztességes árrést feltételez, melynek nagysága így is gyakran eléri a 100%-ot. A vállalkozó jövedelme az árrésből származik. A nyereség a jövedelemből az összes költség levonása után jelentkezik. Jól látható tehát, hogy a helyesen megválasztott árrésnek óriási a szerepe a nyereségképződésnél.

Haszonkulcs

Az árrés kifejezése a beszerzési vagy eladási ár %-ában.

Haszonkulcs = árrés: nettó beszerzési vagy eladási ár x 100

Eladási ár = a beszerzési ár haszonkulccsal növelt %-a

Árréstőmeg

Az összes eladott áru árrése, amely egy termék árrésének és az összes eladott mennyiségnek a szorzatösszege.

Árréstőmeg = eladott mennyiség x árrés = nettó árbevétel - az eladott áruk beszerzési értéke

Az árréstőmeg növelése:

- az eladott árumennyiség növelésével (több virágot adunk el)
- az egyes cikkek árrésének növelésével (drágábban adjuk a virágot)

- a magas árréstartalmú termékek forgalmi részarányának növelésével (arányaiban több drága virágot adunk el)

Árrésszínvonal

Az árréstömeg a nettó árbevétel vagy az eladott áruk beszerzési értékének %-ában kifejezve.

Árréstömeg = nettó árbevétel vagy az eladott áruk beszerzési értéke x 100

Általános forgalmi adó (áfa)

Az árubeszerzést és az árueledást kísérő adónem, közvetett fogyasztói adó. Az eladó az áfát értékesítéskor számolja fel. Az áfa alapja mindig a nettó, engedményekkel, kedvezményekkel csökkentett ár. Általános értéke 25% és 12%, az utóbbiak körét az áfatörvény szabályozza. Az adót mind a termelés, mind a beszerzés és az értékesítés során fel kell számolni, de a vállalkozók egy része ezt visszaigényelheti. Az adó a végső felhasználót, a fogyasztót terheli. A virágkereskedelemben is kétkulcsos az áfa, 12% adó terheli a virágokat, zöldsövényeket, viszont a kellékek és szolgáltatások adótartalma 25%.

Tárgyi adómentesség körébe tartozó termékekre, szolgáltatásokra nem számítunk fel áfát, mivel ezek társadalmilag preferáltak, pl. oktatás, egészségügyi és postai szolgáltatás.

Az árakat az árképzés, valamint az árak és a kapcsolódó tevékenységek és adótartalmuk szerint csoportosíthatjuk.

Az árak csoportosítása

Az árképzés módja szerint:

- piaci ár
- vállalkozói ár
- államilag szabályozott ár

A hozzájuk kapcsolódó tevékenységek szerint:

- termelői ár
- kereskedelmi ár
- fogyasztói ár

Adótartalma szerint:

- nettó ár (áfa nélküli ár)
- bruttó ár (áfával növelt ár)

Az árképzés módjai szerint beszélünk piaci árról, vállalkozói árról és az államilag szabályozott árról.

Piaci ár

Az eladás helyén alakult ki, és kizárólag az akkori kereslet-kínálat aránya határozza meg. A mezőgazdasági termékek árképzésében – így a virágok forgalmazásában is - leggyakrabban áralku révén alakul ki a piaci ár, rövid távon a

kereslet és a kínálat alakítja. Ha egy termékből nagyobb a kínálat, mint a kereslet, akkor alacsonyabb az ára, ha a kereslet nagyobb, akkor drágábban is el lehet adni.

Vállalkozói ár

Az ár a nyereség és a fedezeti hozzájárulás alakításának kulcseszköze. Az árképzés lehet költségorientált (ez a jellemző), versenyorientált és fogyasztóorientált. A kiindulási alap többnyire a bekerülési költség, de a konkurens cégek, illetve a fogyasztók megegyezése miatt ez módosul.

Árképzési célok.

- a nyereség maximalizálása
- a piaci részarány növelése
- az értékesítés növelése
- a befektetések, beruházások megtérülése
- a termékminőség és az ár közötti összhang biztosítása

Államilag szabályozott ár

A piaci árképzés hátrányainak kiküszöbölésére szolgál. Az állami beavatkozások rendszerét *piaci rendtartásnak* nevezzük. Az agrárpiaci rendtartás a hazai piac szabályozására a garantált és az irányárakat, a külkereskedelemben a küszöbárakat és a szillpárakat alkalmazza.

Garantált ár: az a legalacsonyabb ár, amely mellett az állam kötelezettséget vállal adott mennyiségű és minőségű termék (kvóta) felvásárlására. A termelés biztonságát szolgálja.

Irányár: az az ár, amely az áringadozások várható középpontját képezi. Orientálja a termelőt a termelési döntések meghozatalában.

Küszöbár: a mezőgazdasági termékek exportjánál alkalmazott árforma.

Szillpár: az import szabályozására szolgál, hogy az olcsóbb külföldi termék ne szoríthassa ki a hazai terméket. (Ez az EU-ba való belépésünkkel megszűnik, az olcsó holland virág még nagyobb konkurenciát fog jelenteni a magyar termelőknek.)

Az árak és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységek szintjei képezik az árlépcsőt. Eszerint megkülönböztetünk termelői árat, kereskedelmi árat és a fogyasztói árat.

Termelői ár

A termelő ezen az áron értékesíti áruját a nagykereskedelem vagy egyéb vásárló (kiskereskedő, egyéni vásárló) felé.

Függ a termelés során felmerült költségektől:

- közvetlen anyagköltség
- közvetlen bérköltség és járulékal
- gyártási különköltség (speciális szerszámok)

- szállítási költség
- gépköltség
- üzemi általános költségek arányos része

Összetétele:

Kalkulált termelői ár

- + fogyasztási adó vagy felár
- + importtermékeknél vám és vámkezelési díj
- fogyasztói árkiegészítés vagy engedmény

Termelői nettó eladási ár

- + áfa

Termelői bruttó ár

A kereskedelmi (beszerzési) ár felépítése

A termelő vagy nagyker által számlázott ár *(a termék nettó vételára)*

$$= \text{termelői vagy nagyker eladási ár} + \text{felárral vagy} - \text{árengedménnyel}$$

+ a termék beszerzéséhez közvetlenül kapcsolódó költségek (szállítás, rakodási díj stb.)

+ vám, vámkezelési díj (importtermékek esetén)

Nettó beszerzési ár
+áfa

Bruttó beszerzési ár

A fogyasztói (eladási) ár felépítése

A termelő nettó eladási ára

+ nagykereskedelmi árrés

$$\text{nagykereskedelmi nettó eladási ár} = \text{kiskereskedelem beszerzési ára}$$

$$+ \text{ áfa} \qquad \qquad \qquad + \text{ kiskereskedelmi árrés}$$

$$\text{nagykereskedelmi bruttó eladási ár} \qquad \qquad \text{kiskereskedelmi nettó eladási ár}$$

$$+ \text{ áfa}$$

fogyasztói ár

Egyszerűsítve:

$$\text{fogyasztói ár} = \text{termelői nettó ár} + \text{nagykereskedelmi árrés} + \text{kiskereskedelmi árrés} + \text{ áfa}$$

Az áfát tehát csak egyszer, a kereskedelmi folyamat legvégén kell megfizetni a végfogyasztónak.

2. Adózás

Adónak nevezzük, azt a rendszeresen jelentkező fizetési kötelezettséget az állam felé, amelyek az állami kiadások fedezésére szolgálnak. Ezek pl. a közbiztonság, a közegészségügy, az oktatás, a honvédelem.

Adóügyi jogviszonyt az állam egyoldalúan, jogszabállyal hoz létre. Ha egy személy vállalkozást hoz létre, adófizetésre is kötelezettséget vállal a vonatkozó jogszabályok értelmében.

Adót tehát az állampolgárok, gazdálkodó szervezetek, intézmények fizetnek az adóra jogosult költségvetés, önkormányzatok részére. Az állam és az önkormányzatok nevében **adóhatóságok** járnak el:

- APEH (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal): hatásköre az adó és költségvetési támogatási ügyek. Megállapítja, nyilvántartja, beszedi az adót, a költségvetési támogatást kiutalja. Ellenőrzi az adókötelezettséget, ellátja az adózás technikai feladatait.

- VPOP (Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága): hatásköre a vám, az általános forgalmi adó (áfa) és a statisztikai illetékügyek termékimport esetén és a jövedéki adóügyek kezelése.

- Önkormányzati adóhatóság (települési önkormányzat jegyzője): hatásköre a helyi adók és az adók mintájára behajtandó köztartozások kezelése.

- *Illetékhivatal:* hatásköre az illetékek megfizetésével, kiszabásával, behajtásával kapcsolatos ügyek, pl. örökösödési, ajándékozási illetékek kezelése.

Adójogi fogalmak:

- **adó alanya:** az adófizetésre kötelezett természetes (magán) személy, gazdasági társaság, szövetkezet és mindazon szervezet, amelyekre valamely adóról szóló törvény adókötelezettséget állapít meg.

- **adó tárgya:** az a tárgy (gépjármű, építmény), az a jog (haszonélvezet), az a tevékenység (iparűzés), amely után az adót fizetik.

- **adó alapja:** az adó tárgyának az a mennyisége, ami alapján az adót számítjuk.

- **adó mértéke:** a fizetendő adó összegének megállapítását szolgáló egység (általában %), nagy adótétel (természetes mértékegység pl.: üzlet m²)

Az adófajtákat többféleképpen csoportosíthatjuk. **Az adók fajtái:**

Jövedelemhez kapcsolódó:

- személyi jövedelemadó (szja)
- társasági adó és osztalékadó

Fogyasztáshoz kapcsolódó:

- általános forgalmi adó (áfa)

- fogyasztási adó, jövedéki adó

Vagyonhoz kapcsolódó:

- súlyadó
- építményadó, telekadó

Az adó illetékessége szerint:

- állami (központi) adók
- helyi adók

Az adó viselője szerint:

- közvetlen (egyenes) adó
- közvetett adó

Nézzük ezeket részletesebben!

Jövedelemhez kapcsolódó adófajták:

Személyi jövedelemadó (szja)

Az az adófajta, amit az adóköteles jövedelemmel rendelkező állampolgárok fizetnek. A belföldi magánszemélyek összes jövedelmük után, a külföldiek pedig a belföldről származó jövedelmük után. Az adó alapja az adóévben megszerzett jövedelmek összege. A jövedelem képződhet önálló tevékenységből (egyéni vállalkozás, őstermelő) és nem önálló tevékenységből (munkaviszonyból, képviselői tiszteletdíjból, társas vállalkozás tagsági jogviszonyából). Tehát mind az egyéni vállalkozók, mind pedig a társas vállalkozások tagjai is fizetnek személyi jövedelemadót. Az adó mértéke sávosan változik, mértékét a kormányzati szervek határozzák meg. Adómentességet élvez a bevételek bizonyos csoportja, amely után nem kell adót fizetni: pl. segélyek, vissza nem térítendő hitelek, kitüntetések, bizonyos illetmények, étkezési támogatás stb. Bizonyos jövedelem alatt adójóváírás vehető igénybe, és a számított adót csökkentő tételek is előfordulhatnak, pl. gyes, életbiztosítás, a nyugdíj járulék és magán-nyugdíjpénztári tagdíj bizonyos %-a stb.

Társasági adó és az osztalékadó

Ezt az adófajtát a társas vállalkozások és más gazdálkodó szervezetek fizetik nyereségük után. A társasági adó alapja a belföldi személy esetében az adózás előtti eredmény (bevételek mínusz kiadások), bizonyos módosításokkal (pl. előző évi veszteség). A társasági adó 2002-ben az adóalap 18%-a, osztalékadója pedig 20%.

Fogyasztáshoz kapcsolódó adófajták:

Általános forgalmi adó (áfa)

Az az adófajta, amelyet a termékeket, szolgáltatáskor vásárlók fizetnek meg, és ezáltal az eladó fizeti be a költségvetésbe (adóhatóságnak). Az áfa a belföldi termékértékesítésre és szolgáltatásnyújtásra, valamint a termékimportra terjed ki, és az értékesítéshez kötődik. Magyarországon az áfa két kulcsos, 12% és 25%-os, de vannak áfamentes termékek is (pl. közoktatási tankönyvek). A mezőgazdasági termékeket általában 12%-os, a szolgáltatásokat általában 25%-os áfa terheli. Az adólevonási jog kizárólag az előzetesen felszámított adó összegét

hitelesen igazoló dokumentum (számla, egyéb bizonylatok) birtokában gyakorolható. Az adót az adóbevallással egy időben kell megfizetni. Áfát csak az igényelhet vissza, aki az áfa körbe bejelentkezett, és az éves árbevétele meghaladja a nettó egymillió Ft-ot.

Fogyasztási adó, jövedéki adó

Egyes termékek külön adója, amellyel az állami bevétel elérésén túl a termékek fogyasztásának befolyásolása is cél. Fogyasztási adó terheli a kávé, aranytermékek, személygépkocsi, bor értékesítését, az adó mértéke a forgalmi érték, vételár vagy vámérték megfelelő %-a (10-35% között, a terméktől függően). A jövedéki adót az alkohol, benzin, cigaretta („abc termékek”) után kell fizetni a vámhatóság felé.

Vagyonhoz kapcsolódó adófajták:

Súlyadó

Ezt a gépjármű tulajdonosa fizeti a gépkocsi tömege után.

Építményadó, telekadó

Az épület, telek tulajdonosa fizeti a vagyontárgy után.

Az adó illetékessége szerinti adófajták:

Állami adók

Az állam részére kell befizetni, pl. szja, áfa, jövedéki adó.

Helyi adók

Mértékét és körét törvény korlátozza, az illetékes képviselőtestület önkormányzati rendelettel vezetheti be. Ilyenek, pl.

- vagyoni típusú adók: építményadó, telekadó, gépjárműadó
- kommunális jellegű adók: kommunális adó, idegenforgalmi adó
- helyi iparűzési adó

Az adó viselője szerinti adófajták:

Közvetlen (egyenes) adó

Az az adófajta, amit az adóalany az adóalap után fizet, ilyen pl. a személyi jövedelemadó (szja). Az egész éves jövedelem az adóalap, melynek nagyságától függően, az adó mértéke %-os mértékben változik. A közvetlen adókhoz tartozik még többek között a társasági adó, az iparűzési adó, a gépjárműadó is.

Közvetett adó

Az az adófajta, ami beépül a TTSZ-be (termék, termés, szolgáltatás) értékebe. Ilyen adónem az áfa, a jövedéki adó (alkohol, benzin, dohányárú) és a fogyasztási adó (kávé, arany).

Az adózás rendje

Az adózás rendjéről külön törvény rendelkezik, amely célja az adózás rendjének, az eljárás törvényessége és eredményessége érdekében az adózók és az adóhatóságok jogainak és kötelelességeinek egységes szabályozása.

Az adó megállapítása

Az adó, a költségvetési támogatás megállapítható:

- *önadózással* az adózó részéről. Az adózó számítja ki, vallja be és fizeti be az adót, amit az adóhatóságok ellenőriznek.
- *adólevonással* a kifizető és a munkáltató által. A bérekből, egyéb kifizetésekből levonják az adóelőleget, és továbbítják az adóhatóságokhoz.
- *adóbeszedéssel* az adóbeszedésre kötelezettől, pl. önkormányzati helyi adók esetében.
- *kivetéssel, kiszabással* az adóhatóság részéről. Az ellenőrzés során felfedezett hibák esetén késedelmi pótlékot, adóbírságot, mulasztási bírságot szab ki az adóhatóság.

3. Költségek

A kereskedelmi vállalkozások működésének jövedelmezősége attól függ, hogy hogyan alakulnak a bevételei és kiadásai.

A **termelési érték** az árbevétel és az árbevétel jellegű bevételek összessége. A termelési érték és a termelési költség különbsége a **jövedelem**. A jövedelem úgy keletkezik, hogy a bevételek meghaladják a kiadásokat. A pozitív előjelű jövedelmet **nyereségnek** (haszonnak, profitnak), a negatív előjelűt **veszteségnek** nevezzük. **Fedezeti pontnak** nevezzük azt a pontot, ahol a termelési költségeink megtérülnek, de a jövedelmünk nulla.

A bruttó jövedelmet megkapjuk, ha a termelési értékből (árbevételből) levonjuk a munkabér nélküli termelési költséget. A nettó jövedelem a termelési érték és a termelési költség különbsége. Ezekből következik, hogy a bruttó jövedelem egyenlő a nettó jövedelem és a munkabér összegével. a nettó jövedelmet nevezzük nyerségnek.

Bevételek

Az árbevétel alatt egy meghatározott időszak során értékesített termékek (készletek) és idegeneknek végzett szolgáltatások számlázott ellenértékét értjük.

Egyéb bevételek:

- A vállalkozással összefüggő bevételek, de a számviteli törvény nem ismeri el őket bevételeknek. Ilyenek a szokásos mértéket meg nem haladóan kapott bírság, kötbér, késedelmi kamat.
- A pénzügyi műveletek bevételei a kapott kamat, osztalék, értékpapírok eladásából származó árfolyamnyereség.
- Rendkívüli bevételek közé soroljuk a vállalkozások során alkalmanként kapott bevételeket, pl. biztosításból kapott kártérítés összege vagy a szokásos mértéket meghaladóan kapott bírság, kötbér, késedelmi kamat.

Ráfordítás

A termelés során felhasznált eszközök, élő- és holtmunka természetes mértékegységben kifejezve (pl. 1 tekercs szalag, 1 bála fenyő, 10 szál virág stb.). A holtmunka a korábbi termelési folyamatban előállított terméket jelenti (pl. vásárolt kész koszorúalap).

Költség

A ráfordítások pénzben kifejezett értéke. A termelési költség a termelés érdekében felhasznált eszközök és a munka pénzben kifejezett értéke. A terméket és szolgáltatást terhelő valamennyi költséget együttesen a teljes (bruttó) termelési költségnek nevezzük.

Költséggazdálkodás

Ha a költségeinket befolyásolni akarjuk, akkor azt költséggazdálkodással megtehetjük, melynek lényege, hogy a költségeket mindig tervezzük meg, vezessünk nyilvántartást, és ezt rendszeresen ellenőrizzük, elemezzük!

Költségek csoportosítása

A termelés mennyiségével összefüggően:

- állandó költségek
- változó költségek

Elszámolási mód szerint:

- közvetlen költségek
- közvetett költségek

A felhasználás szerint:

- tárgyi jellegű költségek: befektetett eszközök és forgóeszközök költsége
- személyi jellegű költségek

A költségeket alapvetően két részre oszthatjuk fel, a termelés mennyiségének változásaihoz való viszonyuk alapján az állandó és a változó költségekre. A termelés, szolgáltatás során felmerülő összes költség a változó költség és az állandó költség összege.

Állandó (fix) költségek

Állandó terhet jelentő üzemi költségek, amelyek műszaki és biológiai szempontból nem csökkenthetőek, a termelés volumenétől alig függenek. Ilyen költség pl. a rezszi (bérleti díj, villanyszámla összege, víz- és csatornadíj átalány stb.) bérek, gépek értékcsökkenése. Ezek a költségek akkor is fennállnak, ha egy szál virágot sem adtunk el.

Változó költségek

A termelés alakulásával módosulnak, csökkennek vagy nőnek. Ilyen pl. az anyagköltség, ha több árut, kelléket szerzünk be, az több költséggel jár. A bér akkor változó költség, ha kisegítő dolgozót kell felvennünk a nagy kereseti napokra (ünnepek előtt).

Amennyiben a költségeinket csökkenteni akarjuk, azt csak a változó költségek módosításával érhetjük el (mivel az állandó költségek alig változnak a termelés volumenével).

A költségek az elszámolási mód szerint lehetnek közvetlen és közvetett költségek.

A közvetlen költségek

Egy meghatározott termék, szolgáltatás érdekében használjuk fel, pl. a csokorhoz felhasznált anyagok, kellékek, virágok.

A közvetett (vagy általános) költségek

Ezekről felmerülésük pillanatában nem lehet tudni, hogy melyik terméket terhelik, pl. biztosítás, kamat, adminisztratív költségek, az épületek, gépek értékcsökkenése stb.

A felhasználás szerint a költségek lehetnek tárgyi jellegűek és személyi jellegűek is.

Tárgyi jellegű költségek

A forgóeszközök és a befektetett eszközök költségeiből tevődnek össze.

Forgóeszközöknek nevezzük azokat az eszközöket, amelyek egy termelési ciklus alatt elhasználódnak, és értékük beépül a termék vagy szolgáltatás értékébe, mint pl. a virágkötészeti anyagok, tisztítószer.

Befektetett eszközöknek (régén állóeszközöknek) nevezzük azokat az eszközöket, amelyeket több termelési ciklus alatt használnak el, értéküket több év alatt veszítik el, értékcsökkenésüket amortizációnak nevezzük. Ilyenek az épületek, gépek (személygépkocsi, kassza, hűtőszekrény).

Személyi jellegű költségek

Ezek a költségek a munkabér és járulékai, valamint minden bér jellegű kifizetés járulékaikkal együtt. Járulékok: társadalombiztosítási járulék (tb – a nyugdíjasokat ebből fizetik), szjaelőleg, magánnyugdíjpénztár, munkaadói járulék, munkavállalói járulék, egészségügyi hozzájárulás. A járulékok a minimálbérnek kb. 50%-át adják ki.

31. LECKE

Alkalmi teremdíszítések

Elérkeztünk tanfolyamunk utolsó füzetéhez, az utolsó két leckéhez. Remélem sikerült a tananyagot elsajátítani, és nem bánta meg, hogy megismerkedett ezzel a nagyon szép szakmával. Ha csak hobbi szinten szeretné megszerzett tudását kamatoztatni, akkor sok sikert kívánunk hozzá, és kívánjuk, hogy sok örömet leljen Ön és családja azokban a készítményekben, amelyet elkészít.

Ha vizsgázni szeretne, akkor viszont még nagy munka vár Önre, mert leckéink elsősorban az elméleti tudást tudták közvetíteni a füzetek által, de a gyakorlati tudás megszerzéséhez szakképzett segítségre van szüksége, hogy begyakorolja a gyakorlati vizsga anyagát is. Ehhez kérheti az ELO segítségét, ha a környezetében nem talál

megfelelő segítő.

Reméljük azonban, hogy a vizsga nem fog Önnek problémát okozni, és sikerrel veszi az akadályokat. A vizsga két részből áll. Az *elméleti vizsgára* minden tételt megtanult már, csak a leckék végén lévő vázlatokat kell elővennie a felkészüléshez.

A *gyakorlati vizsgához* azonban még van mit megtanulnia. A gyakorlati vizsgatételeket a vizsgáztató intézmény állítja össze a megadott javaslatokból. Egy nagyobb készítményt kell elkészíteni 60 perc és egy kisebbet 30 perc alatt.

A nagyobb készítmény lehet

- ajándékcsokor
- menyasszonyi csokor
- vázadisz
- tűzött virágtál vagy virágkosár
- sírcsokor
- koszorú vágott virágok vagy termések felhasználásával
- karácsonyi, húsvéti dísz (pl. asztaldísz vagy koszorú)
- növény-összeültetés tálba vagy kosárba

A kisebb készítmény lehet

- ajándékdíszítés
- virágok, termések, hajtások, gyertyák előkészítése (drótozása) kötészeti munkákhoz
- csomagolási, díszítési módok csokrok, cserepes növények esetében

Ezen kívül még egy növényismereti vizsgarészt is teljesíteni kell a sikeres vizsgához, kb. 30 növényt kell felismerni és megnevezni. Természetesen, aki jó jegyet szeretne, annak kettős latin névvel, mert csak a magyar név ismerete nem elegendő. Sok vizsgázónak ez a vizsgarész okozza a legtöbb problémát, de Önnek, aki olyan szorgalmasan összegyűjtötte a füzetekben található színes képeket, és rendszeresen gyakorolta a növényneveket, nem jelenthet akadályt a növényfelismerés. Persze célszerű a növényeket élőben is megfigyelni, amihez szintén a gyakorlóhely segítségére lesz szüksége.

Alkalmi teremdíszítések

Az alkalmi teremdíszítés rövidebb időre szól, néhány órára vagy akár 1-2 hétre. Idetartozik: a kiállítások díszítése, fesztiválok, konferenciák, ünnepségek színpaddíszai, báltermek díszítése. Itt már használhatunk vágott virágokból készült díszeket is, pl. vázadíszeket, virágtálakat, virágkosarakat. A növényanyag kiválasztását, a cserepes és vágott virágok arányát elsősorban a pénzügyi lehetőségek és a rendezvény időtartama határozza meg.

Rövidebb időtartamú rendezvényeken a cserepes díszek igényei kevésbé meghatározók, mert a növények (bizonyos határon belül) elviselik a számukra kedvezőtlen viszonyokat is. A vágott virágok közül a tartósabbakkal érdemes dolgozni. Ilyenek a flamingóvirág, krizantém, kardvirág, orchideák, szegfű, szárazvirágok. Az olcsóbb, kevésbé tartós

vágott virágokat elnyílásuk után pótolni kell, ami költségnövelő, és nem lehetünk biztosak abban, hogy kibírják a frissítésig.

A térkompozíció

Az alkalmi teremdíszek jellemző megjelenési formája a térkompozíció, ezek magassága minimum 1,5 méter lehet. A díszítések a legtöbb esetben valamilyen tartószerkezetre, oszlopra készülnek. Lehetnek szimmetrikusak vagy aszimmetrikus, általában körbejárhatók, legszebbek a teljesen egyedi, a felhasznált növényanyag uralkodó formáját hangsúlyozóak. A fogadások, ünnepi rendezvények díszei az esetek többségében dekoratív megjelenésűek (dekoratív stílusjegyeket tükrözőek). Divatbemutatókon, modern épületekben szépen mutatnak a modern stílusban (vonalas-grafikus, paralel) készített kompozíciók, egy-egy virág pl. liliom felhasználásával egyedi megjelenésű, a virág szépségét nagy levelekkel hangsúlyozó összeállítások.

1. Kiállítások díszítése

Ott kell gazdagabb virágdíszítést adni, ahová a figyelmet irányítani szeretnénk (pl. ott van alkalom fő mondanivalója), és a bejáratnál, hogy fogadjuk a vendégeket.

A virágdíszekkel

- üres tereket, falfelületeket tölthetünk ki,
- kijelölhetjük velük a közlekedési utakat,
- elválaszthatjuk az egyes témákat,
- tereket tagolhatunk velük.

A virágdíszek a cserepes, dézsás növényeken kívül leggyakrabban tűzött kompozíciók (vázadíszek, virágtálak, virágkosarak), a falakon pedig faladíszek élő vagy szárazvirágokból készítve. A díszek kiegészítőiként sokféle kellékre is szükség van, pl. virágtartókra, rácsokra, textíliákra. Nem szabad elfelejteni, hogy a kiállításokon nem a virágdíszek a legfontosabbak! Ne legyenek túlzottan hivalkodóak!

2. Színpadok díszítése

A színpadok díszítésének meg kell teremtenie az ünnepélyes hangulatot! A **színpad szélét** ritmusosan és kontrasztosan alacsony növényekkel, egy vagy több sorban díszítjük. Ez megoldható virágfüzérekkel vagy cserepes dísznövényekkel, amelyeket szimmetrikusan helyezünk el. A kisebb-nagyobb és eltérő színű növények váltakozásával érzük el, hogy ne legyen unalmas a munkánk. A cserepeket drapériával takarjuk el, vagy az első sor növényt fektetve (a nézők felé) helyezzük el! A **színpad két oldalára** (hogy ne zavarja az előadást) nagyobb vázadíszt tehetünk. A **színpadok háttérét** általában nagyméretű drapériák, tablók alkotják, amelyen feliratok, képek, jelmondatok található. A dekoráció, mint térkitöltő, feladata, hogy feloldja a háttér sivárságát, és a lényegre irányítsa a figyelmet.

A háttér-dekorációt nem a drapériákra kell erősíteni, mert az kevésbé stabil, és tönkretelheti az anyagot, hanem a mennyezetről lógathatjuk, vagy a padlóra állított tartóra erősíthetjük.

Ha van **elnökségi asztal**, azon alacsony virágtálakat helyezzünk el, hogy ne zavarják a látványt! Az elnök előtt (aki többnyire középen ül) legyen a legnagyobb dísz, az asztal hosszúságától függően több virágtálat, cserepes növényt tegyünk oda! A színpaddíszítés lehet szimmetrikus vagy aszimmetrikus, a tárgyak, feliratok elhelyezéséhez kell a virágdíszeknek igazodniuk.

A függőleges és vízszintes vonalak szögletessége komoly, katonás hangulatot kelt (pl. márc. 15-i ünnepség, tudományos konferencia).

A vidámabb hangulatú rendezvényeken (bálok, fesztiválok) a díszítés legyen lazább, kötetlenebb, hajlékony ívekből álló!

3. Templomok díszítése

A templomok virággal történő díszítése is virágkötészeti feladat, különböző alkalmak feltétlenül igénylik is a virágdíszítést, mint az esküvő, temetés, egyházi ünnepek, húsvét.

A ravatalozó helyiség és a templom díszítése a 19. leckében, az esküvői templomdíszítés a 21. leckében, a húsvéti templomdíszítés leírása pedig a 23. leckében található. Kérjük, ismételje át újra ezeket a tananyagrészeket!

4. Virágkiállítások

Egy virágkiállítás megszervezésénél mindig szem előtt kell tartani a kiállítás létrejöttének célját. A virágkiállítások célja vagy dísznövények bemutatása, vagy egy virágkötészeti verseny alkotásainak esztétikus elrendezése.

A virágkötészeti versenyeken egy versenyző tudását kell lemérni. Azt, hogy milyen a szaktudása, művészi adottsága, fantáziája, ötletessége, technikai kivitelezése. Ezek a versenyek egyben reklámot is jelentenek a virágkötőnek és az őt támogató cégnek. A versenyeken megjelenő munkák előremutatóak, a virágkötészeti kultúra szintjét hivatottak emelni, bevezetik a köztudatba az új stílusokat, trendeket, színhatásokat.

Kötészeti bemutatókon az egyes kompozíciókat jellegüknek, felhasználásuknak megfelelően helyezzük el, pl. a faladíszeket falra akasztva, a koszorút felfüggesztve vagy ferde síkban, az egyik felét megemelve. Terítőket és egyéb anyagokat (textíliát) csak a kellemesebb hatású összkép kialakítása érdekében használunk! A kötészeti kiállítások rendezése során a terem egységes képét alakítsuk ki először! A sokféle téma miatt hatásos a terem több részre osztása is, de összefüggő képet ne bontsuk meg!

A virágkiállításokon, dísznövény-kiállításon nem a virágkötő művészi megnyilatkozása a cél, hanem a bemutatandó áru legmegnyerőbb elrendezése. Mutassuk be a fajta jellegzetességeit, a legfontosabbakat emeljük ki, helyezzük előtérbe! Igyekezzünk a cég növényválasztékát minél változatosabban bemutatni!

Az elrendezés szabályai mindkét esetben megegyeznek a kirakatrendezésnél megismert szabályokkal (ez a 3. leckében található).

Vegyük figyelembe a nézők közlekedési irányát, a fő nézőpontot, az esetleges körbejárhatóságot! A tér homorú kialakítása az áttekinthetőséget javítja. A háttér előtt lépcsőzetesen helyezzük el a kiállítandó tárgyakat! A hátsókat állványokra, dobogókra helyezhetjük el, amit drapériával, dekorációs anyaggal kell eltakarni!

Mérjük föl a kiállítandó virágok mennyiségét, méreteit, alakját, ehhez készítsük el a kiállítás tervrajzát! Kiállítani csak minőségileg kifogástalan, hibátlan árut szabad. A növényeket ne változtassuk meg, s ha virágkötészeti kompozícióban használjuk fel a növényt, akkor ügyeljünk arra, hogy a zsúri által bírálható legyen!

A kiállítás termét annak ellenére, hogy eltérő anyagokat mutatunk be, mégis egységesen, az egyes részeket összekapcsolva rendezzük be. Az egyes részletek mellett az összkép is legyen kedvező! Emeljük ki, helyezzük előtérbe a legfontosabb növényeket, kompozíciókat! Hagyjunk körülöttük szabad teret, hogy érvényesülhessenek!

A vágott virágokat természetüknek megfelelően rendezzük el! A fajtabemutatókon a bírálathoz megfelelő

egyedszámot is előírják, ezt a mennyiséget a növények jellegének megfelelően úgy rendezzük el, hogy egyedileg is érvényesüljön a viráguk, de együttesen is látványos képet alkossanak! Különösen nagy mennyiség bemutatása esetén az egyhangúságot változatos elrendezéssel kerülhetjük el.

A szimmetrikusan, legtöbbször körkörösén teletűzdelt vázákat ne helyezzük szimmetrikus rendbe, mert egyhangú, fárasztó lesz az összkép! A növények ne takarják egymást, mindegyik legyen jól látható, a virágfejek a szemlélő felé nézzenek! Válasszunk a növényekhez illő vázákat! Legjobban az egyszínű, öblös, nagyméretű kerámiák felelnek meg, könnyed virágok bemutatására a karcsú, szintelen, füstszínű üveg- vagy fehér porcelánvázák a legjobbak.

Cserepes növények bemutatóin, tájképi keretben, lazán helyezzük el a növényeket! A cserepes növényeket süllyesztve vagy kevés emeléssel célszerű kiállítani! A cserepet takarjuk el, vagy használjunk díszedényt! A kúszónövényeket jellegüknek megfelelően futtassuk fel rácsokra! A bromélia fajokat ültessük korhadó fatörzsre! A bemutatott fajok fajtáit vágott virággal vagy zöld növényvel határoljuk!

A területet ne fedjük be teljesen, ne keltsen zsúfolt hatást az összeállítás!

Képezzünk a növényekből csoportokat, az egyenletesen szétosztott növények látványa unalmas hatást kell. A hosszabb tereket osszuk kisebb részekre, térelválasztóként használjunk semleges zöld növényeket, paravánt, így a következő csoportnak meglepőbb lesz a hatása! A térelválasztó az egyik oldalról jó takarást, a másik oldalról jó háttérrel biztosít.

A megvilágítás biztosítsa, hogy minden növényt, kompozíciót megszemlélhessen a látogató, a szebb részeket egyedileg is világítsuk meg! Rejtett fénycsövekkel vagy más függő lámpákkal világítsuk meg a növényeket! A fényárnyék hatások jó lehetőséget adnak a figyelem irányítására, a hangulat megteremtésére.

A színhatások legyenek kellemesek, a készítmények és a környezet színei harmonizáljanak egymással! A kissé kontrasztos színösszeállítás érdekesebbé teszi a látványt. A háttér a bemutató anyagát emelje ki, kellemesek az egyszínű, világos falak. A zöld növények világos háttér előtt hatásosak. Mindig megfelelően válasszuk ki a növények színeit is! Egy-egy fajon belül a fajták kontrasztos színével tudjuk változatossá és hangulatossá tenni a formailag egyhangúnak ható tömeget. Az egyes egységeket lazán rendezzük el!

Burkolatként tözeget, murvát, fenyőkérgét, gyeptéglát lehet alkalmazni.

Kiegészítőnek elhelyezhetünk különböző installációkat (kiállítási, berendezési tárgyakat, drapériát, posztamenseket) és figyelemkeltő vízfelületet (csobogót, szökőkutat). Ügyeljünk arra, hogy a kiegészítők ne vonják el a figyelmet a kiállítás igazi céljáról!

KERESKEDELMI ISMERETEK (KÉSZLETEZÉS, LETÁR, BIZONYLATOK)

A kereskedelem meghatározó szerepet játszik a lakosság és a különböző vállalkozások igényeinek kielégítésében. Nélkülözhetetlen a népesség foglalkoztatásában, kb. a lakosság 10%-a szerzi jövedelmét a kereskedelmi tevékenységek során. Az üzletek meghatározzák a települések arculatát, befolyásolják az utcaképet. Bár nem állít elő új terméket, de hozzájárul a nemzetgazdaság eredményes működéséhez. Meggyorsítja a termelők számára a befektetett pénzeszközök megtérülését, és egyúttal csökkenti a vállalkozás pénzigényét azzal, hogy a kereskedő megvásárolja a terméket, és vállalja az értékesítést. A virágkereskedelem a virágkötészeti tevékenységgel segíti a növény áruvá válását, és növeli értékét.

1. A kereskedelem jellemzői

A kereskedelem az áruk adásvételére irányuló gazdasági tevékenység, és az ezt végző szervezetek összessége.

Kétféle értelme van:

- tevékenység, melynek során a termékek eljutnak a termelőtől a fogyasztókhoz.
- vállalkozások gyűjtőneve, melynek fő feladata a kereskedelem.

A kereskedelem feladatai:

- a termelés és a fogyasztás közötti térbeni és időbeni eltérések áthidalása az áruk beszerzésével, készletezésével és raktározásával
- a termelői választék fogyasztási választékká történő átalakítása
- a vásárlói körülmények megteremtése, állandó javítása
- a fogyasztói érdekvédelem követelményeinek érvényesítése
- a termelés aktív befolyásolása a lakossági igények közvetítésével

A legtöbb termelő nem közvetlenül a végfogyasztónak adja el termékeit. A termelők és a végső fogyasztók között ott van az értékesítési csatorna, a sokszínű és változatos funkciójú közvetítők tevékenységi terepe.

- **Kereskedők:** a nagy- és kiskereskedők megvásárolják az árut, tulajdonukba veszik, és újra eladják. Mai leckénkben csak velük foglalkozunk bővebben.

- **Ügynökök:** a brókerek a gyártó cég képviselői, értékesítési ügynökök, felkutatják a vevőket, és tárgyalhatnak is velük a termelő nevében, de az áru nem kerül a tulajdonukba.

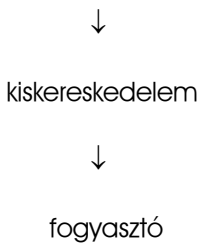
- **Közreműködők:** önálló raktáráruházak, reklámügynökségek vesznek részt az elosztás folyamatában, de az áru nem kerül a tulajdonukba, beszerzési és értékesítési tárgyalásokat nem folytatnak.

Főértékesítési csatorna:

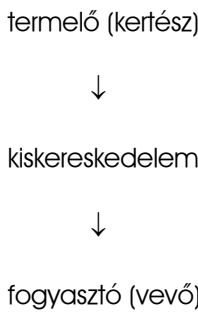
termelő (kertész vagy import)

nagykereskedelem

Mellékértékesítési csatorna:

A nagykereskedelem kiiktatása (a kiskereskedő közvetlenül a termelőtől veszi meg az árut) olcsóbbá teszi az árut, de több utánajárást jelent a kiskereskedőnek.

Nagykereskedelem

A nagykereskedelem olyan termékértékesítési vagy szolgáltatási tevékenység, melynek során viszonteladóknak vagy üzleti felhasználóknak történik az értékesítés.

A virágkereskedelemben több nagykereskedelmi piac is a kiskereskedők rendelkezésére áll.

Budapest környékén a Flora Hungaria Szigetszentmiklóson, a budaörsi Floracoop (ez volt az első ilyen nagybani piac), a Szent László úti piac, az Artfleur Orgona Virágáruház (kellékáruház) és a Wesseling Hungária (holland import virágok) az Etele téren. Szinte minden nagyobb vidéki városban van nagybani virágpiac a Paletta vagy a Floranet hálózat egységeként.

Jellemzői:

- tranzakciók nagy volumenűek, szélesebb üzleti felületet fednek be
- termékcsoportonként teljes választékot és nagy árukészletet tartanak
- a munka szerényebb külsőségek között folyik, kevesebb figyelmet fordítanak erre
- nagy raktáraik kisebb forgalmú területen találhatók

Előnyük:

- *értékesítés és értékesítés ösztönzés:* a nagykereskedők segítségével a gyártók esetenként olcsóbban érhetnek el sok vevőt
- *a beszerzés és a választék kialakítása:* a nagykereskedők a fogyasztók igényeihez jobban igazodva választhatják ki a terméket, alakítják a választékot
- *a nagy szériák felbontása:* szériában szerzik be a termékeket, majd ezeket kisebb egységekre osztják, ezzel pénzt takarítanak meg vevőiknek

- *szállítás:* rendelkeznek szállítógépjármű-parkkal, gyorsabb szállítással állhatnak a vevők rendelkezésére

- *raktározás:* készleteket tárolnak, így csökkentik a beszállítók és vevők készletezési költségeit és kockázatát

- *finanszírozás:* a nagykereskedők vevőiket hitelnyújtással, beszállítóikat korai megrendeléssel és időben történő fizetéssel finanszírozzák

- *kockázatviselés:* átvállalják a kockázat egy részét, mikor átveszik az árut és raktározzák (pl. lopás, sérülés, elavulás kockázata)

- *piaci információ gyűjtése és továbbítása:* a nagykereskedők információval látják el a beszállítókat és vevőiket új termékekről, az árak alakulásáról

- *menedzsment-tanácsadás és –szolgáltatás:* segítik a kiskereskedőket a bolt arculatának kialakításában, a készlet- és számlaellenőrzési rendszer kialakításával, az eladószemélyzet képzésével, továbbképzésével

Hátrányuk:

- A nagykereskedők meghatározott árrést tesznek a beszerzési árra, ezzel drágul a termék ára.

Kiskereskedelem

A kiskereskedelem olyan tevékenység, amely az áru vagy szolgáltatás közvetlen értékesítését jelenti a végső fogyasztónak.

A virágüzletek a virágkötészeti kompozíciókat készítik és értékesítik, esetenként egyéb szolgáltatásokkal is rendelkezésre állnak, pl. a **Fleurop** egy nemzetközi virágkötő szolgálat, amely házhoz szállítást, dekorációk készítését, növényápolást is vállal. Az eladók szaktanácsadással is rendelkezésre állnak a virágvásárlás során.

Típusai:

- bolti kiskereskedelem
- bolt nélküli kiskereskedelem

A bolt olyan helyileg körülhatárolt, tartós használatra készült, rendszeresen nyitva tartó értékesítőhely, amelyben kereskedelmi tevékenységet végeznek.

Bolti kiskereskedelem:

- *Szaküzletek:* kevés termékcsoportok, de széles választékot tartanak (pl. virágbolt, borszaküzlet, kertészeti áruhá)

- *Kényelmi cikk boltok:* kisméretű, korlátozott választékú, de fontos fogyasztói igényeket kielégítő napi cikkeket forgalmazó, hosszú nyitvatartási idejű egységek (nonstop üzletek, dohányárudák)

- *Áruházak:* sok termékvonalat tartanak, egymástól független, önálló osztályokat alakítanak ki (pl. Skála Áruház)

- *Szupermarketek:* nagy méretű és nagy forgalmú, alacsony költséggel és árréssel dolgozó, önkiszolgáló rendszerű egységek (pl. Profi, Plusz, Match)

- *Bevásárlóközpontok:* szuperáruházak, hatalmas eladótérrel rendelkeznek, választékuk túllép a rutinszerűen vásárolt termékeken (Tesco, Auchan, Cora)

- *Diszkontboltok:* kevésbé igényes környezetben széles választékot, nagy árengedményeket nyújtó helyek (pl. diszkont italbolt, könyvesbolt)

- *Raktáráruházak:* árengedményes árukat alacsony áron forgalmazznak raktár jellegű épületekben, gyakran a termelők telephelyén (pl. Ötönyház)

- *Katalógusáruházak bemutatótermei:* gyorsan fogyó áruk széles választékát forgalmazzák diszkont áron (pl. Quelle, Otto)

Bolt nélküli kereskedelem:

Egyre népszerűbb, és nagymértékű elterjedése várható.

- *Közvetlen értékesítés:* egyén egyénnek értékesít, egyén csoportnak értékesít, multilevel árusítás (pl. Oriflame).

- *Direkt marketing:* csomagküldés, telemarketing, home shopping (otthon-vásárlás), reklámfilm programok, elektronikus vásárlás. Otthon, tv-n vagy interneten keresztül történik az áru kiválasztása és megrendelése.

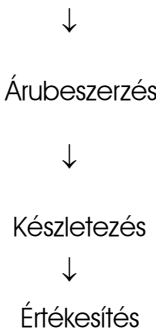
- *Automaták:* 24 órás önkiszolgáló értékesítés, főleg kényelmi cikkekre jellemző (cigaretta, üdítő, édesség, újság).

- *Beszerezési szolgálat:* nagy szervezetek (iskolák, kórházak, intézmények) dolgozóit látja el kedvezményes áruval.

2. Áruforgalom a kiskereskedelemben

Az áruforgalom az a folyamat, amelyben az áru a termelőtől a fogyasztóig eljut. Elemei az árubeszerezés, a készletezés és az értékesítés. Az értékesítés a meghatározó, a többi elem alkalmazkodik hozzá.

Áruforgalom:

Árubeszerezés

A kiskereskedelemben kapható áruk hazai és külföldi termelőktől, nagykereskedőktől származnak, ezeket szállítóknak nevezzük. Az árubeszerezést a boltvezető, nagyobb kereskedelmi egységekben osztályvezetők végzik. Központi árubeszerezés történhet az olyan kereskedelmi vállalkozásokban, ahol több, azonos árut értékesítő egység található. Az árubeszerezés kockázata függ a cikkek jellegétől és a piaci versenytől. Legkisebb a napi tömegcikk, legtöbb a luxuscikkek beszerzésének kockázata. Lehetőleg pontosan meg kell határozni a szükséges árumennyiséget és annak összetételét. Ha sok árut rendelünk, a tárolás plusz költséget jelent, pénzt köt le, áru megromolhat, sérülhet,

kimegy a divatból, ez mind veszteséget okoz. Ha kevés árut szerzünk be, nem biztos, hogy megfelelő forgalmat tud a bolt lebonyolítani, a vevők elpártolnak, a gyakori áruszállítás pedig költségnövelő tényező.

Az árut úgy kell beszerezni, hogy az értékesítés zavartalanul folyhasson.

Törekedni kell a folyamatos ellátásra, nem szabad csak a nagy ünnepekre koncentrálni, a készlet legyen állandóan választékos és bőséges!

Az árubeszerezési munka lépései:

- a beszerzendő áru mennyiségének és összetételének meghatározása
- a szállítók kiválasztása
- az üzleti kapcsolat kialakítása
- az áruátvétel
- a pénzügyi lebonyolítás

A beszerzendő áru mennyiségének és összetételének meghatározása függ:

- *a várható forgalom alakulásától:* a vevőkör várható kereslete függ a jövedelmektől, az árszínvonal változásaitól, egyéb kiadásoktól. A kereset hullámzó képet mutat, hetente, havonta, évszakonként eltérő, virágos ünnepek előtt megugrik, utána visszaesik.

- *a tárolási lehetőségektől:* a beszerzéseket a tárolási kapacitáshoz kell igazítani, a raktár ne álljon üresen, de a megengedettnél ne raktározzunk többet, mert az minőségromláshoz, sérüléshez vezethet.

- *az áru jellegétől:* a gyorsan romló és idényjellegű áruból nem érdemes sokat beszerezni. A karácsonyi díszeket csak karácsony körül lehet értékesíteni, az ünnepek után vagy olcsóbban kell kiárusítanunk, vagy elraktározunk a következő karácsonyig (ha van elég helyünk).

- *a meglévő árukészlet nagyságától és összetételétől:* ha sok áru van raktáron, csak keveset kell beszerezni a fogyóban lévő áruból, amiből van elég, abból főleg nagy készleteket felhalmozni.

- *a vállalkozás pénzügyi helyzetétől:* a beérkezett áru ellenértékét ki kell egyenlíteni, ha a boltnak nincs pénzügyi fedezete, nem tud beszerezni árut.

A szállítók kiválasztása:

Mérlegelni kell, hogy közvetlenül a termelőtől vagy nagykereskedőtől érdemesebb-e beszerezni az árut (jellemzőbb a nagykereskedőtől).

- Melyiknél jobb minőségű, tetszetősebb csomagolású az áru?
- A szállító képes-e szállítani a megrendelő ütemezésében, megfelelő mennyiségben az árut?
- Melyiknél kedvezőbb az ár, a fizetési határidő, a felajánlott kedvezmények?
- Melyik megbízhatóbb?

Az üzleti kapcsolat kialakítása:

- *bemutatóterem:* megtekinthető a kínálat, megköthető a szerződés
- *vásár, kiállítás, árubörze:* jó lehetőséget kínálnak az áru bemutatására, a kapcsolatok kiépítésére
- *ügynök révén:* a kiskereskedőket megkeresik, felkínálják a termékeket
- *reklámeszközök segítségével* szereznek ismereteket az újdonságokról a kiskereskedők

A kapcsolattartásban fontos a jó kommunikáció (szóban vagy írásban), a megállapodások megkötését üzleti tárgyalások előzik meg, a sikeres tárgyalások eredménye az áru beszerzésére vonatkozó megállapodás és az áru adásvétele. A megállapodásokat szerződésbe foglalják, vagy megrendelést készítenek. A szóbeli ígéretek is kötelező erejűek. Az üzleti korrektség, hitelesség, őszinteség az üzleti életben a bizalom megtartásának feltételei.

Az áruk beszerzésének szóbeli vagy írásos előkészületei a szerződés és a megrendelés.

Szerződés

Két vagy több személy jogi hatást kiváltó, egybehangzó akaratnyilatkozata. Minden szerződés a felek jogainak és

kötelességeinek egysége. Egyik leggyakoribb szerződéstípus az áruforgalmi szerződés, a kiskereskedők és a szállítók hosszabb időszakra állapodnak meg.

Megrendelés

A rövidebb időszakok forgalmának lebonyolítására szolgál. Történhet személyes árukiválasztás útján, telefonon keresztül szóban vagy írásban (levélben, faxon, e-mailen). A személyes árukiválasztás új termékeknel, ritkán keresett árunál, nagy értékű javaknál szokásos, más esetekben elegendő írásban vagy telefonon megrendelni az árut. Írásos megrendelés lehet megrendelőlevél megfogalmazása vagy megrendelési nyomtatvány kitöltése.

Az áruátvétel a beszerzés fontos művelete, a szerződés vagy megrendelés teljesítésének ellenőrzése és igazolása.

A szervezés során gondoskodni kell a személyi és tárgyi feltételekről. Személyi feltétel a dolgozók áruismerete és az áruátvétel szabályainak ismerete, tárgyi feltétel az átvételhez elegendő hely biztosítása és az átmeneti tárolás megoldása.

Az áruátvétel műveletei:

- a szállított és megrendelt áru összehasonlítása
- a szállított áru mennyiségének megállapítása
- az áru minőségének ellenőrzése
- az átvétel igazolása (aláírás, pecsét), ha minden rendben
- kifogások intézése (tanúsítvány megírása), ha nincs minden rendben
- kifogások érvényesítése, ez történhet a szállítmány kiegészítésével, a hibás áru cseréjével, árengedmény nyújtásával, vételárcsökkentéssel vagy a már kifizetett vételár visszatérítésével.

Az árubeszerzés pénzügyi bonyolítása:

Általában készpénz nélküli fizetéssel (banki átutalással), ritkábban készpénzzel történik.

Készletezés

A készlet az áruforgalom zavartalan lebonyolításához szükséges áruállomány.

Előre meg kell határozni az egyes árucikkekből tartandó készletek nagyságát, figyelembe kell venni ehhez a keresletet és a beszerzési lehetőségeket. A túl kicsi készlet esetleg váratlanul kifogy, a túl nagy készlet feleslegesen köti le forgóeszközeinket, foglalja a helyet a raktárban.

A készlet nagysága

Egy időszakra vonatkozóan számítással átlagolják (havi, negyedéves, éves átlagokba). A maximális (legnagyobb) árukészlet egy-egy árucsoportból áruszállításkor van az üzletben.

Nyitókészlet + készletnövekedés – készletcsökkenés = zárókészlet

- *nyitókészlet:* az időszak elején rendelkezésre álló áruk mennyisége és értéke. Különböző áruk együttes készlete csak értékben számítható.
- *készletnövekedés:* az időszak során beszerzett, a vevőtől átvett áruk összessége. Készletnövekedést jelent értékben az árunövekedés is.
- *készletcsökkenés:* az időszak során értékesített, a szállító részére visszaszállított, selejtezett áruk összessége, az árcsökkentés.
- *zárókészlet:* az időszak végén rendelkezésre álló árukészlet.

Az árukészlet forgási sebessége

A kereskedelemi egység készletgazdálkodása akkor eredményes, ha az árukészlet megvásárlásába fektetett pénz azok értékesítése révén gyorsan megtérül.

Minél magasabb a forgási sebesség fordulata, illetve minél alacsonyabb a forgási napok száma, annál eredményesebb a készletgazdálkodás, annál kedvezőbb a tőkebefektetés.

A forgási sebesség azt mutatja meg, hogy a vizsgált készlet az adott időszakban hány nap alatt cserélődik ki. Mérhető fordulatokban is, amely szerint a vizsgált készletet hányszor kell pótolni az időszak forgalmának lebonyolításához.

<i>Készlet megnevezése</i>	<i>Általános forgási sebesség (eltarthatóság)</i>
vágott virág	<i>2-3 nap</i>
vágott zöld	<i>2-5 nap</i>
virágzó cserepes	<i>5-8 nap</i>
zöld cserepes	<i>2-4 hét</i>
kellékek (szalagok, virágtartók, száraz- és művirágok, egyéb ipari anyagok)	<i>1-12 hónap</i>

Elfekvő készlet az, amit nem tudunk eladni rövid időn belül (a megmaradt karácsonyi kellék jó lesz jövőre, de növeli a készletet). A *selejt* az az elfekvő készlet, ami tönkre is ment (eltarthatóság lejárt vagy helytelen kezelés miatt). Üzleti megegyezés dönti el, hogy mennyi az elszámolható selejt (1-5%), vagy ki kell gazdálkodni.

Raktározás

Az áru állagának megőrzésére szolgáló tevékenység, az áru jellegének megfelelően nyújt védelmet a környezeti tényezők, a mennyiségi és az értékvesztések ellen. Az árut a raktárban és az eladótérben, kirakatban raktározzák.

A kirakatban és az eladótérben tetszetősen, áttekinthetően, hozzáférhetően kell elhelyezni az árut. A raktárban a praktikus szempontok döntenek a tárolás idején, ezért polcokon, állványokon helyezik el az árut.

A speciális körülményeket igénylő árut külön helyiségben kell elhelyezni (pl. hűtőkamra), külön raktár szükséges az élő növényeknek és a segédanyagoknak. A göngyöleg és hulladék tárolását is elkülönítve kell megoldani. Azokat az árukat, amelyek károsan hatnak egymásra, elkülönítve tároljuk, pl. az érő gyümölcs, őszi lomb. A polcokon úgy helyezzük el az árut, hogy a csomagoláson jól látható legyen az áru neve, és hozzáférhető legyen a csomag. A bolti tárolási szabályok kialakításánál a biztonságos munkavégzés követelményeit is figyelembe kell venni. A gyorsan fogyó áru legyen az eladótér közelében.

Árukezelés a tárolás során:

Az árukat tisztán kell tartani, a felhasználhatósági és minőség-megőrzési időt figyelemmel kell kíséni. A gyorsan romló árut rendszeresen válogatni kell.

Áruvédelem a tárolás során :

- *A fizikai károsodások* (fonnyadás, száradás, fagyás) és a *kémiai jellegű károsodások* (elszíneződés, befüledés, kifakulás) megelőzése történhet szellőztetéssel, fűtéssel, árnyékolással, a tárolási idők betartásával, a termékek elkülönítésével.
- *A mechanikai károsodások* (ütés, törés, szakadás) az anyagmozgatás során keletkeznek, a megelőzés módja a szállítóeszközök és göngyölegek helyes megválasztása és használata.
- *A biológiai károsodások* (penészedés, rágás- és szívásnyomok) elkerülésére a raktárhelyiséget tartjuk mindig

tisztán, és fertőtlenítsünk, ha szükséges.

Az értékesítés

Az értékesítés kiterjed:

- az áru előkészítésére
- az értékesítés folyamatára
- az értékesítési módokra
- a vásárlási döntések befolyásolására
- a fogyasztói érdekvédelemre

Az áru előkészítése értékesítésre:

- *az áru kicsomagolása, előcsomagolása:* szállítási vagy gyűjtőcsomagolásban érkezik az áru, kicsomagolás után fogyasztói egységcsomagokat (kész csokrokat) vagy ajándékcsomagokat készíthetünk.

- *a fogyasztói ár feltüntetése:* mindig jól látható helyen és azonosításra alkalmas módon kell feltüntetni. Az árjelzések a vásárlók döntését megkönnyítik, a pénztáros munkáját segítik. Lehet egyedi árjelzés, árucsoportok melletti felirat, kirakatban árcédula. Általános a vonalkódos árjelzés az árukon.

- *az áru elhelyezése az eladótérben:* tetszetősen, biztonságosan helyezzük el az árut, gondoskodni kell a folyamatos árufeltöltésről.

- *a kirakat berendezése:* bemutató, vásárlóösztönző szerepe van, fontos információhordozó.

Az értékesítés folyamata

Legfontosabb elemei:

- a vevő fogadása
- az áru bemutatása, a vevő kiszolgálása
- a megvásárolt áru csomagolása
- az áru ellenértékének elszámolása

A vevő fogadása

Az eladó személyzet viselkedése, felkészültsége meghatározza az üzletről alkotott véleményt. A vevő üdvözlése napszaknak megfelelően, udvariasan történjen. A vevő tájékoztatását feliratokkal, az eladótér megfelelő kialakításával lehet segíteni, de szóban is történhet. Kötelező tájékoztatni a vevőt az üzlet nyitva tartásáról és a minőségi kifogások intézésére vonatkozó előírásokról.

Az áru bemutatása, a vevő kiszolgálása

A kereskedő és a vásárló kapcsolata az adásvétel során különböző lehet. Ha a fogyasztók érdekeinek és a termék jellegének legmegfelelőbb értékesítési módot választjuk, felesleges kiadásoktól kíméljük meg az üzleti vállalkozásunkat, és növeljük a forgalmat.

A kiskereskedelmi egységekben leggyakrabban alkalmazott értékesítési módok:

- *hagyományos:* az eladó személyes közreműködésével mutatja be az árut, hatékonyan kommunikál a vásárlóval, irányítja az adásvétel folyamatát. Boltok, szaküzletek, áruházak értékesítési módja, ahol szükség van az eladó szaktudására.
- *önkiszolgáló:* önálló, gyors választást biztosít, a nagy forgalomképességű áru „önmagát eladja”, fontos az áru elrendezése, ami irányítja, tereli a vásárlót. A különleges áruajánlatokat feltűnő helyen és módon kell kiállítani, a bejáráshoz azt, aminek forgalmát növelni kívánjuk.

Jogsabályi előírások:

- a vevőkkel érkezésük sorrendjében kell foglalkozni

- a zárás előtt érkezett vevőket a zárás időpontján túl is ki kell szolgálni
- lehetővé kell tenni, hogy a vevő az árut megismerje
- ha a keresett áru nem kapható, helyettesítő cikket kell ajánlani, vagy fel kell világosítani a vevőt, hogy mikor érkezik legközelebb a keresett áru, illetve hol kapható máshol (ha tudjuk)
- az árut a vásárló által kért mennyiségben és minőségben kell kiszolgálni elszállításra alkalmas módon csomagolva

A megvásárolt áru csomagolása

A vevő a szemével vásárol, ezt ötletes csomagolással befolyásolni lehet, de a csomagolásnak nem szabad megtevesztőnek lennie. Használatos anyagok: reklámtáska, tasak, doboz, zacskó stb., ajándékok, luxuscikket díszes csomagolóba teszik, ezzel megkönnyítik az áru szállítását és fokozhatják az ajándék esztétikai élményét.

Az áru ellenértékének elszámolása

A vásárolt árurol blokkot vagy nyugtát, a vásárló kérésére készpénzfizetési számlát kell kiállítani. A számítógépes megoldások gyorsítják, és pontosabbá teszik az ellenérték kiszámítását. A pénztáros gyors, pontos, udvarias munkája nyomán az egész boltról kedvező benyomást szerezhet a vásárló.

3. Az áruforgalom nyilvántartása

A gazdasági események könyvelése a nyilvántartások keretében történik. A vállalkozó könyvvezetési kötelezettsége – vagyis, hogy milyen nyilvántartásokat kell vezetnie – a vállalkozás formájától, a bevételek nagyságától és az adózás módjától függ.

A bizonylat a gazdasági eseményekről készült hiteles okmány.

Könyvviteli nyilvántartásokba csak szabályszerűen kiállított bizonylat alapján szabad adatokat bejegyezni. Szabályszerű az a bizonylat, amely az alaki és tartalmi követelményeknek megfelel, az adatokat a valóságnak megfelelően tartalmazza, és hiba esetén előírásszerűen javították.

A számviteli bizonylatokat 5 évig kell megőrizni.

Bizonylati fegyelem:

- bizonylatot minden gazdasági eseményről ki kell állítani
- a bizonylatokat a könyvviteli nyilvántartásban rögzíteni kell
- csak szabályszerűen kiállított bizonylatok alapján szabad adatokat rögzíteni
- naprakész könyvelés

A bizonylatok csoportosítása

Tartalmuk szerint

- *egyszerű bizonylatok:* csak egy gazdasági eseményt tartalmaznak, pl. pénztári kifizetésről szóló nyugta, szállítólevél
- *összetett bizonylatok:* több egymással összefüggő gazdasági eseményt tartalmaznak, pl. keretutalvány

Keletkezésük helye szerint

- *belső bizonylatok:* az adott vállalkozásnál készülnek, pl. raktár és az eladóhely közötti készletmozgások
- *külső bizonylatok:* más vállalkozástól érkeznek, illetve ott is feldolgozásra kerülnek, pl. szállítólevél

Kiállításuk időpontja szerint

- *elsődleges* (primer): a gazdasági eseménnyel egyidőben, a helyszínen készülnek, pl. pénztárbefizetési bizonylat
- *másodlagos* (szekunder): az elsődleges bizonylatok feldolgozásakor keletkeznek, pl. napi pénztárjelentés

A kereskedelmi vállalkozások legfontosabb bizonylatai:

Számla, egyszerűsített számla, nyugta

Szigorú számadásra kötelezettek, felhasználásukról sorszám szerinti nyilvántartást kell vezetni.

Pénztárbizonylatok

A házipénztár készpénzmozgásának nyomon követésére és összesítésre szolgálnak, ezek is szigorú okmányok.

Fajtái:

- *bevételi pénztárbizonylat*: a készpénzbevételek elszámolására szolgál
- *kiadási pénztárbizonylat*: a készpénzkiadások elszámolására szolgál
- *pénztárjelentés*: időszaki vagy napi jelentés a pénzforgalomról

A bejövő, a megvásárolt áruféleségek számlái:

Szállítólevél

Az elosztótól vásárolt áru esetén (5 példányban) állítják ki.

Tartalmazza:

- ki küldi – kinek
- dátum
- számlaszám
- áru megnevezése, mennyisége, egysége, egységára, összege
- vásárolt vagy saját áru
- az átvételt igazolni kell: bélyeg + bélyegző

Áruvásárlás bizonylata

Tartalmazza:

- vevő + eladó neve, címe, adószáma
- dátum
- számlaszám
- áru neve, egysége, egységára, összege

A pénzkezelés bizonylatai:

Az üzlet bevételi bizonylatai, az eladott áruk után kapott pénzkezelési bizonylatok.

A pénztárgép blokkja

Tartalmazza:

- dátum
- üzlet neve, címe
- áru neve, értéke

Áfás számla

Tartalmazza:

- a számla sorszáma
- a számla kibocsátójának neve, címe, adószáma
- a vevő neve, címe
- a teljesítés időpontja
- a számla kibocsátás ideje, fizetési mód (készpénz, átutalás, csekk) és határidő
- a termék, szolgáltatás megnevezése, statisztikai jelzőszáma
- a termék, szolgáltatás mennyiségi egysége, mennyisége
- az adó nélküli vételár és ellenérték tételenként és összesen
- a termék adóval növelt ellenértéke tételenként és összesen
- a számla végösszege

Ha a fizetés az értékesítéssel egyidőben, készpénzben történik, készpénzfizetési (egyszerűsített) számlát kell kitölteni.